

SSE
HEMKES

HANDBOEK

VOOR

SCHOOLOPZIENERS, GEMEENTEBESTUREN, PLAATSELIJKE SCHOOLCOMMISSIËN, COMMISSIËN VAN TOEVOORZIGT, INSTITUTEURS, SCHOOLONDERWIJZERS EN SCHOOLHOUDERESSEN;

BEVATTENDE AL DE

WETTEN,

BESLUITEN EN VERORDENINGEN

BETREKKELIJK HET

LAGER ONDERWIJS,

sedert den jare 1795.

TE GRONINGEN, BIJ
J. OOMKENS.
1844.

VERZAMELING

VAN

WETTEN,

BESLUITEN EN VERORDENINGEN

OP HET

LAGER ONDERWIJS,

sedert den jare 1795.

EERSTE DEEL.

ALGEMEENE BEPALINGEN.

TE GRONINGEN, BIJ
J. OOMKENS.
1844.

VOORBERIGT.

De wetten, besluiten en verordeningen omtrent het lager onderwijs zijn, sedert den jare 1795, *toen het onderwijs langzamerhand eene belangrijke aangelegenheid van den staat is geworden, tot een groot aantal aangegroeid* (*). *De kennis derzelve is voor een ieder, die in betrekking tot het lager onderwijs staat, die in den toestand van ons nationaal onderwijs belang stelt, die deszelfs opkomst en voortgang met welgevallen gadeslaat, vooral in eenen tijd als deze van het hoogste belang, onmisbaar en eene behoefte geworden. Tot dus verre ontbrak er eene volledige verzameling dier wetten besluiten en verordeningen. Zij lagen in verschillende werken verspreid, ongeschikt voor het dagelijksche gebruik, en moeijelijk om nageslagen te kunnen worden, terwijl sommige zelfs niet eens in druk waren uitgegeven. Het handboek enz. te* Zalt-Bommel *bij* J. NOMAN *uitgegeven, is eene verwarde, onvolledige en hoogst gebrekkige verzameling, en bevat daarenboven veel, dat in zoodanig werk geheel overtollig is. De kleine werkjes bij* VAN GOOR *te* Gouda *en bij* VAN DER POST *te* Amsterdam, *ofschoon bruikbaarder, zijn niet volledig, dat trouwens ook niet in het plan van de verzamelaars lag.*

Wij hebben dus gemeend dat er dringende behoefte aan een handboek als dit bestond, en een nut-

---

(*) *Ofschoon de eerste verordening van den jare* 1798 *is, zoo hebben wij nogtans gemeend het jaar* 1795 *als het aanvangspunt te moeten opgeven, omdat de staatkundige toestand des lands toen zoo veranderd is, en op het onderwijs zulk eenen grooten invloed had.*

tig werk te verrigten met die bezorging, zoowel voor de geschiedenis van het lager onderwijs als voor hen die belang stellen in het kennen en toepassen van onze verordeningen betrekkelijk deze zaak.

Wij hebben groote moeite ondervonden in het verzamelen der verschillende stukken. Volledigheid toch was onze bedoeling, en daartoe hebben wij kosten noch moeite ontzien. De bronnen, die wij geraadpleegd hebben, zijn onderscheidene werken, die in de koninklijke bibliotheek te 's Hage *aangetroffen worden, en het is ons gelukt daar meer dan een tot dus ver onbekend stuk te vinden, inzonderheid wat het tijdvak van* 1795 *tot* 1806 *betreft. Verder hebben wij met vrucht gebruik gemaakt, van het* register der besluiten *van den heere* LUTTENBERG, *van de* Nederlandsche pandecten *door den heere* VAN HAMELSVELD, *zoo mede van de* Nieuwe bijdragen *van het lager onderwijs*, het staatsblad, het bijvoegsel op het staatsblad *en de* staatscourant. *Door al deze hulpmiddelen zijn wij in staat gesteld, het werk tot die volledigheid te brengen, als wij het hiermede aan het publiek aanbieden. 't Is waar, het is daardoor meer dan tachtig bladzijden grooter geworden, dan wij ons, na eene naauwkeurige berekening voorgesteld hadden, niettegenstaande de uitgebreidste stukken nog met eene kleinere letter gedrukt zijn; evenwel heeft de uitgever gemeend, zich aan de voorwaarden, bij prospectus beloofd, te moeten houden.*

Onder het zamenstellen en verzamelen der noodige bescheiden, hebben wij van meer dan eene zijde vele belangstelling in ons werk ondervonden, en het strekt ons tot genoegen, hiervan openlijk melding te kunnen maken. Eerstelijk moeten wij met dank-

zegging melding maken van den Wel Ed. Gestrengen Heer H. WIJNBEEK, *inspecteur van het middelbaar en lager onderwijs in ons vaderland, die ons zoo welwillend, onderscheidene belangrijke stukken uit het archief van het ministerie van binnenlandsche zaken heeft verstrekt. Voorts van den Wel Edelen Heer* P. DE RAADT *te* Noortheij, *die ons zoo bereidwillig de instructie voor den agent van nationale opvoeding heeft bezorgd. Verder van den Wel Edelen Heer Mr.* A. A. J. MEIJLINK, *lid van de commissie van toezigt op het openbaar onderwijs te* Voorburg, *die ons belangrijke diensten heeft bewezen, zoo in het bezorgen van meer dan een stuk, als in het geven van belangrijke wenken. Eindelijk hebben wij van de wenken des heeren Mr.* J. S. G. KONING, *sedert* 17 *November* 1843 *schoolopziener van het vijfde district der provincie Groningen, te* Vlagtwedde, *mede, zoo veel mogelijk, gebruik gemaakt. Evenwel zijn ons die te laat geworden, om daarvan in het geheel gebruik te maken, en van daar, dat ons werk in één opzigt misschien iets te wenschen zal overlaten. Zulks betreft nl. de aanschrijvingen van den voormaligen hoofdinspecteur van het lager onderwijs, den heer* A. VAN DEN ENDE, *aan de provinciale commissiën van onderwijs, zoo mede de aanschrijvingen van onze ministers, bij verschillende departementen, opeenvolgend belast met de regeling van het openbaar onderwijs. Ofschoon die stukken oorspronkelijk niet tot ons plan behoorden, en wij daarom niet gehouden waren, die mede te deelen, zoo is ons echter de mededeeling van het hoogste belang voorgekomen, en wij hebben sommige reeds daarom in dit deel ingelascht. Het is dus om die reden dat wij in een aanhangsel het ontbrekende zullen aanvul-*

len, en mede die stukken zullen opnemen, die nog aan onze aandacht mogten ontsnapt zijn. Wij noodigen daarom iedereen bij deze uit, die belang in ons werk stelt om ons aanwijzing of mededeeling van die stukken te doen, onder het adres van den uitgever dezes. Daar achter zal dan ook het beredeneerd register volgen, dat op die wijze alleen volkomen bruikbaar zal zijn, en dat wij achter dit werk niet konden plaatsen, omdat het wel drie vellen druks beslaat: ook om niet te veel van den uitgever te vergen. In plaats daarvan hebben wij eene chronologische inhoudsopgave voor het werk geplaatst, die zeker voor het gebruik zeer veel gemak zal verschaffen.

Verder hebben wij besloten om in een volgend werk al de gemeentelijke besluiten en verordeningen uit te geven, tot welk einde eene inteekening geopend wordt, breeder bij prospectus vermeld. Daarom is het werk van eenen dubbelen titel voorzien. Zij nu, die in het volgende werk geen belang mogten stellen, kunnen dien bijgevoegden titel wegnemen.

En hiermede wordt dan ons werk aan alle belangstellenden van ons nationaal onderwijs aangeboden, met den hartelijken wensch, dat het strekken moge tot meerdere kennis onzer bepalingen op het onderwijs, en tot de behoorlijke naleving van dezelve.

F. H.

INHOUD.

HET UITVOEREND BEWIND DER BATAAFSCHE REPUBLIEK *aan alle Burgers en Ingezetenen van dezelve Republiek. Heil en Broederschap! doet te weeten:*

Dat hetzelve aanhoudend voortgaande, om, in voldoening aan de intentie der Constituëerende Vergadering, representeerende het Bataafsche Volk, de onderscheide deelen van het Bestuur te organiseeren, heeft daargesteld, een *Departement van Nationale Opvoeding*, en tot Agent bij hetzelve aangesteld den Burger *Theodoor van Kooten*, en tot Secretaris van het Agentschap, den Burger *Jan van Heekeren.*

Wordende aan elk en een ieder, wien zulks zoude mogen aangaan, gelast, dat hunne requesten, Adressen enz. dit Departement betreffende, van een Nationaal Zegel voorzien, moeten houden aan het Uitvoerend Bewind der Bataafsche Republiek, doch verzonden worden in een omslag, geädresseerd aan den Agent van Nationale Opvoeding.

Gelastende het voornoemde Bewind in naam des Bataafschen Volks, dat deze afgekondigd en aangeplakt zal worden, alomme waar zulks behoort.

In den Haag den 9 Maart 1798. Het vierde jaar der Bataafsche Vrijheid.

(Was geparapheerd)
WIJBO FIJNJE, vt.
(Onder stond)
Ter ordonnantie van hetzelve.
W. H. DROGHOORN.

Artikel 92 van de Staatsregeling des Bataafschen volks.

Het Uitvoerend Bewind bediend zig, ter volbrenging zijner verschillende werkzaamheden, van de volgende agt Agenten, als:

Één van buitenlandsche Betrekkingen;

Één van Marine;

Één van Oorlog;

Één van Financie;

Één van Justitie;

Één van inwendige policie en toezigt op den staat van Dijken, Wegen en Wateren;

Één van Nationaale Opvoeding, waaronder begrepen is, de geneeskundige Staatsregeling, de vorming der nationaale Zeden, en de bevordering van het openbaar Onderwijs, en van Konsten en Wetenschappen;

Één van Nationaale Oeconomie, zig uitstrekkende tot Koophandel, Zeevaart, Visschereijen, Fabrieken, Trafieken, Landbouw, en alle andere middelen van bestaan.

Aldus door het Bataafsche Volk in Deszelfs Grondvergaderingen goedgekeurd en bekragtigd, op den 23sten van April, en als zoodanig geproclameerd in De Constitueerende Vergadering, hetzelve Volk representeerende, in den Haag den 1sten van Maij 1798. Het vierde jaar der Bataafsche Vrijheid.

(Was geparapheerd)
H: L: VAN ALTENA vt.
(onder stond)
Accordeert met deszelfs Origineel
(*Was geteekend*)
A: Dr. PLOOS VAN AMSTEL.

INSTRUCTIE

voor den Agent der Nationaale Opvoeding, waaronder begrepen is de Geneeskundige Staatsregeling, de vorming der Nationaale Zeden, de bevordering van het openbaar Onderwijs, en van Kunsten en Wetenschappen. Den 18 October 1798. Het vierde jaar der Bataafsche Vrijheid.

Art. 1. De Agent zal zich moeten gedragen naar de bepaalingen bij de staatsregeling voorgeschreeven, en bijzonder naar die grondbeginzelen, welke op zijne werkzaamheden eenen bijzonderen invloed hebben, weshalven hij steeds zal moeten bedacht zijn, dat de eerbiedige erkentenis van een alles besturend Opperwezen de banden der Maatschappij versterkt, en daarom op alle mooglijke wijzen in de harten der Vaderlandsche Jeugd behoort te worden ingedrukt. — Dat door het Nationaal onderwijs de tedere gemoederen niet te veel kan worden ingeboezemd de heilige Wet, waarin alle de plichten van den mensch in de Maatschappij haaren grondslag hebben, om naamenlijk aan anderen niet te doen, 't geen wij niet wenschen, dat aan ons geschiede — en ten alle tijde aan onze Medemenschen zooveel goeds te doen, als wij in gelijke omstandigheden van hun zouden wenschen te ontvangen. — Dat de verlichting en beschaving van alle de Leden der Maatschappij zo veel mooglijk bevorderd worden. — Dat de jonge Burgers en Burgeressen van den Staat, aan wier verlichting en deugd het Bataafsche Volk het heilig pand zijner aangenomen grondstellingen van het Maatschappelijk verdrag

ter bewaaring heeft aanbevolen, al vroeg in die grondbeginzelen onderwezen worden, en tevens overtuigd dat van de echte waardering der Vrijheid en van de verstandige en eerlijke beoefening der afzonderlijke en algemeene rechten en plichten, voornaamenlijk de duurzaamheid, het behoud en geluk afhangt van het Vaderland, dat zij vuuriglijk behooren te beminnen.

2. Op hem rust de zorg om na te spooren alles, wat zou kunnen strekken tot verbetering der verstandelijke, zedelijke en lichaamelijke Opvoeding.

3. Hij zal door het inwinnen van de noodige berichten, nopens den Staat der publieke zogenaamde laagere Schoolen in ons Vaderland, (de Schoolen in de Godshuizen daaronder begrepen,) zich in staat stellen, om de gebreken, die in dezelven huisvesten, te kennen; en aan het *Uitvoerend Bewind* een plan inleveren, hoe de leerwijze op dezelven op eenen beteren voet kan worden ingericht, welk Plan tevens zou kunnen dienen tot een handboek voor de Onderwijzers in opgemelde Schoolen.

4. Hij zal binnen den kortstmogelijken tijd aan het *Uitvoerend Bewind* inleveren eene opklimmende Lijst van geschikte Leerboeken, om in de Schoolen gebruikt te worden, en tevens daarbij opgeven de wijze, hoe dezelven door de gantsche Republiek in de Schoolen kunne worden ingevoerd, en daarentegen geweerd alle de zodanigen, welke Burgerlijke twisten of tweedracht zouden kunnen aanwakkeren, de schadelijke bijgeloovigheid voortplanten, het Burgerlijk charakter bederven, of nadeelig zijn voor het verstand en de goede zeden.

5. Deeze Leerboeken zullen moeten ingerigt zijn naar de vatbaarheid der Jeugd, en geschikt om derzelver tedere harten te vormen — zij zullen in het gemeen moeten strekken, om het verstand te beschaaven — goede zeden aan te prijzen — Vaderlands liefde op te wekken, en Republikeinsche deugden voort te planten.

6. Hij zal zorgen, dat alle onderwijs in de leerstellige Godgeleerdheid der onderscheide Gezindheden, — en alle eerdienst of uiterlijke Ceremoniën, welke aan bijzondere Kerk-genootschappen verknogt zijn, van de publieke Schoolen geweerd worden.

7. Hij zal het noodig toeverzigt houden, dat door de Onderwijzers aan de Wetten en de *besluiten* van het *Uitvoerend Bewind* worde voldaan, en van de nalaatigen of gebrekigen kennis geven, opdat dezelven behoorlijk gecorrigeerd, en des noods van hunne posten ontzet worden.

8. Hij zal ten spoedigsten aan het *Uitvoerend Bewind*, een plan opgeven, wegens de inrichting en aanstelling van Departementaale en Plaatselijke Schoolbesturen, welke zullen zorgen, dat de gearresteerde bepaalingen behoorlijk worden uitgevoerd.

9. Hij zal aan het *Uitvoerend Bewind* een Plan opgeven tot oprichting van een of meer Kweekschoolen, waarin geschikte voorwerpen tot bekwaame Meesters kunnen worden opgeleid.

10. De aanstelling van Schoolmeesters zal geschieden door het Plaatselijk Gemeente-Bestuur.

11. Niemand zal voordaan tot Schoolmeester worden aangesteld, ten ware hij voorzien zij van een behoorlijk bewijs, dat hij door den Agent, door een Departementaal School-bestuur, of door andere daartoe gequalificeerde Persoonen geëxamineerd, en tot het openbaar onderwijs geschikt geoordeeld is.

12. Dit bewijs zal niet worden afgegeven, dan nadat zoodanig een Burger door een behoorlijk getuigschrift van de Municipaliteit of Municipaliteiten, alwaar hij sedert de zes laatste jaaren gewoond heeft, van zijn Civisme en goed zedelijk gedrag zal hebben doen blijken. De bepaalingen in dit en in het onmiddelijk voorgaande 10 en 11 Art. voorkomende, zijn provisioneel, en tot dat, op voordragt van het *Uitvoerend Bewind*, deswegens nadere schikkingen zullen zijn gemaakt.

13. Hij zal zo spoedig mooglijk aan het *Uitvoerend Bewind* voordragen de wijze, hoe de kinderen van onvermogende Ouders, overal zonder derzelver bezwaar zullen kunnen onderwezen worden in het leezen en schrijven, en hoe de Ouders zonder krenking van hunne vrijheid, zullen kunnen worden verplicht hunne Kinderen van dat onderwijs te doen gebruik maken.

14. Hij zal zorgen, dat de opvoeding in de Schoolen, overeenkomstig 's Lands Regeeringsvorm worde ingerigt; — dat de Jeugd in dezelve meer geleid dan gedwongen — meer door vermaaningen en goede voorbeelden, dan door slaafsche strafoefening tot de betrachting van haaren plicht worde bewoogen.

15. Hij zal alle mogelijke middelen beraamen, om de Nederduitsche taal te zuiveren, te beschaven, en

derzelver spelling op eenen gelijken voet in te rigten.

16. Op gelijke wijze, als boven bij Artikel 3 van de publieke Schoolen gesproken is, zal de Agent, door het inwinnen van de noodige informatiën, zich in staat stellen, om de gebreken te kennen, welke in de Latijnsche, Fransche en andere Schoolen, alwaar vreemde Taalen geleerd worden, plaats hebben, en zo spoedig mogelijk eene verbeterde leerwijze aan het *Uitvoerend Bewind* voordragen, ten einde die alomme zal kunnen worden ingevoerd.

17. Hij zal zorgen, dat op de Latijnsche Schoolen mede de Nederduitsche Taal naar derzelver regels onderweezen worde, en dat overal dezelfde *Grammatica* tot dat einde worde gebezigd, opdat de Jongelingen naar de Hooge School bevorderd zijnde, tot een gewigtiger onderwijs in de Nederduitsche Letterkunde zijn voorbereid.

18. De aanstelling van de Onderwijzers in deeze Schoolen blijft het werk der Gemeente-Bestuuren op voordragt van het Stedelijk Schoolbestuur; en daar geen Plaatselijk Schoolbestuur aanweezig is op den tot nu toe gebruikelijken voet, zijnde nogthands de bepaalingen, in dit Artikel voorkomende, slechts provisioneel, tot dat daarin nader zal zijn voorzien.

19. Niemand zal door het Plaatselijk Schoolbestuur tot deezen post worden voorgedragen, dan die voorzien is met een getuigschrift van zijn Civisme en goed zedelijk gedrag, geduurende de zes laatst verlopen jaaren, door de Municipaliteit of Municipaliteiten zijner wooning behoorlijk uitgegeven; — mitsgaders met een

voldoend bewijs zijner bekwaamheid en geschikheid tot deezen post, ten waare hij vooraf in zodanigen Post reeds blijken van zijne bekwaamheid en geschiktheid gegeven had.

20. Alle *Gymnasia Athenaea* en Hooge Schoolen, alsmede de aanstelling van Curatoren, Hoogleeraaren en verdere Beambten, blijven provisioneel op den ouden voet, tot zo lang, dat bij het Wetgevend Lichaam desaangaande andere bepaalingen omtrent derzelver getal en bestuur, zullen zijn gemaakt, waar van de Agent zal verplicht zijn, om, binnen den kortst mogelijken tijd, een voordragt en betoog bij het *Uitvoerend Bewind* inteleveren.

21. Hij zal zorgen, dat door een bijzonder daartoe geschikt tijdschrift, de promotiën en de uitslag der *examina* op de hoogere en laagere Schoolen, en alles, wat tot de Nationaale opvoeding betrekking heeft, worden bekend gemaakt; waartoe hij door eene geregelde Correspondentie met de respective Schoolbestuuren zal in staat gesteld worden.

22. Hij zal het noodig toeverzigt houden, dat er in het openbaar niets geleerd worde, strijdig met de goede en Republikeinsche beginzelen, die aan de Jeugd, door het onderwijs in de Nationaale Schoolen, zijn ingeboezemd.

23. Hij zal een waakend oog houden op de schriften, die in het licht verschijnen, of door de openbaare nieuwspapieren worden aangekondigd; en van dezulken die schadelijk zijn voor de goede zeden aan het *Uitvoerend Bewind* kennis geven.

24. Hij zal, ondanks de bepaalingen in deeze Instructie gemaakt, het recht hebben, om aan het *Uitvoerend Bewind* zodanig een algemeen Plan van openbaar onderwijs voor te dragen, als hij, tot bereiking van het oogmerk der Maatschappij het meest geschikt zal oordeelen.

25. Hij draagt zorg, dat de Schouwspelen, overal daar dezelve in de Republiek gevonden worden, Leerschoolen zijn van het Volk, — Kweekschoolen voor de Deugd, en behoedmiddelen tegen de ondeugd; — dat zij tot dien trap van verbetering gebragt worden, waar voor zij vatbaar zijn, — en dat van dezelve worden geweerd die stukken, welken de zeden bederven of den Nationalen geest verzwakken, — dat zij strekken, tot opwekking van Republikeinsche deugden, dat zij de belooning voorstellen, die een eerlijke handel te wachten heeft, en de ondeugd haar masker ontrukken.

26. Hij zal derhalven moeten kennis dragen van de stukken, welke ten Toneele gevoerd worden, — weshalven de Commissarissen der Schouwburgen en Directeurs van reizende of vaste Troupen, verplicht zullen zijn, de Lijst der Toneelstukken, welke zij voornemens zijn te laten vertoonen, door hem te doen examineeren, en met voorkennis van het *Uitvoerend Bewind* approbeeren.

27. Hij zorgt, dat de Nationaale geest door alle mogelijke middelen, gevormd en geleid worde tot Deugd en Vaderlandsliefde, en tot de kennis van de waare belangens van het Gemeenebest, — tot het goed verstand der Staatsregeling en Vaderlandsche Historie, — hetzij door het schrijven van Weekbladen, geschikt

te Land betreft, ten einde deeze voor den staat zoo belangrijke wetenschap door deskundigen geöeffend, en alle schadelijke gevolgen der onkunde en kwakzalverij geweerd worde.

5°. Op de gesteldheid der Gevangenissen, Gast-, Krankzinnig- en Verbeterhuizen of andere openbaare Gestichten door de geheele Republiek, voor zoo verre ze haare betrekking hebben, op de gezondheid en ziekten der Menschen.

6°. Op alle omstandigheden, die voor de gezondheid der Ingezetenen nadeelige gevolgen zouden kunnen hebben.

34. Hij zal aan het *Uitvoerend Bewind* zo dra mogelijk, een gedetailleerd plan inleveren, volgens welk het toevoorzigt over het Genees-, Heel-, Vroed-, en Artsenijkundige in de geheele Republiek, de verzorging van de Armen en Bewooners van het platte Land door Genees-, Heel-, Vroed-, en Artsenijkundige, en het onderwijs in de opgemelde vakken, in het vervolg dient te worden ingericht.

35. Hij zal binnen den kortst mogelijken tijd aan het *Uitvoerend Bewind* inleveren eene *Pharmacopea Batava*, om door de geheele Republiek te worden ingevoerd.

36. Hij zal binnen den kortst mogelijken tijd, aan het *Uitvoerend Bewind* opgeven, op welke Plaatsen zoodanige Collegiën zouden kunnen worden daargesteld, ter regeling en bevordering der Genees-, Heel-, Vroed-, en Artzenij-mengkunde, en, op welke wijze dezelve zouden behooren te worden daargesteld.

37. Hij zal, na eene behoorlijke inrichting van het Geneeskundig Bestuur, met de *Collegia Medica* door de geheele Republiek eene geregelde Correspondentie houden ten einde door dezelve van het getal der dooden en geboorenen, van den staat der gezondheid der Ingezetenen, der Vee-Ziekte bij grasseerende epidemiën onderregt te worden, en, tot voorkoming of stuiting daarvan, zodanige middelen aan het *Uitvoerend Bewind* voorslaan, als hij meest geschikt zal oordeelen.

38. Deze Correspondentie zal zich ook uitstrekken tot alle inbreuken, die tegen de heilzaame instellingen van dit vak zouden mogen gemaakt worden door onbevoegde Persoonen, zullende hij, hiervan onderrigt, door middel van het Gouvernement, alle schadelijke en bedervende inbreuken op staanden voet trachten tegentegaan en uitteroeijen.

39. Hij zal zorgen, dat er alle jaar eene naauwkeurige lijst worde in het licht gegeven van alle de geboorene en gestorvene door de geheele Republiek, geduurende het afgelopen jaar, derzelver ouderdom en geslacht en zo veel mooglijk aan welke ziekten zij overleden zijn, waartoe alle Municipaliteiten en *Collegia Medica* verplicht zullen zijn hem de noodige bijdragen te bezorgen.

40. Binnen den kortst mogelijken tijd, zal door den Agent moeten worden ingeleverd een volledig plan ter verbetering der inrigtingen op 's Lands Vloot, zoo wel ten aanzien van het voedsel, 't welk aldaar gebruikt wordt, als van de geneesmiddelen en geneeswijze en voorts van alle andere onderwerpen, die betrekking hebben tot de gezondheid of ziekte van de Vlootelingen.

verdere Geëmploijeerdens zich stiptelijk houden aan hunne Instructiën, en voor derzelver nalatigheid verantwoordelijk zijn.

52. Hij zal van alle Brieven door hem in zijne qualiteit geschreven wordende, behoorlijk geregistreerde Copiën houden, ten einde daarvan ten allen tijde het *Uitvoerend Bewind* de noodige informatiën te kunnen geven.

53. Hij zal zorgen, dat het Archief van zijn Agentschap in eene behoorlijke orde worde gehouden, ten einde hetzelve ten allen tijde aan zijnen opvolger kan worden overgegeven, wanneer zijne aanstelling door het *Uitvoerend Bewind* worde ingetrokken, of hij voor deezen zijnen post mogt bedanken.

54. Hij zal door de Nieuwspapieren bekend maken de dagen en uuren, op welke hij, voor ieder Burger, die zulks zoude mogen begeeren, in iedere week zal te spreken zijn.

55. Hij zal zich nimmer buiten de Residentieplaats mogen begeven zonder voorkennis van het *Uitvoerend Bewind.*

56. Hij zal in handen van den Praesident van het *Uitvoerend Bewind* afleggen de navolgende verklaaring, gelijk mede de eede van corruptie en zuivering:

»Ik verbind mij plechtig mijnen post van »Agent der Nationaale Opvoeding met al mijn »vermogen, overeenkomstig mijne Instructie, »getrouw en ieverig te zullen waarnemen.

»Ik beloove en zweer, dat ik mij exactelijk »zal reguleeren naar den inhoud van het Placaat

»bij de voormaalige Staaten der Vereënigde Ne-
»derlanden, op den 10 December 1715 gearresteerd; tegens het geven en nemen van verboden giften, gaven of geschenken.

»Ik verklaar en zweer, dat ik directelijk of »indirectelijk, om het voorsz. Ambt te verkrijgen, aan eenige Persoonen, het zij binnen of »buiten het Bestuur, onder wat praetext of naam »hetzelve zou kunnen geschieden, geene giften of gaven hebben gepræsenteerd of beloofd, noch gegeven of belooven, noch geven zal."

57. »Het Vertegenwoordigend Lichaam behoudt »aan zich het vermogen, om deeze Instructie te amplieëren, te expliceeren en te verminderen, zo »en in dier voege, als hetzelve zal meenen te behooren."

HET UITVOEREND BEWIND DER BATAAFSCHE REPUBLIEK, *doet te weeten:*

Dat het vertegenwoordigend Lichaam, op de wijze bij de staatsregeling voorgeschreven, overwogen hebbende,

Dat de Schoolmeesters niet behooren te worden gerekend onder de Kerkelijke, maar onder de Burgerlijke Beambten: en dat bij de Burgerlijke en Staatkundige Grondregelen voor de Staatsregeling, geene Burgerlijke voordeelen of nadeelen zijn gehegt aan de belijdenis van eenig Kerkelijk Leerstelsel enz. enz.

Dat enz. Dat enz.

Dat de Schoolmeesters, tot nadere dispositie van het

Vertegenwoordigend Lichaam, behooren te worden bezoldigd, uit zoodanige Kassen, als waaruit dezelve tot hiertoe hunne Traktementen hebben genoten.

Dat, met de aanneming der Staatsregeling, zijn gecesseerd, en moeten ophouden enz. enz.; alsmede alle betalingen, uit publieke Kassen, aan Kosters, Voorzangers, enz.

Dat enz. Dat enz.

Diensvolgens gelast het Uitvoerend Bewind, in naam des Vertegenwoordigenden Lichaams, dat deeze zal worden afgekondigd en aangeplakt, alömme waar zulks behoort.

In den Haag den 21 Mey 1799. Het vijfde jaar der Bataafsche Vrijheid.

(Was geparapheerd)
J. F. R. VAN HOOFF, vt.
(Onderstond)
Ter ordonnantie van hetzelve
(Was geteekend)
C. G. HULTMANN.

HET UITVOEREND BEWIND DER BATAAFSCHE REPUBLIEK, *doet te weeten:*

Dat het vertegenwoordigend Lichaam, op de wijze bij de staatsregeling voorgeschreven, overwogen hebbende,

Dat veele schoolmeesters, vooräl ten platten Lande, teffens als Kosters der Gereformeerde Kerken gefungeerd hebbende, door het gemis hunner Traktementen in laatstgemelde qualiteit geheel of gedeeltelijk van hun bestaan zijn beroofd;

Dat dezelven daardoor zijn buiten staat gesteld, en naar billijkheid niet kunnen worden verpligt, om den Schooldienst als te voren waar te nemen,

en dat het niettemin hoogst noodig is, tot afwering van een totaal verval van het onderwijs der Jeugd in de Schoolen, dat eene provisioneele voorziening deswegens worde daargesteld;

Besloten en verordend heeft bij Ampliatie en Interpretatie der Publicatie van den 21 Mei dezes Jaars, te statueren, dat de Schoolmeesters, die bevorens als Kosters der Gereformeerde kerk hebben gefungeerd, en van 's Landswege zijn betaald, door het gemis van hun Traktement als Kosters, niet zullen gehouden worden, van derzelver functien als Schoolmeesters te zijn ontslagen, maar verplicht, deze hunne Bediening getrouwelijk te zullen blijven waarnemen; zullende dezelve, en die vervolgens, in geval van Vacatures, zullen worden aangesteld, provisioneel, en tot nadere dispositie van het Vertegenwoordigend Lichaam, daarvoor genieten gelijke somme jaarlijks Traktement, uit dezelfde 's Lands of Geestelijke Comptoiren, als zij vóór dezen, als Kosters daaruit hebben ontfangen.

Diensvolgens gelast het Uitvoerend Bewind, in naam van het Vertegenwoordigend Lichaam, dat deeze zal worden afgekondigd en aangeplakt, alomme daar zulks behoort.

In den Haag den 16 November 1799, het vijfde jaar der Bataafsche vrijheid.

(Was geparapheerd)

J. F. R. VAN HOOFF vt.

(onderstont)

Ter ordonnantie van hetzelve.

(was getekend)

C. G. HULTMANN.

ADVERTENTIE.

De Agent van Nationaale Opvoeding maakt hiermede aan zijne medeburgers bekend, dat hij ter voldoening aan het 21e Articul zijner Instructie, voor zoo veel het lagere schoolwezen betreft, van wegen zijn Agentschap, alle Berichten en stukken, daartoe betrekkelijk, die hij voor het publiek van belang oordeelt, zal plaatsen in de *Bijdragen betrekkelijk den Staat en de Verbetering van het Schoolwezen in het Bataafsche Gemeenebest*, uitgegeven wordende te *Leijden*, bij *D. du Mortier en Zoon*, waarvan het eerste stuk thans in het licht gekomen is.

Den Haag den 5 Augustus 1800. Het zesde jaar der Bataafsche Vrijheid.

VAN DER PALM (*).

(*) De heer J. H. VAN DER PALM was kort na de aanneming van bovengenoemde instructie tot agent der nationale opvoeding in plaats van den heer TH. VAN KOOTEN benoemd (*). Den 6 Mei 1799 maakte hij zijne benoeming bekend, nadat hij den eed in handen van den tijdelijken president van het uitvoerend bewind bevorens had afgelegd, volgens art. 56 der instructie. (Zie Bat. courant van 3 en 9 Mei (1799). Dit agentschap heeft den 8 December 1801, met het ontslag van VAN DER PALM een einde genomen. Wij hebben gemeend deze advertentie te moeten mededeelen omdat sedert dien tijd de belangrijke *Bijdragen* etc. als gouvernements tijdschrift is uitgegeven, eerst in 1800 en 1801 om de drie maanden, en van 1802 maandelijks tot nu toe wordt vervolgd.

(*) De besluiten aangaande benoemingen deelen wij niet mede, alleen zullen wij van dezelve hier en daar in eene noot melding maken.

PUBLICATIE (*).

HET UITVOEREND BEWIND DER BATAAFSCHE REPUBLIEK, *doet te weeten:*

Dat het Vertegenwoordigend Ligchaam des Bataafschen Volks, op de wijze, bij de Staatsregeling voorgeschreven, overwogen hebbende;

Dat, daar, ingevolge het 60ste Art. van de algemeene Beginselen der Acte van Staatsregeling, de Maatschappij wil, dat de verlichting en beschaving onder hare Leden zoo veel mogelijk worde bevorderd, het onderwijs in de lagere Scholen, als zijnde de eerste bron, waaruit eene meer algemeene beschaving en verlichting kan voortvloeijen, behoort te worde geregeld, en aan bepaalde en eenpaarige Wetten verbonden;

Besloten en verordend heeft, te arresteren de hiernavolgende bepalingen:

Art. 1. Aan alle Ingezetenen der Bataafsche Republiek zal eene genoegzame gelegenheid worden verschaft, om derzelver kinderen behoorlijk onderwijs in de noodzakelijkste kundigheden des menschelijken levens te doen erlangen, en zulks tegen betaling van Wekelijksche, Maandelijksche, of andere Schoolgelden; wordende ten dien einde alle Gemeente Bestuuren gelast, om, bij aanhoudenheid, zorge te dragen, dat, binnen derzelver Gemeenten, genoegzame Scholen aanwezig zijn; en dat ook de

(*) Art. 45 van de Staatsregeling van het jaar 1801, luidt aldus: Het Staatsbewind zorgt door eene daartoe geschikte inrigting, voor de bevordering van Kunsten, Wetenschappen, Opvoeding, Koophandel, Landbouw en Fabrieken.

kinderen van Bedeelden uit Armen-Cassen, in Plaatsen, waar voor dezelve geene afzonderlijke Scholen bestaan, van dezelfde gelegenheid kunnen gebruik maken, op zoodanigen voet, en tegen alzulke betaling, als waarover tusschen de respective Gemeente Bestuuren, Opzieners der Armen-Cassen, en Onderwijzers der Jeugd in billijkheid zal worden overeengekomen.

2. De Gemeente-Bestuuren zullen wijders zorge dragen, dat, op alle Dorpen en Plaatsen, waar de Wekelijksche, Maandelijksche, of andere Schoolgelden niet toereikende zijn, om eenen Onderwijzer der Jeugd een ordentelijk bestaan te verzorgen, aan denzelven, behalven vrije inwooninge, ook eene geëvenredigde toelage, tot vermeerdering zijner inkomsten worde gegeven, en de kosten daaruit voortvloeijende, ten laste der Gemeente, op de wijze, bij de Staatsregeling voorgeschreven, worden gevonden, terwijl in zoodanige Gemeenten, welke buiten staat mogten zijn, om de daartoe vereischte penningen optebrengen, door het Uitvoerend Bewind, op natemelden wijze, zoo verre mogelijk, zal worden voorzien, dat, door dit onvermogen, de kinderen niet beroofd worden van het noodig onderwijs.

3. De School-Onderwijzers, welke eenige toelagen, emolumenten, voorrechten, het zij ten laste der Gemeenten, het zij uit het hierna te omschrijven School-Fonds, genieten, zullen door den naam van *Openbare* of *Gemeentelijke Schoolmeesters* van *bijzondere Onderwijzers* der Jeugd worden onderscheiden.

4. Het onderwijs op de Openbare of Gemeentelijke

Scholen zal zich bepalen tot het Lezen, Schrijven, en de eerste beginselen der Rekenkunde; zullende hetzelve zoodanig worden ingericht, dat het, door ontwikkeling van de verstandelijke vermogens der kinderen, geschikt zij, om hen tot redelijke wezens te vormen; en wijders om in hunne harten inteprenten de kennis en het gevoel van dat alles, wat zij aan het Opperwezen, aan de Maatschappij, aan hunne Ouderen, aan zich zelve, en aan hunne Medemenschen verschuldigd zijn, wordende het aan het Uitvoerend Bewind overgelaten, om daar, waar zulks geschiktelijk geschieden kan, de noodige inrichtingen te doen daarstellen, ten einde die Scholen tevens strekken, om de Kinderen den tijd, dien zij aan het bovengemelde onderwijs *niet* geven, te doen besteden tot eenen nuttigen arbeid, en daardoor minvermogende Ouders des te meer aantespooren tot het zenden hunner Kinderen naar die Scholen.

In de Schoolboeken en Leer-methode zal, met de meeste zorg, moeten worden vermijd al het geen zoude strekken tot ondermijning eener goede Zedekunde, en van den eerbied voor het Opperwezen; doch tevens worden daargelaten al het leerstellige, dat door de onderscheiden Kerkgenootschappen, verschillend wordt begrepen.

5. Het *Uitvoerend Bewind* zal arresteren eene verbeterde Leer-methode, waaraan alle Openbare Onderwijzers zich zullen moeten onderwerpen, op verbeurte van hunnen post.

6. De Onderwijzers in de Openbare Scholen zullen mede gehouden zijn, in het gebruik der Boeken, zich te gedragen naar de voorschriften, die hun door

of van wegens het *Uitvoerend Bewind* zullen worden gezonden.

7. Het toezicht over de Openbare Scholen wordt opgedragen aan Departementale School-Bestuuren, onder het opzicht van den Agent der Nationale Opvoeding.

8. Om dat Bestuur uittemaken, worden in ieder Departement, door het *Uitvoerend Bewind*, benoemd drie Stemgerechtigde Burgers, welke onder den naam van *School-Opzieners*, ieder bijzonder werkzaam zijn over een derde van het Departement (*).

9. Ieder School-Opziener is verantwoordelijk voor zijn District, en bezoekt tweemaal in ieder Jaar de Scholen van hetzelve, nagaande, of de Onderwijzers voldoen aan het heilzaam oogmerk hunner instelling, hen door gepaste aanmoedigingen en vermaningen aanspoorende, om meer en meer nuttig te worden; zullende de gezegde School-Opzieners voor het overige verpligt zijn zich te gedragen naar zoodanige Instructie, als door het *Uitvoerend Bewind* vóor hunne werkzaamheden zal worden vastgesteld.

10. Ieder derzelve overlegt met het Gemeente-

(*) In dit Art. verwachten wij welhaast eene heilzame verandering, welke alleen van de bekrachtiging der Tweede Kamer afhangt, en die, zonder iets meer aan den lande te kosten, het werk veel aangenamer en gemaklijker, en het nut veel uitgestrekter zal maken.

Bestuur, wie, bij eene vacature, tot Gemeentelijken Onderwijzer behoort te worden benoemd.

11. Het Departementaal School-Bestuur vergadert viermaal in ieder Jaar, zo wel om te examineren de Candidaten tot Schoolmeesters, als tot het verrichten der verdere, hun aanbevolen, werkzaamheden.

12. Niemand kan tot openbaar Onderwijzer worden aangesteld, ten zij hij alvoorens door het Departementaal Schoolbestuur geëxamineerd, bekwaam worde verklaard tot het geven van onderwijs; zullende hij bovendien moeten voorzien zijn van een voldoend getuigschrift van goed zedelijk gedrag, gelijk mede van toegedaan te zijn den gevestigden Regeringsvorm, waartoe vereischt wordt eene Acte van Burgerschap, of, bijaldien hij den ouderdom van 20 Jaren niet heeft bereikt, of, buiten de Republiek geboren, nog geene 10 Jaren in dezelve heeft gewoond, dat hij de Verklaring aflegge, welke bij het 7de Art. der Publicatie van den 2 Februarij 1801, wordt gevorderd.

13. De Gemeente-Bestuuren hebben de benoeming der Gemeentelijke Schoolmeesters; doch wordt aan dezelve aanbevolen, in dezen gemeenschappelijk te werken met den Departements-School-Opziener van hun District: de benoemde Onderwijzer moet alvoorens bij het Departements-Schoolbestuur zijn geëxamineerd, en betaalt daar voor 7 gulden, en in het geval eener buitengewoone bijëenkomst 21 guldens.

14. Het Departementaal Schoolbestuur overweegt alle de door deszelfs Leden ingenomen berichten, ten

einde daar uit op te maken, welke verbeteringen, tot eene meerdere volmaking van het Nationaal Onderwijs, zouden kunnen worden daargesteld, en welke voordragten, daartoe strekkende, aan den Agent zouden kunnen worden gedaan.

15. Aan elk der Leden wordt toegelegd eene jaarlijksche somme van 600 guldens voor Reiskosten, Tijdverlies, Arbeid en Schrijfloonen, zonder iets verder in rekening te mogen brengen, behalven alleen de Porten der Brieven, bij hun in hunne qualiteit ontvangen, waar van zij eene gespecificeerde Declaratie gerechtigd zullen zijn alle drie maanden inteleveren.

16. Ieder der Departementale School-Bestuuren zendt Jaarlijks één zijner Leden naar den *Haag*, om met den Agent der Nationale Opvoeding te raadplegen en te overleggen alle poincten, welke betrekking hebben tot het Onderwijs der Jeugd en het belang der Scholen, in deszelfs geheelen omvang, welke bijëenkomst niet langer zal mogen duuren dan ééne week, en de daartoe afgezonden School-Opzieners, geduurende dien tijd, genieten een defroijement van 7 guldens daags, mitsgaders 30 stuivers Reiskosten voor ieder uur afstands van de Plaats hunner Wooninge, zoo wel voor de héén als terugreize.

17. Geen openbaar School-Onderwijzer zal van zijnen post kunnen ontzet worden, dan alleen wegens Pligtverzuim, Burgerlijk of Zedelijk wangedrag; in welk geval de aanklagte bij het Departementaal School-Bestuur zal moeten geschieden, hetwelk de-

zelve zal brengen ter kennisse van den Agent, zullende de finale afzetting alleen geschieden door het *Uitvoerend Bewind*.

18. Ieder Burger zal een bijzonder School kunnen oprichten, om in hetzelve Onderwijs te geven, even als in de openbare Scholen geschiedt, doch daartoe alvoorens admissie van het Gemeente-Bestuur moeten verkrijgen, en even als de openbare Onderwijzers worden geëxamineerd.

19. Ieder Gemeente-Bestuur, binnen welks ressort zoodanige bijzondere Scholen zijn, zal ten spoedigsten een Plaatselijk School-Bestuur benoemen, uit niet minder dan drie Personen bestaande, en van derzelver aanstelling, gelijk mede van alle veranderingen, in dat Collegie voorvallende, kennis geven aan den Agent van Nationale Opvoeding, welke die Personen zal qualificeren tot het afnemen der Examens van de bijzondere Schoolmeesters en Schoolhouderessen.

20. Deze Plaatselijke School-Bestuurers zullen zorge dragen, dat, binnen derzelver Gemeente, geene bijzondere Scholen worden opgericht, dan op bekomen admissie der Gemeente-Bestuuren, en na voldaan te hebben aan de Voorwaarden, daartoe vereischt.

Zij zullen verpligt zijn, om alle middelen van overtuiging en aanmoediging aantewenden, ter verbetering van het bijzonder Onderwijs, en weering der misbruiken, uit onkunde of vooroordeel gesproten. — Zij zullen het gebruik van schadelijke of verbodene Schoolboeken, Kaarten, Prenten enz.,

des noods door tusschenkomst van het Burgerlijk Bestuur, krachtdadiglijk beletten — Zij zullen op het zedelijk gedrag der Onderwijzers een wakend oog houden, ten einde, bijaldien zij, door kwaade voorbeelden, der Jeugd slechte indrukken geven, hunne Acte van Admissie worde ingetrokken; voorts zullen zij tweemaal des Jaars een beknopt verslag van den staat van het bijzonder Schoolwezen zenden aan den Departementalen School-Opziener van het District, waar onder elk derzelve behoort, ten einde door dezen bij den Agent van Nationale Opvoeding te worden ingediend.

21. Met den tijd van acht maanden, na de Publicatie dezes, zullen ophouden alle betalingen, welke uit 's Lands Cas, Geestelijke Comptoiren, Gewestelijken, of Quartierscassen, Domeinen, toebehoord hebbende aan den Vorst van *Nassau*, of uit eenige 's Lands Comptoiren, hoe ook genaamd, aan Dorps- of andere Plaatselijke Schoolmeesters, het zij in deze qualiteit, of uit hoofde van Kerkelijke Bedieningen, plegen te geschieden, met intrekking en vernietiging van het gestatueerde bij de Publicatiën van het *Uitvoerend Bewind*, van den 20 Meij en 16 November 1799.

22. Alle de Gelden, welke uit de Comptoiren, in het voorig Articul vermeld, voormaals ter bezoldiging van Schoolmeesters, Kosters en Voorzangers werden betaald, zullen terstond, na het ophouden dier betaling, gestort worden in eene afzonderlijke Cas, onder beheering en administratie van het *Uitvoerend Bewind*, welke Cas den naam van *School-Fonds* zal dragen: zullende eene Jaarlijksche

verantwoording der Inkomsten en Uitgaven aan Commissarissen ter Nationale Rekening geschieden.

23. Wanneer de Agent van Nationale Opvoeding onderricht is, dat een School-Onderwijzer zich door bijzondere verdiensten heeft waardig gemaakt, blijken van goedkeuring van het Gouvernement te bekomen, zal, op des Agents voordragt, het *Uitvoerend Bewind*, uit het School-Fonds, eene buitengewoone belooning aan dien School-Onderwijzer ter aanmoediging doen verstrekken.

24. Wanneer aan het *Uitvoerend Bewind* genoegzaam zal zijn gebleken, dat, in eene Gemeente, de Schoolgelden niet toereikende zijn, om den Onderwijzer een behoorlijk bestaan te bezorgen, en dat daarenboven de omstandigheden dier Gemeente niet toelaten, om het ontbrekende te vinden uit Plaatselijke Belastingen, zal het Bewind, door eene toelage uit het School-Fonds, zorgen, dat, door gebrek aan de noodige middelen, de Kinderen van die gemeente niet worden beroofd van het noodig onderwijs, en zulks bij voorkeur omtrent zoodanige Gemeenten, welker Onderwijzers te vooren uit 's Lands Cas werden bezoldigd.

25. Wanneer de penningen van het School-Fonds toereikende zijn zullen, zal het Uitvoerend Bewind in die Gemeente, welke daartoe door hetzelve het geschiktst zal worden geoordeeld, een Institut daarstellen, hetwelk, onder het toezicht van den Agent der Nationale Opvoeding, zal strekken, om een bepaald getal Personen, welke meer dan gewoone bekwaamheden tot het geven van onderwijs hebben, de gelegenheid te verschaffen, om alle die kundig-

heden te verzamelen, welke voor een School-Onderwijzer nuttig zijn.

26. Uit dat School-Fonds zullen mede de kosten van het toezicht over de Scholen worden gevonden.

27. Het Uitvoerend bewind wordt geauthoriseerd, om de Tractementen en Defroijementen der School-Opzieners, zo lang het School-Fonds nog niet tot stand zal gekomen zijn, provisioneel, en bij wijze van voorschot, uit de Nationale Schatkist te doen betalen.

28. Aan het Uitvoerend Bewind wordt opgedragen, om op de gronden, in deze Wet gelegd, alle noodige schikkingen te beramen en vast te stellen, ten einde in de Scholen de eerste beginselen worden ingeprent, om de kinderen te vormen tot deugdzame menschen, en tot nuttige Leden der maatschappij.

29. Het Uitvoerend Bewind zal Jaarlijks aan het Vertegenwoordigend Ligchaam eene generale opgave inzenden van de schikkingen, door of van wegen hetzelve, omtrent het Schoolwezen daargesteld, en van de verbeteringen, welke in dat belangrijk vak plaats hebben.

30. Zoo dra het algemeen Armbestuur, op de wijze, bepaald bij Publicatie van het Uitvoerend Bewind van den 15 Julij 1800, in behoorlijke werking zal gebragt zijn, zal door het oprichten van Nationale Scholen, alöm de nodige zorge worden gedragen, dat aan de Kinderen van Behoeftigen,

Bedeelden, of van Minvermogenden, het onderwijs in de noodzakelijkste kundigheden *om niet* worde gegeven, volgens een nader en gedetailleerd Plan, daartoe door het Uitvoerend Bewind alsdan voorte-dragen, en aan de goedkeuring van het Vertegenwoordigend Ligchaam te onderwerpen.

31. Inmiddels wordt aan alle Gemeente-Besturen ten ernstigsten aanbevolen, zorge te dragen, dat het onderwijs, het welk binnen derzelver Gemeenten, aan Behoeftigen of Minvermogenden, hetzij ten laste der Gemeentelijke Cassen, of ten koste van bijzondere Kerkgenootschappen pleegde te worden gegeven, op den tot nu toe gebruikelijken voet, worde gecontinueerd, tot tijd en wijle hetzelve zal worden vervangen door zoodanige Nationale inrichtingen, als deswegen zullen worden in werking gebragt.

En worden eindelijk alle Opzieners der Armen bij dezen vermaand, om speciaal toetezien, dat de Kinderen der Bedeelden van de voor hun geschikte gelegenheden, ter bekoming van het noodig onderwijs, stiptelijk gebruik maken, en dat de Ouders dier Kinderen tot het ter Schole zenden derzelve, des noods, door gedeeltelijke of geheele terughouding der gewoone bedeeling, of op eenige andere wijzen worden geconstringeerd.

Weshalven het *Uitvoerend Bewind*, ten einde aan de heilzame intentie des Vertegenwoordigenden Ligchaams worde voldaan, alle Gemeente-Besturen, en die verder in eenige betrekkingen mogten staan tot het openbaar of bijzonder onderwijs in de lagere Scholen, serieuselijk vermaant, om de hierboven gemaakte bepalingen met allen ijver natekomen en te doen nakomen, aan de verbetering van het onder-

wijs in de Scholen, met aanwending van al het hun toevertrouwd gezach werkzaam te zijn, het lot van de Onderwijzers der jeugd, zoo veel in hun vermogen is, te verbeteren, en derzelver eerwaardigen stand naar verdienste te verheffen, door alle zoodanige, in vergelijking van het gewigt der zaak altijd geringe, opofferingen, als daartoe zullen worden vereischt, met standvastige en voorzichtige weerstandbieding aan de dwalingen der Onkundigen, aan de vooröordeelen der Ligtgelovigen, en aan de tegenkanting der Onwilligen, met onbaatzuchtigen ijver eindelijk voor de dierbaarste belangen van het tegenwoordig en toekomend Geslacht; wordende dezelve, van wegen het *Uitvoerend Bewind*, mits dezen verzekerd, dat derzelver gezach, waar zulks noodig mogt zijn, met ernst zal worden gehandhaafd, en dat het Bewind in alle verordeningen, welke aan deszelfs beschikkingen zijn overgelaten, zijne handelingen door billijkheid en gematigdheid zal kenmerken, tot wegneming en voorkoming van alle rechtmatige redenen van beklag, van hoedanigen aart die zijn mogten, en tot opwekking van vernieuwden lust en werkzaamheid bij alle, die in de vorming en beschaving der Jeugd aan het Vaderland gewigtige diensten willen bewijzen, ten einde langs dezen weg het Maatschappelijk Geluk worde vermeerderd, Naarstigheid, Goede Zeden en Vaderlandsche Deugden voortgeplant, en de Bataafsche Natie, welke in de zorg voor het Onderwijs der Jeugd andere volken zoo lange ten voorbeelde heeft gestrekt, doch nu voor sommige haarer nabuuren in dit gewigtig stuk moet achterstaan, ook in dezen den ouden roem harer Wijsheid en Menschlievenheid moge hernemen.

Dienvolgens gelast het Uitvoerend Bewind, in naam des Vertegenwoordigenden Ligchaams, dat deze zal

worden afgekondigd en aangeplakt, alomme daar zulks behoort.

Gedaan in den Haag, den 15 Junij 1801, het zevende Jaar der Bataafsche Vrijheid.

(Was geparapheerd)
A. F. R. E. VAN HAERSOLTE, vt.
(Onderstond)
Ter Ordonnantie van hetzelve.
(Was getekend)
S. DASSEVAEL, *l. S.*

PUBLICATIE

van het UITVOEREND BEWIND *der Bataafsche Republiek, houdende alteratiën in het* 8 *en* 15 *Art. der Publicatie van den* 15 *Junij* 1801, *en verdere beschikkingen omtrent het onderwijs in de lagere Scholen.* Geärresteerd den 22 Augustus 1801. *Het zevende Jaar der Bataafsche Vrijheid.*

HET UITVOEREND BEWIND DER BATAAFSCHE REPUBLIEK *doet te weeten:*

Vooreerst, Dat het Vertegenwoordigend Ligchaam, op de wijze bij de Staatsregeling voorgeschreven, overwogen hebbende, dat, mits dat het oogmerk van het Vertegenwoordigend Ligchaam worde bereikt, en de sommen, door hetzelve geaccordeerd, niet te boven gegaan, de beschikkingen over de wijze van daarstelling meer behooren tot de werkzaamheden van het Uitvoerend Bewind,

Besloten en verordend heeft:

Bij alteratie van het 8 en 15 Art. van het Decreet van den 6 Junij dezes jaars, houdende verordeningen ten aanzien van het onderwijs op de lagere Scholen, bij Publicatie van den 15 daar aan, ter kennisse van den Volke gebragt, — hetzelve Bewind te authoriseeren, om, wanneer daardoor het oogmerk der daarstelling van de Departementale School-Opzieners beter zoude worden bereikt, in die Departementen, welke eene mindere uitgestrektheid hebben, minder dan drie, in die van eene meerdere uitgestrektheid, meer dan drie School-Opzieners aantestellen;

Voorts om, ten zelven einde, de werkzaamheden van eenen School-Opziener aan twee Stemgerechtigde Burgers optedragen, mits aan beide gezamentlijk niet meer dan zes honderd Guldens voor reis-kosten, tijdverlies, arbeid en schrijfloonen worde goedgedaan.

Ten tweeden, Dat het Bewind, uit kracht der authorisatie, en last, door het Vertegenwoordigend Ligchaam bij het voorschreven Decreet, en dat van den 6 Junij dezes jaars, op hetzelve verstrekt, heeft beraamd en vastgesteld, te weeten:

Eene Instructie voor de Departementale School-Opzieners, een Reglement voor de Departementale School-Bestuuren, Algemeene verordeningen omtrent het afnemen der examens bij de Departementale School-Bestuuren, en een Reglement van orden voor de openbare Scholen, binnen de Bataafsche Republiek; van alle welke gearresteerde stukken het vereischt aantal exemplaren aan de Departementale Bestuuren zijn gezonden.

Voorts de verdeeling der Departementen in School-Districten, en de aanstelling der School-Opzieners over dezelve, zoo en in maniere als volgt:

Dat *het Departement van de Eems* is verdeeld in vijf School-Districten, waarvan het eerste zal bestaan

uit den eersten Ring van dat Departement, en waarover als School-Opziener is aangesteld de Burger *T. Schonegevel*, te *Dokkum*.

Over het tweede, zullende bestaan uit den 2den en 3den Ring, de Burger *B. van Weemen*, te *Leeuwarden*.

Over het derde, bestaande uit het grootste deel van den 4den Ring, de Burger *J. H. Nieuwold*, te *Warrega*.

Over het vierde, bestaande uit den 5den, een klein deel van den 4den, en een klein gedeelte van den 6den Ring, de Burgers *H. D. Guyot* en *J. R. van Eerde*, beide te *Groningen*. En

Over het vijfde, bestaande uit het grootste deel van den 6den en uit den 7den Ring, de Burger *H. Wester*, in de *Oude Pekel-A*.

Dat *het Departement van den Ouden-Yssel* is verdeeld in zes School-Districten, waarvan het eerste en tweede zal bestaan uit den 1sten, 2den, en de helft van den 4den Ring, en waarover als School-Opzieners zijn aangesteld de Burgers *W. Sanders*, te *Vollenhoven*, en *M. J. Adriani*, te *Tjalbert*, welke de verdeeling dezer beide Districten onder zich zullen formeren, met kennisgeving aan, en onder approbatie van den Agent van Nationale Opvoeding.

Wijders over het derde District, bestaande uit de Zuidelijkste helft van den 4den, en het Noordelijkst deel van den 5den Ring, de Burger *J. F. Serrurier*, te *Zwolle*.

Over het vierde, vijfde en zesde District, zullende bestaan uit den geheelen 8den, het Zuidelijk deel van den 5den, en voorts den 6den en 7den Ring, de Burgers *J. ten Brink*, te *Harderwijk*; *J. W. A. Muller*, te *Olst*, en *J. H. Floh*, te *Enschedé*; welke deze drie Districten onder elkander zullen

verdeelen, met kennisgeving aan en onder approbatie van den Agent van Nationale Opvoeding.

Dat *het Departement van den Rhijn* is verdeeld in vier School-Districten, waarvan het eerste zal bestaan uit den 1sten en de helft van den 2den Ring, met uitzondering van eenige Scholen in de Noordelijkste gedeeltens gelegen, en over welk District tot School-Opziener is aangesteld de Burger *G. W. Boot*, te *Gorinchem.*

Over het tweede, bestaande uit den 3den en 4den Ring, benevens eenige Scholen, ten Zuiden dier Ringen, in den eersten en tweeden Ring gelegen, de Burger *C. W. Westerbaen*, te *Utrecht.*

Over het derde, bestaande uit den 5den en de helft van den 4den Ring, de Burger *J. van Manen*, *Adz.* te *Arnhem.* En

Over het vierde, bestaande uit den 6den en 7den Ring, de Burger *H. W. van Woelderen*, te *'s Heerenberg.*

Dat *het Departement van den Amstel*, bij hetwelk, met betrekking tot het Departementaal Schoolbestuur, is gevoegd den 7den Ring van het Departement *Texel*, is verdeeld in twee School-Districten; waarvan het eerste zal bestaan uit alle de openbare Scholen, gelegen in het Departement van *den Amstel*, en dat gedeelte van den 7den Ring van het Departement van *Texel*, hetwelk ten Westen *de Vecht* is gelegen, en over welk District als School-Opzieners zijn aangesteld de Burgers *C. Wertz*, te *Amsterdam*, en *A. Simons*, te *Thamen* aan *den Uithoorn.*

Over het tweede, bestaande uit het ander gedeelte van laatstgemelden Ring, gelegen ten Oosten van *de Vecht*, de Burger *H. H. Donker Curtius*, te *Muiderberg.*

Dat *het Departement van Texel*, met uitzondering

van den 7^{den} Ring, is verdeeld in drie School-Districten, waarvan het eerste zal bestaan uit den geheelen 1sten, en een Noordelijk gedeelte van den 2^{den} en 3^{den} Ring, en waarover als School-Opziener is aangesteld de Burger *J. Clarisse*, te *Enkhuizen.*

Over het tweede, bestaande uit het overige van den tweeden en derden, en den geheelen vierden Ring, de Burger *P. Beets*, *Pz.* te *Zaandam.*

Over het derde, bestaande uit den 5^{den} en 6^{den} Ring, de Burgers *J. Teissédre l'Ange*, te *Haarlem*, en *J. de Kruyff*, te *Leyden.*

Dat *het Departement van de Delf* is verdeeld in twee School-Districten, waarvan het eerste zal bestaan uit den eersten, tweeden en de Noordelijke helft van den 6^{den} en van den 7^{den} Ring, en waarover als School-Opziener is aangesteld de Burger *B. Spoelstra*, in *den Haag.*

Over het tweede, bestaande uit den 3^{den}, 4^{den}, 5^{den} en de Zuidelijke helft van den 6^{den} en 7^{den} Ring, de Burger *W. Goede*, te *Rotterdam.*

Dat *het Departement van de Dommel* is verdeeld in vijf School-Districten, waarvan het eerste zal bestaan uit den 1sten en 3^{den} Ring, en waarover als School-Opziener is aangesteld de Burger *E. Thysman*, te *Loon op Zand.*

Over het tweede, bestaande uit den 2^{den} Ring, met uitzondering, der zoogenoemde *Boemelerwaard*, de Burger *A. A. van Ossenberch*, te *Woudrichem.*

Over het derde, bestaande uit het overig gedeelte van den tweeden, uit den geheelen zevenden, en een Noordelijk deel van den zesden Ring, de Burger *S. de Kanter*, te *Zalt-Boemel.*

Over het vierde, bestaande uit het overige van den 6^{den} Ring, de Burger *S. van der Noordaa* te *Dinther.* En

Over het vijfde, bevattende den vierden en vijfden Ring, den Burger *A. van Moorsel*, te *Eindhoven.*

En eindelijk

Dat *het Departement van Schelde en Maas* is verdeeld in vijf School-Districten, waarvan het eerste en tweede zal bestaan uit den 1sten en 2[den] Ring, waarover tot School-Opzieners zijn aangesteld, de Burgers *S. F. Huët*, te *Vlissingen*; en *A. van Deinse*, *Jz.*, te *Middelburg*; welke de verdeeling dezer beide Districten onder zich zullen formeren, met voorkennis en onder goedkeuring van den Agent van Nationale Opvoeding.

Over het derde, bestaande uit den 3[den] en 7[den] Ring, de Burger *A. Uyttenhooven*, te *Brouwershaven.*

Over het vierde, bestaande uit den 4[den], en het kleiner gedeelte van den 6[den] Ring, de Burger *A. van Crimpen*, te *Ossendrecht.* En

Over het vijfde, bevattende den 5[den], en het grooter deel van den 6[den] Ring, de Burger *J. Rochussen*, te *Etten.*

Ten derden, dat bij het 24 Articul der Instructie, voor de Departementale School-Opzieners geärresteerd, woordelijk het volgende is bepaald.

» Ten einde, ingeval eener vacature, voldaan worde aan de intentie van het Vertegenwoordigend Ligchaam, uitgedrukt in het 10. en 13. Art. der Publicatie van 15. Junij 1801, zal het navolgende worden in acht genomen:

a. » Zoo ras een Schoolmoesters-plaats door overlijden, afstand als anderszins is opengevallen, zal het Gemeente-Bestuur zonder eenig verwijl daarvan kennis geven aan den School-Opziener van het District, en met deszelfs voorkennis en bewilliging voorzien in de provisioneele waarneming

van den Schooldienst, tot zoo lang de plaats werkelijk zal vervuld zijn."

b. »Het Gemeente-Bestuur zal in de Nieuwspapieren, welke binnen dat Departement meest gelezen worden, de vacature doen aankondigen, met bijvoeging der voorwaarden, waarop de beroepene zijn post zal aanvaarden, ten einde alle de gene, welke ingevolge Art. 13. der Publicatie van 15 Junij 1801, een *volledig bewijs* van bekwaamheid van eenig Departementaal School-Bestuur zullen verkregen hebben, uittenoodigen, om zich, met overlegging van hetzelve, en andere, bij het 12. Art. der meergemelde Publicatie vereischte, Getuigschriften, als Sollicitanten bij hetzelve Gemeente-Bestuur aantemelden."

c. »Van alle de zich aldus aangemeld hebbende bevoegde Personen, zal het Gemeente-Bestuur, met overzending van derzelver geproduceerde Bewijzen en Getuigschriften, aan den School-Opziener van het District kennis geven, en deszelfs consideratiën omtrent eene te doene benoeming en aanstelling vragen."

d. »Na ingekomen antwoord van den School-Opziener, zal door het Gemeente-Bestuur uit de zich aangediend hebbende Personen, mits dezelve de vereischte volledige bevoegdheid hebben, eene vrije keuze geschieden, en derzelver gedane benoeming aan geene verdere approbatie, noch ook aan eenige tegenspraak onderworpen zijn; zullende alleen daarvan dadelijk aan den School-Opziener kennis moeten gegeven worden."

e. Ingeval zich geene Personen aandienen, welke van eenig Departementaal Schoolbestuur een *volledig bewijs* van bekwaamheid hebben verkre-

gen, zal de keus en benoeming ook uit andere minbevoegde Sollicitanten, door het Gemeente-Bestuur kunnen geschieden, mits in acht nemende de wijze, boven sub Lit. *c.* gemeld; doch als dan zal de benoemde, alvorens aangesteld te worden, moeten worden verwezen aan het Departementaal School-Bestuur van het Departement, binnen hetwelk die Gemeente is gelegen, ten einde door hetzelve naar de mate zijner bekwaamheid onderzoek gedaan worde, en deszelfs waarneming van den Schooldienst aan zoodanige voorwaarden van nader examen of anderzins verbonden, als bij hetzelve raadzaam zal worden geoordeeld.

f. Bij vacature in geringe of zeer behoeftige Gemeenten zal van de bepaling, in dit Art. sub Lit. *b.* gemaakt, mogen worden afgegaan.

En dat dien ten gevolge, de respective Gemeente-Bestuuren zich, bij invallende vacaturen, stiptelijk naar den inhoud van 't opgemelde 24 Art. zullen hebben te gedragen, en niet naar dien van het 10, 11 en 12 der Instructie voor den Agent van Nationale Opvoeding, als zijnde dezelve Articulen, bij die Instructie slechts *provisioneel* gearresteerd, als nu, door de nadere verordeningen van het Vertegenwoordigend Ligchaam, omtrent het onderwijs in de lagere Scholen, vervat in de Publicatie van den 15. Junij dezes jaars, alsmede in deze Publicatie, vervallen en vernietigd.

Dienvolgens gelast het Uitvoerend Bewind, in naam des Vertegenwoordigenden Ligchaams, dat deze zal worden afgekondigd en aangeplakt, alomme daar zulks behoort.

Gedaan in den Haag, den 22. Augustus 1801, het zevende Jaar der Bataafsche Vrijheid.

(Was geparapheerd)
B E S I E R, vt.
(Onderstond)
Ter ordonnantie van hetzelve.
(*Was getekend*)
S. DASSEVAEL, l. S.

N°. 1.

INSTRUCTIE

voor de DEPARTEMENTALE SCHOOLOPZIENERS, *aangesteld ingevolge het* 8ste *Artikel der Publicatie van* 15. *Junij* 1801.

De School-Opzieners, hebbende de vereischten, en verkoren op de wijze bij de Wet bepaald, zullen, in de waarneming van dezen post, zich gedragen naar de navolgende voorschriften:

Art. 1. Ieder School-Opziener zal in dat District, waarover het toezicht aan hem ten deel gevallen, en persoonlijk is aanbevolen, de meestmogelijke zorg aanwenden, dat het onderwijs der Jeugd op de openbare Scholen binnen hetzelve, op een geregelden voet gebragt, verbeterd, en van meer wezenlijke of uitgebreide nuttigheid worde; dat de Onderwijzers der Jeugd tot het geven van zoodanig onderwijs meer en

meer in staat gesteld, derzelver verdiensten aangemoedigd en beloond, en derzelver lot, door vermeerdering hunner inkomsten, waar zulks eenigsins geschieden kan, verbeterd worde; dat wijders de reeds gearresteerde, of nader te bepalen wetten voor het openbaar lager Schoolwezen worden gekend en nagekomen; dat alle zich hier tegen opdoende hinderpalen, zoo veel mogelijk, door voorzichtigheid en standvastigheid worden uit den weg geruimd, en eindelijk, dat de verbetering van het Schoolwezen, bij het algemeen, niet als een drukkende last, maar veelmeer als eene heilzame, noodzakelijke en uitvoerlijke inrichting, beschouwd en voorgestaan worde.

2. Tot dat einde zal elk derzelve allereerst zich bekend maken met de personen van de openbare Onderwijzers der Jeugd binnen zijn District, met derzelver onderscheiden talenten, en vorderingen in de kundigheden tot hunnen post vereischt, en daarvan, ten zijnen bijzonderen nutte, behoorlijke aanteekening houden.

3. Hij zal van dezelve afvorderen eene schriftelijke opgave van het getal hunner Scholieren van beide Sexen, gelijk mede van de Boeken, door hun tot onderwijs gebezigd, met opgave van den voorraad derzelve bij hun voorhanden, en met last om geene andere, dan met zijne voorkennis en toestemming zich aan te schaffen, en eindelijk van den staat hunner jaarlijksche Inkomsten en Emolumenten, en van de Fondsen of Kassen, waaruit zij hunne betaling erlangen.

4. Hij zal dezelve ondervragen omtrent de manier van onderwijzen, bij hen tot nog toe in gebruik, de gebreken daarvan hun op eene overtuigende wijs

onder het oog brengen, en daardoor, gelijk ook op alle andere wijzen, hunnen ijver pogen op te wekken, om, zoo veel hun vermogen toelaat, ter verbetering mede te werken.

5. Hij zal hun op eene klare en eenvoudige wijs opening geven van den aart, de oogmerken en voordeelen eener verbeterde leerwijze, van het ongeschikte der meest in zwang zijnde Schoolboeken, en van de noodzakelijkheid, om dezelve met andere, tot het onderwijs opzettelijk ingerichte, geschriften af te wisselen.

6. Hij zal aan hun ter hand stellen een Exemplaar van het Reglement van Orden voor de openbare Scholen, hunne bezwaren tegen de bijzondere Artikelen van hetzelve aanhooren, en de magt hebben, om, ingeval, naar zijn oordeel, de uitvoering van het een of ander aan onoverwinnelijke locale zwarigheden onderhevig was, de werking daarvan voor een tijd op te schorten.

7. Hij zal hunne klagten en bezwaren, zoo omtrent het geen de waarneming van hun Ampt, als het geen hunne bezolding betreft, geduldig aanhooren, en zijne beste diensten aanwenden, ten einde dezelve zoo veel mogelijk worden opgeheven.

8. Hij zal aan elk derzelve, die raad en onderrichting omtrent zijnen post begeert, vrijheid vergunnen, om zich in persoon of geschrifte tot dat einde bij hem te vervoegen.

9. Hij zal inzonderheid de bekwaamste en welwillendste onder dezelve pogen te onderscheiden, en

zich voornamelijk beijveren, om door onderrichting en allerlei aanmoediging derzelver ijver aan te vuuren, ten einde de hun meest mogelijke kundigheden en verdiensten van waardige Onderwijzers der Jeugd zich eigen te maken.

10. Hij zal alle pogingen aanwenden, om te weeg te brengen, dat in de Scholen onder zijn District *het geheel jaar door* geregeld onderwijs worde gegeven, en, waar zulks in den beginne niet kan geschieden, dat althans, zoo veel mogelijk, een geheele stilstand van het onderwijs, niet alleen voor sommige, maar voor alle classen van leerlingen, worde voorgekomen.

11. Hij zal, (*des noods met overleg der Gemeente-Bestuuren en Bezorgers der Armen*) middelen trachten te beramen, om de Ouders het willekeurig achterhouden hunner Kinderen van de Scholen te beletten.

12. Ten einde door de pogingen van alle weldenkende beminnaren der Jeugd in zijnen post ondersteund te worden, is hij bevoegd, om aan plaatselijk aangestelde, of nog aan te stellen Commissiën, gelijk mede aan bijzondere, bij hem bekende en vertrouwde Personen, een plaatselijk toeverzicht over enkele Scholen aan te bevelen, hoe zeer hij zich nimmer kan ontslaan, van de wezenlijke deelen van zijnen post in persoon waartenemen, en ook daarvoor alleen verantwoordelijk te zijn.

13. Zoo ras door het Uitvoerend Bewind omtrent eene verbeterde Leermethode, en het gebruik van Onderwijs-Boeken in de Scholen, finale bepalingen zullen geärresteerd zijn, zal hij zorgen, dat dezelve terstond

alöm in zijn District worden ingevoerd, en alles, wat daarmede strijdig is, zorgvuldig geweerd.

14. Hij zal met de Gemeente-Bestuuren der Plaatsen, onder zijn District, alwaar de Schoolmeesters uit Lands-Comptoiren werden bezoldigd, in correspondentie treden, omtrent de middelen, om, bij het ophouden der betalingen van Lands wege, derzelver jaarlijksche Tractementen uit den opbrengst van Plaatselijke Belastingen te vinden.

15. Ieder Departementaal Schoolopziener zal binnen deszelfs District moeten onderzoeken:

1°. Of er geschikte Plaatselijke Schoolmeesters-woningen en School-vertrekken overal bevonden worden.

2°. Of bijaldien dezelve ontbreken, of geen Plaatselijke eigendom zijn, eenige schikkingen vereischt worden met Kerken-raden of andere eigenaars van zoodanige woningen.

3°. Op wat wijze, ten minsten koste der Gemeente, in een volstrekt gebrek derzelver gebouwen kan voorzien worden.

16. Hij zal op plaatsen, waar de Schoolmeesters uit Plaatselijke goederen en fondsen worden bezoldigd, naar den aart en staat dier goederen en fondsen, naar derzelver eigenlijke bestemming, en het gebruik waartoe zij geëmploijeerd worden, een naauwkeurig onderzoek doen.

17. Hij zal insgelijks bij de Gemeenten en derzelver Bestuuren, gelijk mede bij zoodanige Kerkelijke Genootschappen, welke tot onderhoud der Schoolmeesters iets bijdragen, zich beijveren, om voor waardige

Onderwijzers het genot hunner Inkomsten te verzekeren, en, naar gelang hunner verdiensten, te vermeerderen.

18. Hij heeft het regt, om bij het Agentschap voorstellen te doen, ten einde door het Uitvoerend-Bewind, uit het opterichten Schoolfonds, belooningen, of jaarlijksche toelagen worden verleend aan zoodanige Onderwijzers, die door hunne naarstigheid, en de getrouwe waarneming van hunnen post, zich deze aanmoediging waardig maken.

19. Hij is aan den anderen kant verpligt, om, ingeval School-Onderwijzers onder zijn District, zich aan pligtverzuim, burgerlijk of zedelijk wangedrag schuldig maken, of wel, het zij openlijk, het zij meer bedekt, de maatregelen van het Gouvernement nopens het Schoolwezen, tegenstreven, dezelve aanteklagen bij het Departementaal Schoolbestuur, om naar bevind van zaken dezelve te corrigéren, of een voorstel te doen, om hen van hunne posten te ontzetten.

20. Ieder School-Opziener wijders, overeenkomstig Art. 9 der Publicatie van 15. Junij, verpligt zijnde tweemaal in het jaar de Scholen van zijn District te bezoeken, zal zulks doen, wanneer het hem meest raadzaam zal voorkomen, niet te min zoo veel mogelijk in acht nemende de tijden, waarop de gewone jaarlijksche examens in de Scholen zullen gehouden worden.

21. Met het doen der Schoolbezoeken zal niet eerder behoeven aangevangen te worden, dan na 1. Januarij 1802., terwijl, gedurende den loop des jaars 1801., de School-Opzieners, ten dezen aanzien, zullen

kunnen volstaan, met op eenige andere, even geschikte, wijze te voldoen aan het vereischte bij Art. 2 en volgende van deze Instructie.

22. Niet te min wordt aan elken School-Opziener op het ernstigst aanbevolen, om, het zij in gevallen van noodzakelijkheid, het zij van uitstekende nuttigheid, of ook wanneer hij zulks buiten zijn merkelijk bezwaar zal kunnen verrichten, zich aan het getal van twee jaarlijksche Schoolbezoeken niet te bepalen, maar door het meermaal herhalen derzelve, zich bij het Vaderland en de Jeugd verdienstelijk te maken.

23. Bij het doen dezer Schoolbezoeken zal de School-Opziener den Meester, in zijne tegenwoordigheid, onderwijs doen geven aan Kinderen in alle Classen en van allerlei vorderingen, ten einde over de manier en inrichting van hetzelve onderwijs te kunnen oordeelen; voorts zal hij opletten, of de gearresteerde bepalingen omtrent het Schoolwezen naar behooren, en naar vermogen, worden in acht genomen, of de School-orden en Wetten door Onderwijzer en Leerlingen worden gehoorzaamd, en 't geen verder bij hem van belang zal worden geoordeeld: na het afloopen van welk bezoek in de Scholen, hij den Onderwijzer in persoon en afzonderlijk zal onderhouden over alles, wat door hem in hetzelve is opgemerkt, en hem naar bevind van zaken den behoorlijken lof geven, onderrichten, vermanen of bestraffen over het geen hij gezien of gehoord heeft; terwijl eindelijk ieder School-Opziener van zijne waarnemingen en opmerkingen in deze Schoolbezoeken, zoo wel als van andere merkwaardige zaken, hem in zijnen Post voorkomende, behoorlijk aantekening zal houden, om te dienen als

hier na zal worden vermeld, bij het Reglement voor de Departementale Schoolbestuuren.

24. Ten einde, ingeval eener vacature, voldaan worde aan de intentie van het Vertegenwoordigend Ligchaam, uitgedrukt in het 10de en 13de Art. der Publicatie van 15. Junij 1801., zal het navolgende worden in acht genomen:

a. Zoo ras eene Schoolmeesters-plaats door overlijden, afstand, als andersins is opengevallen, zal het Gemeente-Bestuur, zonder eenig verwijl, daarvan kennis geven aan den School-Opziener van het District, en met deszelfs voorkennis en bewilliging voorzien in de provisioneele waarneming van den Schooldienst, tot zoo lang de plaats werkelijk zal zijn vervuld.

b. Het Gemeente Bestuur zal in de Nieuwspapieren, welke binnen dat Departement meest gelezen worden, de vacature doen aankondigen, met bijvoeging der voorwaarden, waarop de beroepene zijn post zal aanvaarden, ten einde alle de gene, welke ingevolge Art. 13. der Publicatie van 15. Junij 1801. een VOLLEDIG BEWIJS van bekwaamheid van eenig Departementaal Schoolbestuur zullen verkregen hebben, uit te noodigen, om zich, met overlegging van hetzelve, en andere bij het 12de Art. der meergemelde Publicatie vereischte getuigschriften, als Sollicitanten bij het Gemeente-Bestuur aan te melden.

c. Van alle de zich aldus aangemeld hebbende bevoegde Personen zal het Gemeente-Bestuur, met overzending van derzelver geproduceerde bewijzen en getuigschriften, aan den School-Opziener van het District kennis geven, en deszelfs consideratiën omtrent eene te doene benoeming en aanstelling vragen.

d. Na ingekomen antwoord van den School-Op-

ziener, zal door het Gemeente-Bestuur, uit de zich aangediend hebbende Personen, mits dezelve de vereischte *volledige* bevoegdheid hebben, eene vrije keuze geschieden, en derzelver gedane beroeping aan geene verdere approbatie, noch ook aan eenige tegenspraak onderworpen zijn, zullende alleen daarvan dadelijk aan den School-Opziener kennis moeten gegeven worden.

e. Ingeval zich geene Personen aandienen, welke van eenig Departementaal School-Bestuur een *volledig bewijs* van bekwaamheid hebben verkregen, zal de keus en benoeming ook uit andere, min bevoegde Sollicitanten, door het Gemeente-Bestuur kunnen geschieden, mits in acht nemende de wijze, boven sub Lit. *c.* gemeld; doch als dan zal de benoemde, alvorens aangesteld te worden, moeten worden verwezen aan het Departementaal School-Bestuur van het Departement, binnen 't welk die Gemeente is gelegen, ten einde door hetzelve naar de mate zijner bekwaamheid onderzoek gedaan worde, en deszelfs waarneming van den Schooldienst aan zoodanige voorwaarde van nader examen of andersins verbonden, als bij hetzelve raadzaam zal worden geoordeeld.

f. Bij vacaturen in geringe of zeer behoeftige Gemeenten, zal van de bepaling in dit Artikel, sub Lit. *b.* gemaakt, mogen worden afgegaan.

25. Elk School-Opziener zal zich beijveren, dat in de Scholen onder zijn District, behalven de noodzakelijkste takken van onderwijs, ook andere nuttige kundigheden, naar gelang van de behoefte en omstandigheden der jeugd, en van de vatbaarheid der Onderwijzers, worden geleerd, en zal inzonderheid zijne oplettendheid wijden aan de verbetering van het Nationaal en Godsdienstig gezang.

26. Ieder School-Opziener zal gehouden zijn den Agent van Nationale Opvoeding te dienen van bericht, consideratiën en advis op alle Stukken, welke in zijne handen ten dien einde zullen gesteld worden, en betrekking hebben op het School-district, waarover het toezicht aan hem is opgedragen, gelijk dezelve mede verpligt is, ter bevordering van het Nationaal Onderwijs, zoodanige commissiën van den Agent van Nationale Opvoeding binnen zijn District op zich te nemen en ter uitvoer te brengen, als waarmede hij van wege denzelven zal worden belast: doch in zoodanig geval alle de onkosten, welke uit het waarnemen van dien last mogten voortvloeijen, het Agentschap, bij specifieke declaratie, in rekening mogen brengen.

27. Wanneer een Schoolopzieners-post onder meer personen is verdeeld, zullen dezelve niet alleen een gelijk en van elkander onafhankelijk gezag uitoeffenen, maar ook tusschen deze en de overige School-Opzieners geenerlei verschil in rang plaats hebben, zullende allen gelijkelijk zitting en stem hebben in de Vergadering van het Departementaal School-bestuur, en onder gelijke verpligting liggen, om ter dier Vergadering te verschijnen.

28. Ieder School-Opziener zendt maandelijks bij het Agentschap in eene opgave van zoodanige Schoolmeesters-plaatsen binnen zijn District, welke door afstand, overlijden als anderzins zijn opengevallen, en van de voordeelen of conditiën aan ieder derzelve verknocht, als mede van de namen der personen, die op vacérende Schoolmeesters-plaatsen binnen zijn District zijn aangesteld, ten einde deze opgave te doen plaatsen in de *Bijdragen tot den staat en de verbetering van het Schoolwezen*.

29. Alle de School-Opzieners eindelijk zullen, in het bijwonen en houden der Vergaderingen van het Departementaal Schoolbestuur, verpligt zijn zich te gedragen naar het hierna volgende Reglement, voor dezelve gearresteerd.

N°. 2.

REGLEMENT

voor de DEPARTEMENTALE SCHOOL-BESTUUREN.

Art. 1. De gewone Vergaderingen der Departementale Schoolbestuuren zullen gehouden worden in de week, welke begint met den eersten Zondag van de maanden Maart, Junij, September en December van elk Jaar, op zoodanige plaatsen, dagen en uuren, als de leden derzelve onderling zullen goedvinden, mits daarvan doende, ten dienste der belang hebbende, behoorlijke advertentie in de Nieuwspapieren, welke binnen hun Departement meest worden gelezen.

2. De buitengewoone Vergaderingen zullen gehouden worden:

a. Wanneer dezelve voor het afnemen van één of meer examens worden gevorderd, op den voet, als in het 13. Artikel der Publicatie is vermeld.

b. Op expresse bijeenroeping van wege het Agentschap der Nationale Opvoeding, het welk als dan in de kosten voorziet op gelijken voet als bij Art. 26. der Instructie voor de Departementale School-Opzieners is bepaald.

c. Wanneer de leden onderling zulk eene buitengewone samenkomst noodig of raadzaam oordeelen, mits als dan op hunne bijzondere kosten.

3. Alle de School-Opzieners van ieder Departement, zijn verpligt deze Vergaderingen bij te wonen, en kunnen om geene andere redenen zich daarvan verschoonen, dan die door volstrekte noodzakelijkheid worden gewettigd.

4. De leden eener Vergadering nemen bij tourbeurten den post van Secretaris derzelve waar, des echter, dat dezelve ook aan één hunner voor langer tijd kan worden opgedragen, mits zulks geschiede met deszelfs volkomen bewilliging.

5. De gewone en buitengewone Vergaderingen zullen niet eerder scheiden, dan wanneer alle de bezigheden, aan dezelve gedemandeerd en welke afdoening vorderen, behoorlijk zijn ten einde geloopen.

6. Alle de School-Opzieners brengen, op elke gewone Vergadering, ter tafel van dezelve een schriftelijk verslag van hun bevind en waarnemingen, omtrent den staat van het School-wezen binnen hun District, samengesteld uit de bijzondere aantekeningen bij hun gehouden nopens alle merkwaardige bijzonderheden, welke aan hun in hunnen post zijn voorgekomen; en welke voornamelijk zullen moeten betreffen:

Het persoonlijk karakter, de kundigheden, ijver, en welwillendheid der School-Onderwijzers;

De aanmoedigingen en hindernissen, hun in hunnen post voorgekomen;

De middelen, door hen met, en zonder goeden uitslag, tot verbetering van het onderwijs aangewend

De plaatselijke omstandigheden der Schoolvertrekken, en de inkomsten der Schoolmeesteren binnen hun District;

De Personen, die zich met plaatselijk toeverzicht hebben willen belasten;

En in het algemeen alle zoodanige zaken, welke voor hun, voor hunne Amptgenooten, en voor het Schoolwezen in 't gemeen van genoegzaam aanbelang bij hun worden geöordeeld.

7. Van alle deze ter Vergadering ingekomen berichten zal, door het Departementaal School-bestuur, een algemeen overzicht worden gemaakt, hetwelk, benevens de oorspronkelijke berichten, na het einde van iedere Vergadering, aan het Agentschap der Nationale Opvoeding zal worden verzonden, doch het welk de laatste, na daarvan het noodig gebruik te hebben gemaakt, aan den Secretaris der laatstgehouden Vergadering in originali zal terug zenden, om bij de stukken en papieren van het Departementaal Schoolbestuur te worden bewaard.

8. Het Departementaal Schoolbestuur formeert uit de ingekomen berichten en voorstellen van deszelfs leden, zoodanige algemeene of bijzondere voordragten, als hetzelve, ter verbetering van het Schoolwezen, dienstig zal oordeelen bij het Agentschap der Nationale Opvoeding in te brengen.

9. Het Departementaal Schoolbestuur ontvangt ieder half jaar het verslag over den staat der bijzondere Scholen, op de wijze in het slot van Articul 20 der Publicatie vermeld, en verzendt hetzelve, begeleid van zoodanige aanmerkingen, als noodig zullen gekeurd worden, aan het Agentschap der Nationale Opvoeding.

10. Hetzelve examineert alle in deszelfs Departement woonachtige personen, welke, ten einde tot openbare onderwijzers der Jeugd benoembaar te zijn, de vereischte proeven hunner bekwaamheid tot dien post begeren af te leggen; en richt deze examens in volgens een vasten leidraad, zoo, dat dezelve alom op een eenparigen en geregelden voet worden afgenomen.

11. Hetzelve doet ook onderzoek naar de bekwaamheid der zoodanige, welke nog geen *volledig getuigschrift* van eenig Departementaal Schoolbestuur hebbende kunnen bekomen, bij gebreke van andere, dit vereischte bezittende Sollicitanten, tot openbare School-Onderwijzers zijn benoemd, ten einde, na gedaan onderzoek, of aan dezelve een volledig getuigschrift van bekwaamheid af te geven, of derzelver aanstelling aan zoodanige voorwaarden van nader examen of andersins te kunnen verbinden, als bij hetzelve raadzaam zal worden geöordeeld.

12. Aan de gene, welke in deze examens voldoende bewijzen van bekwaamheid hebben afgelegd, worden VOLLEDIGE GETUIGSCHRIFTEN afgegeven, uit kracht van welke dezelve, alöm in de Bataafsche Republiek, als Openbare Onderwijzers der Jeugd benoembaar zijn: en welke Getuigschriften zullen zijn van den navolgenden inhoud:

Het Departementaal Schoolbestuur van . . .
geëxamineerd hebbende den Burger . . .
heeft denzelven in alles, wat, overeenkomstig Art. 4 der Publicatie van den 15 Junij 1801, tot den post van Openbaar School-Onderwijzer behoort, genoegzaam bekwaam geöordeeld, en bovendien denzelven bevonden alle verdere vereischten te bezitten, bij

het 12de Artikel der opgemelde Publicatie uitgedrukt. Weshalven het voorn. School-Bestuur geene zwarigheid maakt den gemelden Burger, door dit VOLLEDIG GETUIGSCHRIFT, tot den post van onderwijzer der Jeugd in de Openbare Scholen, bevoegd te verklaren.

Gegeven in onze Vergadering, gehouden te den met het Zegel derzelve, en met onze gewone handtekening bekrachtigd.

13. De gelden, voor het afleggen der examens bestemd, ingevolge Art. 13 der Publicatie, worden vóór het afnemen derzelve betaald, en niet terug gegeven aan den genen, die geen volledig Getuigschrift van bekwaamheid kan verkrijgen; doch die éénmaal de voor het Examen bepaalde penningen voldaan hebben, zullen bij een herhaald Examen niets meer behoeven te betalen, ten ware voor hetzelve eene buitengewone Vergadering wierd begeerd.

14. Deze gelden worden, zoo ver mogelijk, besteed ter goedmaking van de reis- en andere onkosten der School-Opzieners.

15. De Departementale School-Bestuuren dienen den Agent van Nationale Opvoeding van consideratiën en advis op alle Stukken en Voorstellen, welke ten dien einde in hunne handen worden gesteld.

N°. 3.

ALGEMEENE VERORDENINGEN

omtrent het afnemen der EXAMENS *bij de* DEPARTEMENTALE SCHOOL - BESTUUREN.

Art. 1. Wanneer iemand begeert tot den post van openbaar Onderwijzer bevoegd en geregtigd te worden verklaard, zal dezelve voor het School-bestuur van het Departement, binnen 't welk hij woonachtig is, het daartoe vereischt Examen moeten afleggen.

2. Tot dat einde zal hij zich, het zij in geschrifte, het zij in persoon, vervoegen tot den School-Opziener van het District, waartoe hij uit hoofde zijner woonplaats, behoort, en denzelven kennis geven van zijn voornemen, om in de eerst volgende gewone, of wel in eene buitengewone Vergadering te worden geëxamineerd, hem tevens toezendende, of overleggende een getuigschrift van zijn zedelijk gedrag, benevens zijne Acte van Burgerschap, of wel, in gevalle daartoe termen voorhanden zijn, zijne geneigdheid betuigende, om de verklaring af te leggen, welke bij het 7de Artikel der Publicatie van 2 Februarij 1801 wordt gevorderd.

3. De School-Opziener, de getuigschriften in orden bevonden hebbende, zal denzelven te kennen geven den tijd wanneer, en de plaats waar hij zich zal hebben te vervoegen, om zich te doen examinéren.

4. Deszelfs Examen zal niet enkel tot voorwerp hebben het onderzoek naar zijne bekwaamheid, ten opzicht der kundigheden, waaromtrent het onderwijs verkeert, maar ook naar zijne geschiktheid, om die kundigheden op de beste wijze aan anderen, en bijzonderlijk aan kinderen mede te deelen.

5. Alvorens het eigenlijk gezegd onderzoek of Examen beginne, zal het Departementaal School-bestuur, door den persoon, die zich tot het Examen aanbiedt, op eene eenvoudige wijs te ondervragen, en met hem in een gemeenzaam gesprek te treden, zoo veel mogelijk trachten te ontdekken:

a. Hoe groot de omtrek zijner kundigheid is, niet alleen in de noodzakelijkste vakken van het openbaar onderwijs, maar ook in andere Wetenschappen, die tot meerdere volmaking en tot sieraad van hetzelve strekken kunnen.

b. Of hij begaafd is met een goed natuurlijk verstand.

c. Of hij eene genoegzame menschen-kennis bezit, om met kinderen behoorlijk omtegaan.

d. Of vriendelijkheid en geduld, gepaard met eene wel beredeneerde standvastigheid, tot zijn karakter behooren.

6. Het Examen zelve zal op de volgende wijze geschieden:

a. Hij zal eene proeve geven van zijne vaardigheid in het juist, natuurlijk, en met den vereischten toonval lezen van allerlei gedrukt en geschreven Schrift, en bij die gelegenheid onderzoek gedaan worden naar zijne kunde in het gebruik der scheid- en zinteekenen.

b. Voorts zal men hem een opstel, waarin de regels eener goede spelling verwaarloosd zijn, ter verbetering voorleggen, en hem de redenen der door hem gemaakte

hier na zal worden vermeld, bij het Reglement voor de Departementale Schoolbestuuren.

24. Ten einde, ingeval eener vacature, voldaan worde aan de intentie van het Vertegenwoordigend Ligchaam, uitgedrukt in het 10de en 13de Art. der Publicatie van 15. Junij 1801., zal het navolgende worden in acht genomen:

a. Zoo ras eene Schoolmeesters-plaats door overlijden, afstand, als andersins is opengevallen, zal het Gemeente-Bestuur, zonder eenig verwijl, daarvan kennis geven aan den School-Opziener van het District, en met deszelfs voorkennis en bewilliging voorzien in de provisioneele waarneming van den Schooldienst, tot zoo lang de plaats werkelijk zal zijn vervuld.

b. Het Gemeente Bestuur zal in de Nieuwspapieren, welke binnen dat Departement meest gelezen worden, de vacature doen aankondigen, met bijvoeging der voorwaarden, waarop de beroepene zijn post zal aanvaarden, ten einde alle de gene, welke ingevolge Art. 13. der Publicatie van 15. Junij 1801. een VOLLEDIG BEWIJS van bekwaamheid van eenig Departementaal Schoolbestuur zullen verkregen hebben, uit te noodigen, om zich, met overlegging van hetzelve, en andere bij het 12de Art. der meergemelde Publicatie vereischte getuigschriften, als Sollicitanten bij het Gemeente-Bestuur aan te melden.

c. Van alle de zich aldus aangemeld hebbende bevoegde Personen zal het Gemeente-Bestuur, met overzending van derzelver geproduceerde bewijzen en getuigschriften, aan den School-Opziener van het District kennis geven, en deszelfs consideratiën omtrent eene te doene benoeming en aanstelling vragen.

d. Na ingekomen antwoord van den School-Op-

ziener, zal door het Gemeente-Bestuur, uit de zich aangediend hebbende Personen, mits dezelve de vereischte *volledige* bevoegdheid hebben, eene vrije keuze geschieden, en derzelver gedane beroeping aan geene verdere approbatie, noch ook aan eenige tegenspraak onderworpen zijn, zullende alleen daarvan dadelijk aan den School-Opziener kennis moeten gegeven worden.

e. Ingeval zich geene Personen aandienen, welke van eenig Departementaal School-Bestuur een *volledig bewijs* van bekwaamheid hebben verkregen, zal de keus en benoeming ook uit andere, min bevoegde Sollicitanten, door het Gemeente-Bestuur kunnen geschieden, mits in acht nemende de wijze, boven sub Lit. *c.* gemeld; doch als dan zal de benoemde, alvorens aangesteld te worden, moeten worden verwezen aan het Departementaal School-Bestuur van het Departement, binnen 't welk die Gemeente is gelegen, ten einde door hetzelve naar de mate zijner bekwaamheid onderzoek gedaan worde, en deszelfs waarneming van den Schooldienst aan zoodanige voorwaarde van nader examen of andersins verbonden, als bij hetzelve raadzaam zal worden geoordeeld.

f. Bij vacaturen in geringe of zeer behoeftige Gemeenten, zal van de bepaling in dit Artikel, sub Lit. *b.* gemaakt, mogen worden afgegaan.

25. Elk School-Opziener zal zich beijveren, dat in de Scholen onder zijn District, behalven de noodzakelijkste takken van onderwijs, ook andere nuttige kundigheden, naar gelang van de behoefte en omstandigheden der jeugd, en van de vatbaarheid der Onderwijzers, worden geleerd; en zal inzonderheid zijne oplettendheid wijden aan de verbetering van het Nationaal en Godsdienstig gezang.

26. Ieder School-Opziener zal gehouden zijn den Agent van Nationale Opvoeding te dienen van berigt, consideratiën en advis op alle Stukken, welke in zijne handen ten dien einde zullen gesteld worden, en betrekking hebben op het School-district, waarover het toezicht aan hem is opgedragen, gelijk dezelve mede verpligt is, ter bevordering van het Nationaal Onderwijs, zoodanige commissiën van den Agent van Nationale Opvoeding binnen zijn District op zich te nemen en ter uitvoer te brengen, als waarmede hij van wege denzelven zal worden belast: doch in zoodanig geval alle de onkosten, welke uit het waarnemen van dien last mogten voortvloeijen, het Agentschap, bij specifieke declaratie, in rekening mogen brengen.

27. Wanneer een Schoolopzieners-post onder meer personen is verdeeld, zullen dezelve niet alleen een gelijk en van elkander onafhankelijk gezag uitoeffenen, maar ook tusschen deze en de overige School-Opzieners geenerlei verschil in rang plaats hebben, zullende allen gelijkelijk zitting en stem hebben in de Vergadering van het Departementaal School-bestuur, en onder gelijke verpligting liggen, om ter dier Vergadering te verschijnen.

28. Ieder School-Opziener zendt maandelijks bij het Agentschap in eene opgave van zoodanige Schoolmeesters-plaatsen binnen zijn District, welke door afstand, overlijden als andersins zijn opengevallen, en van de voordeelen of conditiën aan ieder derzelve verknocht, als mede van de namen der personen, die op vacérende Schoolmeesters-plaatsen binnen zijn District zijn aangesteld; ten einde deze opgave te doen plaatsen in de *Bijdragen tot den staat en de verbetering van het Schoolwezen.*

29. Alle de School-Opzieners eindelijk zullen, in het bijwonen en houden der Vergaderingen van het Departementaal Schoolbestuur, verpligt zijn zich te gedragen naar het hierna volgende Reglement, voor dezelve gearresteerd.

N°. 2.

REGLEMENT

voor de DEPARTEMENTALE SCHOOL-BESTUUREN.

Art. 1. De gewone Vergaderingen der Departementale Schoolbestuuren zullen gehouden worden in de week, welke begint met den eersten Zondag van de maanden Maart, Junij, September en December van elk Jaar, op zoodanige plaatsen, dagen en uuren, als de leden derzelve onderling zullen goedvinden, mits daarvan doende, ten dienste der belang hebbende, behoorlijke advertentie in de Nieuwspapieren, welke binnen hun Departement meest worden gelezen.

2. De buitengewoone Vergaderingen zullen gehouden worden:

a. Wanneer dezelve voor het afnemen van één of meer examens worden gevorderd, op den voet, als in het 13. Artikel der Publicatie is vermeld.

b. Op expresse bijeenroeping van wege het Agentschap der Nationale Opvoeding, het welk als dan in de kosten voorziet op gelijken voet als bij Art. 26. der Instructie voor de Departementale School-Opzieners is bepaald.

c. Wanneer de leden onderling zulk eene buitengewone samenkomst noodig of raadzaam oordeelen, mits als dan op hunne bijzondere kosten.

3. Alle de School-Opzieners van ieder Departement, zijn verpligt deze Vergaderingen bij te wonen, en kunnen om geene andere redenen zich daarvan verschoonen, dan die door volstrekte noodzakelijkheid worden gewettigd.

4. De leden eener Vergadering nemen bij tourbeurten den post van Secretaris derzelve waar, des echter, dat dezelve ook aan één hunner voor langer tijd kan worden opgedragen, mits zulks geschiede met deszelfs volkomen bewilliging.

5. De gewone en buitengewone Vergaderingen zullen niet eerder scheiden, dan wanneer alle de bezigheden, aan dezelve gedemandeerd en welke afdoening vorderen, behoorlijk zijn ten einde geloopen.

6. Alle de School-Opzieners brengen, op elke gewone Vergadering, ter tafel van dezelve een schriftelijk verslag van hun bevind en waarnemingen, omtrent den staat van het School-wezen binnen hun District, samengesteld uit de bijzondere aanteekeningen bij hun gehouden nopens alle merkwaardige bijzonderheden, welke aan hun in hunnen post zijn voorgekomen; en welke voornamelijk zullen moeten betreffen:

Het persoonlijk karakter, de kundigheden, ijver, en welwillendheid der School-Onderwijzers;

De aanmoedigingen en hindernissen, hun in hunnen post voorgekomen;

De middelen, door hen met, en zonder goeden uitslag, tot verbetering van het onderwijs aangewend

De plaatselijke omstandigheden der Schoolvertrekken, en de inkomsten der Schoolmeesteren binnen hun District;

De Personen, die zich met plaatselijk toeverzicht hebben willen belasten;

En in het algemeen alle zoodanige zaken, welke voor hun, voor hunne Amptgenooten, en voor het Schoolwezen in 't gemeen van genoegzaam aanbelang bij hun worden geöordeeld.

7. Van alle deze ter Vergadering ingekomen berichten zal, door het Departementaal School-bestuur, een algemeen overzicht worden gemaakt, hetwelk, benevens de oorspronkelijke berichten, na het einde van iedere Vergadering, aan het Agentschap der Nationale Opvoeding zal worden verzonden, doch het welk de laatste, na daarvan het noodig gebruik te hebben gemaakt, aan den Secretaris der laatstgehouden Vergadering in originali zal terug zenden, om bij de stukken en papieren van het Departementaal Schoolbestuur te worden bewaard.

8. Het Departementaal Schoolbestuur formeert uit de ingekomen berichten en voorstellen van deszelfs leden, zoodanige algemeene of bijzondere voordragten, als hetzelve, ter verbetering van het Schoolwezen, dienstig zal oordeelen bij het Agentschap der Nationale Opvoeding in te brengen.

9. Het Departementaal Schoolbestuur ontvangt ieder half jaar het verslag over den staat der bijzondere Scholen, op de wijze in het slot van Articul 20. der Publicatie vermeld, en verzendt hetzelve, begeleid van zoodanige aanmerkingen, als noodig zullen gekeurd worden, aan het Agentschap der Nationale Opvoeding.

10. Hetzelve examineert alle in deszelfs Departement woonachtige personen, welke, ten einde tot openbare onderwijzers der Jeugd benoembaar te zijn, de vereischte proeven hunner bekwaamheid tot dien post begeren af te leggen; en richt deze examens in volgens een vasten leidraad, zoo, dat dezelve alom op een eenparigen en geregelden voet worden afgenomen.

11. Hetzelve doet ook onderzoek naar de bekwaamheid der zoodanige, welke nog geen *volledig getuigschrift* van eenig Departementaal Schoolbestuur hebbende kunnen bekomen, bij gebreke van andere, dit vereischte bezittende Sollicitanten, tot openbare School-Onderwijzers zijn benoemd, ten einde, na gedaan onderzoek, of aan dezelve een volledig getuigschrift van bekwaamheid af te geven, of derzelver aanstelling aan zoodanige voorwaarden van nader examen of andersins te kunnen verbinden, als bij hetzelve raadzaam zal worden geoordeeld.

12. Aan de gene, welke in deze examens voldoende bewijzen van bekwaamheid hebben afgelegd, worden VOLLEDIGE GETUIGSCHRIFTEN afgegeven, uit kracht van welke dezelve, alöm in de Bataafsche Republiek, als Openbare Onderwijzers der Jeugd benoembaar zijn: en welke Getuigschriften zullen zijn van den navolgenden inhoud:

Het Departementaal Schoolbestuur van geëxamineerd hebbende den Burger heeft denzelven in alles, wat, overeenkomstig Art. 4 der Publicatie van den 15 Junij 1801, tot den post van Openbaar School-Onderwijzer behoort, genoegzaam bekwaam geöordeeld, en bovendien denzelven bevonden alle verdere vereischten te bezitten, bij

het 12de Artikel der opgemelde Publicatie uitgedrukt. Weshalven het voorn. School-Bestuur geene zwarigheid maakt den gemelden Burger, door dit VOLLEDIG GETUIGSCHRIFT, tot den post van onderwijzer der Jeugd in de Openbare Scholen, bevoegd, te verklaren.

Gegeven in onze Vergadering, gehouden te den met het Zegel derzelve, en met onze gewone handtekening bekrachtigd.

13. De gelden, voor het afleggen der examens bestemd, ingevolge Art. 13 der Publicatie, worden vóór het afnemen derzelve betaald, en niet terug gegeven aan den genen, die geen volledig Getuigschrift van bekwaamheid kan verkrijgen; doch die éénmaal de voor het Examen bepaalde penningen voldaan hebben, zullen bij een herhaald Examen niets meer behoeven te betalen, ten ware voor hetzelve eene buitengewone Vergadering wierd begeerd.

14. Deze gelden worden, zoo ver mogelijk, besteed ter goedmaking van de reis- en andere onkosten der School-Opzieners.

15. De Departementale School-Bestuuren dienen den Agent van Nationale Opvoeding van consideratiën en advis op alle Stukken en Voorstellen, welke ten dien einde in hunne handen worden gesteld.

N°. 3.

ALGEMEENE VERORDENINGEN

omtrent het afnemen der EXAMENS *bij de* DEPARTEMENTALE SCHOOL-BESTUUREN.

Art. 1. Wanneer iemand begeert tot den post van openbaar Onderwijzer bevoegd en geregtigd te worden verklaard, zal dezelve voor het School-bestuur van het Departement, binnen 't welk hij woonachtig is, het daartoe vereischt Examen moeten afleggen.

2. Tot dat einde zal hij zich, het zij in geschrifte, het zij in persoon, vervoegen tot den School-Opziener van het District, waartoe hij uit hoofde zijner woonplaats, behoort, en denzelven kennis geven van zijn voornemen, om in de eerst volgende gewone, of wel in eene buitengewone Vergadering te worden geëxamineerd, hem tevens toezendende, of overleggende een getuigschrift van zijn zedelijk gedrag, benevens zijne Acte van Burgerschap, of wel, in gevalle daartoe termen voor handen zijn, zijne geneigdheid betuigende, om de verklaring af te leggen, welke bij het 7de Artikel der Publicatie van 2 Februarij 1801 wordt gevorderd.

3. De School-Opziener, de getuigschriften in orden bevonden hebbende, zal denzelven te kennen geven den tijd wanneer, en de plaats waar hij zich zal hebben te vervoegen, om zich te doen examinéren.

4. Deszelfs Examen zal niet enkel tot voorwerp hebben het onderzoek naar zijne bekwaamheid, ten opzicht der kundigheden, waaromtrent het onderwijs verkeert; maar ook naar zijne geschiktheid, om die kundigheden op de beste wijze aan anderen, en bijzonderlijk aan kinderen mede te deelen.

5. Alvorens het eigenlijk gezegd onderzoek of Examen beginne, zal het Departementaal School-bestuur, door den persoon, die zich tot het Examen aanbiedt, op eene eenvoudige wijs te ondervragen, en met hem in een gemeenzaam gesprek te treden, zoo veel mogelijk trachten te ontdekken:

a. Hoe groot de omtrek zijner kundigheid is, niet alleen in de noodzakelijkste vakken van het openbaar onderwijs, maar ook in andere Wetenschappen, die tot meerdere volmaking en tot sieraad van hetzelve strekken kunnen.

b. Of hij begaafd is met een goed natuurlijk verstand.

c. Of hij eene genoegzame menschen-kennis bezit, om met kinderen behoorlijk omtegaan.

d. Of vriendelijkheid en geduld, gepaard met eene welberedeneerde standvastigheid, tot zijn karakter behooren.

6. Het Examen zelve zal op de volgende wijze geschieden:

a. Hij zal eene proeve geven van zijne vaardigheid in het juist, natuurlijk, en met den vereischten toonval lezen van allerlei gedrukt en geschreven Schrift, en bij die gelegenheid onderzoek gedaan worden naar zijne kunde in het gebruik der scheid- en zinteekenen.

b. Voorts zal men hem een opstel, waarin de regels eener goede spelling verwaarloosd zijn, ter verbetering voorleggen, en hem de redenen der door hem gemaakte

veranderingen afvragen, ten einde zijne bekwaamheid in de Spelkunst (*Orthographie*) te onderzoeken

c. Vervolgens zal aan hem, tot eene proeve zijner vorderingen in de Nederduitsche Taalkunde, een volzin worden opgegeven, om de reden-deelen daarin aan te wijzen, en zijne kunde omtrent de woord-buiging, woordvoeging enz. aan den dag te leggen

d. Hierna zal hij, of in een daartoe geschikt boek, of op een los blad papier, eenige regels in het groot, middelsoort en klein schrijven, en de pennen, welke hij hiertoe gebruikt, zelf moeten versnijden.

e. Na den afloop van al het voorgaande, zal hij eenige rekenkundige voorstellen moeten oplossen, welke, zoo veel mogelijk, zullen moeten betreffen zaken, in het gemeene leven voorkomende, en waaruit tevens zijne ervarenheid in de rekenkundige bewerking der geheele en gebroken getallen zal kunnen blijken; zullende hem ten slot eenige vragen worden gedaan over het theoretisch gedeelte der rekenkunde, en over de zoogenoemde decimalen, of tientallige breuken.

7. Het onderzoek naar deszelfs bekwaamheid, of kunde ten einde gebragt zijnde, zal men overgaan tot het beproeven zijner geschiktheid om te onderwijzen: ten welken einde hij zal worden ondervraagd nopens de wijze, waarop hij zijne leerlingen tot de kennis der letteren en eerste grondbeginselen, en voorts tot de kunst van lezen, schrijven en rekenen zal pogen op te leiden; men zal aan hem het verhaal eener geschiedenis of eene vertelling voorleggen, opdat hij zijne geschiktheid toone, om aan kinderen eene zaak duidelijk en klaar voortestellen, en zorgen, waar de gelegenheid zulks toelaat, dat kinderen van onderscheiden jaren en vorderingen aldaar dadelijk tegenwoordig zijn, opdat de proeve met meer zekerheid worde genomen.

8. Eindelijk zullen hem eenige vragen worden gedaan, omtrent zijne denkwijze, betrekkelijk het aanwenden der grondbeginselen, bij de School-orden bepaald, nopens het beloonen en straffen; en in het algemeen, over de geschikste middelen, om niet alleen het verstand der kinderen te beschaven, maar ook inzonderheid om hunne harten tot deugd te vormen.

9. Wanneer het Examen is ten einde geloopen, en hij in hetzelve genoegzame en voldoende bewijzen van kunde en geschiktheid heeft gegeven, hetwelk door de Leden van het Departementaal Schoolbestuur bij meerderheid van stemmen beslist zal worden, zal aan hem worden ter hand gesteld een *volledig getuigschrift van bekwaamheid*, achtervolgens het Formulier daarvan, bepaald bij het 12[de] Art. van het Reglement voor de Departementale School-bestuuren, en waarbij hij bevoegd zal verklaard worden, om, zonder eenig nader Examen, als openbaar Onderwijzer der Jeugd te worden aangesteld.

10. Hij daarentegen, omtrent wiens kunde en geschiktheid bij het Departementaal Schoolbestuur eenige gegronde twijffeling overblijft, zal zonder getuigschrift worden weggezonden, en hem alleen de weg aangewezen, om door vlijt en oeffening zich bekwamer te maken; met deze uitzondering nogthans, wanneer iemand, ingevolge het bepaalde bij het 24[ste] Art. lit. *a.* der Instructie voor de School-Opzieners, en bij het 11[de] Art. van het Reglement voor de Departementale School-bestuuren, bij gebrek van bevoegde Sollicitanten, tot School-Onderwijzer is benoemd, en aan hem, na afgenomen Examen, geen *volledig getuigschrift* van bekwaamheid kan worden afgegeven, dat alsdan door het Departementaal

School-bestuur, naar bevind van zaken, aan hem zal kunnen worden ter hand gesteld, eenig ander getuigschrift, waarbij hij tot eene provisioneele waarneming van den Schooldienst bevoegd wordt verklaard, tot een nader Examen binnen een bepaalden tijd verpligt, of zoodanige andere voorwaarden aan hem worden opgelegd, als voor de belangen van het openbaar Onderwijs meest dienstig zal worden geoordeeld.

11. De namen der genen, die, na afgelegd Examen, een volledig getuigschrift van bekwaamheid hebben, zullen, door middel der *Bijdragen tot den staat en de verbetering van het Schoolwezen*, telkens aan het publiek worden bekend gemaakt.

No. 4.

REGLEMENT

VAN ORDRE *voor de* OPENBARE SCHOLEN, *binnen de* BATAAFSCHE REPUBLIEK.

Art. 1. Er zal in alle Openbare Scholen, geduurende vier dagen der week, dagelijks tweemaal worden School gehouden, éénmaal des vóór-, en éénmaal des namiddags, en iedere Schooltijd, naar de talrijkheid der Leerlingen, twee of drie uren moeten duuren.

2. Op de twee overige, gewoonlijk tot School-

onderwijs geschikte dagen, zal slechts tweemaal in 't geheel School worden gehouden, ten einde den Leerlingen gelegenheid te geven, om, buiten den gewonen Schooltijd, onderwijs te ontvangen in de Godsdienstige leerstellingen van het Kerkgenootschap, waar toe zij behooren.

3. De dagelijksche Schooltijden zullen door den School-Opziener van het District met de Onderwijzers in elke School worden geregeld.

4. Geduurende de weken, waarin de Feesten van Paaschen, Pinksteren en Kersmis bij de Christenen invallen, zal er vacantie zijn, en geen School behoeven gehouden te worden.

5. De School-Opziener bepaalt, welke vacantietijden behalven deze, of tot viering van bijzondere Plaatselijke Feesten, of geduurende de dringendste bezigheden van den Landbouw, in elke School kunnen vergund worden.

6. In de Schoolvertrekken zal de meest mogelijke reinheid en zindelijkheid heerschen; dezelve zullen wekelijks tweemaal gezuiverd, des Zomers veelmalen met water besprengd, en tusschen de Schooltijden opengezet en gelucht moeten worden.

7. Waar dezelve verbouwd of hersteld moeten worden, zal men op ruimte en luchtigheid in de eerste plaats acht moeten geven.

8. De Zitplaats of Lessenaar van den Onderwijzer zal zoo geplaatst zijn, dat hij op de gemakkelijkste wijze de geheele School kan overzien.

9. De Leerlingen zullen naast elkander zitten, zoo, dat de bezigheden van den een den ander niet belemmeren, en in de hoogere classen de Jongens zoo veel mogelijk van de Meisjes afgescheiden.

10. De Leerlingen zullen in drie classen verdeeld worden, en elke classe afzonderlijk zitten; de eerste op kleine bankjes, de volgende aan geëvenredigde tafels, van bankjes of latten voorzien, waar op de voeten kunnen rusten.

11. De plaatsen in de School zullen genommerd zijn, en ieder weten, welke plaats aan hem toekomt.

12. De Schoolboeken, Leijen, Schriften enz. zullen in de School blijven; en de eerste niet dan met toestemming van den Meester mede naar huis genomen worden; zij zullen buiten den Schooltijd op een geschikte plaats geborgen, en buiten op geschreven worden de naam van den eigenaar.

13. De Schoolboekjes en Schrijfbehoeften zullen door den Meester alleen aan de Kinderen, tegen vastgestelde prijzen, worden geleverd.

14. 'Er mogen geene nieuwe Leerlingen worden aangenomen, dan tweemaal des jaars, op vastgestelde tijden, door den School-Opziener te bepalen, en in het geheel geene, die nog den vollen ouderdom van vijf jaren niet hebben bereikt.

15. De Meester zal eene lijst formeren van elke classe der Leerlingen, en naauwkeurig aantekenen de namen der genen, welke te laat, of, zonder wettige redenen, in het geheel niet ter Schole komen.

16. Hij zal, geduurende den ganschen Schooltijd, van het begin af, in zijne School tegenwoordig moeten zijn, en zorgen, dat de pennen versneden, en de voorschriften te voren in gereedheid gebragt zijn.

17. Hij zal, geduurende den Schooltijd, zich met niets anders dan met onderwijzen mogen bezig houden, en zonder redenen van noodzakelijkheid zich uit zijne School niet verwijderen.

18. Hij zal zorgen, dat de Leerlingen niet onnoodig naar buiten gaan, of te lang vertoeven; en dat geen derzelve geduurende den Schooltijd op straat of op den weg kome.

19. Waar het getal der Scholieren meer dan zestig bedraagt, zal men bedacht zijn, om een Ondermeester of tweeden Meester aan te stellen.

20. De drie Classen der Leerlingen zullen op de navolgende wijs verdeeld en ingericht zijn:

De *eerste Classe* leert de letters en derzelver samenvoeging tot lettergrepen en woorden, gelijk mede het uitspreken der cijfferletteren en getallen, ten welken einde de Onderwijzer zich zal bedienen van een groot zwart bord, en daarop de letters, woorden en cijffers met krijt voortekenen.

De *tweede Classe* begint in de boekjes te lezen, leert schrijven en een weinig uit het hoofd rekenen.

De *derde Classe* leert juist, met in achtneming der zinteekenen, en met een natuurlijken toonval lezen, volmaakt zich in 't schrijven en rekenen, en wordt geoeffend in de gronden der Nederduitsche taal.

21. Elke Classe kan in meerdere afdeelingen of tafels worden verdeeld, naar eisch der omstandigheden; aan iedere tafel worden door alle Leerlingen dezelfde boekjes gebruikt, en dezelfde lessen geleerd.

22. Terwijl de eene Classe onderwezen wordt, zullen alle de andere insgelijks hunne bezigheden hebben, of toeluisteren, zullende geduurende den ganschen schooltijd stilte en aandacht moeten heerschen.

23. Elke Classe moet in iedere Schooltijd onderwezen worden.

24. De Leerlingen der eerste Classe worden op het bord door den Meester of Ondermeester onderwezen, en zoeken de aangeleerde letters of woorden in hunne boekjes of bladen na.

25. De Leerlingen der tweede en derde Classe worden op derzelver plaats zittende onderwezen, zoodanig, dat altijd slechts een Leerling gehoord wordt, en de overige dezelfde les in hunne boeken in stilte nagaan; ten einde zich van dit laatste te verzekeren wordt van tijd tot tijd een ander Leerling opgeroepen, om de les van den vorigen op te vatten.

26. Bij het schrijven zorgt de Meester, dat de Leerling regt op zitte, zoo dat dezelve nimmer met de borst op het voorlijf leune, of op zijde hange.

27. Wanneer er onder de Leerlingen der derde Classe gevonden worden, die de vereischte bekwaamheid bezitten, zal de meester zich van één of meer derzelven tot het onderwijs der eerste Classe kunnen

bedienen; doch deze eer alleen te beurt doen vallen aan hun, die zich een geruimen tijd boven anderen ordentelijk en zediglijk hebben gedragen.

28. De plaatsen in de School zullen iedere week door den Meester naar verdiensten worden uitgedeeld; die het vlijtigst leeren, zich voor het overige wel gedragen, en naarstig ter Schole komen, zullen altijd boven de andere zitten; en die de eerste is aan zijne tafel, een zeker opzicht over dezelve, onder den Meester, hebben.

29. De Meester zal twee boeken houden, waar in hij wekelijks aantekening doet van het gedrag der Leerlingen; in het één zal hij het goed gedrag derzelve, in het andere hun slecht gedrag, luiheid, onbescheidenheid en andere in 't oog loopende gebreken optekenen, in dier voege, dat de som van goed of slecht gedrag spoedig is op te maken: deze beide boeken zullen, bij het bezoek der Scholen, aan den School-Opziener openlijk worden vertoond.

30. De Meester zal toezien, dat de Kinderen zindelijk zijn, en altijd wel gewasschen en gereinigd ter School komen, 't welk mede een vereischte zal zijn, om bevorderd te kunnen worden; zij, die er geheel haveloos uitzien, zullen van de andere afgezonderd zitten.

31. Luiheid en slecht gedrag zullen gestraft worden door

1) Het zitten op de onderste plaatsen.
2) Door aantekening in het boek van slecht gedrag.
3) Door het schrijven van den naam op een schandbord.

4) Door afzonderlijk te zitten, zonder iets te mogen leeren.
5) In zware misdrijven door ligchamelijke straffen, doch waarvan aanteekening zal moeten gehouden, en den School-Opziener bij het Schoolbezoek kennis gegeven worden.
6) En eindelijk door het verwijzen van de School, 't geen niet zonder toestemming van den School-Opziener zal mogen geschieden.

32. Ieder half jaar zal er een School-examen gehouden worden, en dan alleen zullen de Kinderen uit eene Classe naar eene hoogere bevorderd kunnen worden, 't welk door den School-Opziener, indien dezelve tegenwoordig is, of door hen, die met eenig Plaatselijk toezicht bekleed zijn, zal geschieden. Bij deze gelegenheid zullen eerbewijzen betoond worden aan hen, die geduurende het laatst half Jaar het vlijtigst geleerd, en zich het ordentelijkst gedragen hebben.

33. Aan hun, die de School verlaten, en zich wel gedragen en groote vorderingen gemaakt hebben, zal hiervan een vereerend bewijs worden ter hand gesteld.

34. De betaling der Schoolgelden zal door den School-Opziener, met overleg van het Gemeentebestuur, naar plaatselijke omstandigheden geregeld worden, en daarbij vooral in het oog gehouden, dat de Ouders geen voordeel kunnen beoogen, met hunne Kinderen eenige dagen of weken buiten het School te houden.

35. De School-Opziener zal bepalen, op hoedanige

wijze de tijd, voor het onderwijs geschikt, in elke School behoort verdeeld te worden.

36. In iedere School zal op bordpapier geplakt voorhangen een exemplaar der volgende

SCHOOLWETTEN.

Geen Kind mag zonder verlof uit de School blijven.

Geen Kind mag te laat School komen.

Elk Kind moet gewasschen, gekamd en zuiver gekleed zijn.

Een Kind moet vriendelijk en beleefd zijn jegens ieder een.

Op School moet men stil zijn en niemand storen.

Men moet oplettend zijn, wanneer andere leeren; en onthouden, wat men in de Schoolboekjes leest, of van den Meester hoort.

Men moet zijne boeken en papieren zuiver bewaren.

Men moet niet vragen om naar buiten te gaan, dan wanneer het volstrekt noodig is, en dan ook terstond weêr binnen komen.

Men mag nooit liegen.

Wanneer men iets vindt, moet men het aan den Meester brengen.

De Kinderen moeten met orden uit de School gaan, en zich ook op straat of bij den weg vreedzaam en zedig gedragen.

37. Deze Schoolwetten zullen door de Meesters ter kennis van de Ouders gebragt, en van tijd tot tijd aan de Kinderen voorgelezen en uitgelegd worden.

De *Raad van Binnenlandsche Zaken der Bataafsche Republiek*, brengt hier mede ter kennis van alle belanghebbenden, dat het Staats-Bewind, op voorstel van denzelven Raad, den 4den Februarij l. l., besloten heeft, alle Ontfangers van Nationale, Gewestelijke of andere Comptoiren, waar uit Tractementen aan Schoolmeesters, Kosters en Voorzangers worden betaald, te gelasten, om met voorsz. betalingen te blijven voortgaan, tot tijd en wijlen daaromtrent nader zal worden gedisponeerd.

Ter Ordonnantie van den Raad voornoemd.

WENCKEBACH.

In den Hage,
den 5 Februarij 1802.

Op voorstel van den *Raad van Binnenlandsche Zaken*, is door het *Staats-Bewind* bij besluit van den 3 Meij jongstl. geresolveerd, Thesaurier Generaal en Raden van Finantien aan te schrijven en te gelasten, om de Collecteurs of Gaarders der Gemeene Middelen, welke tevens als Schoolmeesters mogten fungeren, ten spoedigsten te gelasten, die beide posten gecombineerd te blijven waarnemen, met waarschuwing,

dat alle zodanige Gaarders, welke zonder genoegzame redenen, door den *Raad van Binnenlandsche Zaken* als zodanig erkend, zouden mogen goedvinden afstand van hunne Schoolmeesters posten te doen, dadelijk zullen gerekend worden daardoor tevens te hebben afstand gedaan van hunne Posten als Collecteurs of Gaarders der Gemeene Middelen.

WENCKEBACH.

1802.

EXTRACT

uit de Instructie voor den Raad van Binnenlandsche Zaken der Bataafsche Republiek, gearresteerd 8 *Julij* 1802.

Art. 19. De Raad zal onderzoeken naar alles, wat strekken kan tot verbetering van het Onderwijs in de Lage Scholen, binnen de Bataafsche Republiek, en deswegens alle zoodanige middelen aan het Staats-Bewind voordragen, als, door den Raad, ten dien einde, noodig geöordeeld worden.

20. Dezelve zal ten spoedigsten voordragen, welke veranderingen, uit de nieuwe Orde van zaken, en de tegenwoordige Grensscheidingen der Departementen voortvloeijende, in de Publicatiën van den 15 Junij en 22 Augustus 1801, zullen moeten gemaakt worden.

21. De Raad zal de belangen der Openbare School-Onderwijzeren, in de verbetering van derzelver lot, langs alle gepaste wegen, aan de zorg der Departementale Bestuuren, op het nadrukkelijkst aanbeveelen.

22. De Raad zal aan het Staats-Bewind een Ontwerp voorleggen, om geschikte Onderwijzers der Jeugd te vormen.

HET STAATS-BEWIND DER BATAAFSCHE REPUBLIEK
doet te weten:

Dat, het Wetgeverid Lichaam van het Bataafsch Gemeenebest, goedgekeurd hebbende de Voordragt, door het Staats-Bewind, daar toe, aan hetzelve gedaan, is gearresteerd, gelijk gearresteerd wordt bij dezen, het navolgend

REGLEMENT voor het Openbaar Lager Schoolwezen, binnen de Bataafsche Republiek.

Art. 1. Openbare Lagere Schoolen zijn alle zoodanige, waar in, op Openbaar Gezag, of na wettig bekomene Admissiën, of Aanstelling, Onderwijs wordt gegeven in de eerste beginzelen van kennis en beschaving, als Lezen, Schrijven, Rekenen, en de Gronden der Nederduitsche Taal, onverschillig of dezelve Schoolen zijn opgericht, in Steden, Dorpen, Vlekken of Gehuchten, enz., en of in dezelve, daar benevens, vreemde Talen en hogere Wetenschappen worden onderweezen, gelijk mede om het even, of de Onderwijzers in dezelve, ten laste van Plaatselijke of

Lands Cassen en Comptoiren, eenige Tractementen of Emolumenten genieten, dan wel uit Kerkelijke, Particuliere, of andere Fondsen, Toelagen ontvangen, of, eindelijk, enkel op bekomen Admissiën, zonder eenigen publieken onderstand, alleen tegen genot van het provenue der Schoolgelden, Onderwijs geven.

2. Niemand zal, binnen de Bataafsche Republiek, eene Openbare Lagere School mogen oprichten, of in dezelve als Onderwijzer fungeeren, dan die de navolgende vereischten bezit:

Vooreerst, dat hij zijn goed burgerlijk en zedelijk gedrag, door één of meer voldoende Getuigschriften kan bewijzen.

Ten tweeden, dat hij, na een behoorlijk afgelegd Examen, tot het geven van Openbaar Onderwijs, bekwaam worde geoordeeld.

Ten derden, dat hij op eene wettige wijze beroepen of aangesteld zij, of door een daartoe bevoegd Collegie, als Onderwijzer der Jeugd geadmitteerd, waarvan nogthans zijn uitgezonderd de thans fungeerende Schoolmeesters, mits zich binnen zes weeken, aan den School-Opziener van het District aangevende, en onder reserve van nadere voorziening, ingeval van wangedrag, of verregaande onkunde.

Het Voorschrift voor het afnemen der Examens, is vervat in de Verördeningen, deswegens vastgesteld, en achter dit Reglement gevoegd.

3. Op alle Openbare Lagere Schoolen zal worden ingevoerd en gevolgd eene vaste School-örde, welke in ieder School, door den School-Opziener van het District, met overleg der Plaatselijke School-Commissie, waar dezelve bestaat, zal worden bepaald en geärres-

teerd, met kennisgeving aan het Departementaal School-Bestuur, in deszelfs eerstvolgende Vergadering.

4. Het Onderwijs op de Openbare Lagere Scholen, zal zoodanig moeten worden ingericht, dat de vermogens der kinderen, door hetzelve ontwikkeld, en zij tot redelijke Wezens worden gevormd; dat wijders in hunne harten worden ingeprent de kennis en het gevoel van dat alles, wat zij aan het Opperwezen, aan de Maatschappij, aan hunne Ouders, aan zich zelven, en aan hunne Medemenschen verschuldigd zijn, zonder dat echter, in de gewone Schooltijden, eenig Godsdienstig onderricht zal mogen gegeven worden in het Leerstellige, hetwelk door de onderscheidene Kerkgenootschappen verschillend wordt begrepen.

5. De Onderwijzers zullen al mede niet vermogen, op derzelver Schoolen, eenige andere Leerboeken of Voorschriften te gebruiken, dan welken door het Departementaal School-Bestuur, binnen elk Departement, zullen zijn of worden goedgekeurd en ingevoerd, onder approbatie van het Departementaal Bestuur.

6. School-Onderwijzers, nalatig of onwillig zijnde, om aan het bepaalde, bij de twee (*) voorgaande Articulen, te gehoorzamen, zullen met suspensie of intrekking hunner Acte van Aanstelling of Admissie worden gestraft.

7. De regelmaat van Beroeping, Aanstelling en Ad-

(*) Dit moet niet zijn *twee*, maar *drie*, welke drukfout wordt opgegeven in de Notulen van het Staatsbewind van 20 Oct. 1803, pag. 174.

missie van Openbare Onderwijzers, gelijk mede de wijze, waarop dezelve, ingeval van pligtverzuim of wangedrag, in hunne Posten geschorst, of van dezelve ontzet worden, wordt, in ieder Departement bepaald door een Huishoudelijk Reglement, door het Departementaal School-Bestuur voorgedragen, en door het Departementaal Bestuur goedgekeurd, zullende een afschrift van hetzelve, door elk Departementaal Bestuur, aan het Staats-Bewind worden ingezonden.

8. De Departementale Bestuuren zorgen, dat alom, binnen hun Departement, genoegzame gelegenheid voorhanden zij, om de Jeugd behoorlijk onderwijs te doen erlangen, maar dat echter door eene onbepaalde toelating van Scholen, vooral ten Platten Lande, derzelver aantal niet te zeer vermeerdere, en zullen wijders, zoo wel als de respective Gemeente-Bestuuren, trachten zorg te dragen, dat op alle Plaatsen, waar de gewone inkomsten van den Onderwijzer te gering zijn, voor deszelfs ordentelijk bestaan, door Plaatzelijke-Tractementen of Emolumenten, aan het ontbrekende, zoo veel mogelijk, worde te gemoet gekomen.

9. Zij beramen, tot verzekering en vermeerdering van de bezolding der Onderwijzers, ten Platten Lande, alle zoodanige schikkingen, als met den aart en de huishouding in hunne Departementen, respectivelijk, het meest overeenkomstig zijn, langs alle zoodanige wegen en middelen, welke daar toe strekken, dat het lot van verdienstelijke School-Onderwijzers verbeterd, en van den invloed van eigenzinnigheid en vooroordeel, zoo min mogelijk, afhangelijk gemaakt worde.

10. Zij wenden alle gepaste middelen aan, om het verbeterd onderwijs, binnen hunne Departementen,

door belooningen en eerbewijzingen, aantemoedigen en uittebreiden.

11. Het bijzondere toezicht over den Staat en het Onderwijs der Openbare Lagere Schoolen, is alom, in dit Gemeenebest, onder het Oppertoezicht van het Staats-Bewind en de Departementale Bestuuren, opgedragen aan Persoonen, onder den titul van School-Opzieners, welker werkzaamheden zullen bepaald worden door eene Instructie, te arresteeren door het Staats-Bewind, overeenkomstig den inhoud van dit Reglement, des echter, dat in Steden of Plaatsen, waar drie en meer openbare Lagere Schoolen worden gevonden, dit toezicht door den School-Opziener van het Disstrict wordt uitgeoefend, gecombineerd met eene Plaatzelijke Commissie, aangesteld op den voet, als hier beneden, Art. 19, zal worden vermeld.

12. Alle de School-Opzieners, woonachtig binnen hetzelfde Departement, maken met elkanderen uit eene Vergadering, onder den naam van Departementaal School-Bestuur van dat Departement; doch in het Departement Holland zullen twee zoodanige Vergaderingen worden geconstitueerd.

13. De eventueel vacante School-Opzieners plaatsen worden vervuld door de Departementale Bestuuren, uit eene Nominatie van drie Persoonen, door het Departementaal School-Bestuur geformeerd, dewelke éénmaal door het Departementaal Bestuur zal kunnen worden afgekeurd en terug gezonden, wanneer eene nieuwe Nominatie zal moeten geformeerd worden.

14. De actuëele School-Opzieners zullen aan de Departementale Bestuuren, eene Voordragt doen van

de verdeeling van het Departement in Districten, en van de distributie der Tractementen aan de onderscheidene School-Opzieners uit de globale Som, door het Staats-Bewind, voor ieder Departement, te bepalen; zullende dezelve, na dat deze Voordragt zal zijn goedgekeurd, en daar uit gebleken de noodzaaklijkheid der aanstelling van meerdere School-Opzieners, door hun eene Nominatie, tot suppletie, worden geformeerd en aangeboden aan de Departementale Bestuuren, ten einde, daar uit, de Electie te doen, welke daar van, gelijk mede van elke volgende aanstelling van eenen School-Opziener, als ook van de bovengemelde Verdeeling der Districten, en distributie der Traktementen, kennis geven aan het Staats-Bewind.

15. Het Staats-Bewind regelt de globale Som, welke in ieder Departement, aan de gezamenlijke School-Opzieners, zal worden toegekend, en doet dezelve, benevens de Defroijementen voor de Algemeene Vergadering, in Art. 18 omschreven, voor Briefporten, Advertentiën en Extraordinaire Onkosten, op last van het Staats-Bewind, geïmpendeerd, betalen uit de, daar toe, bestemde Post op de Begrooting der Staatsbehoeften; zullende wijders, door de Departementale Bestuuren, worden gezorgd, voor Localen, Vuur, Licht, Schrijfbehoeften, en verdere benodigdheden voor de Vergaderingen der Departementale School-Bestuuren.

16. Ieder School-Opziener heeft zijn bijzonder District, waar over het toezicht aan hem persoonlijk is aanbevolen; deszelfs invloed op de Beroeping, Aanstelling of Admissie van Onderwijzers, binnen zijn District,

door belooningen en eerbewijzingen, aantemoedigen en uittebreiden.

11. Het bijzondere toezicht over den Staat en het Onderwijs der Openbare Lagere Schoolen, is alom, in dit Gemeenebest, onder het Oppertoezicht van het Staats-Bewind en de Departementale Bestuuren, opgedragen aan Persoonen, onder den titul van School-Opzieners, welker werkzaamheden zullen bepaald worden door eene Instructie, te arresteeren door het Staats-Bewind, overeenkomstig den inhoud van dit Reglement, des echter, dat in Steden of Plaatsen, waar drie en meer openbare Lagere Schoolen worden gevonden, dit toezicht door den School-Opziener van het Disstrict wordt uitgeoefend, gecombineerd met eene Plaatzelijke Commissie, aangesteld op den voet, als hier beneden, Art. 19, zal worden vermeld.

12. Alle de School-Opzieners, woonachtig binnen hetzelfde Departement, maken met elkanderen uit eene Vergadering, onder den naam van Departementaal School-Bestuur van dat Departement; doch in het Departement Holland zullen twee zoodanige Vergaderingen worden geconstitueerd.

13. De eventueel vacante School-Opzieners plaatsen worden vervuld door de Departementale Bestuuren, uit eene Nominatie van drie Persoonen, door het Departementaal School-Bestuur geformeerd, dewelke éénmaal door het Departementaal Bestuur zal kunnen worden afgekeurd en terug gezonden, wanneer eene nieuwe Nominatie zal moeten geformeerd worden.

14. De actuëele School-Opzieners zullen aan de Departementale Bestuuren, eene Voordragt doen van

de verdeeling van het Departement in Districten, en van de distributie der Tractementen aan de onderscheidene School-Opzieners uit de globale Som, door het Staats-Bewind, voor ieder Departement, te bepalen; zullende dezelve, na dat deze Voordragt zal zijn goedgekeurd, en daar uit gebleken de noodzaaklijkheid der aanstelling van meerdere School-Opzieners, door hun eene Nominatie, tot suppletie, worden geformeerd en aangeboden aan de Departementale Bestuuren, ten einde, daar uit, de Electie te doen, welke daar van, gelijk mede van elke volgende aanstelling van eenen School-Opziener, als ook van de bovengemelde Verdeeling der Districten, en distributie der Traktementen, kennis geven aan het Staats-Bewind.

15. Het Staats-Bewind regelt de globale Som, welke in ieder Departement, aan de gezamenlijke School-Opzieners, zal worden toegekend, en doet dezelve, benevens de Defroijementen voor de Algemeene Vergadering, in Art. 18 omschreven, voor Briefporten, Advertentiën en Extraordinaire Onkosten, op last van het Staats-Bewind, geïmpendeerd, betalen uit de, daar toe, bestemde Post op de Begrooting der Staatsbehoeften; zullende wijders, door de Departementale Bestuuren, worden gezorgd, voor Localen, Vuur, Licht, Schrijfbehoeften, en verdere benodigdheden voor de Vergaderingen der Departementale School-Bestuuren.

16. Ieder School-Opziener heeft zijn bijzonder District, waar over het toezicht aan hem persoonlijk is aanbevolen; deszelfs invloed op de Beroeping, Aanstelling of Admissie van Onderwijzers, binnen zijn District,

wordt bepaald en gewijzigd door het Huishoudelijk Departementaal School-Reglement, des echter, dat:

1°. Geene Beroeping, Aanstelling of Admissie, buiten voorkennis en medeweten van den School-Opziener, geschiede.

2°. Dat aan hem gelegenheid worde gegeven, zijnen raad en bedenkingen medetedeelen; en

3°. Dat hij in het vermogen zij, om, ingeval van pligtverzuim of verwaarloozing van het belang der Schoolen, daar tegen in tijds zijne klagten, ter behoorlijke plaatze, intebrengen, bij de daartoe bevoegde Geconstituëerde Magten, hetzij Plaatzelijk, Departementaal, of bij het Staats-Bewind.

17. De School-Opzieners en School-Bestuuren zorgen, dat de Wetten en Reglementen, omtrent het Openbaar Lager School-wezen, in alle Schoolen binnen hunne Districten of Departementen, met zoo veel naauwkeurigheid, als zij in elk derzelve mooglijk, en bij de gegeven Plaatselijke omstandigheden bestaanbaar en uitvoerlijk oordeelen, worden naargekomen, en onder geenerleij voorwendsel krachteloos gemaakt of geëludeerd, in welke gevallen zij zich met hunne klagten aan de daartoe bevoegde Geconstituëerde Magt vervoegen.

18. Er zal jaarlijks eene Vergadering gehouden worden, bestaande uit een Afgevaardigde van ieder Departementaal School-Bestuur, welke in de maand Julij, door het Staats-Bewind, in den Haag, zullen worden bijeengeroepen en gepraesideerd door een der Leden van den Raad van Binnenlandsche Zaken, daartoe door het Staats-Bewind te benoemen.

Deze Vergadering zal raadplegen en besluiten om-

trent alles, wat de algemeene belangen van het Schoolwezen betreft, en deswegen de vereischte voorslagen aan het Staats-Bewind indienen.

19. In alle Steden of Plaatsen, waar drie en meer Openbare Lagere Schoolen gevonden worden, zullen, door het Gemeente Bestuur, Plaatzelijke School-Commissiën worden aangesteld, uit niet minder dan drie Persoonen bestaande, welke, gecombineerd, en in overeenstemming met den School-Opziener van het Distriet, volgens een onderling te bepalen regelmaat hunner Werkzaamheden, het toezicht over dezelve Schoolen zullen uitoefenen, en zorgen, dat, op dezelve, de voorschriften van dit Reglement, zoo omtrent de bevoegdheid der Persoonen, die den Post van Openbaar Onderwijzer der Jeugd bekleeden, als omtrent de Schoolorde, Leerwijze en Leerboeken, naauwkeuriglijk worden naargekomen.

20. De aanstelling dezer Plaatselijke School-Commissiën zal door de Gemeente-Bestuuren moeten geschieden uiterlijk binnen drie maanden na de afkondiging dezes, en daar van onmiddelijk kennis worden gegeven, zoo aan de Departementale Bestuuren, als aan de Departementale School-Bestuuren der Departementen, waar onder elk dier Gemeenten behoort.

21. Het Staats-Bewind, de Departementale en Gemeente-Bestuuren zullen, een iegelijk in den hunnen tot aanmoediging van bekwame Schoolleeraars, en aankweeking van geschikte voorwerpen voor het Openbaar Onderwijs, van alle middelen, in derzelver handen gesteld, het best en convenabelst gebruik maken, en al het aan hun toevertrouwd gezag aanwenden, om dit Reglement te handhaven, en te doen naarkomen, te

waken tegen alle inbreuken op hetzelve, en de Overtreders, naar behooren, te corrigeren.

En zijn hier mede alle Placaten, Statuten, Ordonnantiën, Keuren of Reglementen, binnen deze Republiek op het Schoolwezen geëmaneerd, en alle Schoolördeningen, hoe ook genaamd, ook speciaal de Publicatien van 15 Junij en 22 Augustus 1801, afgeschaft en buiten effekt gesteld, wordende, eindelijk, de hier achter gevoegde Bijlage, hier mede, verklaard te hebben kracht van Wet, en te zijn van dezelfde valeur, als of dezelve hier woordelijk ware geinsereerd.

Gelijk mede het, bij Articul 2 *van voorsz. Reglement vermelde voorschrift van*

Verordeningen op het afnemen en afleggen der Examens van Onderwijzers op de Openbare Lagere Schoolen.

Art. 1. De Examens der Openbare School-Onderwijzers, naar Art. 3, N°. 2, van het Reglement voor het Openbaar Lager Schoolwezen, afteleggen, alvorens als zoodanig te kunnen worden aangesteld of geadmitteerd, zullen moeten geschieden voor de Departementale School-Bestuuren of Plaatselijke School-Commissien, naar de bepalingen, deswegens in de volgende Articulen gemaakt.

2. Voor de Departementale School-Bestuuren zullen moeten worden afgelegd de Examens:

1°. Van alle die geenen, welke een volledig Getuigschrift van bekwaamheid, nader omschreven in Art. 12, en volgende dezer Verordenin-

gen, begeeren, als het welk niet anders dan door een Departementaal School-bestuur zal kunnen worden afgegeven.

2°. Van alle Beroepenen of Geadmitteerden op Plaatsen, waar geene Plaatzelijke School-Commissien, naar Art. 19 van het School-Reglement, aangesteld, aanwezig of in werking zijn.

3. Voor de Plaatzelijke School-Commissien zullen afgelegd worden de Examens van alle beroepene of geadmitteerde Onderwijzers op Plaatsen, waar dergelijke School-Commissien wettiglijk zijn aangesteld.

4. Geen Departementaal School-Bestuur, of Plaatzelijke School-Commissie zullen vermogen eenige andere Personen te examineeren, dan welke binnen hunne Departementen of Gemeenten, respectivelijk, of woonachtig, of beroepen zijn, of wenschen geädmitteerd te worden, met dien verstande, dat elk, die een volledig getuigschrift van bekwaamheid begeert, zich tot bekoming van hetzelve, zal moeten vervoegen bij het Departementaal School-Bestuur van het Departement, binnen het welk hij woonachtig is; en een Beroepene, of die Admissie verlangt, tot het afleggen van zijn Examen, zich zal moeten adresseeren bij dat School-Bestuur, of die School-Commissie, onder welks of welker toezicht de Plaats behoort, waar hij zich zal nederzetten.

5. Elk die Examen wenscht afteleggen, zal zich in tijds bij den School-Opziener van het District, of de Plaatzelijke Commissie, waar onder hij woonachtig of beroepen is, of wenscht geädmitteerd te worden, met overlegging van een of meer Getuigschriften van goed zedelijk gedrag, mondeling of schriftelijk vervoegen,

welke alsdan aan hem zal te kennen geven wanneer hij, in eene gewoone of buitengewoone Vergadering, zal kunnen worden geëxamineerd.

6. Deszelfs Examen zal niet enkel tot voorwerp hebben het onderzoek naar zijne bekwaamheid, ten opzichte der kundigheden, waaromtrent het Openbaar Onderwijs verkeert, maar ook naar zijne geschiktheid, om die kundigheden, op de beste wijze, aan anderen, en bijzonderlijk aan Kinderen, medetedeelen.

7. Alvorens het eigenlijk gezegd Onderzoek of Examen beginne, zal het Departementaal School-Bestuur, of Plaatzelijke School-Commissie, door den Persoon, die zich tot het Examen aanbiedt, op eene eenvoudige wijs, te ondervragen, en met hem in een gemeenzaam gesprek te treeden, zoo veel mogelijk, trachten te ontdekken, hoe groot de omtrek zijner kundigheden is, niet alleen in de noodzaaklijkste vakken van het Openbaar Onderwijs, maar ook in andere Wetenschappen, die tot meerdere volmaking, en tot sieraad van hetzelve, strekken kunnen, en of hij eene genoegzame Menschenkennis bezit, om met Kinderen behoorlijk omtegaan.

8. Het Examen zal op de volgende wijze geschieden.

a. Hij zal eene proeve geven van zijne vaardigheid, in het juist, natuurlijk, en met den vereischten toonval lezen, van allerleij gedrukt en geschreven Schrift, en bij die gelegenheid onderzoek gedaan worden, naar zijne kunde in het gebruik der Scheid- en Zinteekenen.

b. Voords zal men hem een Opstel, waar in de regels eener goede Spelling verwaarloosd zijn, ter

verbetering voorleggen, en hem de redenen der door hem gemaakte veranderingen afvragen, ten einde zijne bekwaamheid in de Spelkunst (Orthographie) te onderzoeken.

c. Vervolgens zal aan hem, tot eene Proef zijner vorderingen, in de Nederduitsche Taalkunde, een Volzin worden opgegeven, om de redendeelen daarin aan te wijzen, en zijne Kunde omtrent de Woordbuiging, Woordvoeging enz., aan den dag te leggen.

d. Hierna zal hij, of in een daartoe geschikt Boek, of op een los blad Papier, eenige regels in het Groot, Middenzoort, en Klein schrijven, en de Pennen, welke hij daar toe gebruikt, zelve moeten versnijden.

e. Na den afloop van al het voorgaande, zal hij eenige Rekenkundige Voorstellen moeten oplossen, welke, zoo veel mooglijk, zullen moeten betreffen zaken in het algemeene leven voorkomende, en waaruit tevens zijne ervarenheid in de Rekenkundige Bewerking der Geheele of Gebrokene Getallen zal kunnen blijken; zullende hem, ten slotte, eenige Vragen worden gedaan, over het Theoretisch gedeelte der Rekenkunde, en speciaal over de zoogenaamde Decimalen of tientallige Breuken.

9. Het onderzoek naar deszelfs Bekwaamheid of Kunde ten einde gebragt zijnde, zal men overgaan tot het beproeven zijner geschiktheid, om te onderwijzen, ten welken einde hij zal worden ondervraagd nopens de wijze, waar op hij zijne Leerlingen tot de kennis der Letteren en eerste Grondbeginzelen, en voorts tot de Kunst van Lezen, Schrijven en Rekenen zal pogen opteleiden; men zal aan hem het verhaal eener

Geschiedenis, of eene Vertelling, voorleggen, op dat hij zijne geschiktheid toone,...om aan Kinderen eene zaak duidelijk en klaar voortestellen, en zorgen, waar de gelegenheid zulks toelaat, dat de Kinderen van onderscheidene jaren en voorderingen aldaar tegenwoordig zijn, ten einde eene dadelijke Proeve van zijne voordering in de Onderwijskunde te nemen.

10. Eindelijk zullen hem eenige Vragen worden gedaan omtrent het aanwenden der Grondbeginzelen, bij de Schoolorde bepaald, nopens het belonen en straffen, en in het algemeen over de geschikste middelen, om, niet alleen het verstand der Kinderen te beschaven, maar ook inzonderheid, om hunne harten tot Deugd te vormen.

11. Wanneer het Examen is ten einde gelopen, zal aan den Geëxamineerden, mits genoegzame bewijzen van bekwaamheid hebbende getoond, een Getuigschrift worden afgegeven, waarin van deszelfs, in het Examen, aan den dag gelegde Kundigheden, van den aart en omtrek derzelve, zoo veel mogelijk, verslag gedaan, en tevens te kennen zal worden gegeven, dat hij bekwaam is geoordeeld, om ter Plaatse, waar hij beroepen is, of wenscht geadmitteerd te worden, het zij provisioneel en onder verband van nader Examen, het zij onder eenige andere Voorwaarden, als Openbaar Onderwijzer te fungeren; waaromtrent de behoeften en omstandigheden der Plaats, waar voor hij Aanstelling of Admissie begeert, vooral in aanmerking zullen komen, welk Getuigschrift ook niet verder, dan tot dit einde, zal kunnen strekken, noch, in gevalle van Beroep of verplaatzing naar elders, van een nader Examen ontslaan.

12. Door de Departementale School-Bestuuren zullen volledige Getuigschriften van bekwaamheden worden afgegeven aan de zoodanigen welke zich, tot dat einde, bepaaldelijk aanmelden, of in hun Examen, uit hoofde van Beroep of begeerde Admissie, zoodanig een Getuigschrift toonen waardig te zijn.

13. Indien iemand, enkel ter bekoming van een volledig Getuigschrift, zonder Beroep of verlangde Admissie, zich aan het Examen onderwerpt, en niet genoegzaam bekwaam wordt geoordeeld, zal hij, zonder eenig Getuigschrift, hoe ook genaamd, worden weggezonden, behoudens de magt van het Departementaal School-Bestuur, om hem, des begeerende, een anderen dag, voor een herhaald Examen, voor te schrijven.

14. Een volledig Getuigschrift van bekwaamheid zal aan geene andere worden afgegeven, dan die

1°. Den ouderdom van 22 jaren hebben bereikt.

2°. In alle vakken van Openbaar Lager Onderwijs genoegzaam, en in de Onderwijskunde, zoo Theoretisch als Practisch, meer dan gewoone bekwaamheid aan den dag leggen.

3°. Die van beschaafden geest en oordeel zijn, bekend met een of meer vakken van hooger Onderwijs, als Wis-, Aardrijks-, Natuur-, Geschiedkunde, en dergelijken.

Zullende, in het afgeven van dergelijke Getuigschriften, met behoorlijke gestrengheid worden te werk gegaan.

15. Een volledig Getuigschrift van bekwaamheid zal zijn van den navolgenden inhoud:

Het Departementaal School-Bestuur binnen het Departement . . . . . geëxamineerd hebbende den Burger . . . . , heeft denzelven bevonden te bezitten alle de vereischten, bij het 14 Articul der *Verordeningen op het afleggen der Examens van Onderwijzers op de Openbare Lagere Scholen*, uitgedrukt; weshalven het gemeld School-Bestuur geene zwarigheid maakt, om aan denzelven dit volledig Getuigschrift, tot een bewijs van deszelfs bekwaamheid en verdiensten, aftegeven.

Gegeven in onze Vergadering, enz.

16. Alle, die een zoodanig volledig Getuigschrift van bekwaamheid hebben verkregen, bezitten den rang van Openbare Onderwijzers der Jeugd, en zijn bevoegd, om zich, als zoodanig, alom in de Bataafsche Republiek nedertezetten, mits zich onderwerpende aan de Plaatselijke Wetten, doch zonder eenigzints tot het afleggen van een nader Examen te kunnen worden verpligt of geconstringeerd. Derzelver Namen zullen, door middel der *Bijdragen tot den Staat en Verbetering van het Schoolwezen*, telkens, aan het Publiek worden bekend gemaakt.

17. De trap van voorkeur, welke, ingeval van Beroeping, aan het bezit van een dergelijk volledig Getuigschrift zal worden vast gemaakt, zal in ieder Departement, door het Huishoudelijk School-Reglement, worden bepaald.

18. Het geen voor de afteleggen Examens, in gewoone of buitengewoone Vergaderingen, behoort te

worden voldaan, zal bij het Huishoudelijk Reglement worden bepaald.

Dienvolgens gelast het Staats-Bewind, dat deze zal worden afgekondigd en aangeplakt, alomme, daar zulks behoort, met last, aan allen, dien het aangaat, om te zorgen, dat, aan den inhoud dezes, stiptelijk worde voldaan.

In den Haag, den 29 *Julij* 1803.
(Was geparapheerd)
C. H. GOCKINGA, vt.
(Onder stondt)
Ter Ordonnantie van het Staats-Bewind.
(Was geteekend)
C. G. HULTMAN.

DOOR HET STAATS-BEWIND IS GEÄRRESTEERD DEN 28. OCTOBER 1803. *de navolgende*

INSTRUCTIE voor de Departementale School-Opzieners en School-Bestuuren.

Art. 1. De School-Opzieners zullen de meest mogelijke zorgen aanwenden, dat het Onderwijs der Jeugd op een geregelden voet gebragt, verbeterd, en van meer wezenlijke of uitgebreide nuttigheid worde; dat de Onderwijzers der Jeugd, tot het geven van zoodanig Onderwijs, in staat zijn, derzelver verdiensten aangemoedigd en beloond worden, en der-

zelver lot, door vermeerdering hunner Inkomsten, waar zulks eenigsins geschieden kan, verbeterd worde; dat, wijders, de reeds geärresteerde, of nader te bepalen Wetten voor het Openbaar Lager Schoolwezen worden gekend en naargekomen; dat alle zich hier tegen opdoende hinderpalen, zoo veel mogelijk, door voorzigtigheid en standvastigheid worden uit den weg geruimd, en eindelijk, dat de verbetering van het Schoolwezen, bij het Algemeen, als eene heilzame, noodzakelijke en uitvoerlijke inrichting beschouwd en voorgestaan worde, alles op zoodanigen voet en wijze, als in de navolgende Articulen wordt bepaald.

2. Tot dat einde zal elk derzelve zich bekend maken met de Persoonen en onderscheidene talenten der School-Onderwijzers binnen zijn District, van derzelver voordering in de kundigheden, tot hunnen Post vereischt, ten zijnen nutte, behoorlijke aanteekening houden, en aan die genen, welke raad en onderrichting, omtrent de waarneming van hunnen pligt, begeeren of behoeven, steeds vrijheid vergunnen, of, in bijzondere gevallen, de verpligting opleggen, om zich, in Persoon of Geschrifte, tot dat einde, bij hem te vervoegen.

3. Hij zal inzonderheid de bekwaamste en welwillendste onder dezelve pogen te onderscheiden, en zich voornamelijk beijveren, om, door onderrichting en allerlei aanmoediging, derzelver ijver aantevuuren, ten einde die hun meest mogelijke kundigheden en verdiensten van waardige Onderwijzers der Jeugd zich eigen te maken.

4. In zoodanige Plaatsen, waar geene drie en

meer Openbare Lagere Scholen gevonden worden, zijn de School-Opzieners bevoegd, om aan bijzondere, bij hen bekende en vertrouwde Persoonen, een Plaatselijk en ondergeschikt toezicht, over enkele Scholen, aantebeveelen, doch niet anders, dan met voorkennis, overleg en toestemming van het Gemeente-Bestuur der Plaats.

5. In alle zaken, waar in de School-Opzieners, tot bevoordering van het verbeterd Onderwijs, den bijstand of medewerking der Burgerlijke Magt noodig hebben, zullen zij zich, tot dat einde, bij het Plaatselijk of Departementaal Bestuur vervoegen.

6. Zij zullen speciaal de verbetering der Schoolvertrekken, en der Inkomsten van verdienstelijke Onderwijzers ernstig ter harte nemen, en daar toe de noodige Voordragt doen bij zoodanige Geconstituëerde Magten, het zij Plaatselijke, Departementale, of het Staats-Bewind, als bevoegd zijn, om, in dezen, te voorzien en te disponeren.

7. Ieder School-Opziener is gehouden, om, zoo veel mogelijk, twee maal in elk jaar, alle de Scholen van zijn District te bezoeken; hij levert aan het School-Bestuur van zijn Departement, in de eerste gewoone Vergadering van elk jaar, eene opgave in van die Scholen, welke hij, geduurende het vorig jaar, niet, of niet meer dan éénmaal, heeft kunnen bezoeken, met bijvoeging der redenen, die hem daar in verhinderd hebben.

8. Niettemin wordt aan elken School-Opziener op het ernstigst aanbevolen, om, het zij in gevalle van noodzakelijkheid, het zij van uitstekende nuttigheid,

of ook wanneer hij zulks, buiten zijn merkelijk bezwaar, zal kunnen verrichten, zich aan het getal van twee jaarlijksche School-bezoeken niet te bepalen, maar, door het meermaal herhalen derzelve, zich bij het Vaderland en de Jeugd verdienstelijk te maken.

9. Bij het doen dezer School-bezoeken, zal de School-Opziener den Meester, in zijne tegenwoordigheid, onderwijs doen geven aan Kinderen van alle Classen, en van allerleije voorderingen, immers, zoo veel noodig is, om over de manier en inrichting van hetzelve Onderwijs te kunnen oordeelen; voorts zal hij opletten, of de gearresteerde bepalingen omtrent het Schoolwezen, naar behooren en naar vermogen, worden in acht genomen, of de Schoolorde en Wetten, door Onderwijzer en Leerlingen, worden gehoorzaamd, en het geen verder bij hem van belang zal worden geoordeeld; na het afloopen van welk bezoek in de Scholen, hij den Onderwijzer in Persoon en afzonderlijk zal onderhouden over alles, wat door hem in het zelve is opgemerkt, en hem, naar bevind van zaken, den behoorlijken lof geven, onderrichten, vermanen of bestraffen, over het geen hij gezien of gehoord heeft; terwijl eindelijk ieder School-Opziener, van zijne waarnemingen en opmerkingen in deze School-bezoeken, zoo wel als van andere merkwaardige zaken, hem in zijnen Post voorkomende, behoorlijke aanteekening zal houden, om te dienen, als hier na, Art. 24. van deze Instructie wordt vermeld.

10. Door deze en alle andere geschikte middelen, zullen de School-Opzieners zich eene, zoo veel mogelijk, volledige kennis trachten te verzorgen van den

uiterlijken en inwendigen staat van het Schoolwezen binnen hunne Districten, ten einde, op alle tijden, in staat te zijn, om deswegens de noodige Vertoogen, ter plaatse, waar zulks behoort, inteleveren.

11. De School-Opzieners, volgens Articul 3. van het Reglement voor het Openbaar Lager Schoolwezen, verpligt zijnde, op alle Openbare Lagere Scholen eene vaste Schoolörde intevoeren, zullen daarbij voornamelijk bedacht zijn, om de navolgende algemeene Beginselen op de Plaatselijke omstandigheden toetepassen.

1°. Dat 'er, zoo veel mogelijk, het geheele jaar door, worde School gehouden.
2°. Dat 'er, op gezonde Lucht, Zindelijkheid, en Reinheid, behoorlijk acht worde gegeven.
3°. Dat de Leerlingen in Classen verdeeld worden; gelijk mede dat het Onderwijs in eene goede orde opklimme.
4°. Dat de School van goede Leer-borden, en de Meester, waar het noodig is en geschieden kan, van één of meer Ondermeesters voorzien zij.
5°. Dat de Straffen en Belooningen rechtvaardig, menschlievend, en geschikt zijn, om een gepast gevoel van Schande en Eer optewekken.
6°. Dat op iedere School, op bepaalde tijden, een Examen worde gehouden, en de verdienstelijke Schoolieren, door eenige Prijzen, worden aangemoedigd.
7°. Dat 'er goede School-wetten zijn, en dezelve wel verklaard en behoorlijk gehandhaafd worden.

12. Zij zullen bovendien zich be-ijveren, dat in de Scholen onder hun District, behalven de noodzakelijkste takken van Onderwijs, ook andere nuttige kundigheden, naar gelang van de behoefte en omstandigheden der Jeugd en van de vatbaarheid der Onderwijzers, worden geleerd.

13. Ieder School-Opziener zendt maandelijks bij den Raad van Binnenlandsche Zaken in eene opgave van zoodanige Schoolmeestersplaatsen, binnen zijn District, welke door afstand, overlijden, als andersins, zijn opengevallen, en van de voordeelen of conditiën, aan ieder derzelve verknogt, als mede van de namen der Persoonen, die op vacerende Schoolmeesters-plaatsen, binnen zijn District, zijn aangesteld, ten einde deze opgave te doen plaatsen in de *Bijdragen tot den staat en verbetering van het Schoolwezen.*

14. 'Er zal tusschen de School-Opzieners respectivelijk geenerleij onderscheid in rang plaats hebben, voortvloeijende uit de meerdere of mindere uitgestrektheid der aan hun toevertrouwde School-Districten, maar zullen alle gelijke stem en zitting hebben in de Vergadering van het Departementaal School-Bestuur binnen hun Departement.

15. De School-Opzieners zullen zorgen, dat, wanneer hunne Districten, door afstand, overlijden of andersins, vacant worden, alle de Papieren, Stukken en Aanteekeningen, daar toe betrekkelijk, in behoorlijke orde, aan hunne opvolgers worden overhandigd.

16. Zoo ras eenig School-District, door afstand,

overlijden of anderzins, vacant is geworden, zal, tot aan de vervulling der vacature toe, het toezicht over dat District, door één of meer School-Opzieners van hetzelfde Departement, worden waargenomen, volgens eene deswegens bij hen onderling te maken schikking, welke echter, even gelijk de verdeeling der School-Districten, en, indien mogelijk, gelijktijdig, aan de respective Departementale Besturen ter approbatie zal moeten voorgedragen worden; en zal, voor de waarneming van een zoodanig vacant School-District, het Honorarium, aan hetzelve verknogt, door den Waarnemer of Waarnemers worden genoten.

17. De Nominatie tot suppletie eener opengevallene School-Opzieners-plaats zal, door het Departementaal School-Bestuur, in deszelfs eerste gewone Vergadering na het invallen der vacature, moeten geformeerd, en aan het Departementaal Bestuur ingeleverd worden, of, ingeval gewigtige redenen zulks verhinderen, zal daar van, met opgave dier redenen, in dezelve Vergadering, aan het Departementaal Bestuur moeten kennis gegeven worden.

18. De gewoone Vergaderingen der Departementale School-Besturen zullen gehouden worden in de respective Residentie-plaatsen der Departementale Besturen, ten minsten driemaal des jaars, in de week, welke begint met den eersten Zondag van de maanden Maart, Junij en September, op zoodanige dagen en uuren, als de Leden onderling zullen goedvinden, mits daar van doende, ten dienste der Belanghebbenden, behoorlijk Advertentie in de Nieuwspapieren, welke binnen hun Departement meest worden gelezen.

In het Departement Holland zullen de Vergaderingen gehouden worden, voor het Noordelijk gedeelte, te Haarlem, en, voor het Zuidelijk gedeelte, te Rotterdam, of op zoodanige andere Plaatsen, als het Departementaal Bestuur zal goedvinden.

19. De buitengewoone Vergaderingen zullen gehouden worden:

a.) Wanneer dezelve, voor het afnemen van een of meer Examens, worden gevorderd, op den voet, als in het 18 Art. der Verördeningen op het afnemen der Examens is vermeld.

b.) Op expresse bijeenroeping van het Departementaal Bestuur, doch het welk als dan in de kosten, op eene redelijke wijze, zal voorzien.

c.) Wanneer de Leden onderling zulk eene buitengewoone samenkomst noodig of raadzaam oordeelen, mits als dan op hunne bijzondere kosten.

20. Alle de School-Opzieners van ieder Departement zijn verpligt deze Vergaderingen bijtewoonen, en kunnen om geene andere redenen zich verschoonen, dan die door de volstrekte noodzakelijkheid worden gewettigd.

21. De Leden der Vergadering nemen, bij tourbeurten, den post van Voorzitter en Secretaris derzelve waar, des echter, dat dezelve ook aan een hunner, voor langer tijd, kan worden opgedragen, mits zulks geschiede met deszelfs volkomene bewilliging.

22. Ingevalle eenig Departementaal School-Be-

stuur mogt verlangen eenen vasten Secretaris, buiten deszelfs Leden, aantestellen, zal hetzelve daar van de Voordragt aan het Departementaal Bestuur moeten doen, doch niet vermogen, uit dezen hoofde, eenige verhooging te eisschen der globale Som, aan het School-Bestuur van ieder Departement toegelegd.

23. De gewoone en buitengewoone Vergaderingen zullen niet eer scheiden, dan wanneer alle de bezigheden, aan dezelve gedemandeerd, en welke afdoening vorderen, behoorlijk zijn ten einde geloopen.

24. Alle de School-Opzieners brengen, op elke gewoone Vergadering, ter tafel van dezelve, een schriftelijk Verslag van hun bevind en waarnemingen omtrent den staat van het School-wezen, binnen hun District, samengesteld uit de bijzondere aanteekeningen bij hun gehouden, nopens alle merkwaardige bijzonderheden, welke aan hun, in hunnen Post, zijn voorgekomen, en welke voornamelijk zullen moeten behelzen:

Het persoonlijk character, de kundigheden, ijver en welwillendheid der School-Onderwijzers.

De aanmoedigingen en hindernissen, hun in hunnen Post voorgekomen.

De middelen, door hen, met en zonder goeden uitslag, tot verbetering van het Onderwijs aangewend.

De plaatzelijke omstandigheden der Schoolvertrekken, en de inkomsten der Schoolmeesters binnen hun District.

25. Van alle deze ter Vergadering ingekomene

BESLUIT

van 18 *December* 1804, *genomen door het Wetgevend Ligchaam, betrekkelijk de invoering eener eenparige spelling.*

Art. 4. Dat dezelve spelling, (van M. SIEGENBEEK) zal worden gevolgd en in acht genomen in alle Onderwijs-Boeken, welke van 's Lands wege, ten diensten der Scholen, zullen worden uitgegeven, met aanschrijving aan alle School-Opzieners, van hunne beste pogingen aantewenden, ten einde deze spelling alömme in de Scholen worde geädopteerd.

» *EXTRACT uit het Register*
» *der Staats-besluiten van de*
» *Bataafsche Republiek.*

» *Vrijdag* 30 *Augustus.* 1805.

Gelezen eene Missive van den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken van den 26 dezer maand N°. 16/8, daarbij inzendende de afgedrukte bladen der Verhandeling over de *Nederderduitsche Spraakkunst*, vervaardigd door P. WEILAND, naar aanleiding en op grond der Verhandeling over de *Nederduitsche Spelling* van den Hoogleeraar M. SIEGENBEEK, in naam en op last van het Staats-Bewind der Bataafsche Republiek, ten gevolge van deszelfs besluit van den 18 December 1804, N°. 35, uitgegeven, is besloten:

1°. Dat het voorschreven werk zal worden uitgegeven, onder den titel van *Nederduitsche Spraakkunst door* P. WEILAND, UITGEGEVEN IN NAAM EN OP LAST VAN HET STAATS-BESTUUR DER BATAAFSCHE REPUBLIEK.

2°. Dat de taalkundige grondstellingen, daarbij aangeprezen, zullen worden aangenomen en gevolgd in alle gedrukte stukken, welke door de Staats-Secretarij en de Bureaux van alle Nationale Departementen, ondergeschikt aan het Staats-Bestuur, worden uitgegeven; met uitnoodiging tevens aan de Vergadering van Hun Hoogmogenden, de Nationale Rekenkamer, het Nationaal Geregtshof, de respective Departementale en Landschaps-Besturen, mitsgaders de Raden van Finantien in de onderscheidene Departementen en het Landschap *Drenthe*, om de voorschreven *Spraakkunst* in hunne Bureaux insgelijks te introduceren en te doen navolgen.

3°. Dat enz.

4°. Dat de regels en gronden van taalkunde, bij deze *Nederduitsche Spraakkunst*, vastgesteld, zullen worden gevolgd in alle onderwijsboeken, welke van 's Lands wege ten dienste der scholen zullen worden uitgegeven, met aanschrijving aan alle Schoolopzieners, om hunne beste pogingen aan te wenden, ten einde dezelve regels en gronden alom in de scholen worden geadopteerd.

En zal enz.

Accordeert met voors. Register.

(Was geteekend)

C. G. HULTMAN.

Accordeert met deszelfs Origineel, voor zoo veel het geëxtraheerde aangaat.

WENCKEBACH.

PUBLICATIE.

HUN HOOG MOGENDE, *Vertegenwoordigende het* BATAAFSCH GEMEENEBEST, allen dengenen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut! doen te weten:

Vooreerst: Dat, door Ons ontvangen en goedgekeurd zijnde de Voordragt van den Raadpensionaris, daartoe gedaan, dien ten gevolge is besloten te arresteren, gelijk wordt gearresteerd bij dezen, de navolgende

WET voor het Lager Schoolwezen en Onderwijs in de Bataafsche Republiek.

Art. 1. Het bijzonder opzigt over den staat en de inrigting der Lagere Scholen, als mede over het geheel Lager Onderwijs, is, onder het oppertoezigt van den Raadpensionaris, of van den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken namens denzelven, en onder toevoorzigt van het Departementaal en Landschaps-Bestuur, alomme in dit Gemeenebest, opgedragen aan Personen, onder den naam van Schoolopzieners, welke (waar zulks vereischt wordt) dit opzigt oefenen onder medewerking van, of gecombineerd met andere Personen en Commissiën of Collegiën, naar den aard der Scholen.

2. De Departementale Besturen zorgen, dat alomme, zoo veel mogelijk, binnen hun Departement gelegenheid voorhanden zij, om de Jeugd behoorlijk onderwijs te doen erlangen; maar dat echter door

eene onbepaalde toelating van Scholen of Onderwijzers, vooral ten platten Lande, derzelver aantal niet te zeer vermeerdere.

3. Wijders trachten zij, benevens de respective Gemeente-Besturen, naar de middelen in hunne handen gesteld, of, des noods, door het Gouvernement aan hun te bezorgen, het bestaan en het lot der Schoolonderwijzers té verbeteren en te verzekeren, als mede de betere Schoolinrigting en Onderwijs, als ook het aanleggen van Arbeid- of Industrie-scholen bij de Openbare Scholen en die in de Godshuizen, aan te moedigen en uit te breiden.

4. De Schoolopzieners, woonachtig binnen hetzelfde Departement of Landschap Drenthe, maken met elkander uit de Commissie van Onderwijs voor dat Departement of Landschap; doch zullen in het Departement Holland twee of drie zoodanige Commissiën gevestigd worden.

5. Behalve de bevoegdheid van de Departementale en het Landschaps-Bestuur, om in den zijne het toevoorzigt over het Schoolwezen aan te bevelen aan eene bijzondere Commissie uit hunne Vergadering, benoemen zij ieder één Lid uit hun midden; welk Lid meer bijzonder daarmede zal belast zijn en in eene meer onmiddelijke betrekking zal staan tot de respective Commissiën van Onderwijs en Schoolopzieners, te dien effecte, dat deze zich bij zoodanig Lid, in alle gevallen, het Schoolwezen betreffende, ter eerster instantie zullen behooren te vervoegen. In het Departement Holland zullen uit het Bestuur twee of drie zoodanige Leden benoemd worden,

namelijk één voor elke der Commissiën van Onderwijs, aldaar gevestigd.

6. De Raadpensionaris bepaalt de globale som, welke aan de gezamenlijke Leden van elke Commissie zal worden toegelegd, en doet dezelve, benevens alle andere uitschotten en onkosten, door de onderscheidene Schoolopzieners in hunne qualiteit op last van den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken geïmpendeerd, betalen uit de daartoe bestemde Post op de Begrooting der Staatsbehoeften.

7. De bepaling van het aantal der Leden van elke Commissie, als ook de Districtsverdeeling en distributie der globale sommen onder dezelve, zullen door den Raadpensionaris geschieden, en naar eisch van veranderde omstandigheden kunnen herzien en veranderd worden.

8. De eerste aanstelling der Leden van elke Commissie, als ook die der nieuwe bij eene eventuële vermeerdering van derzelver getal, zal geschieden door den Raadpensionaris.

9. Omtrent de verschillende zaken, in de drie voorgaande Artikelen vervat, doet de Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken de noodige Voordragten aan den Raadpensionaris.

10. Ter vervulling der in vervolg van tijd openvallende Schoolopzieners-plaatsen, leveren de respective Commissiën eene Nominatie van twee Personen in bij het Departementaal Bestuur, hetwelk dezelve, voorzien van zoodanige bedenkingen, als het dienstig mogt oordeelen, en voorts, zulks verkiezende, ver-

meerderd met één of twee Personen, inzendt bij den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, die deze Nominatie aan den Raadpensionaris voordraagt, om daaruit één Schoolopziener te verkiezen.

11. De Commissiën van Onderwijs, Schoolopzieners en zoodanige Plaatselijke Schoolcommissiën, als, ingevolge nadere bepalingen zullen worden gevestigd, zorgen, dat de Wetten en Reglementen, algemeene en bijzondere, omtrent het Lager Schoolwezen en Onderwijs, binnen hunne Departementen, Districten, Steden of Plaatsen worden nagekomen en onder geenerlei voorwendsel krachteloos gemaakt of geëludeerd; in welk geval zij deswege hunne klagten, naar den aard der zaken, inleveren bij het Plaatselijk, Departementaal of Nationaal Bestuur.

12. Geene Lagere School zal ergens, onder welken naam ook, mogen bestaan of opgerigt worden, zonder uitdrukkelijke vergunning van het respectief Departementaal, Landschaps- of Gemeente-Bestuur, na vooraf gevraagde inlichting en bedenkingen van den Schoolopziener van het District of de plaatselijke Schoolcommissie.

13. Niemand zal binnen de Bataafsche Republiek eenig Lager Onderwijs geven, dan die de vier navolgende vereischten bezit:

Vooreerst: Dat hij zijn goed burgerlijk en zedelijk gedrag door één of meer voldoende *Getuigschriften* kan bewijzen.

Ten tweede: Dat hij *de Algemeene Toelating tot het geven van Onderwijs* erlangd hebbe.

Ten derde: Dat hij, na en boven deze Algemeene Toelating, eene *Speciale Beroeping, Aanstelling of*

Admissie tot deze of gene School, of voor deze of gene Plaats, wettiglijk verkregen hebbe.

Ten vierde: Dat hij zich, na het verkrijgen eener Speciale Beroeping, Aanstelling of Admissie, met de Bewijsstukken, daartoe betrekkelijk, bij den Schoolopziener van het District of de Plaatselijke Schoolcommissie, in persoon of schriftelijk vervoegd hebbe.

Zijnde hieronder niet begrepen de Onderwijzers, welke in partculiere huizen inwonen, en aan kinderen, tot dat huis behoorende, onderwijs geven.

14. Die genen, welke zich, na het in werking brengen dezer Wet, zouden mogen verstouten, om, tegen het in de beide voorgaande Artikelen vastgestelde aan, eene Lagere School op te rigten of Lager Onderwijs te geven, onder welken naam of op welke wijze ook, zullen voor de eerstemaal verbeuren de somma van vijftig Guldens, voor de tweedemaal honderd Guldens, te bekeeren een derde gedeelte aan den Officier, hiertoe competent, die de calange zal doen, en twee derde gedeelten ten profijte van het Plaatselijk Schoolwezen, met vrijlating aan den Regter, om, ingevalle zij onvermogend zouden zijn, om gemelde boeten te voldoen, aan de overtreders zoodanige andere arbitraire correctie te infligeren, als naar aanleiding van hunne personen en omstandigheden bevonden zal worden te behooren, en voor de derdemaal hen de inwoning binnen de plaats worden ontzegd, voor den tijd van zes jaren.

15. Van de bepalingen, in het 13de Artikel gemaakt, zijn uitgezonderd alle de thans wettig fungerende Onderwijzers, zoo lang zij niet van School

of Plaats veranderen, onder reserve nogtans van nadere voorziening, in geval van blijkbaar wangedrag of verregaande onkunde.

16. De Algemeene Toelating tot het geven van eenig Lager Onderwijs kan alleen verkregen worden door het afleggen van een behoorlijk Examen voor daartoe bevoegde Collegiën of Personen.

17. De Speciale Beroepingen, Aanstellingen en Admissiën, geschieden door daartoe bevoegde Personen of Collegiën, in dier voege, als nader bij het Huishoudelijk Reglement (Art. 20 vermeld) zal worden bepaald; zoo echter, dat geene Beroeping, Aanstelling of Admissie zal mogen geschieden, buiten behoorlijke voorkennis en medeweten van, en voorafgaande vertooning der bewijzen van Algemeene Toelating aan den Schoolopziener van het District of de Plaatselijke Schoolcommissie.

18. Alle, die, de Algemeene Toelating tot het geven van Onderwijs verkregen hebbende, zich aan pligtverzuim, overtreding of weêrstreving der algemeene Wet of aan blijkbaar wangedrag schuldig maken, zullen, voor de eerstemaal, met de opschorsing hunner Acte van Algemeene Toelating voor den tijd van zes weken, en, voor de tweedemaal, met de volkomen intrekking dier Acte worden gestraft, verliezende daarmede gelijktijdig het regt en genot hunner Speciale Beroeping, Aanstelling of Admissie, en zullende, desniettegenstaande voortgaande met het geven van Onderwijs, vervallen in dezelfde boeten en straffen, als bij Art. 14 zijn vastgesteld.

19. Deze opschorsing en intrekking der Acte van

Algemeene Toelating zal, op voordragt der Commissie van Onderwijs of der Plaatselijke Schoolcommissie, geschieden door het daartoe bevoegd Gemeente-, Departementaal of Nationaal Bestuur, en, waar dit vereischt mogt worden, onder ruggespraak met de bijzondere Personen of Collegiën, als tot zoodanige Onderwijzers de naaste betrekking hebben.

20. Alle nadere en bijzondere bepalingen omtrent alles, wat het Lager Schoolwezen en Onderwijs in de onderscheidene Departementen en het Landschap bijzonderlijk vordert, worden geregeld door een *Huishoudelijk School-reglement*, door elke Commissie respectivelijk op den voet van Art. 5 te ontwerpen, en aan te bieden aan het Departementaal of Landschaps-Bestuur, om door hetzelve, na voorafgaand overleg met den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, te worden gearresteerd.

21. De Raadpensionaris stelt vast alle zoodanige nadere Reglementen, Verordeningen en Instructiën, als ter geregelde en krachtdadige invoering dezer Wet in het bijzonder, en ter bevordering van het Lager Schoolwezen en Onderwijs in het algemeen, dienstig en noodig zullen worden geoordeeld.

En worden hier mede alle Plakkaten, Statuten, Ordonnantiën, Keuren of Reglementen, binnen deze Republiek op het Schoolwezen geëmaneerd, en alle Schoolverordeningen, hoe ook genaamd, ook speciaal de Publicatie van 29 Julij 1803, benevens alle daaruit voortgesproten algemeene en bijzondere Verordeningen en School-reglementen, onder welken naam ook, afgeschaft en buiten effect gesteld op zoodanig tijdstip, als, ten gevolge van het volledig in werking brengen dezer Wet, door den Raad-

pensionaris aan den Volke zal worden bekend gemaakt.

Ten tweede: dat, uit krachte van het bepaalde bij het 21ste Art. der voorenstaande Wet, zijn vastgesteld, bij dezen, het *Reglement*, de *Verordeningen* en de *Instructie*, hierna onder A, B en C geëxtendeerd.

A. *REGLEMENT voor het Lager Schoolwezen en Onderwijs binnen de Bataafsche Republiek.*

Art. 1. *Lagere Scholen* (Art. 1 en 12 der Wet) zijn alle zoodanige, waar, onder welke benaming ook, het zij die van Scholen, Collegiën, Instituten of dergelijke, de Jeugd van allerlei ouderdom en van beiderlei kunne, het zij gezamenlijk, het zij ieder afzonderlijk, in de eerste beginselen van kennis en beschaving, als Lezen, Schrijven, Rekenen en de Nederduitsche Taal, of in derzelver verdere hulpmiddelen, als de Fransche en andere hedendaagsche of ook geleerde Talen, de Aardrijks-, Geschiedkunde en dergelijke, onderwezen, of ook alleenlijk tot hoogere beschaafdheid gevormd wordt. Alleen de gewone Latijnsche Scholen of zoogenaamde Gijmnasien zijn daarvan uitgezonderd.

2. De Lagere Scholen worden onderscheiden in dezulke, die uit eenige publieke, het zij Lands, Departementale, Plaatselijke, Geestelijke, Kerkelijke of eenige andere openbare kas hoegenaamd, geheel of gedeeltelijk regtstreeks onderhouden of ondersteund worden, of behooren tot een Gestigt, hetwelk op eenigerhande wijze uit eene publieke kas onderhoud

of vasten onderstand erlangt, — en in dezulke, wier onderhoud, buiten bijdrage of toelage uit eenige publieke kas, gevonden wordt uit bijzondere Kassen, Fondsen, Toelagen of Penningen. De eersten heeten *Openbare* en de laatsten *Bijzondere* Scholen; ook worden derzelver Onderwijzers onderscheiden in *Openbare* en *Bijzondere.*

3. De *Bijzondere Scholen*, in het vorig Art. vermeld, zijn van tweederlei Klasse.

1°. De zoodanige, die — of bij uitsluiting behooren; het zij tot eenige Diakonie of eenig Godshuis, van welke Gezindte ook, het zij tot de Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, het zij ook tot eenig ander, geheel op zich zelve staande, Gestigt, — of ten eene male komen ten koste en laste van een of meerdere bijzondere Personen, die zich tot derzelver oprigting en geregeld en toereikend onderhoud verbonden of onderling vereenigd hebben.

2°. De zoodanige, die, zonder eenigerhande vasten onderstand of bezolding, haar onderhoud geheel en al vinden uit het provenu van de Schoolgelden en Kostpenningen der af- en aankomende leerlingen.

4. Het *Lager Onderwijs* (Art. 1 en 13 der Wet) binnen de Bataafsche Republiek wordt gegeven, deels door de Onderwijzers van beiderlei kunne in de, Art. 2 en 3, omschreven Openbare en Bijzondere Scholen, onder welke ook gerekend worden alle zoodanige Personen, die aan den werkelijken Schoolhouder of Schoolhouderesse gesubstitueerd of geadjungeerd zijn, of ook onder den naam van Ondermeester, Ondermademoisel of anderzins in een dier Scholen met eenig

afzonderlijk vak van het Lager Onderwijs bepaaldelijk belast zijn; — deels door zoodanige Onderwijzers van beiderlei kunne, als onder den titel van Onderwijzer aan de huizen, Taalmeester, Opzegger of eenigen anderen, het zij in hunne eigene, het zij aan de huizen van anderen, aan eenen of meerdere leerlingen in eenig gedeelte van het Lager Onderwijs, boven in Art. 1 omschreven, onderrigt geven.

Deze alle zijn begrepen in de algemeene Wet; wordende van elkander onderscheiden door de algemeene benoemingen van *Schoolonderwijzers*, *Schoolhouderessen* en *Huisonderwijzers*. Alleen de zoogenaamde Gouverneurs en Gouvernanten zijn hiervan uitgezonderd, (verg. Art. 13 der Wet.)

5. Elk der *Schoolopzieners* (Art. 1 der Wet) heeft zijn bijzonder District, waarover het opzigt aan hem persoonlijk is aanbevolen, en waar binnen hij, zoo veel mogelijk, met der woon zal moeten gevestigd zijn. Derzelver werkzaamheden worden bepaald door eene te arresteren *Instructie voor de Commissiën van Onderwijs.*

6. De *Commissiën van Onderwijs* (Art. 4 der Wet) worden tot het houden harer Vergaderingen door de respective Departementale of het Landschaps-Bestuur verzorgd van localen, vuur, licht, schrijfbehoeften en verdere benoodigdheden.

7. Er zal eenmaal 's jaars eene *Algemeene Vergadering*, uit de respective Commissiën, door den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, dit noodig oordeelende, beschreven en in den Haag onder deszelfs directie gehouden worden, ter overweging en bevordering der algemeene be-

langen van het Lager Schoolwezen en Onderwijs.

8. Tot deze Algemeene Vergadering zal elke Commissie één harer Leden afvaardigen, die, volgens een te bepalen Tarief, deswege zal worden schadeloos gesteld.

9. In zoodanige kleinere Steden, Dorpen, Vlekken, Gehuchten of Streken, waar, — ieder Dorp, Gehucht of Streek op zich zelve genomen, — boven eene Openbare School (Art. 2.), geen twee of meer Bijzondere Scholen der tweede Klasse (Art. 3. N°. 2.), Vrouwen-Scholen niet gerekend, gevonden worden, is de Schoolopziener van het District (Art. 5.) bevoegd, om met overleg en onder dadelijke aanstelling van het Gemeente-Bestuur dier Plaats, waar zoodanig een bestaat, aan één of meer bij hem bekende en vertrouwde personen, een *Plaatselijk* en aan hem ondergeschikt *Toevoorzigt* (Art. 1 der Wet) over de School of Scholen, benevens alle Onderwijzers van beiderlei kunne, tot zoodanige Plaats behoorende, aan te bevelen.

10. In alle grootere Steden of Plaatsen, waar — iedere Plaats op zich zelve genomen — boven eene of meer Openbare Scholen (Art. 2.) twee of meer Bijzondere Scholen der tweede Klasse (Art. 3. N°. 2.), Vrouwen-Scholen niet gerekend, gevonden worden, zal met overleg van den Schoolopziener van het District (Art. 5.) door het Gemeente-Bestuur worden aangesteld een plaatselijk opzigt over de Lagere Scholen en het Onderwijs, bestaande, naar den aard der omstandigheden en de gelegenheid der Stad of Plaats, uit één of meerdere personen, zoo echter, dat hij

een meerder getal van dezelve de Stad of Plaats zoodanig in Wijken of Scholen verdeeld worde, dat ieder Lid zijne bijzondere Wijk of Scholen hebbe, waarover het opzigt aan hem persoonlijk is aanbevolen: alle welke Personen gezamenlijk en gecombineerd (Art. 1 der Wet) met den Schoolopziener van het District uitmaken de *Plaatselijke Schoolcommissie* (Art. 11 der Wet), welker werkzaamheden, voor zoo verre zij niet in de *Verordeningen op de Examens* of *Instructie voor de Commissiën van Onderwijs* bepaald zijn, in de Departementale (Art. 20 der Wet) of ook Plaatselijke School-reglementen, te arresteren in overeenstemming met de algemeene Wetten, zullen worden geregeld.

11. In grootere Steden of Plaatsen, in het voorgaande Art. omschreven, wordt het opzigt over de Openbare Scholen (Art. 2.) — voor zoo verre die thans nog staan mogen onder directie van bijzondere Collegiën van Regenten, Inspectoren of dergelijke, en nog niet dadelijk onder het algemeen plaatselijk Schoolopzigt gebragt zijn of daar onder niet geheel kunnen gebragt worden — gecombineerd geoefend door de Plaatselijke Schoolcommissie, of wel twee of meer daartoe benoemde Leden uit dezelve (Art. 10.) en door een altijd gelijk getal Leden uit de zoo evengenoemde Collegiën; makende dezen dan gezamenlijk uit de *Plaatselijke Schoolcommissie voor de Openbare Lagere Scholen*, en regelende onderling, onder het beleid en de goedkeuring van het Gemeente-Bestuur, hare inrigting en werkzaamheden naar den eisch der omstandigheden, zoo echter, dat aan dezelve geheel en al verblijve de zorg over het onderwijs op gemelde Scholen, en over alles, wat daartoe betrekking heeft.

12. De *aanstelling* der algemeene *Plaatselijke Schoolcommissie* (Art. 10.) en de regeling der meer bijzondere *Plaatselijke Schoolcommissiën voor de Openbare Scholen*, waar dezelve mogen gevorderd worden (Art. 11.), zal moeten geschieden uiterlijk binnen twee maanden na de afkondiging dezes, en daar van onmiddelijk van wege de respective Gemeente-Besturen kennis worden gegeven aan het respectief Departementaal Bestuur, als mede aan de Commissie van Onderwijs; zullende gedurende den tijd, dat zoodanig Plaatselijk Schoolopzigt niet tot stand mogt gebragt zijn, de Schoolopziener van het District deszelfs werkzaamheden waarnemen.

13. Het *toezigt over de Bijzondere Scholen der eerste Klasse* (Art. 3. N°. 1.) is, voor zoo verre er geen gevestigd opzigt over bestaat, opgedragen aan den Schoolopziener van het District (Art. 5.) of aan de Plaatselijke Schoolcommissie (Art. 10.) maar blijft, voor zoo verre over dezelve een gevestigd opzigt aanwezig is, aan hetzelve toevertrouwd; zoo echter dat aan den Schoolopziener van het District, of aan de Plaatselijke Schoolcommissie, dáár, waar er eene aanwezig is, de gelegenheid gegeven worde den staat en de inrigting dezer Scholen te kennen; ten einde daar van jaarlijks ter plaatse, waar zulks behoort, het noodig verslag te kunnen inleveren; zijnde voorts gemelde Schoolopziener of Plaatselijke School-commissie gehouden, het over deze bijzondere Scholen gevestigd opzigt te dienen van zoodanige bedenkingen en inlichtingen, als tot den meerderen bloei dier Scholen zouden kunnen dienstig zijn; blijvende gemelde opzigt zelve verantwoordelijk voor de opvolging der algemeene en bijzondere Wetten en verordeningen, op het Lager Schoolwezen en de inrigting en het on-

derwijs der Lagere Scholen gemaakt of nog te maken.

14. *Alle de genen die thans Lager Onderwijs geven*, en boven in Art. 4. omschreven zijn, zullen zich, in den loop der maand Julij dezes jaars, in persoon of schriftelijk vervoegen bij den Schoolopziener van het District of de Plaatselijke Schoolcommissie, waar zoodanig eene bestaat; zullende zij, die als dan tevens eene Acte van vorige beroeping, aanstelling of admissie inleveren, dadelijk een bewijs van Algemeene Toelating ontvangen; als ook dezulke, die, zonder eenigerlei Acte van dien aard te bezitten, daartoe op eenigerhanden grond, door den Schoolopziener of de Plaatselijke Schoolcommissie, onder goedkeuring van het daartoe bevoegd Bestuur, geregtigd geoordeeld worden: vallende dan alle, die langs dezen weg een bewijs van Algemeene Toelating erlangen, onder de termen van *thans wettig fungerende Onderwijzers*, Art. 15. der Wet vermeld.

15. In geval van *verregaande onkunde* (Art 15. der Wet) zal, na voorafgaande vermaning en waarschuwing door den Schoolopziener of de Plaatselijke Schoolcommissie, een zekere tijd, van ten minsten zes maanden, worden gesteld, na welken zij, het zij voor de Commissie van Onderwijs, het zij voor de Plaatselijke Schoolcommissie (Art. 10.), ingeval zij onder zoodanig eene ressorteren, bewijzen hunner aanvankelijke vorderingen zullen moeten geven, of bij gebreke van dien, op de wijze, bij Art. 19. der Wet bepaald, in hunnen post geschorst of daarvan ontzet worden.

16. *Van de bepalingen*, bij Art. 13. der Wet

gemaakt, zijn *almede uitgezonderd* zoodanige Personen, die binnen deze Republiek van eenige daartoe bevoegde Vergadering, de faculteit tot het leeren in het openbaar hebben verkregen, en jonge lieden ter vorming of opleiding tot hoogere wetenschappen eenig Lager Onderwijs mogen verkiezen te geven, het zij dezen bij hen inwonen of niet, mits daarvan, bij dadelijke inwoning, dan wanneer het getal hunner leerlingen dat van vier moge te boven gaan, schriftelijk kennis gevende aan de Commissie van Onderwijs of de Plaatselijke Schoolcommissie; zullende zij zich ter onderwijzing hunner kwekelingen, in eenig afzonderlijk vak van het Lager Onderwijs (Art. 1 en 4.) alleen mogen bedienen van zoodanige Personen, die de vereischten bezitten, bij Art. 13. der Wet bepaald.

17. Zonder de *Algemeene Toelating* tot het geven van Lager Onderwijs (Art. 13, N°. 2. en Art. 16 der Wet) verkregen te hebben, zal het niemand geoorloofd zijn openlijk te staan naar eene vacante of het oprigten eener nieuwe School, of het geven van Onderwijs aan de huizen. Ook zal het niemand immer vrijstaan in eenig ander gedeelte van het Lager Onderwijs onderrigt te geven, dan tot welks onderwijzing hij of zij de Algemeene Toelating ontving.

18. Bij het *openvallen van eenig Onderwijzersplaats* (Art. 4.) zal daar van door de genen, die de Aanstelling of Beroeping doen of de Admissie verleenen moeten (Art. 17 der Wet), schriftelijk kennis worden gegeven aan den Schoolopziener van het District of de Plaatselijke Schoolcommissie, met opgave der Tractementen en Emolumenten, aan die

plaats verbonden, ten einde deze daarvan, overeenkomstig Art. 14 der meergemelde *Instructie*, openlijke bekendmaking kunnen doen ter plaatse waar zulks behoort.

19. Bij elke *Speciale Beroeping*, *Aanstelling of Admissie*, (Art. 13, N°. 3 en Art. 17 der Wet) zal daar van door de genen, die de Beroeping of Aanstelling doen, of de Admissie verleenen, aan den beroepenen, aangestelden of geadmitteerden, het zij als Openbaar of Bijzonder Schoolonderwijzer of Schoolhouderesse, het zij als Huisonderwijzer (Art. 4.), eene schriftelijke Acte moeten worden afgegeven, bevattende naauwkeuriglijk den omtrek der werkzaamheden, denzelven opgedragen; doch welke werkzaamheden, wat het onderwijs betreft, zich in geen geval verder zullen mogen uitstrekken, dan die, waartoe de beroepene, aangestelde of geadmitteerde de Algemeene Toelating (Art. 13, N°. 2 en Art. 17, der Wet) ontving, en welke Acte denzelven, voor zoo verre het onderwijs aangaat, geene verdere qualificatie geeft, dan zij, die hem beroepen, aanstellen of toelaten, geregtigd zijn te verleenen.

Het zijn voornamelijk deze Acten, welke, zoo dikwerf zij ontvangen worden, ingevolge N°. 4. van Art. 13, der Wet, moeten zijn vertoond geworden aan den Schoolopziener van het District, of aan de Plaatselijke Schoolcommissie, vóór en aleer een beroepene, aangestelde of geadmitteerde van zijne Beroeping, Aanstelling of Admissie vermag gebruik te maken, ook ten einde van deze Beroeping, Aanstelling of Admissie, de openbare aankondiging geschiede ter plaatse waar zulks behoort.

20. Boven en behalve eene *Speciale Beroeping*,

Aanstelling of Admissie, als Huisonderwijzer, wordt eene gelijke Speciale Beroeping, Aanstelling of Admissie als Schoolonderwijzer gevorderd, en omgekeerd; zijnde ieder derzelve daarenboven alleen van kracht voor de Plaats of School, voor welke zij verkregen zijn; blijvende het aan ieder Gemeente-Bestuur onverlet, om aan School- en Huisonderwijzers, elders, doch binnen hetzelfde Departement of District toegelaten, (vergelijk Art. 21. der Verordeningen op de Examens) en gevestigd, mede de Speciale Admissie te verleenen tot het geven van onderwijs aan de huizen binnen deszelfs ressort, met in achtneming echter van het vastgestelde bij Art. 17 der Wet, en van het vermelde in het slot van het voorgaande Art. dezes Reglements.

21. Op alle Scholen zal worden ingevoerd en opgevolgd eene algemeene *Schoolorde*, door den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken te ontwerpen en te arresteren, en boven dien eene bijzondere, in overeenstemming met de algemeene ingerigt naar de verschillende behoeften en omstandigheden der onderscheiden Scholen, te ontwerpen door het respectivelijk over dezelve gevestigd opzigt, en, voor zoo verre dit vereischt wordt, te arresteren, naar den aard der omstandigheden, het zij door het Plaatselijk, het zij door het Departementaal Bestuur, met inzending van die alle bij de Commissie van Onderwijs, door welke dezelve worden ingezonden bij den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken.

22. Alle *Schoolonderwijs* zal zoodanig moeten worden ingerigt, dat onder het aanleeren van gepaste en nuttige kundigheden, de verstandelijke vermogens

der kinderen ontwikkeld, en zij zelven opgeleid worden tot alle Maatschappelijke en Christelijke deugden.

23. Terwijl vastgesteld wordt het nemen van maatregelen, om de Schoolkinderen van het *onderwijs in het Leerstellige* van het Kerkgenootschap, waartoe zij behooren, geenszins verstoken te doen blijven, zal het geven van dit onderwijs niet geschieden door den Schoolmeester.

24. De Schoolhouders en Schoolhouderessen zullen, na verloop van een nader te bepalen tijd, niet vermogen op derzelver Scholen eenige andere *Leer- of Leesboeken* te gebruiken, dan welke uitgedrukt staan op eene algemeene Boeken-lijst, door den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken te ontwerpen en te arresteren; uit welke algemeene Lijst elke Commissie van Onderwijs eene bijzondere Lijst van Schoolboeken zal vermogen te formeren, ten einde, met uitsluiting van alle andere, op de Scholen, onder haar ressorterende, te worden gebezigd, met dien verstande nogtans, dat aan de Onderwijzers der Bijzondere Scholen van de eerste Klasse (Art. 3, N°. 1.) de vrijheid gelaten zij, om zich — onder goedkeuring van het over dezelve respectivelijk gevestigd opzigt, en met kennisgeving daar van, het zij aan den Schoolopziener, het zij aan de Plaatselijke Schoolcommissie, waar deze bestaat — op hunne Scholen nog van zoodanige andere Leer- of Leesboeken te bedienen, als de aard hunner Scholen vorderen mag; en wijders dat het aan de Onderwijzers der Bijzondere Scholen van de tweede Klasse, (Art. 3, N°. 2.) zal vrijstaan om aan den Schoolopziener van het District of aan de Plaatse-

lijke Schoolcommissie, waar zulk eene aanwezig is, zoodanige hoogere en voor bijzondere wetenschappen geschikte Leer- en Lees-boeken, ten gebruike op hunne Scholen, ter goedkeuring voor te slaan, als voor derzelver hoogere en bijzondere inrigting en behoefte mogen gevorderd worden: zullende hier van zoo wel ten aanzien der bijzondere Scholen van de eerste, als ten aanzien van die der tweede Klasse, op de eerstvolgende Vergadering der Commissie van Onderwijs, door den Schoolopziener van het District opgave worden gedaan, en vervolgens door deze aan den Secretaris van Staat voornoemd.

25. Alle degenen, die nalatig of onwillig zijn, om aan het bepaalde bij de vier voorgaande Artikelen te voldoen, vervallen in de *straffen*, bij Art. 18 der Wet vastgesteld.

26. Niettegenstaande de bepalingen, omtrent het *opschorsen en intrekken der Acte* van Algemeene Toelating, bij Art. 18 en 19 der Wet gemaakt, behouden zoodanige bijzondere Personen en Collegiën, als tot de Bijzondere Scholen der eerste Klasse (Art. 13. N°. 1.) de naaste betrekking hebben, de faculteit om derzelver Onderwijzers respectivelijk het regt en genot hunner Speciale Beroeping of Aanstelling voor zoo langen of korten tijd of ook geheel te ontnemen, als zij billijkerwijze voor het belang hunner School zouden mogen noodig oordeelen, gevende daarvan, benevens van de hier toe moverende redenen, dadelijk kennis aan den Schoolopziener van het District of de Plaatselijke Schoolcommissie, ten einde, voor zoo verre noodig geoordeeld wordt, van een en ander openlijk berigt te geven ter plaatse, waar zulks behoort.

27. Ten aanzien van alle overige Onderwijzers, namelijk de Openbare Schoolonderwijzers, de Bijzondere Schoolonderwijzers der tweede Klasse, de Schoolhouderessen en de Huisonderwijzers, zal geene *opschorsing of intrekking* der Speciale Beroeping, Aanstelling of Admissie kunnen plaats hebben, afgescheiden van de opschorsing en intrekking hunner Acte van Algemeene Toelating, overeenkomstig Art. 18 en 19 der Wet, en zal hiervan almede de openlijke bekendmaking geschieden ter plaatse, waar zulks behoort.

28. Op alle Bijzondere Scholen der eerste Klasse, (Art. 3. N°. 1.) zullen alleen mogen worden opgenomen en onderwezen zoodanige *Kinderen*, die zelve of wier Ouders tot de Diakonie, het Godshuis, de Maatschappij of het Gesticht, waaraan die Scholen respectivelijk verbonden zijn, of onder derzelver Oprigters of Inteekenaars behooren.

29. Op zoodanige Openbare Scholen, welke alleen voor de *Kinderen van Behoeftigen* zijn opgerigt, zullen alleen de zoodanige mogen opgenomen en onderwezen worden, terwijl op zulke Plaatsen, als ook ten platten Lande, waar geene zoodanige Scholen alleen ten behoeve van Arme Kinderen aanwezig zijn, door het daartoe bevoegd Bestuur de noodige zorg zal gedragen worden, dat deze, het zij ten koste der Diakonie, waar toe zij behooren, het zij ten laste van eenige andere Kasse, naar de omstandigheid en gelegenheid der plaats, op de aanwezig zijnde School behoorlijk en geregeld onderwijs ontvangen.

30. Aan de Departementale en Gemeente-Besturen

wordt aanbevolen, om bedacht te zijn op het beramen en nemen van gepaste maatregelen:

1°. Ter zoodanige regeling der *Inkomsten van den Schoolmeester*, vooral ten platten Lande, dat deze naar den aard zijner behoefte, bij eene goede waarneming van zijnen post, daar in een toereikend bestaan vinde, en wel zoo min mogelijk regtstreeks afhankelijk van de ouders, wier kinderen zijne School bezoeken. (Art. 3 der Wet.)

2°. Ter voorziening in het zoo veel mogelijk *onafgebroken Schoolhouden en Schoolgaan* geheel het jaar door.

Van alle welke maatregelen, het zij reeds bij de hand genomen, het zij vervolgens te nemen, als mede van derzelver gevolgen, door den Schoolopziener van het District berigt zal worden ingezonden bij den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, ten einde daarvan zoodanig gebruik te kunnen maken, als ten nutte van het Algemeene Schoolwezen dienstig zoude mogen worden geoordeeld.

31. De Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken beraamt en draagt voor alle gepaste maatregelen, ter aankweeking van geschikte onderwerpen voor het Lager Onderwijs, ter aanmoediging van verdienstelijke Onderwijzers, ter verbetering en verzekering van het bestaan en lot der Openbare Onderwijzers; als mede ter meest geregelde en meest vruchtbare onderwijzing en opleiding der Bataafsche Jeugd; makende voorts, benevens de Departementale en Gemeente-Besturen, van alle middelen, in derzelver handen gesteld (Art. 3 der Wet) het best en convenabelst gebruik, om het verbeterd Lager Schoolwezen en Onderwijs ten krachtdadigsten te bevorderen,

en de Wetten en Verordeningen, omtrent hetzelve geëmaneerd, te handhaven en te doen nakomen.

32. De Raadpensionaris behoudt aan zich, om dit Reglement zoodanig te interpreteren, te altereren en te ampliëren, als in tijd en wijle nuttig en noodzakelijk zal worden geoordeeld.

B. *VERORDENINGEN op het afnemen en afleggen der Examens van degenen, welke Lager Onderwijs begeeren te geven in de Bataafsche Republiek.*

Art. 1. De *Schoolonderwijzers* (Art. 4 van het Reglement) worden, ten aanzien van de mate van bekwaamheid en de soort van Examen, dat van hun gevorderd wordt (Art. 16 der Wet), onderscheiden in de *vier navolgende Rangen:*

De *vierde* of *laagste* Rang bestaat uit dezulke, die in het Lezen, Schrijven en de beginselen der Rekenkunde, de regel van Drieën ingesloten, tamelijk bedreven zijn, en tot het geven van onderwijs eenigen aanleg hebben.

De *derde* uit dezulke, die, in het Lezen, Schrijven en Rekenen, zoo met geheele als gebroken getallen, wel ervaren, in derzelver toepassing op zaken van het dagelijksch leven eenige vaardigheid, van de beginselen der Nederlandsche Taal eenige kennis, en van eene goede manier van onderwijzen eenig begrip hebben.

De *tweede* uit dezulke, die, zoo in het gewoon als kunstmatig Lezen regt bedreven zijn, eene goede nette hand Schrijven, de Rekenkunde, zoo Theoretisch als Praktisch, regt verstaan, de

voornaamste regelen der Nederduitsche Taal, benevens derzelver gronden kennen, van de Aardrijks- en Geschiedkunde eenig begrip hebben, en eene genoegzame bekwaamheid en geoefendheid bezitten in het geven van een oordeelkundig onderwijs.

De *eerste* of *hoogste* uit dezulke, die — boven en behalve eene grondige ervarenheid in onderscheiden vakken van het Lager Onderwijs, en inzonderheid in de grondbeginselen en beoefening eener oordeelkundige Leerwijze — in de Aardrijks- en Geschiedkunde goede bedrevenheid bezitten, met de Natuur- en Wiskunde wel bekend zijn, en in beschaafdheid van verstand uitmunten.

De *Schoolhouderessen* (Art. 4 van het Regl.) maken, hoewel onderling zeer verschillende, gezamenlijk slechts *éénen Rang* uit; als mede de gezamenlijke *Huisonderwijzers* (Art. 4 van het Regl.)

2. Zij, die slechts de Algemeene Toelating als *Schoolonderwijzer van den vierden* of *laagsten Rang* begeeren, zullen, des verkiezende, *kunnen* volstaan met hun Examen af te leggen voor den Schoolopziener van het District, die echter gehouden zal zijn, om van dit, door hem afgenomen, Examen verslag te doen aan de Commissie van Onderwijs, ten einde deze over de toelating van de zoodanige beslisse, en er het bewijs of de Acte (beneden Art. 1.) van afgeve.

3. Alle, die eene Algemeene Toelating als *Schoolonderwijzer van den derden*, *tweeden* of *eersten Rang* begeeren, zullen *moeten* worden geëxa-

mineerd voor eene Commissie van Onderwijs, of wel voor de Plaatselijke Schoolcommissie (Art. 10 van het Regl.) van zoodanige Stad, die, wegens het zeer groot aantal Scholen binnen dezelve, geheel alleen een School-District uitmaakt (Art. 7 der Wet): het geen in het voorgaande Art. van de Commissie van Onderwijs gezegd is, geldt in dit geval van zoodanige Plaatselijke Schoolcommissie.

4. Boven en behalve de Examens van Schoolonderwijzers, ter verkrijging eener Speciale Beroeping, Aanstelling of Admissie, waarvan nader in Artikel 25, worden voor alle de Plaatselijke Schoolcommissiën (Art. 10 van het Regl.) afgelegd de Examens van Personen, die de Algemeene Toelating als *Huisonderwijzer* of *Schoolhouderesse* begeeren; terwijl daar, waar geene Plaatselijke Schoolcommissie bestaat, deze Examens worden afgelegd, of voor den Schoolopziener van het District, of voor de Commissie van Onderwijs, in geval namelijk het Onderwijs van degenen, die het Examen verlangen te ondergaan, zich ook tot vreemde Talen of hoogere Wetenschappen zoude mogen uitstrekken.

5. De Commissiën van Onderwijs, Schoolopzieners of Plaatselijke Schoolcommissiën zullen niet vermogen eenige andere personen, ter verkrijging der Algemeene Toelating, te examineren, dan welke binnen hunne Departementen of ressort van dien, Districten, Steden of Plaatsen, respectivelijk gedurende het laatste jaar met der woon gevestigd waren, of, buitenlanders zijnde, zich wenschen te vestigen.

6. Elk, die eenig Examen als Schoolonderwij-

zer, Schoolhouderesse of Huisonderwijzer wenscht af te leggen, zal zich in tijds bij dat Lid der Commissie van Onderwijs of der Plaatselijke Schoolcommissie, in welks District of Wijk (Art. 5 en 10 van het Reglement) hij woonachtig is, of, een buitenlander zijnde, zich zou verlangen te vestigen, vervoegen, tevens overleggende een of meer voldoende Getuigschriften van goed burgerlijk en zedelijk gedrag (Art. 13. N°. 1 der Wet); welk Lid als dan zal te kennen geven, waar en wanneer het Examen zal gehouden worden.

7. Het Examen zal niet enkel tot voorwerp hebben het onderzoek naar de bekwaamheid ten opzigte der kundigheden, waaromtrent het onderwijs, dat men verlangt te geven, verkeert, maar ook naar de geschiktheid, om de kundigheden op de beste wijze aan anderen, en bijzonderlijk aan kinderen, mede te deelen.

8. Alvorens het eigenlijk Examen aanvangt, zal men, door dengenen, die zich tot hetzelve aanbiedt, op eene eenvoudige wijze te ondervragen en met denzelven in een gemeenzaam gesprek te treden, zoo veel mogelijk trachten te ontdekken deszelfs Zedelijke en Godsdienstige denkwijze en beginselen, den omtrek zijner kundigheden, zoo ten aanzien der noodzakelijkste vakken van het Lager Onderwijs, als met opzigt tot zoodanige andere Talen en Wetenschappen, waarin hij zou wenschen onderwijs te geven, en bovendien den graad zijner geschiktheid, om kinderen behoorlijk te behandelen, te onderwijzen en te vormen.

9. De *werkzaamheden van het Examen* zullen,

doch altijd gewijzigd en gekozen overeenkomstig de onderscheidene Rangen van Schoolonderwijzers, en in het algemeen naar de vereischt wordende bekwaamheden in de personen, die hetzelve ondergaan, zijn de navolgende:

1°. Eene proeve doen geven van vaardigheid in het juist, natuurlijk en met den vereischten toonval lezen van allerlei gedrukt en geschreven schrift, en tevens onderzoeken de kunde in het gebruik der scheid- en zinteekenen.

2°. Enkele woorden, of ook een opstel, waarin de regelen eener goede spelling verwaarloosd zijn, ter verbetering voorleggen, en de redenen der gemaakte veranderingen afvragen, ten einde de bekwaamheid in de spelkunst (Orthographie) te ondertasten.

3°. Tot eene proeve der vorderingen in de Nederduitsche Taalkunde, eenen volzin opgeven, om de rededeelen daarin aan te wijzen, en de ervarenheid in de Woordbuiging, Woordvoeging enz. te toetsen.

4°. Eenige regels in het groot, middelsoort en klein doen schrijven, en de pennen, welke hiertoe gebruikt worden, zelve doen versnijden.

5°. Eenige rekenkundige voorstellen ter oplossing geven, welke, zoo veel mogelijk, zullen moeten betreffen zaken, in het dagelijksch leven voorkomende, en waaruit tevens de geoefendheid in de rekenkundige bewerking der geheele en gebroken getallen zal kunnen blijken; voorts vragen over het Theoretisch gedeelte der Rekenkunde, en bijzonder over de tientallige breuken.

6°. Eenige vragen voorleggen aangaande de theorie van het Gezang.

7°. Allerhande vragen en voorstellen betrekkelijk de Aardrijks-, Geschied-, Natuur- en Wiskunde, en dergelijke Wetenschappen, in welke men verlangen zou onderwijs te geven.

8°. Eenig stuk in de Fransche of zoodanige andere Taal, als waarin men verlangt onderzocht te worden, eerst ter voorlezing en vervolgens ter vertaling opgeven, als mede een Opstel uit eenige andere Taal in deze doen overbrengen of wel voor de vuist in die Taal eenig Opstel doen vervaardigen bij wijze van Brief, Verhaal of dergelijke; uit welke alles de uitspraak, Orthographische en Grammatikale, gelijk ook in het algemeen de mate van kennis dier Taal zal kunnen blijken.

10. Het onderzoek naar de bekwaamheid of kunde ten einde gebragt zijnde, zal overgegaan worden tot het beproeven der geschiktheid in het onderwijzen, ten welken einde gevraagd zal worden nopens de wijze, waarop men de Leerlingen tot de kennis der Letteren, Cijfers en eerste Grondbeginselen, en voorts tot de Kunst van Lezen, Schrijven en Rekenen, zal pogen op te leiden; wordende vervolgens het Verhaal eener geschiedenis of eene vertelling voorgelegd, ten einde de geschiktheid te toetsen in het duidelijk en klaar voorstellen eener zaak aan kinderen, en zorgende, waar de gelegenheid dit toelaat en dit dienstig geoordeeld wordt, dat er kinderen van onderscheiden jaren en vorderingen tegenwoordig zijn, ten einde eene dadelijke proeve van de vorderingen in de Onderwijskunde te nemen.

11. Eindelijk zullen eenige vragen worden gedaan omtrent het aanwenden der Grondbeginselen nopens het beloonen en straffen, en in het algemeen over de geschiktste middelen, om niet alleen het verstand der kinderen te ontwikkelen en te beschaven, maar ook inzonderheid om hen op te leiden tot Christelijke deugdsbetrachting. (Art. 22. van het Reglement.)

12. Wanneer het Examen is ten einde geloopen, zal aan den Geëxamineerden tot *Schoolonderwijzers*, mits genoegzame bewijzen van bekwaamheid getoond hebbende, naar den graad dier bekwaamheid, een *Getuigschrift* of *Acte* worden afgegeven, waarin van deszelfs, in het Examen aan den dag gelegde, kundigheden en begaafdheden, in haar soort en omtrek, zoo veel mogelijk, verslag gedaan en tevens verklaard wordt, dat hij in den eersten, tweeden, derden of vierden Rang der Schoolonderwijzers is opgenomen, en mitsdien de Algemeene Toelating (Art. 13. N°. 2. en Art. 16. der Wet) verkregen heeft, om in den, hem toegewezen, Rang te staan naar eene Schoolonderwijzers-plaats (Art. 17. van het Regl.), met bijgevoegde vermelding eindelijk van de onderscheiden Vakken en Talen, tot welker onderwijzing hem de Algemeene Toelating gegeven wordt. (Verg. boven Art. 2 en 3, als mede Art. 17 van het Regl.)

13. Ook aan de Geëxamineerden tot *Schoolhouderesse* en *Huisonderwijzer* zal, mits genoegzame bewijzen van bekwaamheid getoond hebbende, eene *Acte* worden afgegeven, behelzende, behalve de omschrijving van de soort en den omtrek der, in het Examen aan den dag gelegde, kundigheden en begaafdheden, de verklaring, dat de Geëxamineerde de Algemeene Toelating, het zij als Schoolhouderesse, het zij als

Huisonderwijzer verkreeg (Art. 17. van het Regl.), als ook de uitdrukkelijke vermelding der onderscheidene Vakken en Talen, tot welker onderwijzing de Geëxamineerde in deze of gene hoedanigheid de Algemeene Toelating ontvangt. (Verg. boven Art. 4, als mede Art. 17 van het Regl.)

14. Alle de onderscheiden Getuigschriften of Acten, in de twee vorige Artikelen vermeld, zullen, wat derzelver respective zoo innerlijke als uiterlijke vorm betreft, geheel de Republiek door, dezelfde wezen, en voor zoo verre zij door eene Commissie van Onderwijs (Art. 2, 3 en 4) worden afgegeven, door derzelver Voorzitter en Secretaris onderteekend en met het Cachet der Vergadering bekrachtigd worden: die, welke door een Schoolopziener (Art. 4.) of Plaatselijke Schoolcommissie (Art. 3 en 4.) worden afgegeven, zullen alleen door dien Schoolopziener of den Secretaris der Plaatselijke Schoolcommissie onderteekend worden.

15. De *Getuigschriften van den eersten en tweeden Rang* (Art. 1 en 12.) afgegeven door eene Commissie van Onderwijs (Art. 3.), geregtigen gelijkelijk tot allerlei Scholen, zoo Openbare als Bijzondere van beide Klassen (Art. 2 en 3 van het Regl.) in alle Plaatsen zonder onderscheid, geheel de Republiek door; doch, afgegeven door eene Plaatselijke Schoolcommissie (Art. 3.), alleen tot allerlei Scholen binnen zoodanig eene Stad zelve en hare jurisdictie.

16. De *Getuigschriften van den derden*, als mede die *van den vierden of laagsten Rang*, (Art. 1 en 12.) geregtigen niet dan tot allerlei Scholen van Plaatsen, wier behoefte evenredig is met den rang en de bekwaamheid van zoodanige Schoolon-

derwijzers, en welke gelegen zijn binnen het ressort der Commissie van Onderwijs of der Plaatselijke School-commissie. (Art. 8.)

17. Ten einde aan de bepalingen, in de beide voorgaande Artikelen vervat, te beter voldaan kan worden, zullen de Scholen der kleinere Steden en Plaatsen, in Art. 9 van het Reglement breeder omschreven, door de respective Schoolopzieners en Commissiën van Onderwijs, volgens een nader op te geven voet, worden geklassificeerd in *Scholen van den hoogsten, middelsten en laagsten Rang*, en deze klassificatie aan de goedkeuring der Departementale Besturen onderworpen; moetende dezelve alleen dienen om te voorkomen, dat de voornamere Scholen niet door Onderwijzers van te geringe bekwaamheid bezet worden, latende alle vrijheid om zelfs op de allerminste School den bekwaamsten man te plaatsen.

18. Binnen grootere Steden of Plaatsen, in Art. 10 van het Reglement breeder omschreven, mag noch op eene Openbare noch op eenige Bijzondere School een *Onderwijzer van den vierden of laagsten Rang* aan- of opgenomen worden, en wordt aan de Plaatselijke Schoolcommissiën bovendien aanbevolen te zorgen, dat, zoo veel mogelijk, het Schoolonderwijs binnen hare Stad of Plaats gegeven worde door *Schoolonderwijzers van den eersten en tweeden Rang*.

19. Het Getuigschrift, af te geven aan Schoolonderwijzers van den eersten of hoogsten Rang, draagt bij onderscheiding en uitnemendheid den naam van *Volledig Getuigschrift*: hetzelve wordt niet verleend, dan aan zulke, die den ouderdom van 25 jaren be-

reikt hebben, terwijl voorts in het afgeven van zoodanige volledige Getuigschriften met de meeste gestrengheid wordt te werk gegaan, en deze zich ook zelve in uiterlijken vorm op eene vereerende wijze onderscheiden.

20. De *waarde van* reeds, ingevolge van vorige algemeene Schoolwetten, *afgegeven Volledige Getuigschriften*, zal voor elk Departement bij het *Huishoudelijk Reglement* worden bepaald, zoo echter, dat het bezit van dezelve geregtigt tot het kosteloos afleggen der examens, aan welke zij, die ze erlangden, zich, ter verkrijging van eenen hoogeren Rang, met de daar aan verknochte Voorregten (Art. 15.), vervolgens zouden mogen willen onderwerpen.

21. De *Acten van Algemeene Toelating als Schoolhouderesse en Huisonderwijzer* (Art. 1 en 13.) zijn alleen van kracht binnen het ressort van degenen, door welke zij worden afgegeven, (Art. 4 en verg. Art. 20 van het Regl.)

22. De *Algemeene Toelating als Schoolonderwijzer*, van welken Rang ook, *geregtigt* om te staan naar het verkrijgen eener Speciale Beroeping, Aanstelling of Admissie en als Schoolonderwijzer en als Huisonderwijzer; daarentegen geeft de Algemeene Toelating *als Huisonderwijzer* geen regt om te staan naar eene Speciale Beroeping, Aanstelling of Admissie als Schoolonderwijzer, zonder daarenboven de Algemeene Toelating als Schoolonderwijzer te hebben verkregen. (Verg. Art. 20 van het Regl.)

23. Terwijl het ieder der drie lagere Rangen van Schoolonderwijzers vrij blijft, zich ter bekoming van

eenen hoogeren Rang, te allen tijde op nieuw ten examen aan te bieden bij de Commissie, onder welke hij moge gevestigd zijn (Art. 3.), zullen echter de meest geschikte uit de twee laagste Rangen, door den Schoolopziener van het District of de Plaatselijke Schoolcommissiën (Art. 10 van het Regl.) worden uitgenoodigd en aangemoedigd, om zich, althans na verloop van elke twee jaren, *op nieuw te laten examineren* door de Commissie, onder welke zij dadelijk behooren (Art. 3.), tot zoo lang zij een Getuigschrift, als Schoolonderwijzer van den tweeden Rang, zullen bekomen hebben; zullende telkens aan hun een nieuw Getuigschrift (Art. 12.) met den verkregen hoogeren Rang overeenkomstig, worden afgegeven.

24. De *namen* van alle, die de Algemeene Toelating als Schoolonderwijzer, Schoolhouderesse of Huisonderwijzer verkregen hebben, zullen in den hun toegewezen Rang en Hoedanigheid, als mede in den graad hunner bekwaamheid, door middel der *Bijdragen tot den staat en verbetering van het Schoolwezen*, telkens aan het Publiek worden bekend gemaakt, met bijvoeging van den weg, langs welken zij de Algemeene Toelating verkregen. Hier van zijn echter uitgezonderd de zoogenaamde Schoolmatressen of Houderessen van kleine Kinderschooltjes.

25. Zij, die de Algemeene Toelating als Onderwijzer, van welke soort of rang ook, verkregen hebben, blijven desniettemin, zoo dikwerf dit gevorderd wordt, onderworpen aan het ondergaan van een nader of *tweede examen*, bij het staan naar eene Speciale Beroeping, Aanstelling of Admissie (Art. 17 der Wet), het zij voor de Plaatselijke Schoolcommis-

sie, het zij voor zoodanige Collegiën of Personen, als daar toe door de genen, die het regt van Beroeping, Aanstelling of Admissie bezitten of oefenen, zouden mogen zijn of worden gequalificeerd.

26. Het geen voor de af te leggen Examens (Art. 2, 3 en 4.) behoort te worden voldaan, zal bij de Departementale (Art. 20 der Wet) en Stedelijke (Art. 10 van het Regl.) Schoolreglementen worden bepaald, in dier voege echter,

1°. Dat daarbij eene opklimming in de somma, voor elken verkregen Rang van Schoolonderwijzer te voldoen, worde in acht genomen, als mede eene behoorlijke evenredigheid tusschen het geen van de onderscheiden Rangen der Schoolonderwijzers, en van de Schoolhouderessen en Huisonderwijzers gevorderd wordt.

2°. Dat hij, die bij het verkrijgen van een lageren Rang als Schoolonderwijzer, de daartoe gestelde somma voldaan heeft, telkens bij het verkrijgen van eenen hoogeren (Art. 23.) niet meer betale, dan het meerdere der somma, voor dien hoogeren Rang vastgesteld, boven het geen hij bij het verkrijgen van den lageren alreeds betaald heeft.

3°. Dat de Huisonderwijzer, die eenigen Rang van Schoolonderwijzer verkrijgt, gerekend worde dus verre niets voldaan te hebben.

4°. Dat zij, die, ingevolge vorige algemeene Schoolwetten, eenig Examen ondergaan en daarvoor betaald hebben, voor de Examens ter verkrijging van dezen of genen Rang, bij deze nieuwe Schoolwet ingevoerd, niet meer betalen, dan het meerdere van de nu vast te stellen somma, boven het geen reeds door hen bij gemeld vorig Examen is betaald geworden. Hiervan zijn ech-

ter geheel en al uitgezonderd en vrij alle diegenen, welke te voren een volledig Getuigschrift verkregen hebben. (Artikel 20.)

5°. Dat de gelden voor de Examens, door de Schoolopzieners afgenomen (Artikel 2 en 4), vervallen ten profijte van de Kas der respective Commissiën van Onderwijs.

27. De Raadpensionaris behoudt aan zich, om deze Verordeningen zoodanig te interpreteren, te altereren en te ampliëren, als in tijd en wijle nuttig en noodzakelijk zal worden geoordeeld.

C. *INSTRUCTIE voor de Schoolopzieners en Commissiën van Onderwijs in de respective Departementen der Bataafsche Republiek.*

Art. 1. De Schoolopzieners zullen de meest mogelijke zorg aanwenden, dat het onderwijs der Jeugd op een geregelden voet gebragt, verbeterd en van meer wezenlijk of uitgebreider nut worde; dat de Onderwijzers tot het geven van zoodanig onderwijs in staat zijn, derzelver ijver en verdiensten aangemoedigd en beloond, en hun lot verbeterd worden; wijders, dat de reeds gearresteerde of nader te bepalen Wetten voor het Lager Schoolwezen en Onderwijs worden gekend en nagekomen (Art. 11 der Wet); dat alle hinderpalen, die zich hierbij opdoen, door menschkundig beleid worden uit den weg geruimd, en eindelijk, dat de verbetering van het Schoolwezen, bij het algemeen, als heilzaam en belangrijk beschouwd en voorgestaan worde: alles op zoodanigen voet en wijze, als in de navolgende Artikelen wordt bepaald.

2. Elk derzelve zal zich bekend maken met het *aantal en den staat der Lagere Scholen*, als ook met den toestand van geheel het lager Onderwijs (Art. 1—4 van het Regl.) binnen zijn District (Art. 5 van het Regl.), en helpen toezien (Art. 2 en 12 der Wet) dat, benevens de vereischte gewone Scholen, een toereikend aantal van zoo geschikt mogelijk ingerigte Matressen-schooltjes, en, waar dit zijn kan, Arbeid- of Industriescholen (Art. 3 der Wet), als mede de gelegenheid tot het ontvangen van onderrigt in de verschillende vakken van het Lager Onderwijs (Art. 1 van het Regl.) voorhanden zijn: alles naar gelang van den aard en de behoefte der onderscheidene Steden en Plaatsen.

3. Hij zal zich bekend maken met de *personen* en onderscheiden talenten van alle de Onderwijzers (Art. 4 van het Regl.) binnen zijn District, en daarvan behoorlijke aanteekening houden, en aan de zulke, die raad en onderrigting omtrent de waarneming van hunnen post begeeren of behoeven, steeds vrijheid vergunnen, of in bijzondere gevallen, de verpligting opleggen, om zich, in persoon of geschrift, tot dat einde bij hem te vervoegen.

4. Inzonderheid zal hij er zich op toeleggen, om door *onderrigting* en *aanmoediging* den ijver der Onderwijzers op te wekken en gaande te houden, en hen ten dien einde in meerder of minder aantal, op vastgestelde tijden, het zij in zijne woonplaats, het zij in andere gedeelten van zijn District, zoo veel mo(lijk, bij herhaling om zich verzamelen, zich met hen onderhoudende over de bedoelingen en werkzaamheden van hunnen gewigtigen post, en over de voor-

geschreven en beste wijze om denzelven getrouw en ten meesten nutte der Jeugd waar te nemen.

5. Elk hunner is gehouden, om alle de Scholen van zijn District, voor zoo verre zij regtstreeks ter zijner verantwoording staan, (verg. Art. 9 van het Regl. en Art. 11 dezer Instr., als mede Art. 13 van het Regl.) zoo veel mogelijk, *tweemaal in ieder jaar te bezoeken;* wordende des niet te min aangemoedigd, deels, om in gevalle van noodzakelijkheid of uitstekende nuttigheid, of ook, wanneer zulks buiten hun merkelijk bezwaar geschieden kan, zich aan het getal van twee jaarlijksche Schoolbezoeken niet te bepalen, maar dezelve meermalen te herhalen; deels ook om de overige Scholen, binnen zijn District, (Art. 10, 11 en 13 van het Regl. en Art. 12 dezer Instr.) van tijd tot tijd te bezoeken, doch daarin, voor zoo verre die Scholen staan onder een bijzonder over dezelve gevestigd opzigt (Art. 13 van het Regl.) niet te werk te gaan, zonder behoorlijk voorafgaand overleg met hetzelve.

6. Bij het *bezoeken der Scholen*, die regtstreeks ter zijner verantwoording staan, zal hij den Meester in zijne tegenwoordigheid onderwijs doen geven aan Leerlingen van onderscheiden klassen en van allerlei vorderingen; immers voor zoo veel noodig is, om over de manier en inrigting van het onderwijs te kunnen oordeelen: voorts zal hij opletten, of de gearresteerde bepalingen omtrent het Schoolwezen (Art. 11 der Wet) als mede de Schoolorde, zoo algemeene als bijzondere (Art. 21 van het Regl.), naar behooren in acht genomen en opgevolgd worden, en verder gadeslaan op al het gene bij hem van belang zal

worden geoordeeld. Na den afloop van welk Schoolbezoek hij den Schoolhouder of de Schoolhouderesse in persoon en afzonderlijk zal onderhouden over alles, wat door hem bij het Schoolbezoek is opgemerkt, en hem of haar, naar bevind van zaken, den verdienden lof geven, onderrigten, vermanen of bestraffen, over het geen hij gezien of gehoord heeft; terwijl eindelijk ieder Schoolopziener van zijne waarnemingen en opmerkingen bij deze Schoolbezoeken behoorlijke aanteekening zal houden, om te dienen, als hier na Art. 24 en 25 van deze Instructie vermeld wordt.

7. Bij het bezoeken der *overige Scholen* (Art. 5.) zal de Schoolopziener de bedenkingen en opmerkingen, welke hij mogt hebben opgezameld, niet aan den Onderwijzer, maar, naar den aard der Scholen, het zij aan de Plaatselijke Schoolcommissie, het zij aan het over die Scholen bijzonder gevestigd opzigt bescheidenlijk voordragen.

8. In alle zaken, waarin de Schoolopzieners, tot bevordering van het Lager Schoolwezen en Onderwijs, den bijstand of de medewerking der *burgerlijke magt* noodig hebben, zullen zij zich tot dat einde naar den aard der zaken, vervoegen bij het Plaatselijk, Departementaal of Nationaal Bestuur. (Art. 11 der Wet.)

9. Zij zullen speciaal de verbetering der *Schoolvertrekken*, het onderwijs van de *Kinderen der behoeftigen*, vooral ten platten Lande (Art. 29 van het Regl.), de geschiktere regeling en *verbetering van de inkomsten der Onderwijzers* (Art. 30 N°. 1 van het Regl.), en het, zoo veel mogelijk, *onafgebroken*

schoolhouden en schoolgaan geheel het jaar door (Art. 30 N°. 1 van het Regl.), ernstig ter harte nemen, en deswege de noodige voordragten doen bij zoodanige geconstituëerde Magten of ook bij zoodanige andere Collegiën of Personen (Art. 10, 11 en 13 van het Regl.), als bevoegd zijn om in dezen te voorzien en te disponeren, met inachtneming voor het overige, ten aanzien van het bepaalde in dit en het voorgaande Artikel, van het vastgestelde bij Art. 5 der Wet.

10. Zij zullen acht geven, dat elk Onderwijzer, vóór hij met het geven van onderrigt aanvange, voorzien zij van het vereischt *Patent*, en zich te dien einde telkens, gelijkelijk met de bewijsstukken, tot de Speciale Beroeping, Aanstelling of Admissie betrekkelijk (Art. 13 N°. 4 der Wet), de Acte van Patent doen vertoonen; latende voorts het toezigt wegens het jaarlijks vernieuwen van dezelve over aan de genen, die daartoe bij de Wet gesteld zijn.

11. Niettegenstaande elk Schoolopziener in gevallen en op de wijze, bij Art. 9 van het Reglement bepaald, bevoegd is, om aan één of meer Personen een plaatselijk toevoorzigt over de School of Scholen aan te bevelen, blijft hij zelf des niet te min geheel en al verantwoordelijk voor zoodanige Scholen en het Onderwijs op dezelve, en gehouden, om ten aanzien ook van deze Scholen de wezenlijke deelen van zijnen Post in persoon waar te nemen, strekkende de aanstelling van dusdanig Plaatselijk Toevoorzigt alleenlijk om hem in zijne werkzaamheden daar ter plaatse behulpzaam te zijn en te ondersteunen.

12. Als integrerend Lid van elke Plaatselijke Schoolcommissie (Art. 10 van het Regl.), binnen zijn Di-

strict gevestigd, draagt de Schoolopziener kennis van, en woont hij zoo veel mogelijk bij, elke van derzelver Vergaderingen, inzonderheid die, waarin eenigerhande personen geëxamineerd worden, en heeft hij den toegang tot alle Scholen, onder die Plaatselijke Schoolcommissiën ressorterende; doch zal hij niet bevoegd zijn, om als Schoolopziener in deze Vergaderingen voor te zitten, of om, benevens de overige Leden, het bijzonder opzigt over eenige Wijk of Scholen dier Stad of Plaats (Art. 10 van het Regl.) te aanvaarden: zijnde aan de overige Leden der Plaatselijke Schoolcommissiën, ten aanzien hunner Stad of Plaats, dezelfde zorg en bijzonder opzigt over het Lager Onderwijs, ieder in zijne Wijk of ten aanzien zijner Scholen, aanbevolen, als dit ten aanzien van Plaatsen, waar geene Plaatselijke Schoolcommissie aanwezig is, aan den Schoolopziener persoonlijk is toevertrouwd; in diervoege, dat al het geen, in de 9 eerste Artikelen dezer Instructie, ten aanzien der Schoolopzieners gezegd is, onder de noodige veranderingen geldt van de Leden der Plaatselijke Schoolcommissiën.

13. Ieder Schoolopziener zoekt langs alle gepaste wegen, inzonderheid door eene minzame Correspondentie met het Plaatselijk Toevoorzigt (Art. 9 van het Regl.) en de onderscheiden Leden der Plaatselijke Schoolcommissiën of derzelver Secretaris (Art. 10 en 11 van het Regl.) binnen zijn District gevestigd, dadelijk naauwkeurige kennis te dragen van de belangrijke veranderingen en bijzonderheden, welke het Lager Schoolwezen en Onderwijs in geheel zijn District ondergaan of daarop betrekking hebben; inzonderheid van het door afstand, overlijden of anderzins openvallen van eenigerhande Onderwijzers-plaats (Art. 17 en 18 der Wet en 18 en 26 van het Regl.), en van

derzelver-aard (Art. 1—4 van het Regl.), Rang (Art. 17 op de Verord. der Examens), Tractementen en Emolumenten (Art. 18 van het Regl.), of Conditiën, daaraan verknocht, als mede van de namen, de hoedanigheden (Art. 4 van het Regl.), den Rang (Art. 1 der Verord. op de Examens) en de begaafdheden der Personen, die ter vervulling van vacerende Onderwijzers-plaatsen of anderzins binnen geheel zijn District eene Speciale Beroeping, Aanstelling of Admissie erlangd hebben (Art. 19 en 20 van het Regl.)

14. Van dit openvallen en vervullen van alle Onderwijzers-plaatsen, — die van Houderessen van kleine Kinder-Schooltjes uitgesloten, — benevens van de bijzonderheden, desaangaande in het vorig Artikel opgenoemd, zendt hij maandelijks bij het Departement van Binnenlandsche Zaken in de naauwkeurige opgaven, ten einde dezelve, voor zoo veel dienstig en belangrijk geoordeeld wordt, te doen plaatsen in de *Bijdragen tot den staat en de verbetering van het Schoolwezen.* (Art. 24 der Verord. op de Examens.)

15. De Schoolopzieners zullen zorgen, dat, wanneer hunne Districten door afstand, overlijden of anderzins vacant worden, alle de Papieren, Stukken en Aanteekeningen, daartoe betrekkelijk (Art. 3 en 6), in behoorlijke orde aan hunne opvolgers worden overhandigd.

16. Zoo ras eenig *Schooldistrict*, door afstand, overlijden of anderzins is *vacant* geworden, zal, tot aan de vervulling der vacature toe, het opzigt over dat District, door een of meer Schoolopzieners, tot dezelfde Commissie van Onderwijs behoorende, worden waargenomen, volgens eene deswege, telkens bij het

invallen eener Vacature, door gemelde Commissie te maken, tijdelijke schikking, onder approbatie van den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, en zal voor de waarneming van een zoodanig vacant Schooldistrict het honorarium, aan hetzelve verknocht, door hem of hun, die hetzelve waarnemen, worden genoten.

17. De *Nominatie*, ter vervulling eener in vervolg van tijd openvallende Schoolopzienersplaats (Art. 10 der Wet), zal door de respective Commissiën van Onderwijs, staande hare eerste gewone Vergadering na het invallen der Vacature, moeten geformeerd en bij het Departementaal of Landschaps-Bestuur ingeleverd worden, of, ingeval gewigtige redenen zulks verhinderen, daarvan met opgave dier redenen, staande dezelfde Vergadering, aan het gemeld Bestuur kennis gegeven worden.

18. De *gewone Vergaderingen* der Commissiën van Onderwijs zullen gehouden worden in de respective Residentie-plaatsen der Departementale Besturen, ten minsten driemaal des jaars, in de week na Paaschen, en in de tweede volle week der maanden Julij en October, op zoodanige dagen en uren, als de Leden onderling zullen goedvinden, mits daarvan doende behoorlijke advertentie in de Bataafsche Staats-Courant.
In het Departement Holland zullen de Vergaderingen gehouden worden, voor het Noordelijk gedeelte, te Haarlem, en, voor het Zuidelijk gedeelte, te Rotterdam, of op zoodanige plaatsen, als het Departementaal Bestuur zal goedvinden.

19. De *buitengewone Vergaderingen* zullen gehouden worden:
1°. Wanneer dezelve voor het afnemen van een of

meer Examens worden gevorderd, en als dan op zoodanigen voet, als, ingevolge Artikel 27 der Verordeningen op de Examens, in de Huishoudelijke School-reglementen zal worden bepaald.

2°. Op expresse bijeenroeping, het zij van den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, het zij van het Departementaal Bestuur, welke ieder als dan voor zich zelven in de kosten op eene redelijke wijze zal voorzien.

3°. Wanneer de Leden onderling zulk eene buitengewone zamenkomst noodig of raadzaam oordeelen, mits als dan op hunne bijzondere kosten.

20. Alle de Leden der Commissiën van Onderwijs zijn verpligt deze Vergaderingen (Art. 18 en 19) bij te wonen, en kunnen zich daarvan om geene andere redenen verschonen, dan die door de volstrekte noodzakelijkheid worden gewettigd.

21. De Leden der Vergadering nemen bij tourbeurten den post van Voorzitter en Secretaris waar, des echter dat deze ook aan één hunner voor langeren tijd kan worden opgedragen, mits zulks geschiede met deszelfs volkomen bewilliging.

22. Ingeval eene Commissie mogt verlangen eenen vasten Secretaris buiten hare Leden, zal zij daarvan de voordragt doen aan het Departementaal Bestuur, en dezelve zijne aanstelling van den Raadpensionaris ontvangen, zullende echter, uit dezen hoofde, geene verhooging mogen gevorderd worden van de globale som, aan elke Commissie toegelegd.

23. De gewone en buitengewone Vergaderingen zullen niet eerder scheiden, dan na dat alle de bezig-

heden, aan dezelve opgedragen, en welke afdoening vorderen, behoorlijk zijn ten einde geloopen.

24. Elk der Leden van de Commissien van Onderwijs brengt op iedere gewone Vergadering ter tafel van dezelve eene schriftelijke opgave,

1°. Van de Scholen, welke hij sedert de laatst voorgaande Vergadering bezocht heeft (Art. 5), met vermelding van den tijd op welken, en verslag van zijn bevind en waarnemingen omtrent derzelver gesteldheid in allerlei opzigten. (Art. 6 en 7.)

2°. Van de gelegenheden, door hem aan Onderwijzers verleend, ten einde hen te onderhouden over hunnen post. (Art. 4.)

3°. Van het examineren van Schoolonderwijzers van den laagsten Rang en andere Onderwijzers (Art. 2 en 4 der Verordeningen) als mede van Schoolonderwijzers van hoogere Rangen, door zoodanige Plaatselijke Schoolcommissie, als daartoe bij Art. 3 van het Reglement geregtigd is, alles met vermelding van zoodanige bijzonderheden, als van belang mogen geacht worden.

4°. Van de veranderingen en bijzonderheden, welke binnen zijn District, ten aanzien van eenige School- of Onderwijzersplaats, sedert de laatste Vergadering, hebben stand gegrepen: inzonderheid.

Het openvallen van Onderwijzersplaatsen, en het afgeven van Acten van Speciale Beroeping, Aanstelling of Admissie aan Onderwijzers van allerlei soort of rang, beide met vermelding van belangrijke bijzonderheden, daartoe betrekkelijk.

De aanstelling van Plaatselijk Toevoorzigt op kleiner

Plaatsen (Art. 9 van het Regl.), en veranderingen in Plaatselijke Schoolcommissiën (Art. 10 van het Regl.) voorgevallen.

Het nieuw oprigten eener Lagere of ook Industrie-School, en het nieuw vestigen van eenigen Huisonderwijzer.

Het opmaken van bijzondere Schoolorden, (Art. 21 van het Regl.) de invoering van Leer- en Leesboeken, buiten de algemeene boeken-lijst, op de Bijzondere Scholen van de beide Klassen (Art. 24 van het Regl.)

De maatregelen ter verbetering en regeling der inkomsten van onderwijzers, (Art. 9 als mede Art. 30 N°. 1 van het Regl.)

De voorzieningen in het onafgebroken Schoolhouden en Schoolgaan (Art. 9 als mede Art. 30 N°. 2 van het Regl.) en derzelver hindernissen.

De aanmoedigingen of wel tegenkanting, den Schoolonderwijzeren te beurt gevallen.

Gehouden Schoolexamina.

En dit een en ander onder naauwkeurige aanwijzing van alles, wat men, buiten het geen reeds in de maandelijksche berigten (Art. 14.) vervat was, verlangen zou, dat in de meergemelde *Bijdragen* enz., wierde geplaatst.

25. Uit deze zijne schriftelijke Opgaven (Art. 24.) en verdere bijzondere aanteekeningen (Art. 3 en 6.) als mede uit de schriftelijke Opgaven der Plaatselijke Schoolcommissiën, waarvan nader in het volgende Artikel, maakt elk Schoolopziener jaarlijks en wel voor de gewone Vergadering, na Paasschen, op een Algemeen Verslag van den staat van geheel het Lager Schoolwezen en Onderwijs binnen zijn District, met

bijvoeging van de redenen, welke hem verhinderd mogen hebben, deze of gene Scholen, gedurende het vorig Jaar niet of niet meer dan eenmaal te bezoeken, als mede van zoodanige voorstellen, als hij vermeenen mogt, dat ter bevordering van den welstand van het Lager Schoolwezen en Onderwijs verdienen in deliberatie gebragt te worden. Dit Algemeen Verslag levert hij, benevens de gewone schriftelijke Opgave over de laatste maanden, in ter Vergadering na Paasschen. (Art. 18.)

26. Ten einde de Schoolopzieners in staat zijn hun jaarlijks Verslag, in het vorig Artikel vermeld, ten volledigsten op te maken, zullen de Plaatselijke Schoolcommissiën of wel derzelver onderscheiden Leden, ten aanzien van de Scholen en het Onderwijs, onder haar ressort of toezigt staande of gesteld (Art. 10 en 11 van het Regl., als mede Art. 13 van hetzelve) jaarlijks, uiterlijk vóór het einde der maand Februarij, vervaardigen dergelijke schriftelijke Opgave, als van de Schoolopzieners, volgens Art. 24 gevorderd wordt, bevattende voorts alles wat tot het Lager Schoolwezen en Onderwijs binnen hare Stad of Plaats verder mogt betrekking hebben, ten einde dezelve binnen deze maand ter tafel harer Vergadering te brengen, en vervolgens te worden gesteld in handen van den Schoolopziener ten fine voornoemd.

27. Uit deze gezamenlijke jaarlijksche Verslagen van de onderscheiden Leden der respective Commissiën (Art. 25.) wordt door elk derzelve geformeerd een algemeen, doch beknopt Overzigt van den staat van geheel het Lager Schoolwezen en Onderwijs, binnen haar Departement of ressort, en daarvan twee afschriften vervaardigd.

28. Na elke gewone Vergadering der respective Commissiën, worden door of van wege dezelve, uiterlijk binnen veertien dagen daarna, bij den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken ingezonden:

1°. Een behoorlijk geauthentiseerd Extract uit het Verbaal of de Handelingen dezer Vergadering, als mede der tusschen ingevallene buitengewone Vergaderingen.
2°. De originele schriftelijke Opgaven, door de van derzelver Leden ter tafel gebragt. (Art. 24.)
3°. Eene specifieke Lijst en opgave van de personen, die op deze gewone of tusschen ingevallene buitengewone Vergaderingen zijn geëxamineerd geworden, met vermelding van den uitslag van het gehoudene Examen, en inzonderheid van de verschillende Rangen, aan de geëxamineerden toegewezen; ten einde, ingevolge Art. 24 der Verordeningen, zoo veel noodig geoordeeld wordt, van het een en ander openlijke bekendmaking te doen in de *Bijdragen* enz.

29. Na de gewone Vergadering in de week na Paaschen, worden door of van wege elke Commissie, uiterlijk binnen vier weken daar na, en afgescheiden van de stukken, vermeld in het vorig Artikel, bij den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken ingezonden:

1°. Een der twee behoorlijk geauthentiseerde afschriften van het algemeen jaarlijks Overzigt. (Art. 27.)
2°. De originele algemeene jaarlijksche Verslagen van de onderscheidene Leden der Commissiën. (Art. 25.)
3°. De originele schriftelijke jaarlijksche Opgaven der

onderscheidene Plaatselijke Schoolcommissiën. (Art. 26.)

4°. Eene specifieke Lijst van zoodanige algemeene of bijzondere voordragten of voorstellen, getrokken uit die harer Leden (Art. 25.) of anderzins voorgekomen, als elke Commissie verlangen zou, dat bij de volgende algemeene jaarlijksche Vergadering (Art. 7 van het Regl.) wierden in overweging gebragt, of besloten bij haar Departementaal Bestuur in te leveren.

30. Een gelijk geauthentiseerd afschrift van het algemeen jaarlijksch Overzigt (Art. 27.) wordt binnen gelijken tijd door de Commissie verzonden aan het respectief Departementaal of Landschaps-Bestuur, terwijl voorts van alle overige stukken, des gerequireerd, visie gegeven wordt aan hetzelve, als mede aan dat Lid uit hetzelve, hetwelk speciaal met de zorg over het Lager Schoolwezen en Onderwijs is belast (Art. 5 der Wet); ten welken einde alle oorspronkelijke, bij den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken ingezondene Stukken, met name de schriftelijke Opgaven der onderscheidene Schoolopzieners (Art. 24.), derzelver jaarlijksche Verslagen (Art. 25.), als mede de jaarlijksche schriftelijke Opgaven der onderscheidene Plaatselijke Schoolcommissiën (Art. 26.), na dat daarvan bij het Departement van Binnenlandsche Zaken het noodig gebruik zal zijn gemaakt, en uiterlijk binnen twee maanden na de ontvangst, zullen worden terug gezonden aan den Secretaris der laatstgehouden Vergadering, om bij de stukken en papieren der respective Commissiën te worden gedeponeerd en bewaard.

31. De Raadpensionaris behoudt aan zich de magt, om deze Instructie zoodanig te interpreteren, te alte-

reren en te ampliëren, als bevonden zal worden te behooren.

Ten derde: dat, overeenkomstig het 21 Artikel der Schoolwet, in het eerste Lid dezer vervat, door den Raadpensionaris aan den Volke zal worden bekend gemaakt het tijdstip, waarop alle vorige Plakkaten, Statuten, Ordonnantiën, Keuren of Reglementen, binnen deze Republiek op het Schoolwezen geëmaneerd, en alle Schoolverordeningen, hoe ook genaamd, speciaal de Publicatie van den 29 Julij 1803, benevens alle daaruit voortgesprotene algemeene en bijzondere Verordeningen en School-reglementen, zullen worden afschaft en buiten effect gesteld.

Dienvolgens gelasten en bevelen Wij, dat deze zal worden afgekondigd en aangeplakt alomme daar zulks behoort; met last aan allen, die het aangaat, om te zorgen, dat aan den inhoud dezes stiptelijk worde voldaan.

Gedaan in den Haag, den 3 April 1806.

(Was geteekend)

R. J. SCHIMMELPENNINCK,
Raadpensionaris.

(Onderstond)

Ter Ordonnantie.

De Algemeene Secretaris van Staat.

(Was gecontrasigneerd)

C. G. HULTMAN.

NOTIFICATIE.

DE SECRETARIS VAN STAAT VOOR DE BINNENLANDSCHE ZAKEN DER BATAAFSCHE REPUBLIEK, *doet te weten:*

Dat dezelve, ingevolge Artikel 21 van het Reglement voor het Lager Schoolwezen en Onderwijs binnen de Bataafsche Republiek, van den 3^{den} April dezes jaars, heeft gearresteerd; ten einde op alle Scholen te worden ingevoerd en opgevolgd, de navolgende ALGEMEENE SCHOOLORDE VOOR DE LAGERE SCHOLEN BINNEN DE BATAAFSCHE REPUBLIEK.

Art. 1. Er zal, zoo veel mogelijk, het geheele jaar door worden School gehouden, (Art. 30, N°. 1, van het Reglement en Art. 9 der Instructie voor de Commissien van Onderwijs,) vastgestelde Vacantietijden uitgezonderd.

2. De Onderwijzer zal, gedurende elken Schooltijd, van het begin af tot het einde toe, in zijne School moeten tegenwoordig zijn, zich met niets anders dan met Onderwijzen mogen bezig houden, en zonder redenen van noodzakelijkheid zich niet buiten zijne School begeven.

3. Hij zal zorgen, dat de Scholieren niet onnoodig naar buiten gaan, en dat zij zich, gedurende den ganschen Schooltijd, stil en aandachtig, als mede op Straat of op den Weg steeds vreedzaam, zedig en beleefd gedragen.

4. Waar het getal der Scholieren meer dan zeventig bedraagt, zal men, zoo veel mogelijk, bedacht

zijn, om eenen Ondermeester of tweeden Meester aan te nemen.

5. Zoo veel mogelijk zullen niet dan op vastgestelde tijden in het jaar nieuwe Leerlingen worden aangenomen.

6. De Schooltijd zal, het zij wekelijks, het zij dagelijks, met een kort en gepast Christelijk Gebed, op eene eerbiedige wijze ingerigt, geopend en gesloten worden, en zal bij dezelfde gelegenheden ook iets toepasselijks mogen gezongen worden.

7. De Leerlingen zullen verdeeld worden in drie Klassen, welke van elkander afgezonderd zitten, en ieder binnen elken Schooltijd onderwijs ontvangen.

8. De Leerlingen van dezelfde Klasse worden steeds gezamenlijk onderwezen, terwijl voorts gezorgd worde, dat die der andere Klassen gedurende dien tijd hunne bezigheid hebben.

9. De onderscheiden Klassen worden, in de verschillende gedeelten van het Onderwijs, zoo veel mogelijk op een Bord onderwezen.

10. De Meester zal, dit gepast oordeelende, de meest gevorderde Leerlingen beloonen, met hen het geven van eenig onderrigt aan de minst gevorderden op te dragen.

11. De Meester ziet toe, dat de Kinderen zindelijk en altijd wel gewasschen en gereinigd ter School komen, dragende tevens de meeste zorg voor de gezondheid der Scholieren.

12. De Schoolvertrekken moeten steeds rein en zindelijk wezen, en te dien einde tusschen de Schooltijden gelucht en wekelijks tweemaal gezuiverd worden.

13. Op elke School zal ten minsten eenmaal in het jaar een Examen gehouden, en als dan de Kinderen van de eene Klasse naar de andere bevorderd, als mede, waar en zoo veel de omstandigheden dit toelaten, aan hun, die in vlijt en ordelijkheid uitmunten, Prijsjes uitgedeeld worden.

14. Aan hun die de School verlaten, en zich wel gedragen en goede vorderingen gemaakt hebben, zal hier van een vereerend bewijs worden ter hand gesteld.

15. Voor iedere School zullen eenige Schoolwetten worden opgemaakt, en deze, het zij gedrukt, het zij geschreven, op Bordpapier geplakt, in de School worden opgehangen, en door den Meester, bij gepaste gelegenheden, aan de Schooljeugd voorgelezen en uitgelegd worden.

16. Deze Wetten zullen bij elke Bijzondere Schoolorde (Art. 21 van het Reglement) worden bepaald, als ook daarbij worden geregeld de Vacantie- en gewone Schooltijden, benevens de wijze, waarop de tijd, voor het Onderwijs geschikt, in elke School behoort verdeeld te worden.

En opdat niemand hiervan eenige ignorantie zoude pretenderen, zal deze op de gewone wijze worden afgekondigd en aangeplakt, alomme waar zulks behoort.

Gedaan in den Haag, den 23sten Mei 1806.

In kennisse van mij,

Secretaris bij het Departement van Binnenlandsche Zaken,

(Was geteekend)

WENCKEBACH.

INSTRUCTIE voor den Commissaris tot de zaken van het Lager Schoolwezen en Onderwijs in de Bataafsche Republiek.

Art. 1. De Commissaris tot de zaken van het Lager Schoolwezen en Onderwijs in de Bataafsche Republiek, is belast met het toezigt over alles, wat het Lager Schoolwezen en Onderwijs betreft.

2. Hij zal de gebreken, die in den staat der Lagere Scholen en het Lager Onderwijs plaats hebben, opsporen en aan den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken de noodige voorstellen doen ter verbetering of wegneming van dezelve.

3. Hij zal aan den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken voordragen alles, wat tot de geregelde werking der Wet en daaruit voortgevloeide Verordeningen, als mede tot bevordering en verbetering van het Lager Schoolwezen en Onderwijs in het algemeen, strekken kan.

4. Hij zal een waakzaam oog houden op de geregelde nakoming van de Wet en alle daaruit voortgevloeide Verordeningen.

5. Hij zal den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken dienen van berigt, consideratiën en advis op alle Stukken, betrekkelijk het Lager Schoolwezen en Onderwijs, tot dat einde in zijne handen gesteld.

6. De aan hem opgedragen Commissorialen zal hij zoo spoedig mogelijk afdoen, en speciaal op alle Stukken, op de gewone wijze in zijne handen gesteld, uiterlijk binnen den tijd van twee maanden, en op alle Stukken, zonder resumtie, binnen den tijd van veertien dagen rapporteren, of anders de redenen opgeven, welke zulks mogten verhinderen.

7. Bij het uitbrengen der rapporten zal hij tevens van de Missives en Besluiten, uit zijne advizen profluerende, de noodige Concepten overleggen.

8. Door het consulteren der openbáre Notulen van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, zal hij zich bekend maken en houden met al het geen betrekkelijk tot het vak zijner werkzaamheid bij hetzelve mogt zijn voorgevallen.

9. Op last van den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, zal hij alle zoodanige Opstellen vervaardigen of helpen vervaardigen, als ter handleiding voor de Onderwijzers zelve, of ten gebruike op de Scholen dienstig of gepast geoordeeld worden.

10. Hij zal uit de voor handen zijnde Schoolwerkjes van allerlei aard opmaken, en aan den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken ter sanctie voordragen, eene algemeene Boekenlijst ten gebruike op de Scholen, en dezelve steeds geregeld aanvullen met dezulke, die vervolgens mogen worden uitgegeven en op deze lijst verdienen geplaatst te worden.

11. Hij zal de noodige correspondentie houden met de Leden uit de respective Departementale en

het Landschaps-Bestuur, ingevolge Artikel 5 der Wet, bijzonderlijk belast met het toevoorzigt over het Schoolwezen.

12. Ook zal hij de noodige correspondentie houden met de Commissiën van Onderwijs en derzelver Leden, speciaal ter bekoming van alle ophelderingen en informatien, welke hij tot de rigtige waarneming van zijnen post zal behoeven.

13. De maandelijks door de respective Schoolopzieners, ingevolge Art. 14. hunner Instructie, in te zenden berigten, zullen door dezen regtstreeks aan hem worden toegezonden, en hij de noodige zorg dragen, dat dezelve, voor zoo veel hij dienstig en belangrijk oordeelt, geplaatst worden in de *Bijdragen tot den staat en de verbetering van het Schoolwezen.*

14. Uit de, na elke gewone Vergadering der Commissiën van Onderwijs, ingevolge Artikel 28 harer Instructie, als mede uit de jaarlijks, ingevolge Artikel 29, door dezelve aan het Ministerie van Binnenlandsche Zaken inkomende, en aan hem te verzenden Stukken, zal dezelve opzamelen en opmaken alle zoodanige pointen en voorstellen, waar op eenige dispositie vallen of bijzonder reguard moet geslagen worden, als mede zorgen, dat de voor het publiek belangrijke berigten, welke daar in mogen vervat zijn, geplaatst worden in de meergemelde *Bijdragen*; zijnde hij voorts gehouden alle bovengenoemde Stukken uiterlijk binnen vier weken na den dag, waar op dezelve hem ter hand kwamen, aan het Bureau terug te zenden.

15. Hij zal het toezigt houden over de meest nuttige, volledige en geregelde inrigting en uitgave der meergenoemde *Bijdragen.*

16. Hij zal de algemeene Jaarlijksche Vergadering van Afgevaardigden uit de Commissiën van Onderwijs bijwonen, en het Verbaal van derzelver Handelingen houden.

17. Hij zal in alle zijne verrigtingen altijd de stipste onzijdigheid in acht nemen.

18. Hij zal, bij de aanvaarding van zijnen post, in handen van den Raadpensionaris der Bataafsche Republiek afleggen den navolgenden Eed.

»Ik belove en zwere plegtig, dat ik den mij »opgedragen post van Commissaris tot de zaken van »het Lager Schoolwezen en Onderwijs in de Bataafsche Republiek, overeenkomstig mijne instructie, getrouw en ijverig zal waarnemen.

»Ik belove en zwere, dat ik mij exactelijk zal »reguleren naar den inhoud van het Plakkaat bij »de Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, »op den 10 December 1715 geartesteerd, tegen »het geven of nemen van verboden Giften, Gaven »of Geschenken.

»Ik verklare en zwere, dat ik directelijk of in»directelijk, om den aan mij opgedragen post te »verkrijgen, aan niemand, wie hij ook zij, onder »welk pretext of naam zulks zoude kunnen ge»schieden, Giften of Gaven hebbe gepraesenteerd »of beloofd, beloven of geven zal.

»*Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!*"

19. Eindelijk is hij verpligt zich te gedragen naar alle zoodanige ampliatiën, alteratiën en interpretatiën, als in het vervolg van tijd door den Raadpensionaris dienstig mogten worden geoordeeld, op deze Instructie te maken of daar aan te geven.

Gedaan en gearresteerd in den Haag den 30 Mei 1806.

Door mij,
R. J. SCHIMMELPENNINCK,
Raadpensionaris.

NOTIFICATIE.

DE RAADPENSIONARIS DER BATAAFSCHE REPUBLIEK, *doet te weten:*

Dat hij, uit krachte van het 21ste Artikel der Wet voor het Lager Schoolwezen en Onderwijs, vervat in de Publicatie van Hun Hoog Mogenden van den 3. April laatstleden, en ingevolge het gereserveerde bij het derde Lid derzelve Publicatie, besloten heeft te bepalen:

Dat met den EERSTEN JULIJ DEZES JAARS alle vorige Plakkaten, Statuten, Ordonnantien, Keuren of Reglementen, binnen deze Republiek op het Schoolwezen geëmaneerd, en alle Schoolverordeningen hoe ook genaamd, speciaal de Publicatie van den 29 Julij 1803, benevens alle daaruit voortgesprotene algemeene en bijzondere Verordeningen en School-Re-

glementen, zullen worden afgeschaft en buiten effect gesteld; en daarentegen met denzelfden eersten Julij dezes Jaars, de Publicatie van Hun Hoog Mogenden, aangaande het Lager Schoolwezen en Onderwijs binnen deze Republiek, in dato 3 April 1806, in alle derzelver deelen zal beginnen effect te sorteren.

Gelastende de Raadpensionaris, dat deze zal worden afgekondigd en aangeplakt alomme daar zulks behoort, met last aan allen dien het aangaat, om te zorgen dat aan den inhoud dezes stiptelijk worde voldaan.

Gedaan in den Haag, den 2. Junij 1806.

(Was geteekend)
R. J. SCHIMMELPENNINCK,
Raadpensionaris.

ADVERTENTIE.

De *Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken der Bataafsche Republiek*, brengt bij dezen ter kennisse van alle daarbij belanghebbenden, dat, vermits ingevolge Art. 24 der Verordeningen op de Examens, gearresteerd en gepubliceerd den 3. April ll., door den Secretaris van Staat voorn. moet worden ontworpen en door denzelven vervolgens gearresteerd', eene algemeene Boekenlijst, bevattende de Leer- en Leesboeken, welke voortaan op de Lagere Scholen zullen worden gebruikt, — mitsdien de

Boekverkoopers binnen deze Republiek, en allen die het verder mogte aangaan, zoo wel nu als vervolgens, bij den Commissaris tot de Zaken van het Lager Schoolwezen en Onderwijs, A. VAN DEN ENDE, te *Haarlem*, kunnen inzenden een Exemplaar van alle zoodanige Schoolboeken, als zij verlangen mogen dat bij het opmaken of verder aanvullen der bovengemelde Boekenlijst in aanmerking komen om op dezelve te worden geplaatst.

Gedaan in den Haag den 9. Junij 1806.

Ter Ordonnantie van den Secretaris van Staat voornoemd.

(Was get.)

WENCKEBACH.

Is, op voordragt van den Commissaris tot de zaken van het Lager Schoolwezen en Onderwijs, A. VAN DEN ENDE, door den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, bij Resolutie van den 18. Junij ll. N°. 5, besloten:

1. Te arresteren de Formulieren, moetende dienen tot
   a. Bewijs van Algemeene Toelating tot Schoolonderwijzer zonder rang; af te geven aan de thans (wettig) fungerende Schoolonderwijzers, die dus verre geenerhande examen hebben afgelegd voor eenig Departementaal Schoolbestuur, en dit overeenkomstig Art. 14 van het Reglement voor het Lager Schoolwezen en Onderwijs.
   b. Bewijs van Algemeene Toelating tot Schoolhouderesse; ten zelfden einde, voor zoo verre

de thans (wettig) fungerende Schoolhouderessen aangaat.

c. Bewijs van Algemeene Toelating tot Huisonderwijzer; al mede ten zelfden einde, voor zoo verre de thans (wettig) fungerende Onderwijzers aan de huizen, Taalmeesters en dergelijke betreft.

d. Bewijs van Algemeene Toelating tot Schoolonderwijzer van den (derden of tweeden) rang; om te worden afgegeven aan zoodanige thans fungerende Schoolonderwijzers, als voor 1 Julij dezes jaars, ingevolge algemeene Schoolwetten, een volledig Getuigschrift hebben ontvangen, en dit overeenkomstig Art. 20 van de Verordeningen op de Examens.

e. Acte van Algemeene Toelating tot Schoolonderwijzer van den vierden of laagsten, van den derden en van den tweeden rang; om te dienen, overeenkomstig Art. 12 van de Verordeningen op de Examens (*).

f. Volledig Getuigschrift of Acte van Algemeene Toelating tot Schoolonderwijzer van den eersten of hoogsten rang; ten zelfden einde respectivelijk (†).

g. Acte van Algemeene Toelating tot Schoolonderwijzer van den derden, als mede van den

---

(*) Deze drie Acten verschillen van elkander in uiterlijken vorm, hebbende die voor den laagsten rang het formaat van *klein octavo*, die van den derden dat van *quarto*, en die van den tweeden rang dat van *folio*.

(†) Ingevolge Art. 19 der Verordeningen op de Examens, zal deze Acte een heel vels formaat hebben, en zich in alle opzigten in den uiterlijken vorm van de overige Acten onderscheiden.

tweeden rang; om te dienen binnen de Stad Amsterdam, als makende op zich zelve een afzonderlijk Schooldistrict uit.

h. Acte van Algemeene Toelating tot Schoolhoudcresse — als mede eene dergelijke tot Huisonderwijzer; om, zoo door de Commissiën van Onderwijs, als door de individuële Schoolopzieners en Plaatselijke Schoolcommissiën te worden afgegeven, overeenkomstig Art. 4 en 13 van de meergemelde Verordeningen.

2. De voornoemde Bewijzen en Acten provisioneel ongezegeld te doen afgeven, doch onder uitdrukkelijke reserve van de verpligting der belanghebbenden tot voldoening van het geen eventuëel als regt op het Klein Zegel van hen mogt worden gevorderd.

BESLUIT van den Minister van Binnenlandsche Zaken, houdende termijns bepaling tot het bewijs van Algemeene Toelating.

Den 18 *September* 1806.

In aanmerking genomen zijnde, dat bij Publicatie van Hun Hoog Mogenden, van den 3den April ll., en wel bij Artikel 14 van het daarin vervat Reglement voor het Lager Schoolwezen en Onderwijs, en nog nader bij het slot der Notificatie van den Minister van Binnenlandsche Zaken van Zijne Majesteit den Koning

van Holland, gearresteerd den 16den Julij daaraan volgende, alle de genen, die thans Lager Onderwijs geven, — daaronder begrepen alle Schoolonderwijzers, zoo in openbare als bijzondere scholen, alle Schoolhouderessen, Onderwijzers aan de Huizen, het zij Schrijf- Taal- Rekenmeesters of dergelijke, alsmede alle geadjungeerde of gesubstitueerde Schoolhouders of Schoolhouderessen, onder welken naam ook, en eindelijk alle zoodanige Ondermeesters en Ondermademoisels, die in eenig openbaar of bijzonder school met een afzonderlijk vak van het Lager Onderwijs bepaaldelijk belast zijn, — werden opgeroepen en aangemaand, om zich in den loop der maand Julij, en uiterlijk voor den 10den Augustus ll., op de wijze in bovengemelde Artikel breeder vermeld, te vervoegen bij den Schoolopziener van het Distrikt of de Plaatselijke Schoolcommissie, ter verkrijging van een Bewijs van Algemeene Toelating; doch dat volgens ingekomen informatiën nog verscheiden der voornoemde Personen zijn achterlijk gebleven, aan hunne verpligting ten dezen te voldoen; dat wijders, ofschoon diegenen der bovengemelde Personen, welke aan genoemde oproeping en aanmaning niet mogten voldaan, en nogtans in het geven van Onderwijs mogten volhard hebben, uit kracht van het 13. 14. en 15de Artikel der Algemeene Schoolwet, mede vervat in bovengemelde Publicatie, vergeleken met Artikel 14 van het voornoemde Reglement, dadelijk zouden vervallen zijn in de boete van vijftig Gulden, of in eenige andere arbitraire correctie, bij gemelde 14de Artikel der Wet tegen de Overtreders gestatueerd, echter ten overvloede, en ter te gemoet koming van alle de zoodanigen, die in dezen uit onkunde of anderzins dus verre achterlijk zijn gebleven, een laatste termijn zoude kunnen

worden gesteld, binnen welken zij zich nog zouden kunnen aanmelden. Is goed gevonden en verstaan, ten voorsz. einde alsnog open te stellen eene genoegzame tijdsruimte, en mitsdien als den uitersten Termijn dezer herhaalde vergunning te bepalen, den twaalfden der aanstaande maand October, zullende na dien dag, omtrent de zulken, die zich als dan, na deze herhaalde oproepingen en aanmaningen, niet mogten hebben aangemeld, overeenkomstig de Wet worden gehandeld; — wordende ten dien einde de Schoolopzieners respectivelijk aangemaand, gelijk geschiedt bij dezen, om met den 13den October aanstaande, bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, naauwkeurige opgave in te zenden van alle zoodanige bovengemelde Personen, als zich ten dien dage nog niet mogten aangemeld hebben ter verkrijging van het Bewijs van Algemeene Toelating. — En zal Extract enz.

EXTRACT uit het Verbaal van het Verhandelde bij den MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN *van* ZIJNE MAJESTEIT *den* KONING VAN HOLLAND.

Donderdag den 25. *September* 1806. N°. 8.

Gehoord het gerapporteerde van den Commissaris A. VAN DEN ENDE, gerequireerd den 9. en 18. Augustus en 12. September ll., N°. 2, 10 en 16, op onderscheiden Missives van de Sijnoden der Hervormde Nederduitsche Gemeenten in Zuid-Holland, Noord-

Holland en Gelderland, de dato 8, 5 en 19 Augustus bovorens, houdende bijna gelijkluidend antwoord op de circulaire Missive van den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, van 30 Mei ll., N°. $^{6}\frac{2}{3}$ (*), en daarbij

1°.) De betuiging van de volvaardige gezindheid der genoemde Sijnoden, ter krachtdadigste bevordering van des Gouvernements bedoelingen met de aangevangen Schoolverbetering, en bijzonder van die, welke in gemelde Circulaire zijn gedetailleerd, onder speciale opwekking van de Leeraren binnen haar ressort, om het vlijtig en gezet ter School gaan bij alle gelegenheden ten ernstigste aan te prijzen.

2°.) Diverse besluiten, te dier materie door deze Sijnoden genomen, strekkende

Het eerste, om gemelde Circulaire te brengen ter kennisse der bijzondere Kerkenraden, onder uitnoodiging om daar van vriendelijke communicatie te doen aan de respective Schoolmeesters, in het vertrouwen, dat deze zich niet zullen onttrekken om hunne Scholieren aan te manen tot het gezet bijwonen van Catechisatiën bij de Leeraren der onderscheiden Godsdienstgezindten, tot welke zij mogen behooren, en om bij voortduring op te geven de namen hunner Scholieren, tot het Hervormd Kerkgenootschap behoorende;

(*) Zie *Bijdragen* voor de maand Junij of VI. St. dezes jaars, bl. 13 en volgg.

Het tweede, dat de Kerkenraden elk vierdedeeljaars eene Commissie in de Scholen zullen zenden, ten einde den Meester berigt te doen van het al of niet gezet gebruik maken van de Catechisatiën door hunne Scholieren, en zich voorts te informeren, of er ook onder de jongere gevonden worden, in staat, om deze Catechisatiën met vrucht bij te wonen; eindelijk

Het derde, dat gezegde Commissiën zich al mede zullen vervoegen bij Regenten van Wees-, Arm- en Godshuizen, waar alleen of grootendeels Kinderen van den Hervormden Godsdienst worden opgevoed, ten einde met dezelve te beramen, hoe, ten opzigte dezer Kinderen, aan de intentie van het Gouvernement best zou kunnen worden voldaan. — En

3°. Het tweeledig verzoek, om deze hare Missives te brengen ter kennisse van de Schoolopzieners en plaatselijke Schoolcommissiën, en om eenig goedkeurend antwoord te mogen ontvangen op de daarin vervatte en bij de respective Sijnoden in deze zaak genomen maatregelen.

Is, conform hetzelve, besloten:

1°.) De respective bovengenoemde Sijnoden, met toezending van het door hen respectivelijk verzochte getal exemplaren der opgemelde Missive van den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, te kennen te geven, gelijk geschiedt bij dezen, het welgevallen

van het Gouvernement over derzelver zoo welmeenende en eenparige gezindheid ter bevordering van deszelfs Schoolverordeningen in het algemeen, en ter medewerking, voor zoo verre het onderwijs in het Leerstellige van den Godsdienst in het bijzonder betreft; door welk een en ander het dagelijks toenemend uitzigt op het welslagen van de voor de Jeugd zoo heilzame bedoelingen van het Gouvernement al meer en meer bevestigd, en de streelende hoop geboren wordt, dat ook door de ondersteuning, welke, ingevolge de bovengemelde en andere, op de voorzeide Circulaire ingekomene, Missives, de zaak van het Schoolwezen van den kant zoo van het Hervormd, als van andere Kerkgenootschappen voortaan te wachten heeft, de aangevangen Schoolverbetering onder den Goddelijken Zegen een krachtdadig hulpmiddel zal worden ter instandhouding en bevordering van Zedelijkheid en Godsdienstigheid onder onze Natie, weleer wegens dezelve zoo uitstekende en geroemd; waar toe dan ook het Gouvernement niet zal ophouden de meest gepaste pogingen voort te zetten, onder het gebruik maken van de denkbeelden, in onderscheiden antwoorden, op meergedachte Circulaire ingekomen, vervat; wordende voor het overige, voor zoo veel noodig, geapprobeerd de door dezelve Sijnoden beraamde en in derzelver respective Missives vervatte maatregelen ter geregelde onderwijzing van geheel de Schooljeugd, tot het Hervormd Kerkgenootschap onder haar ressort behoorende, in het Leerstellige van den Godsdienst.

2°.) De respective Leden der Commissiën van Onderwijs in de Departementen te autoriseren, zoo als geschiedt bij dezen,

a. Om alle Schoolonderwijzers, zoo in openbare als bijzondere Scholen, als mede alle Schoolhouderessen aan te manen, om aan de respective Kerkenraden of andere Kerkelijke Personen hunner Stad of Plaats, op een daartoe door dezen gedane aanzoek, op te geven de namen, als mede de woonplaats, voor zoo veel de Steden aangaat, hunner Scholieren, tot zoodanig Kerkgenootschap behoorende van welks kant de aanvrage geschiedt, en deze lijst van half jaar tot half jaar geregeld aan te vullen, en voorts alle toezigt en zorge te dragen, dat hunne Scholieren een naarstig en gezet gebruik maken van de Catechisatiën, welke ten hunnen behoeve door de respective Leeraren hunner Kerkgemeenten zijn aangelegd, met vrijlating voor het overige aan de gezegde Commissiën der Kerkenraden of andere Kerkelijke Personen, om zich, dit noodig oordeelende, van tijd tot tijd naar een of ander, tot gemelde Catechisatiën betrekkelijk, op de School zelve te informeren.

b. De respective Regenten van Wees-, Armen Godshuizen of andere Instituten van dezen of dergelijken aard, waar in Kinderen, Jongelingen of jonge Dochters worden opgenomen en opgevoed, uit te noodigen, om van wege de Kerkenraden

of Leeraren van zoodanige Kerkgenootschappen, waar toe de Kinderen in hun Godshuis of Gesticht behooren, daar toe wordende aangezocht, dezelve op de krachtdadigste wijze bevorderlijk te zijn, in het voldoen aan de bedoelingen van het Gouvernement, met opzigt tot het Leerstellig Godsdienstig onderwijs, en met dezelven ter bereiking daar van, ten aanzien der Jeugd, onder hun Vaderlijk opzigt staande, de geschiktste maatregelen te beramen.

3°.) De Schoolopzieners, en door dezelve de Plaatselijke Schoolcommissiën, gevestigd of nog te vestigen, ingevolge van Artikel 10 van het Reglement op het openbaar Lager Schoolwezen en Onderwijs, aan te manen, gelijk geschiedt bij dezen, om naar hun vermogen de Leeraren der onderscheiden Kerkgenootschappen bevorderlijk te zijn, in het geen aan dezelve, ten aanzien van het Leerstellige Godsdienstig Onderwijs der Schooljeugd, van Gouvernementswege bijzonderlijk werd toevertrouwd, en voorts op derzelver berigten, aanwijzingen en klagten, deze materie betreffende, zoodanig reguard te slaan, als ter aanmoediging van dit Onderwijs zal bevonden worden te behooren, terwijl gezegde Schoolopzieners en door hen de Plaatselijke Schoolcommissiën tevens bij dezen, ingevolge de uitdrukkelijke verklaringen op het aanzoek zelve der Sijnoden voornoemd, worden geïnformeerd, dat dezelve geenszins beoogen zich te mengen in het geen tot het toezigt over

de Scholen behoort, zullende de Kerkenraden of Leeraren der onderscheiden Kerkgenootschappen zich alleen houden bij het geen het Leerstellig Godsdienstig onderwijs der Scholieren betreft, zonder zich eenig gezag of invloed over den Schoolmeester als zoodanig, of deszelfs Schoolwerkzaamheden, aan te matigen, als behoorende dit bij uitsluiting geheel en al aan het Politiek Bestuur, en aan de Personen, van deszelfs wege daar toe expresselijk benoemd en gequalificeerd.

En zal Extract dezes, bij gewone conductoire Missive, worden gezonden aan de drie Sijnoden der Hervormde Nederduitsche Gemeenten in Zuid-Holland, Noord-Holland en Gelderland, gelijk mede aan de Departementale Commissiën van Onderwijs en derzelver Leden, tot informatie en narigt, en voorts benevens de Missive der eerstgemelde Sijnode, zijnde die der beide andere daarmede, wat den inhoud betreft, geheel en al conform, worden geplaatst in de *Bijdragen betrekkelijk den staat en de verbetering van het Schoolwezen*, tot informatie en narigt van alle zoodanige Personen en Collegiën, als in dit Besluit zijn bedoeld.

Accordeert met voorschreven Verbaal.
WENCKEBACH.

KENNISGEVING.

De Minister van Zijne Majesteit, den Koning van Holland, tot de Binnenlandsche Zaken heeft, bij een daartoe gegeven aanleiding, het aanstellen van Ad-

junct-Schoolonderwijzers *met regt van Survivance*, voor geheel onbestaanbaar met de thans vigerende Schoolwetten, verklaart, met vrijlating echter, om, onder behoorlijke inachtneming van het geen in dezen bij de algemeene en bijzondere Schoolwetten wordt gevorderd, in gevalle van noodzakelijkheid, den Schoolonderwijzer een adsistent of adjunct toe te voegen, mits zonder eenigerhande toezegging van survivance.

A VAN DEN ENDE,
Commissaris tot de Zaken van het Lager Schoolwezen en Onderwijs.

HAARLEM 3 *Febr.* 1808.

EXTRACT UIT HET BESLUIT

Houdende de algemeene inrigting der Universiteit.

Op het Paleis van de Tuileries, den 17den Maart 1808.

NAPOLEON, enz.

Gezien hebbende de Wet van 10 Mei 1806, houdende oprigting van een Onderwijzend Ligchaam;

Gehoord hebbende onzen Staats-Raad,

Hebben wij besloten en besluiten, het geen volgt:

EERSTE TITEL.

Algemeene inrigting der Universiteit.

Art. 1. Het openbaar onderwijs, in geheel het Keizerrijk, is bij uitsluiting toebetrouwd aan de Universiteit.

2. Geene School, geenerhande Stichting van onderwijs kan opgerigt worden buiten de Keizerlijke Universiteit en zonder de magtiging van deszelfs Hoofd.

3. Niemand kan eene school opzetten noch openlijk onderwijzen, zonder Lid der Keizerlijke Universiteit te wezen, en bij eene van hare Faculteiten eenen graad verkregen te hebben.

4. De Keizerlijke Universiteit zal zamengesteld zijn uit zoo vele Akademien, als er Hoven van appel zijn.

5. De Scholen, tot elke Akademie behoorende, zullen in de navolgende orde gerangschikt zijn;

4°. De Instituten, zijnde Scholen, gehouden door bijzondere onderwijzers, alwaar het onderwijs nadert aan dat der Collegien.

5°. De Kosthuizen, zijnde Kostscholen, toebehoorende aan bijzondere meesters en bestemd voor min hoog onderwijs, dan dat der Instituten.

6°. De kleine Scholen, zijnde primaire Scholen (of Scholen van den eersten of ondersten graad) alwaar men het lezen, schrijven en de eerste begrippen van het rekenen onderwijst.

29. De beambten der Keizerlijke Universiteit zullen onderling rang nemen in de navolgende orde:

RANGEN

VAN BESTUUR.	VAN ONDERWIJS.
1. De Groot-Meester.	
2. De Kanzelier.	
3. De Thesaurier.	
4. De Raden *ad vitam*.	
5. De gewone Raden.	
6. De Inspecteurs der Universiteit.	
7. De Rectoren der Akademien.	
8. De Inspect. der Akakemien.	
9. De Dekens der Faculteiten.	
10.	De Professoren der Faculteiten.

RANGEN.

VAN BESTUUR.	VAN ONDERWIJS.
11. De Provisors } der Lijceën.	
12. De Censors } der Lijceën.	
13.	De Professoren der Lijceën.
14. De Oppersten der Collegien.	
15.	De Adjunct-Profess. der Lijceën.
16.	De Onderwijzers der Collegien.
17. De Hoofden van Instituten.	
18. De Kostschoolhouders.	
19.	De Leermeesters.

30. Na de eerste oprigting der Keizerlijke Universiteit zal in de benoeming der beambten de orde der rangen gevolgd worden, en zal niemand tot eenen post kunnen geroepen worden dan na de lagere posten te hebben doorgeloopen. De bedieningen zullen eene loopbaan vormen, die aan de kunde en aan het goed gedrag het uitzigt zal geven, van te dingen naar de eerste rangen der Keizerlijke Universiteit.

31. Om de onderscheidene ambtsbedieningen, boven opgeteld, te bekleeden, zal men, bij de verschillende Faculteiten, de graden moeten verkregen hebben, die overeenkomen met den aard en met het gewigt dezer ambtsbedieningen.

1°. De bedieningen van Leermeester en Kostschoolhouder zullen niet kunnen bezet worden, dan door lieden, welke den graad van Baccalaureus bij de Letterkundige Faculteit zullen verkregen hebben.

2°. Men zal Baccalaureus bij de Letterkundige Faculteit en die der Wetenschappen moeten zijn om hoofd van een Instituut te worden.

32. Er worden onder de gegradueerde beambten der Universiteit eertitels ingesteld, bestemd om de uitstekende ambtsbedieningen te onderscheiden, en om de diensten, aan het onderwijs bewezen, te belonen.

Deze titels zullen zijn ten getalle van drie: te weten: 1°. de Titelvoerders; 2°. de Officieren der Universiteit; 3°. de Officieren der Akademien.

33. Aan deze titels zullen verknocht zijn,

1°. Jaargelden, die door den Groot-Meester zullen gegeven worden;

2°. Een versiersel, dat bestaan zal in eenen dubbelen palmtak, geborduurd op de linkerzijde van de borst. Het versiersel zal, voor de Titelvoerders, geborduurd zijn in goud, voor de Officieren der Universiteit in zilver, en voor de Officieren der Akademien in blaauwe en witte zijde.

34. Titelvoerders der Keizerlijke Universiteit zullen, in de navolgende orde, zijn: 1°. de Groot-Meester der Universiteit; 2°. de Kanzelier van dezelve; 3°. de Thesaurier van dezelve; 4°. de Raden *ad vitam* van dezelve.

36. De titel van Officier van de Akademien zal ook kunnen toegestaan worden door den Groot-Meester aan de andere Professoren der Lijceën, gelijk ook aan de Onderwijzers der Collegien en aan de Hoofden van Instituten, in het geval dat deze verschillende beambten, door uitstekende diensten, deze onderscheiding mogen verdiend hebben.

37. De Professoren en Adjuncten bij de Lijceën, de Onderwijzers der Collegien en de Hoofden van Instituten, die de voornoemde titels niet zouden mogen hebben, zullen, gelijk ook de Kostschoolhouders en de Leermeesters, den bloten titel van Leden der Universiteit dragen.

39. Uit kracht van het 2de Artikel der Wet van 10 Mei 1806, zullen de Leden der Keizerlijke Universiteit, van hunne inhuldiging af aan, bij eede aangaan de burgerlijke, bijzondere en tijdelijke verpligtingen, die hen met het Onderwijzend Ligchaam moeten verbinden.

40. Zij zullen zich verbinden tot de stipte nakoming der Statuten en Reglementen van de Universiteit.

41. Zij zullen gehoorzaamheid beloven aan den Groot-Meester in al het geen hij hun zal bevelen ten Onzen dienste en ten nutte van het onderwijs.

42. Zij zullen zich verbinden om het Onderwijzend Ligchaam en hunne ambtsbedieningen niet te verlaten, dan na er de toestemming van den Groot-Meester toe verkregen te hebben, in zoodanige vormen, als staan voorgeschreven te worden.

43. De Groot-Meester zal een Lid der Universiteit van zijne verpligtingen kunnen ontheffen en hem toestaan het Ligchaam te verlaten. In geval van weigering van den Groot-Meester en van volharding van de zijde van een Lid der Universiteit in het besluit om het Ligchaam te verlaten, zal de Groot-Meester gehouden zijn hem, na drie achtereenvolgende en van twee tot twee maanden herhaalde aanzoeken, een brief van ontslag aftegeven.

44. Hij, die het Onderwijzend Ligchaam zal verlaten hebben zonder aan deze formaliteiten voldaan te hebben, zal uit de rol der Universiteit worden uitgeschrapt en de straf beloopen, aan deze uitschrapping verknocht.

45. De Leden der Universiteit zullen geenerhande openbaren of bijzonderen en bezoldigden post kunnen aannemen, zonder de officiele vergunning van den Groot-Meester.

46. De Leden der Universiteit zullen gehouden zijn den Groot-Meester en alle hare Officieren narigt te geven van al hetgeen ter hunner kennisse zoude mogen komen strijdig met de leer en met de grondbeginselen van het Onderwijzend Ligchaam, in de stichtingen van openbaar onderwijs.

47. De tucht-straffen, welke de overtreding der pligten en der verbindtenissen zoude na zich slepen, zullen zijn:

1°. De gevangenzettingen.

2°. De berisping voor eenen Akademischen Raad.

3°. De bestraffing voor den Raad der Universiteit.

4°. De verlaging tot eene mindere bediening.

5°. De schorsing in de ambtsbediening voor eenen bepaalden tijd, met of zonder geheele of gedeeltelijke inhouding van het tractement.

6°. De reforme en de retraite, gegeven vóór den tijd van het emeritusschap, met een minder tractement dan het pensioen van de emeriti.

7°. Eindelijk, de uitschrapping van de rol der Universiteit.

48. Elk persoon, die zich de uitschrapping zal hebben op den hals gehaald, zal onbevoegd zijn om in eenigerhande openbare administratie gebruikt te worden.

49. De verhoudingen tusschen de straffen en de overtredingen der pligten, als ook de trapswijze opklimming dezer straffen naar de verschillende bedieningen zullen door statuten worden vastgesteld.

75. De Raad zal, ten aanzien der werkzaamheden, in vijf sectien verdeeld zijn:

De eerste zal zich bezig houden met den staat en de volmaking van het onderwijs.

De tweede, met de behering en de politie der Scholen.

De derde, met derzelver comptabiliteit.

De vierde, met de verschillen.

En de vijfde, met de zaken van het zegel der Universiteit.

76. De Groot-Meester zal ter overweging aan den Raad voorleggen alle de ontwerpen van reglementen

en van statuten, die voor de Scholen van onderscheidene graden zullen mogen gemaakt worden.

93. Er zal in elke Akademie een of twee bijzondere Inspecteurs zijn, die, op orde van den Rector, zullen belast worden met het bezoeken, en het inspecteren der Scholen van hunne arrondissementen, inzonderheid der Collegien, Instituten, Kostscholen en primaire Scholen. Zij zullen, op de voordragt der Rectoren, door den Groot-Meester benoemd worden.

98. Zij zullen, door de bijzondere Inspecteurs der Akademien, de Scholen en vooral de Collegien, de Instituten en de Kostscholen doen inspecteren en over dezelve een waakzaam oog doen houden, en zij zelve zullen, zoo dikwerf dit hun maar zal mogelijk zijn bezoeken doen.

99. Er zal, in elke School, op last van de Rectoren, een jaarlijksch register gehouden worden, waarop elk Bestuurder, Professor, Adjunct, Onderwijzer en Leermeester, zelve en in kolommen zal schrijven zijnen naam, voornamen, ouderdom, geboorteplaats, als ook de posten, die hij bekleed en de bedieningen, die hij bij de Scholen waargenomen heeft.

De Chefs der Scholen zullen een dubbel van deze registers zenden aan de Rectoren van hunne Akademie, die dezelve aan den Kanzelier der Universiteit zullen doen toekomen. De Kanzelier zal, met behulp dezer Akademische lijsten, een algemeen register voor elk jaar doen opmaken, hetwelk in de Archiven van de Universiteit zal worden gedeponeerd.

103. De Chefs van Instituten en de Kostschoolhouders zullen niet vermogen te fungeren zonder van den Groot-Meester der Universiteit een brevet ontvangen te hebben, houdende autorisatie om hunne school te mogen houden. Dit brevet zal zijn voor tien jaren, en zal kunnen vernieuwd worden. Zoo

wel de eenen als de anderen zullen zich gedragen naar de reglementen, welke de Groot-Meester hun zal toeschikken, na er in den Raad der Universiteit over te hebben doen raadplegen en ze door denzelven te hebben doen vaststellen.

104. Er zal niets gedrukt en in het licht gegeven worden ter aankondiging van het onderwijs, de tugt en voorwaarden van de Kostscholen, noch wegens de werkzaamheden der Leerlingen in de Scholen, zonder dat de verschillende prospectus en programma's zijn voorgelegd geworden aan de Rectoren en aan de Raad der Akademien, en zonder er de goedkeuring op te hebben ontvangen.

105. Op de voordragt der Rectoren, het advijs der Inspecteurs en ten gevolge van een onderzoek gedaan door de Akademische Raden, zal de Groot-Meester, na den Universiteits-raad geraadpleegd te hebben, de Instituten en Kostscholen kunnen doen sluiten, waarbij grove misbruiken en beginselen, strijdig met die, welke de Universiteit voorstaat, zullen zijn ontdekt geworden.

106. De Groot-meester zal door den Universiteitsraad doen behandelen de vraag, betrekkelijk de graden van onderrigt, die aan elke soort van School zullen behooren te worden toegekend, ten einde het onderwijs op de meest mogelijk eenparige wijze in alle de gedeelten van het Rijk gegeven worde, en ten einde er eene, voor de goede studien heilzame, naijver worde te weeg gebragt.

107. Er zullen door de Universiteit maatregelen genomen worden, dat het onderwijs in het lezen, schrijven en de eerste beginselen van het rekenen, in de primaire Scholen, voortaan niet gegeven worde dan door Onderwijzers, die genoegzame kunde en verstandsbeschaving bezitten, om deze, voor alle

menschen noodzakelijke, eerste kundigheden, op eene geleidelijke en allezins gepaste wijze medetedeelen.

108. Ten dien einde zal er bij elke Akademie en in den boezem der Collegien en der Lijceën eene of meer normale klassen gevestigd worden, bestemd, om voor de primaire Scholen onderwijzers te vormen. Men zal er de leerwijzen verklaren, die het meest geschikt zijn om de kunst van onderwijs in lezen, schrijven en cijferen te volmaken.

110. Er zal te Parijs een normaal Kostschool worden opgerigt, geschikt om tot drie honderd jongelieden toe optenemen, die aldaar gevormd zullen worden voor het onderwijs der Letteren en der Wetenschappen.

111. De Inspecteurs zullen, ieder jaar, ten gevolge van de examens en de mededingingen, uit de Lijceën een bepaald aantal Leerlingen, van ten minsten zeventien jaren oud, kiezen onder die genen, wier vorderingen en goed gedrag het meest aanhoudend zullen geweest zijn, en die den meesten aanleg zullen doen blijken tot het voeren van behering of het geven van onderwijs.

112. De Leerlingen, die zich tot deze mededinging zullen aanbieden, zullen door hunnen vader of door hunnen voogd moeten gemagtigd zijn, om de loopbaan der Universiteit te volgen. Zij zullen in het normale Kostschool niet opgenomen kunnen worden, dan door zich te verbinden om ten minsten tien jaren in het Onderwijzend Ligchaam te blijven.

113. Deze adspiranten zullen de lessen volgen van het College de France, van de polijtechnische School of van het Museum van Natuurlijke Historie, naar dat zij zich mogen bestemmen voor het onder-

wijzen der Letteren of der verschillenden soorten van Wetenschappen.

114. De adspiranten zullen, buiten deze lessen, in hun Kostschool repetiteurs hebben, gekozen uit de oudsten en bekwaamsten hunner mede-leerlingen, het zij om de onderwerpen over te zien, die hun in de boven genoemde afzonderlijke Scholen zullen onderwezen worden, het zij om zich te oefenen in het doen van Natuur- en Scheikundige proefnemingen, en om zich te vormen voor de Onderwijskunde.

115. De adspiranten zullen niet langer dan twee jaren in het normale Kostschool kunnen blijven. Zij zullen er onderhouden worden ten koste der Universiteit, en verpligt zijn tot eene gemeenschappelijke zamenleving, volgens een reglement, hetwelk de Groot-Meester in den Universiteitsraad zal doen behandelen.

116. Het normale Kostschool zal staan onder het onmiddelijk toezigt van een der vier Rectoren, die Raden *ad vitam* zijn, dewelke daarin wonen en onder zich een Directeur der studien hebben zal.

117. Het aantal der adspiranten, elk jaar in de Lijceën optenemen, en in het normale Kostschool van Parijs te zenden, zal door den Groot-Meester geregeld worden, overeenkomstig met den staat en de behoefte der Collegien en der Lijceën.

118. In den loop hunner twee jaren van studie in het normale Kostschool, of wel ten einde van dezelve zullen de adspiranten te Parijs hunne graden moeten nemen bij de Letterkundige Faculteit of bij die der Wetenschappen. Zij zullen de een na den anderen door den Groot-Meester benoemd worden om in de Akademien posten te vervullen.

134. Er zal, ten voordeele der Universiteit en in alle de Scholen van het Rijk, geheven worden een

twintigste op het schoolgeld, dat door elk leerling voor zijn onderwijs betaald wordt.

Deze heffing zal geschieden door het hoofd van elke School, die daarvan, ten minsten alle drie maanden, rekening zal doen aan den Thesaurier der Keizerlijke Universiteit.

135. Wanneer het schoolgeld, dat voor het onderwijs der Leerlingen betaald wordt, moge begrepen zijn in derzelver kostgelden, dan zullen de Akademische Raden de somme bepalen, die op elken kostganger voor de schatkist der Universiteit zal te heffen zijn.

143. De Keizerlijke Universiteit en derzelver Groot-Meester, door Ons bij uitsluiting belast met de zorg voor de opvoeding en het openbaar onderwijs in geheel het Rijk, zullen er zonder ophouden naar streven om het onderwijs in alle de vakken te volmaken; om het vervaardigen van klassieke werken te begunstigen: vooral zullen zij zorg daar voor dragen, dat het onderwijs der Wetenschappen altijd op gelijke hoogte zij met de verkregen kundigheden, en dat de vooringenomendheid voor bijzondere leerstelsels nimmer de voortgangen van het onderwijs tegenhouden.

EXTRACT

uit het Decreet van den 2 *Augustus* 1808.

LODEWIJK NAPOLEON, enz.

Bij hetgeen tot de uitoefening enz.

Hebben wij gedecreteerd enz.

Art. 10. De Predikanten en Geestelijken der on-

derscheiden gezindheden zullen niet kunnen benoemd worden tot leden der Commissiën over het openbaar onderwijs; zij enz.

DISPOSITIE van zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, betrekkelijk de algemeene Boekenlijst ten gebruike der Lagere Scholen, genomen den 8. *van Hooimaand* 1810. N°. 1. (*).

De MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN ontvangen hebbende eene Missive van den Inspecteur-Generaal van het Latijnsche en Lagere Schoolwezen, geschreven te *Haarlem*, den 6den van Hooimaand 1810, dienende ten geleide van eene, door denzelven nader opgemaakte, Algemeene Boekenlijst ten gebruike der Lagere Scholen, en zulks uit krachte van het vast-

---

(*) Ter besparing van ruimte heeft de Ondergeteekende hier alleen voldaan aan de bij deze Dispositie op hem verleende autorisatie, om, benevens dezelve, de Boekenlijst in de *Bijdragen* te doen plaatsen, voornemens om aldaar vervolgens zoo wel in het algemeen nader verslag te doen van de zamenstelling en inrigting dezer Lijst, benevens van de verschillende oogpunten, waaruit zij te beschouwen, en van het onderscheiden gebruik, het welk daarvan te maken is, als ook in het bijzonder eene, zoo veel doenlijk, beknopte aanwijzing te geven aangaande den aard en het gebruik der werkjes, op deze lijst voorhanden.

De Insp. Gen. van het Lat. en Lag. Schoolwezen.

gestelde bij Art. 24 van het Algemeen Schoolreglement, vervat in de Publicatie van den 3den van Grasmaand 1806, aangaande het Lager Schoolwezen en Onderwijs.

Autoriseert de Minister voornoemd den gemelden Inspecteur-Generaal, overeenkomstig het verder verordende bij het genoemde 24ste Artikel van hetzelve Schoolreglement.

Vooreerst om dezelve Algemeene Boekenlijst, benevens deze Dispositie, te doen plaatsen in de *Bijdragen ter bevordering van het Onderwijs en de Opvoeding*, en dezelve alzoo te doen komen ter kennisse van alle, die daarbij belang hebben, ten einde zich, ingevolge van het verordende bij meergedachte Publicatie, daarnaar te gedragen; onder herinnering nogtans, dat zulks alleen van de vijf eerste Afdeelingen der Boekenlijst te verstaan is, als bevattende alleen deze Afdeelingen de Lees- en Leerboeken, in Art. 24 van genoemd Reglement bedoeld.

Ten tweede, om, overeenkomstig met den inhoud van deszelfs Instructie, deze Algemeene Boekenlijst steeds meer en meer te verbeteren, dezelve met bijvoeging van gelijke werkjes in andere hedendaagsche talen, ten gebruike der Scholen, waar ook zoodanige talen onderwezen worden, uit te breiden, en voorts dezelve Boekenlijst geregeld aan te vullen met zulke, het zij nieuwe, het zij verbeterde Schoolwerkjes, als vervolgens zullen uitgegeven en ter zijner kennisse zullen gebragt worden, en als zouden mogen verdienen op de Algemeene Boekenlijst bij aanvulling te worden geplaatst.

En schrijft de Minister voornoemd de Commissien van Onderwijs aan, om voor als nog uit dezelve Al-

gemeene Boekenlijst geene bijzondere of Departementale Boekenlijsten, ten algemeenen dienst der Scholen onder haar ressort, te formeren, zullende daarentegen alle de Schoolopzieners en Leden der Plaatselijke Schoolcommissien langs de meest gepaste wegen bewerken, dat binnen den tijd van zes weken, te rekenen van den 1sten van Herfstmaand eerstkomende, als wanneer de Algemeene Boekenlijst zal te verkrijgen zijn, voor elk der Lagere Scholen, zoo openbare als bijzondere der eerste en tweede klasse, binnen hun ressort aanwezig, door derzelver respective Onderwijzers en Onderwijzeressen, uit dezelve Lijst, een, naar de behoefte van hunne of hare School geschikt, stel Lees- en Leerboeken worde opgemaakt, en op derzelver School, na voorafgegane goedkeuring van den District-Schoolopziener of de Plaatselijke Schoolcommissie dadelijk worde ingevoerd; met aanmaning nogtans, om daarin, onder gelijke goedkeuring, van tijd tot tijd de noodige afwisseling in acht te nemen.

En zal deze Dispositie, bij gewone geleidende Missive, worden ter kennisse gebragt van de Directeur-Generaal der Wetenschappen en Kunsten, van de Landdrosten in de onderscheidene Departementen, en van den Inspecteur-Generaal der Latijnsche en Lagere Scholen, terwijl aan ieder derzelve op de gewone wijze het Nommer der *Bijdragen*, waarin de Algemeene Boekenlijst zal vervat zijn, bij deszelfs uitgave zal worden gezonden; en zal voorts van deze Dispositie een afschrift worden gezonden aan elk der Commissien van Onderwijs en op de gewone wijze aan elk Lid dezer Commissien twee Exemplaren van het gemelde Nommer der *Bij-*

dragen: alles tot derzelver informatie en narigt respectivelijk.

Amsterdam den 8sten van Hooimaand 1810.

De Minister voornoemd.
(*Was geteekend*)
VAN DER CAPELLEN.

OPHELDERENDE AANMERKINGEN betrekkelijk de Algemeene Boekenlijst ten dienste der Lagere Scholen in Holland.

Zoodanig een Stuk, als de Algemeene Boekenlijst is, had aan deszelfs hoofd eene inleiding gevorderd, waarin van derzelver zamenstelling, inrigting, bedoelingen, verder nuttig gebruik enz. behoorlijk verslag gegeven werd; dan, plaats en tijd daartoe ontbrekende, haast men zich te vergoeden, hetgeen niet vroeger geschieden kon.

Door het vaststellen van de Boekenlijst zelve en van den tijd, waar binnen ze op alle lagere Scholen moet ingevoerd zijn, is dan ook als nu in werking gebragt het 24ste Artikel van het algemeen School-Reglement, vervat in de Publicatie van 3. Grasmaand 1806. waarbij bepaald werd, *dat de Schoolhouders en Schoolhouderessen, na verloop van eenen nader te bepalen tijd, niet zullen vermogen op derzelver Scholen eenige andere Leer- of Leesboeken te gebruiken, dan welke uitgedrukt staan op eene algemeene Boekenlijst, door den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken,* sedert vervangen door den Minister van Binnenlandsche Zaken, *te ontwerpen en te arresteren;* ingevolge van welk artikel aan den Ondergeteekenden, als Commissaris tot de Zaken van het Lager Schoolwezen en Onderwijs, bij Art. 10. zijner Instructie werd opge-

dragen, *uit de voorhanden zijnde Schoolwerkjes van allerlei aard op te maken en aan den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken ter sanctie voor te dragen eene algemeene Boekenlijst ten gebruike op de Scholen.*

Schoon het vaststellen en invoeren der reeds voor lang opgemaakte Boekenlijst door eenen zamenloop van omstandigheden vertraagd werd, is echter het later verschijnen van dezelve niet alleen daaraan toe te schrijven. Grooten invloed daarop had de overtuiging, dat alle zoodanige veranderingen en verbeteringen, als die zijn, welke het Schoolwezen en Onderwijs betreffen, niet dan langzamerhand en van stap tot stap behooren daargesteld te worden.

Met 1. Zomermaand 1806. werd de laatst vernieuwde Schoolwet ingevoerd, waarna een toereikende tijd scheen te moeten gelaten worden tot het geregeld in werking brengen van het daarbij verordende, voor en aleer men met vrucht eenen nieuwen stap ter verbetering zoude kunnen doen. Wil men toch in dergelijke zaken aan de menigte te veel op eens opdringen, zoo geraken de gemoederen in beweging en verbijstering, en zelfs het nuttigste komt niet dan schoorvoetende en gebrekkig tot stand, terwijl de gewenschte uitslag van alle verstandelijke en zedelijke hervorming alleen verzekerd wordt door eigen overtuiging en eene, daarop gegronde, gereede involging van het verordende, welke beide eerst dan kunnen verwacht worden, wanneer eene bedachtzame voorbereiding en een langzaam voortgaan met den waren aard der verbeteringen bekend gemaakt en eene algemeene overtuiging wegens derzelver nuttigheid voortgebragt hebben.

Bijzonder moest dit ook gelden ten aanzien der Schoolonderwijzers zelve, van wier gunstige vooringenomenheid met, en bereidvaardige nakoming van de verordende verbeteringen, het wel slagen van dezelve zoo zeer zou afhangen. Dezen, nog voor weinige jaren vrij algemeen ingenomen tegen alle veranderingen in den staat van het Schoolwezen en Onderwijs, juist omdat zij met den geest en de heilzame strekking er van niet of weinig bekend waren, behoorden, om bij verderen voortgang te zekerder te kunnen sla-

gen, allengskens door onderrigting en eigene ondervinding overtuigd te worden van het meer doelmatige en meer heilzame van het verbeterd onderwijs boven het oude, en alzoo van de nuttigheid der daarmede in verband staande Schoolverordeningen, zouden zij dezelve gewillig en uit eigene aandrift opvolgen en helpen bevorderen.

Daarenboven vermogt het belang van die Boekhandelaren, wier fonds zich voornamelijk tot oude Schoolboeken bepaalt, niet uit het oog verloren worden. Derzelver belang werd dan eerst geraadpleegd, wanneer het invoeren eener algemeene Boekenlijst langeren tijd in het vooruitzigt bleef, en hun daardoor de gelegenheid gegeven werd, om zich van hunnen ouden voorraad te ontdoen; iets, het welk te wenschelijker bleef, daar hierdoor aan den eenen kant hunne regtmatige klagten bij eene te spoedige invoering der Lijst moesten wegvallen, en daar aan den anderen kant het algemeen gebruik der in te voeren Schoolboeken hierdoor te meer moest verzekerd worden. Nu zijn er zelfs vier volle jaren verloopen, na dat het uitzigt op het uitkomen en invoeren van zulk eene Lijst openlijk gegeven en meermalen aangekondigd werd, gedurende welken tijd zij als nu overvloedige gelegenheid gehad hebben in hunne eigene belangen te voorzien.

Deze verschillende redenen, gepaard met den omslagtigen arbeid van het bijeenzamelen, beoordeelen en schiften der voorhanden zijnde Schoolboekjes, werden de aanleiding, dat het opmaken en vaststellen der Lijst langer achterbleef. Doch nu ook mag men het voor de vrucht van deze, deels voorbedachte, vertraging houden, dat derzelver invoering thans de algemeene wensch en inzonderheid die van verre de meeste, en zeker van alle de verdienstelijke Schoolonderwijzers geworden is, het welk, naast de voorafgegane nieuwe en als nu bijna volledige organisatie van het lager Schoolwezen, ten waarborg verstrekt van de getrouwe opvolging en het regt gebruik der vastgestelde Boekenlijst, overeenkomstig met de bedoelingen, welke men had met derzelver zamenstelling en geheele inrigting.

Dit leidt van zelve tot de ontwikkeling, van hetgeen men zich bij het opmaken dier Lijst heeft voorgesteld.

Zoude deze Lijst voorzien in alle de onderscheiden behoeften, zoo van de lagere Scholen als van het lager onderwijs, ten aanzien der boeken, betrekkelijk tot de velerlei soorten van kundigheden en wetenschappen, die op alle of velen derzelven dadelijk onderwezen worden, of in verschillende mate althans behooren onderwezen te worden; zou zij niet blootelijk eene beperkte of ook bonte lijst van boeken wezen, maar tevens, gelijk het toescheen te behooren, ter aanwijzing strekken van al het geen naar den aard en aanleg der Scholen, op elke bijzondere klasse van dezelve, behoort geleerd te worden; zou zij voorzien in alle die behoeften ten aanzien der veelvuldige soorten van lagere scholen, van de kleinste kinderschooltjes af tot de grootste kostscholen voor jonge Heeren en jonge Juffers toe, verspreid door de verschillende Departementen: met één woord, zou zij alle de verschillende behoeften van alle die scholen, zoo veelvuldig in aantal en zoo onderscheiden in soort, vervullen, en voorts met opzigt tot de boeken, tot welk schoolgebruik dan ook, niets wenschelijks overlaten, zoo werd het onvermijdelijk, dat men er zich op toeleide, om aan de Boekenlijst dadelijk de meest mogelijke volledigheid en de meest algemeene bruikbaarheid te geven. En het was dan ook zoo wel het een als het ander, het welk men zich bij het opmaken er van ten hoofddoel en ten regel stelde, en waarom het alleen niet overtollig, maar zelfs noodzakelijk geoordeeld werd, aan dezelve alle die afdeelingen en onderdeelen te geven, uit welke zij thans bestaat.

Hierdoor moest nu wel deze Lijst eene grootere uitgebreidheid erlangen; doch ook dit geeft aan dezelve voordeelen, welke zij buiten dien nimmer bezitten kon. Door op de Lijst velerlei afdeelingen en onderdeelen op te nemen werd het alleen mogelijk, de onderwijzers, zoo wel tot schoolgebruik, als tot hunne eigene oefening, bekend te maken met de daartoe voorhanden zijnde meest verkiesselijke en geschikte geschriften van verschillenden aard. Door onder dezelfde rubriek een grooter aantal van gepaste boekjes te plaatsen erlangden de onderwijzers meerdere ruimte in hunne keuze, en werd voor de bijzondere behoefte van elke school, als ook voor de zoo noodzakelijke afwisseling van Lees- en Leer-

boekjes op alle de scholen meest gezorgd. Hierdoor werd tevens het bekomen der benoodigde werkjes gemakkelijker gemaakt, en tevens het belang der Boekhandelaren in de onderscheiden Departementen en Steden bevorderd. Eindelijk hierdoor alleen kon de getrouwe inachtneming der Boekenlijst het best verzekerd worden, welke wankelen moest, zoodra, nevens de boekjes, welke op de Lijst stonden, nog andere voorhanden waren, die met deze in waarde niet verschilden.

Om alle deze redenen vermeende men zich dan ook weinig te moeten bekommeren over de uitgebreidheid, welke de Lijst op deze wijze stond te krijgen, maar veeleer zich ten doel te moeten stellen, alle voorhanden zijnde werkjes, tot eenigerhande schoolgebruik geschikt, voor zoo verre ze zich van de eene of andere zijde aanprezen of in het plan der Boekenlijst pasten, daarop te moeten opnemen, met achterlating alleen van dezulke, welke of in het geheel, of om eene of andere bijzondere rede, geene aanprijzing verdienden of tegen het plan der Boekenlijst aanliepen.

Hiermede wil men echter geenszins te kennen geven, dat er buiten de, op de Boekenlijst vermelde, werkjes geene andere meer aanwezig zijn zouden, welke met deze zouden kunnen gerekend worden gelijk te staan. Er zullen er nog wel zijn, die verdiend zouden hebben er eene plaats op te vinden; dan men heeft zich ten regel moeten stellen, er geene op te brengen, dan waarvan op de, bij herhaling gedane, uitnoodiging in de *Koninklijke Courant* en in de *Bijdragen*, een exemplaar ten dienste der Boekenlijst werd ingezonden; gelijk het ook voor het vervolg een vaste regelmaat blijft daarop geenerhande op te nemen, dan waarvan tot gemelde einde een exemplaar zal zijn ontvangen geworden, en zulks overeenkomstig met de duidelijke letter der Dispositie van Zijne Excellentie, den Minister van Binnenlandsche Zaken, betrekkelijk de Boekenlijst, vóór dezelve in haar geheel geplaatst. Die Boekhandelaren, welke in gebreken bleven of zullen mogen blijven om aan deze algemeene en ook nog bijzondere uitnoodigingen te voldoen, en als nu of vervolgens, bij hun uitgegeven, School- of Kinderschriften op

deze Lijst niet aantreffen, zullen dan ook geene rede kunnen hebben, zich deswegens te beklagen.

Ook is het er verre van daan, dat alle de werkjes, als nu op de Lijst gebragt, de meeste volkomenheid bezitten en geenerhande verbetering of verdere beschaving behoeven zouden. Dikwerf heeft men zich, bij gemis van betere, genoodzaakt gezien, op dezelve Lijst zoodanige op te nemen, waarin men nog in verschillende opzigten gebreken van onderscheiden aard ontdekte, terwijl men er voorts, ook naast meer volkomene, vele op heeft toegelaten, welke, schoon onvolledig en gebrekkig, over het geheel van eenen goeden aanleg zijn: en zulks beide in het uitzigt van aan dezelve, bij volgende uitgaven, de noodige verbeteringen en volledigheid te zien geven; een voordeel, het welk school- en kinderschriften boven alle andere bezitten, als vorderende bij eenig gunstig vertier al ras eene nieuwe oplage.

Mogt aan dezen algemeenen wenk, ter verbetering van het gebrekkige in zulke Schoolwerkjes, bij eenen nieuwen druk niet voldaan worden, of ook zulke, die thans op de Lijst geplaatst zijn, bij eene vernieuwde uitgave, eer slimmer dan beter worden, het welk men ten aanzien van sommigen reeds meermalen heeft zien gebeuren, zoo zullen dezulken, bij eene herziening der Lijst, welke van tijd tot tijd zal plaats hebben, van dezelve worden afgelaten; het welk men zich verpligt rekende alhier onder de aandacht der Boekhandelaren te brengen, onder uitnoodiging, om, ter bevordering ook van hun eigen belang, de door hen uitgegeven School- en Kinderschriften, bij eenen vernieuwden druk, al meerdere volkomenheid te doen verkrijgen, en wel overeenkomstig de nadere wenken, deswegens in het vervolg der *Bijdragen* van tijd tot tijd te geven. Inzonderheid wordt hiermede ook bedoeld het aannemen en naauwkeurig volgen der ingevoerde spelling en verdere taalregels. Alle gebreken daarin, of ook veelvuldige drukfouten maken zelfs de beste School- en Kinderschriften ten eenemale onbruikbaar.

Daarentegen zal eene behoorlijke en oordeelkundige verbetering van zoodanige School- en Kinderschriften, welke als nu om deze of gene rede geoordeeld werden niet te moeten

worden geplaatst, dezelve daarop, bij gemelde herziening of aanvulling der Boekenlijst, aanspraak kunnen geven; gelijk ook als dan op deze Lijst telkens zullen worden opgenomen alle sedert uitgekomen aanprijzenswaardige geschriften en werken, die binnen het bestek en plan der Boekenlijst vallen: alles overeenkomstig met de algemeene qualificatie, aan den Commissaris voornoemd bij hetzelfde Art. zijner Instructie gegeven, om namelijk, de eens vastgestelde algemeene Boekenlijst, *steeds geregeld aan te vullen met zulke Schoolwerkjes, die vervolgens mogen worden uitgegeven en op deze Lijst verdienen geplaatst te worden*, nader verklaard bij bovengemelde Dispositie van Zijne Excellentie, den Minister van Binnenlandsche Zaken, waarbij de Inspecteur Generaal van het Latijnsche en Lagere Schoolwezen geautoriseerd wordt, *dezelve Boekenlijst geregeld aan te vullen met zulke, het zij nieuwe, het zij verbeterde Schoolwerkjes, als vervolgens uitgegeven en ter zijner kennisse gebragt zullen worden, en als zouden mogen verdienen op de algemeene Boekenlijst bij aanvulling te worden geplaatst.*

Zoodanige Boekhandelaren, welke dus zouden verlangen, dat, door hen het zij vroeger uitgegevene, doch niet ingezondene, het zij vervolgens uit te geven, School- en Kindergeschriften en alle andere werken, als zij nu zelve in staat zijn te beoordeelen, dat binnen den omtrek der Boekenlijst vallen, bij meergemelde herziening van dezelve, ter plaatsing er op in aanmerking komen, zullen hun eigen belang raadplegen, door niet alleen een exemplaar van deze, bij hen reeds vroegere uitgekomene of in hun fonds berustende, als mede vervolgens bij hen uit te komen, werkjes of werken, maar ook een exemplaar van elken nieuwen druk van de zoodanige bij genoemden Inspecteur-Generaal in te zenden.

Dan keeren wij terug tot de zamenstelling en inrigting der Boekenlijst zelve.

Ook nog meende men niet genoeg gedaan te hebben, door de werkjes en geschriften, tot verschillend schoolgebruik dienende, onder zekere afdeelingen en onderdeelen te hebben gebragt. De boekjes, tot een en hetzelfde onderdeel behoorende of tot gelijk gebruik kunnende aanbevolen worden, hadden natuurlijker wijze niet alle dezelfde innerlijke waarde, of konden, om deze of gene rede, niet alle even zeer aan-

gepreezen worden. Men heeft dus ook gemeend in de plaatsing der boekjes, in elk onderdeel, eene zekere rangschikking te moeten in acht nemen, ontleend het zij van derzelver meerdere bruikbaarheid en voortreffelijkheid, het zij van derzelver meerdere eenvoudigheid met opzigt tot den inhoud, het zij van derzelver minderen prijs, welk laatste echter bij uitsluiting is in acht genomen ten aanzien der boeken, aangewezen tot prijzen voor de onderste en middelste klasse. Over het algemeen kan men het dus dien ten gevolge daarvoor houden, dat onder ieder onderdeel de beste gekeurde werkjes vooraan staan, of ook, dat de meer eenvoudige de eerste plaats bekleeden, en dat dezen niet dan bij eene zachte opklimming door de meer zamengestelde van gelijken aard worden opgevolgd. Ter bevordering van deze nuttige inrigting en geleidelijke opklimming zijn dan ook niet zelden de verschillende stukjes van een en hetzelfde werkje van elkanderen afgescheiden en onder verschillende afdeelingen of onderdeelen gebragt geworden, terwijl voorts, ter vermijding van te groote omslagtigheid, als ook tot meerder gerief, door de bijgevoegde letters der afdeelingen en onderdeelen, het verder gebruik is aangewezen, het welk van een en hetzelfde werkje te maken is. Zulke, welke tot velerlei gebruik worden aangewezen, zijn of de zoodanige, wier inhoud van verschillenden aard is, het zij wegens de verscheidenheid van zaken, daarin voorkomende, het zij wegens vermenging van het meer eenvoudige met het meer moeijelijke, of ook de zoodanige, welke uit hoofde van derzelver voortreffelijkheid en uitstekende nuttigheid, langs verschillende wegen, in de handen of onder het oog der jeugd verdienen gebragt te worden.

Een arbeid van zoodanig een omvang en strekking kon niet zonder groote moeite ten einde gebragt worden. En zoude zulks met eenen gelukkigen uitslag geschieden, zoo werd er niet alleen eene theoretische kennis toe gevorderd; tot het behoorlijk schiften der voorhanden zijnde School- en Kinderwerkjes, tot het wikken en wegen van derzelver waarde en bruikbaarheid tegen elkander, en tot het plaatsen er van in eene, daarmede geëvenredigde, rangschikking werd bovendien eene praktikale kunde van dezelve vereischt. Alleen daardoor kon het oordeel, het welk door het al of niet

plaatsen van voorhanden zijnde werkjes, als ook door het aanwijzen van deze of gene plaats aan dezelve, stilzwijgende er over geveld werd, meerdere gegrondheid en juistheid erlangen. Alleen daardoor kon de waarde dezer verzameling en deels uitsluitende aanbeveling van Schoolgeschriften verzekerd en bevestigd worden. Het waren deze verschillende en voor het Schoolwezen zoo belangrijke drangredenen, welke den vervaardiger der Boekenlijst deden besluiten bij dezen arbeid de hulp van een kundig en ervaren Onderwijzer in te roepen, ten einde, voorgelicht door deszelfs kennis en ondervinding, met te meerder vertrouwen en te beteren uitslag zijne moeijelijke taak te volbrengen. En het is met dankbaarheid, dat hij hier openlijk de goede diensten erkent, welke hem in dezen arbeid even heusch als onvermoeid bewezen heeft de zeer verdienstelijke Onderwijzer der, alhier gevestigde, Departementsschole, P. J. PRINSEN.

Ten einde met vereischte duidelijkheid over het gebruik der Boekenlijst te kunnen spreken, is het noodig, tusschen de boeken, in derzelver verschillende afdeelingen en onderdeelen vermeld, eenige onderscheidingen te maken.

Dezelve boeken zijn of zulke, die regtstreeks tot schoolgebruik moeten dienen, of zulke, die bestemd zijn tot einden, slechts met het Schoolwezen en Onderwijs in verband staande. Van de laatste soort zijn die, welke gevonden worden onder de afdeelingen, gekenmerkt met de Letters F en G, zijnde de eerste alleen aangewezen tot prijsjes, en de andere tot bronnen, waaruit de Onderwijzers de noodige kundigheden, tot hun vak en deszelfs verschillende gedeelten betrekkelijk, kunnen halen.

De boeken, welke regtstreeks tot schoolgebruik geschikt en bestemd zijn, zijn vervat in de vijf eerste afdeelingen. Intusschen ook deze kunnen en behooren onderscheiden te worden in zulke, die den leerlingen zelven in handen gegeven worden, en in zulke, welke blijven in handen van den onderwijzer ten dienste zijner scholieren. Tot de laatste behooren die, welke vermeld staan onder de onderdeelen A. 1. B 1. C. 1. C. 14. de geheele afdeeling D. als mede onder E 1 en E 3; tot de eerste behooren alle de overige, ver-

meld onder de afdeelingen A. B. C en E; bevattende, volgens de meergenoemde Dispositie van Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken, deze vijf eerste afdeelingen de eigenlijke Lees- en Leerboekjes, bedoeld in Art. 24 van het te voren aangehaald Schoolreglement.

Schoon vervolgens meer in de bijzonderheden zal worden aangewezen het gebruik van de boekjes, in de verschillende onderdeelen gerangschikt, zal het niet overtollig zijn, hier eenige algemeene aanmerkingen te laten volgen omtrent het gebruik der boeken, tot de onderscheiden afdeelingen behoorende.

Noodeloos zoude het zijn in het breede uit te wijden over de werkjes, te vinden onder de Letters F en G. In het hoofd dier afdeelingen is het doel en het gebruik, van dezelve te maken, duidelijk genoeg opgegeven. Ter vereischte opheldering, meent men echter, ten aanzien van dezelve het volgende te moeten herinneren.

Wat de boekjes, vermeld onder F en bestemd tot prijsjes, aanbelangt:

Vooreerst. Onder deze afdeeling zijn alleen zulke werkjes geplaatst, welke toeschenen tot geen ander, te voren opgegeven, schoolgebruik te kunnen worden aanbevolen. Eene verkeerde gevolgtrekking zoude men dus maken met te meenen, dat bij het omzien naar boekjes tot prijsjes, inzonderheid en bij voorkeur de keuze daartoe zoude moeten geschieden uit deze afdeeling. Onder de boekjes, in voorgaande afdeelingen tot meer regtstreeksch schoolgebruik bestemd, zijn er zeer vele, welke daartoe bij voorkeur verdienen in aanmerking te komen. Wil men dus uit deze Lijst geschikte boekjes tot prijsjes opzamelen, zoo zoeke men deze niet alleen te zamen uit de afdeeling F, maar raadplege en wel vooraf de voorgaande afdeelingen, waarin men reeds eene groote menigte werkjes door de bijvoeging van *Ook F* tot prijsjes zal vinden aangewezen, van welke het aantal dan ook blijken zal nog ruim zoo aanmerkelijk te wezen, als dat is van die, welke onder de afdeeling F bepaaldelijk tot dat oogmerk werden opgegeven. De keuze is dus hier zeer ruim, welke echter door de bijgevoegde

prijzen, als ook door de schifting dezer werkjes in verschillende onderdeelen, zoo gemakkelijk mogelijk is gemaakt geworden.

Ten tweede. Onder deze afdeeling zijn voluit herhaald zoodanige reeds vroeger gemelde werkjes, welke ook met plaatjes zijn uitgegeven, als zijnde juist daardoor meer geschikt geworden tot prijsjes, inzonderheid voor de onderste en middelste klasse, dan zij zulks konden gerekend worden zonder plaatjes te wezen.

Ten aanzien der afdeeling G. valt alleen aan te merken, dat men er slechts op is bedacht geweest, ter beoefening van alle de bijzondere vakken van het lager onderwijs, als ook ter aanwijzing van den geheelen omvang der pligten en vereischten van den Onderwijzer op dezelve, ook beschouwd als opvoeder, eenige, voor hem meest geschikte en wel de bruikbaarste, werken op te geven, en geenszins alles bijeen te brengen, wat in onze moedertaal daarvan meer moge voorhanden zijn, en door hem ook met vrucht zoude kunnen gebruikt en geraadpleegd worden.

Het spreekt dan ook van zelve, dat de aanwijzing der boeken, onder de afdeelingen F en G, geenerhande verbindende kracht heeft, zijnde alleen geschied ten gerieve en nutte van het Schoolwezen in het algemeen en van de onderwijzers in het bijzonder. Gelijk het aan hen overgelaten blijft, zich ter hunner eigene oefening van andere werken te bedienen, dan hier vermeld zijn, zoo kan het geenen twijfel onderhevig zijn, of het staat elk, die de schooljeugd met prijsjes wil begiftigen, vrij, daartoe ook andere werkjes te kiezen, dan daartoe hier aangewezen werden. Ten aanzien van beide deze soorten van werkjes, heeft men slechts willen voorlichten en gerieven. Mogt dit dubbel doel bij de uitkomst blijken wel bereikt te zijn geworden, men zal zich verheugen over deze meerdere moeite, aan de Boekenlijst besteed.

Ganseh anders is het gelegen met de boeken onder de vijf eerste afdeelingen verzameld. Dezelve dienen niet slechts tot voorlichting of tot gerief. Dit voornaam gedeelte der Boekenlijst strekt, volgens meergemelde Dispositie, ter voldoening aan en tot het in werking brengen van art. 24 van het algemeen Schoolreglement.

Daar echter, gelijk reeds gezegd is, almede tusschen de werkjes, in deze afdeelingen geplaatst, een wezenlijk verschil plaats heeft, moeten de ophelderende aanmerkingen, omtrent dezelve te maken, ook van onderscheiden aard zijn.

Ten aanzien van die, welke alleen, in handen der onderwijzers, ten nutte der scholieren zullen dienen, en vermeld staan in de onderdeelen A 1. B 1. C. 1. C. 14. D. E 1. en E 3. hebbe men in het algemeen het volgende in het oog te houden:

Voor eerst. Dat er van die, welke daaruit mogen gekozen worden, slechts één of twee exemplaren op iedere school zal behoeven aanwezig te zijn, aan te koopen het zij door den onderwijzer zelven, het zij van elders te verkrijgen, naarmate de aard der school en de plaatselijke omstandigheden zulks mede brengen, zullende zij, die hunne belangstelling in het verbeterd Schoolwezen willen doen blijken, zich bij die school, waartoe zij eene nadere betrekking hebben, bijzonder verdienstelijk kunnen maken, door aan dezelve nu en dan te schenken eenig werkje, onder gemelde afdeelingen opgenoemd, waarvan dan ook nog ander nuttig gebruik zal te maken zijn, gelijk vervolgens zal aangewezen worden.

Ten tweede. Dat de keuze uit deze verschillende onderdeelen zich behooft te bepalen naar den aard en aanleg der scholen, als mede naar den smaak en de kundigheden der onderwijzers zelve; doch ook, dat zoodanig een werkje, het welk onder eenig onderdeel geheel alleen is vermeld, bij elke school behoort voorhanden te zijn, gelijk b. v. het geval is met E 3.

Ten derde. Dat er, ten aanzien van de werkjes, onder deze afdeelingen geplaatst, om gemelde reden, minder is gelet geworden en ook minder behoefde gelet te worden op derzelver prijs.

Met opzigt tot die werkjes, welke, als tot eigenlijk gezegd schoolgebruik bestemd, in de handen der schoolkinderen moeten komen, en welke in de overige onderdeelen der afdeelingen A. B. en C. vermeld staan, valt meer aan te merken.

Voor eerst. De boekjes dezer onderdeelen zijn het, van

welke het in den volstrektsten zin geldt, dat er overeenkomstig art. 24 van het algemeen Schoolreglement voortaan door geenen Schoolonderwijzer of Schoolonderwijzeresse andere dan deze op hunne of hare scholen mogen gebruikt worden, en zulks, volgens art. 25 van hetzelfde Reglement, onder de straffen, bij art. 18 der Wet vastgesteld tegen alle overtreding of weerstreving van dezelve.

Ten tweede. Dit moet gerekend worden zich niet alleen te bepalen tot alle andere boekjes, dan die onder deze onderdeelen vermeld zijn, maar zich ook uit te strekken tot andere uitgaven, bijzonder tot nadrukken, welke van sommigen dezer werkjes mogen voorhanden zijn. Op deze wijze wordt niet alleen voorgekomen en tegengegaan de haatzucht van sommige Boekdrukkers, welke zich niet ontzien, ter verkorting van het wettig eigendom van de bezitters der oorspronkelijke Schoolwerkjes, deze na te drukken; maar ook wordt op deze wijze belet, dat de scholieren, in plaats van de goedgekeurde en deugdelijke uitgaven dier werkjes, andere in handen krijgen, welke vaak in vele opzigten gebrekkig zijn, en door welker gebruik dus ook de schoolkinderen zelve ten hoogsten benadeeld worden. Gerugsteund door deze bepaling, welke niet minder voortvloeit uit den aard der zaak, dan zij ten eenemale rust op de bestaande Wetten tegen het Nadrukken, zullen de bezitters der oorspronkelijke Schoolwerkjes met te beter gevolg kunnen worden aangemaand, gelijk zulks te dezer gelegenheid geschiedt, om de prijzen dier werkjes, inzonderheid die der eigenlijk gezegde Leerboekjes, zoo laag mogelijk te stellen, waardoor het maken van nadrukken minder mogelijk, en hun eigen belang en tevens dat van de ouders en dat van het Schoolwezen bevorderd zal worden.

Alleen de, in de Lijst bij elk werkje aangewezen, uitgaven moeten dus gerekend worden goedgekeurd te zijn. Alleen deze uitgaven vermogen dus op de scholen gebezigd worden. Eene reden te meer, waarom de Boekhandelaren, die er belang in stellen, bij hun regt en voordeel gehandhaafd te worden, hetzelve zullen raadplegen door telkens een exemplaar eener nieuwe uitgave van hunne Schoolwerkjes enz. in

te zenden, ten einde dezelve, door aankondiging in de *Bijdragen*, tot schoolgebruik te zien wettigen.

Ten derde. Het vaststellen eener Boekenlijst en het inrigten van dezelve, zoo als zij thans is, had niet alleen het oogmerk, om, onder de, bij de wet vastgestelde, straffen te bepalen, welke werkjes bij uitsluiting op de scholen zouden mogen gebezigd worden; maar tevens om te bepalen, tot welk gebruik de, onder elke afdeeling en onder elk onderdeel opgegeven, werkjes bij uitsluiting zouden mogen gebezigd worden.

Hierdoor alleen konden twee, vrij algemeen op de Lagere Scholen nog plaatshebbende, gebreken worden voorgekomen en tegengegaan. Namelijk dit, dat op de scholen veelal ook goede boekjes verkeerdelijk gebruikt worden; b. v. een boekje, alleen geschikt en bestemd om gelezen te worden, tot spelboekje; een boekje, geschikt voor hoogere klasse, op eene lagere; boekjes, alleen dienstig om door derzelver inhoud den kinderen kundigheden bij te brengen, tot boekjes om er het lezen uit te leeren; boekjes, bepaaldelijk bestemd om de kinderen met de beginselen van deze of gene wetenschap bekend te maken, blootelijk tot leesboekjes enz. Door stiptelijk te hebben aangewezen en ten strengsten te vorderen, dat de verschillende, op de Lijst gerangschikte boekjes, bij uitsluiting gebezigd worden tot dat bepaald gebruik, waartoe zij opgegeven werden, zal dit zoo schadelijk misbruik van zelve wegvallen. En het is op dit zoo belangrijk doel der Boekenlijst, dat men alle, die het opzigt over scholen oefenen, ten meesten oplettend wil gemaakt hebben.

Een ander niet min nog vrij algemeen heerschend gebrek op vele scholen is, dat de leerlingen van eene en dezelfde klasse veelal onderscheiden boekjes hebben, waardoor het klassikaal onderwijs, of dat van iedere klasse of afdeeling gezamenlijk, volstrekt onmogelijk wordt. Bij eene stipte opvolging, van hetgeen de Boekenlijst van zelve aan de hand geeft, zal ook dit hoogstnadeelig en alle geregeld onderrigt verstorend gebrek worden weggenomen, en aldus, overeenkomstig de algemeene Schoolorde, een eigenlijk en onafgebroken klassikaal onderwijs op alle scholen worden tot stand ge-

bragt. Ook deze zaak verdient dus aan hen, die het dadelijk opzigt over de Scholen hebben, bijzonderlijk te worden aanbevolen.

Alles, wat voortaan op deze Scholen deze beide gebreken, tot welker vernietiging de wijze, waarop de Boekenlijst werd zamengesteld, geheel en al is ingerigt, doet voortduren, is overtreding van het verordende omtrent de Boekenlijst, door welke men niet alleen heeft willen bepalen, welke boeken op de scholen zullen gebezigd worden, maar ook de wijze, waarop, als mede het oogmerk, waartoe zij bij uitsluiting mogen worden gebruikt.

Ten vierde. Met de inrigting der Boekenlijst, zoo als ze thans bestaat, had men niet alleen ten doel, ten meerdere gerieve der Onderwijzers, de verschillende schoolwerkjes onder zekere afdeelingen en onderdeelen te verzamelen. Deze inrigting had nog een hooger doel. Te weten, men beoogde hiermede bepaaldelijk aan te wijzen, welke soorten van kundigheden en onderwerpen op de Lagere Scholen en op ieder van derzelver klassen zouden behooren onderwezen te worden; zoodat de onderwijzer hier als nu aangewezen vindt, waarhenen zijn onderwijs zich bepaaldelijk voor de onderste, voor de middelste en voor de hoogste klasse moet strekken. De Boekenlijst, uit dit oogpunt beschouwd, gelijk ze dadelijk daaruit te beschouwen is, biedt hem aan eene opklimmende reeks der onderwerpen van het onderwijs, op elke klasse te geven. Wordt dit doel der Boekenlijst in het oog gehouden en gevolgd, zoo zal welligt daarin een der grootste voordeelen bestaan, welke zij zal kunnen aanbrengen. Hierdoor zal eene aanmerkelijke en voor de schooljeugd hoogstvoordeelige verandering in het onderwijs op de Scholen ontstaan, waarvan de voordeelen bij de uitkomst in eene ruime mate zullen genoten worden. Nadere aanwijzingen en ophelderingen, welke dit vereischen mogen, zullen vervolgens gegeven worden, terwijl er alle uitzigt is, dat belemmeringen, welke hieraan veelal dus verre in den weg stonden, weldra door andere regelingen zullen kunnen worden opgeheven.

Ten vijfde. Het zoo even gezegde behoort echter geenszins zoo verstaan te worden, als leide de inrigting der Boekenlijst de onderwijzers van alle lagere Scholen de verpligting op,

om voortaan alle die wetenschappen, waartoe de opgegeven werkjes voor iedere klasse behooren, in dien volledigen omvang te onderwijzen, als naar leidraad van dezelve zoude kunnen geschieden. Elk onderwijzer blijve daaromtrent de behoefte der jeugd, welke zijne school bezoekt, als mede zijne eigene bekwaamheid raadplegen.

Ten zesde. Bij het bepaaldelijk aanwijzen van de onderscheiden werkjes ten gebruike der verschillende klassen, heeft men zich zelven eene zekere maatstaf der kundigheden, waartoe de leerlingen van elke klasse behooren te worden gebragt, moeten voorstellen, ten einde niet geheel en al in het wilde te schermen. Ook meent men, tot het bepalen van die maatstaf, welke bij de schifting zoo der kundigheden, als der daartoe behoorende werkjes voor de onderscheiden drie klassen, ten grondslage gelegd is, genoegzame redenen te hebben, afgeleid uit de ondervinding, van het geen kan en ten meesten voordeele der jeugd behoort te geschieden. Dit echter laat niet na, dat er vele Scholen zijn zullen, alwaar de afscheiding der klasssen, als ook de kundigheden, dus verre op dezelve onderwezen of ook in de leerlingen, tot ieder derzelve behoorende, gevorderd, geheel anders ingerigt en bepaald zijn. Om in dit verschil, althans in den aanvang, zoo veel mogelijk, te gemoet te komen, zijn veelal bij de, voor de onderste en middelste klassen aangewezen, werkjes, waaromtrent dit dienstig konde zijn, verwijzingen bijgevoegd, aanduidende, dat dezelfde werkjes ook voor eene hoogere klasse kunnen gebezigd worden. Desniettemin zullen de onderwijzers, ter meer getrouwe opvolging van de Boekenlijst, en ten einde daarvan een meer gemakkelijk en nuttig gebruik te kunnen maken, het best handelen met ook overeenkomstig art. 7 der algemeene Schoolorde, van 23 Bloeimaand 1806, hunne School in niet meerdere of mindere klassen, dan drie, te verdeelen, en voorts met het onderrigt op alle de klassen allengskens meer en meer te schoeijen naar en zoo doende geheel overeenkomstig te maken met de wenken, deswegens door de inrigting der Boekenlijst gegeven.

Uit deze aanhaling blijkt dan ook, dat de hoofdverdeeling der Leerlingen in drie klassen, waarop geheel de Boekenlijst

gegrond is, niet willekeurig gekozen is, maar geheel en al rust op eene deswegens bestaande Schoolverordening. Ten einde dit ook met opzigt tot andere punten moge blijken, als ook ten einde geheel deze Schoolorde bij deze gelegenheid op nieuws in het aandenken der onderwijzers te verlevendigen, en hun derzelver getrouwe en voortdurende inachtneming ten ernstigste aan te bevelen, zal het niet ondienstig zijn, dezelve hier achter in haar geheel te herhalen, zullende de stipte opvolging van deze Schoolorde niet anders kunnen strekken, dan om de inachtneming, van hetgeen men met de inrigting der Boekenlijst, zoo als ze ligt, verder ten dienste van het Schoolwezén heeft willen bedoelen, gemakkelijker te maken en te verzekeren; wordende dan ook alle de Leden der Commissien van Onderwijs, als mede die der Plaatselijke Schoolcommissien bij dezen ten ernstigste uitgenoodigd en aangemaand, om op de volkomenste observantie van de verschillende artikelen dezer Schoolorde alle acht te geven.

Ten zevende. Daar de Boekenlijst niet alleen dienen moet voor de gewone Lagere Scholen, maar tevens voor alle dezelve, van welken aard of aanleg zij mogen zijn, heeft men geene zwarigheid kunnen maken, op deze Lijst, ook onder de Leer- en Leesboekjes zoodanige werkjes op te nemen, welke wegens den hoogeren prijs alleen voor de hoogere Scholen van deze soort zouden kunnen in aanmerking komen. — Dat eene geringe prijs voor Schoolboekjes eene zaak van wezenlijk belang is en dezelve dubbel aanbeveelt, behoeft naauwelijks herinnering.

Schoon ingevolge van art. 23 van het algemeen Schoolreglement en de daaruit voortgevloeide circulaire van den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, d. d. 30 Bloeimaand 1806 (*), op de Boekenlijst niet konden geplaatst

---

(*) Deze Circulaire, gerigt aan de Synoden der Hervormde Nederduitsche en Walsche Kerken, de Kerkenraden der Lutersche, Remonstrantsche en Doopsgezinde Gemeenten, en de Kerkvoogden der Roomsch-Katholijke Gemeenten, werd geplaatst in de *Bijdragen betrekkelijk den Staat en de verbetering van het Schoolwezen.* Deel

worden zoodanige werkjes, welke het leerstellige van eenig Kerkgenootschap betreffen, zal er echter niet dan een vlugtig overzigt, van hetgeen deze Lijst omvat, gevorderd worden, om elk te overtuigen, dat dezelve is zamengesteld met de bedoeling, om niet alleen in het algemeen Bijbelkennis, en in het bijzonder de kennis van het Geschied- en Zedekundig gedeelte van denzelven, op verschillende wijzen aan te kweeken en te bevorderen, maar ook om de jeugdige gemoederen van jongs af aan in te prenten zoodanige Godsdienstige gevoelens en beginselen, als alleen in staat zijn hen voor zich zelven gelukkig en in hunne volgende betrekkingen tot brave en nuttige menschen te maken. Een zeer groot aantal werkjes, op deze Lijst geplaatst, hebben daartoe, onder eene gepaste behandeling, de meest regtstreeksche strekking, en het zal alleen van de onderwijzers afhangen er dat gebruik van te maken, hetwelk men met derzelver aanwijzing bedoelde, en er dat nut door te stichten, hetwelk er door kan bereikt worden.

Niet ernstig genoeg kan men intusschen de Schoolonderwijzers op het hart drukken, dat het volkomenst onderwijs in de verschillende gewone vakken van het lager onderwijs niet alles en zelfs geenszins het voornaamste is, hetwelk van hen gevorderd wordt. De bevordering en aankweeking van zedelijkheid en godsdienstigheid, beide gegrond op de Goddelijke Openbaring, zoo in de Natuur als in den Bijbel, moet in geheel hunne behandeling en onderwijzing hunner leerlingen de hoofdzaak zijn, en blijve hun dus steeds ten sterkste aanbevolen. Zonder deze zal de beste onderwijzing haar voorname steun, sieraad, doel en vruchten missen.

VI. St. VI. bl. 13—16. Eenigen der antwoorden, op deze Circulaire ingekomen, als mede de Dispositie, daarop genomen door den Minister van Binnenlandsche Zaken den 25 van Herfstmaand 1806. N. 8. werden insgelijks door den druk gemeen gemaakt, ter zelfder plaatse. St. X. bl. 23—49. Men moet het nalezen dezer Stukken bij deze gelegenheid aanbevelen, gelijk mede dat der 13 § van het *Handboek voor Onderwijzers*, als zijnde aldaar veel gezegd, van hetgeen hier niet of niet dan kortelijk kon gezegd worden.

Welligt zal het dan oók de verwondering van sommigen gaande maken, dat op de Lijst geen gewag van den Bijbel ten schoolgebruike is gemaakt geworden. Dan deze verwondering zal weldra ophouden, wanneer men in aanmerking neemt, dat er op deze Lijst verscheidene boekjes gevonden worden, welke, het zij bij wijze van uittreksel, het zij bij wijze van zamenvoeging, uit gansche gedeelten van den Bijbel bestaan; voorts dat aldaar een geheel stel van Leesboekjes wordt aangewezen, door welker gebruik de scholieren met den voornamen inhoud van den Bijbel, op eene voor hen meer geschikte en vatbare wijze, dan zulks door het lezen van den Bijbel zelven geschieden kan worden bekend gemaakt; en eindelijk, dat, indien er, buiten deze alle, een zoogenaamde Schoolbijbel, gelijk er in de Hoogduitsche taal voorhanden zijn, ten dienste der Scholen van dit Land ware aanwezig geweest, deze alsdan ongetwijfeld daarop eene plaats zoude gevonden hebben.

Zoude de Bijbel op de Boekenlijst zijn vermeld geworden, zoo had dezelve zijne plaats behooren te vinden onder de afdeeling D 1. Dan zoude de Bijbel op de Boekenlijst zijne regte plaats gevonden hebben? Werd hij gegeven ten dienste der kinderen? Werd hij bijeengebragt of opgesteld ten dienste der Scholen? Of is hij zoo ingerigt, dat hij in zijn geheel gevoegelijk eene plaats kan vinden onder werkjes, tot school- en kindergebruik bestemd? Door den Bijbel met dezen gelijk te stellen zou men in het oog der kinderen deszelfs waarde verminderen. Reeds door den Bijbel onder deze boeken te plaatsen zou men afbreuk doen aan de achting en den eerbied, aan denzelven verschuldigd, als of het noodig ware door eene regtstreeksche aanwijzing de Onderwijzers tot een gepast gebruik van denzelven op te wekken en te verpligten. Zulk eene verpligting rust reeds van zelve op hen, en verre af van hen, door het niet vermelden van den Bijbel op de Boekenlijst, te willen ontslagen rekenen om, daarvan een behoorlijk en pligtmatig gebruik te maken, nam men, na een bedaard overleg, reeds bij het eerste ontwerp ter vervaardiding dezer Lijst, voor, om in de inleiding tot dezelve de Onderwijzers ten ernstigste aan te manen, van den Bijbel bij hunne scholieren het meest gepast gebruik te maken en tevens

het regte oogpunt aan te wijzen, waaruit men het niet aantreffen van den Bijbel op de Boekenlijst te beschouwen en te beoordeelen heeft.

Met den Bijbel aldus hier in der daad te rangschikken onder die Boeken, welke aan de Onderwijzers onder de afdeeling D worden aanbevolen, om door hen op gezette tijden of bij gepaste gelegenheden te worden voorgelezen en verklaard, vermeent men juist het geschikt en doelmatig gebruik van den Bijbel op de Scholen naauwkeurig te bepalen. Als een doorgaand Leer- of Leesboek in de handen der kinderen, is dezelve toch geenszins aan te prijzen, deels om dat dit met de verhevene bedoeling, waarom dezelve aan ons gegeven werd, in geenen deele strookt, deels omdat deszelfs geheele inhoud zich niet voor kinderen schikt, als ook omdat de prijs, zelfs van de meest goedkoope uitgaven, die van een eigenlijk gezegd Schoolboek verre overtreft; om nu niet te spreken van den schadelijken indruk, dien zoodanig een gebruik van den Bijbel bij kinderen op den eerbied voor denzelven moet achterlaten.

Veel zoude er voor het overige over het regt gebruik van den Bijbel op de Scholen, beschouwd uit dat oogpunt, waaruit het hier wordt voorgesteld, te zeggen wezen; doch dit zoude in te breede uitwijdingen doen vervallen, welke wij liever tot eene meer geschikte en afzonderlijke behandeling van dit onderwerp verschuiven, intusschen ieder eenen, die vermeent daarover iets nuttigs te kunnen zeggen of bearbeiden, uitnoodigende om zijne gedachten deswegens ter neder te stellen en ter plaatsing in de *Bijdragen* in te zenden, of wel op eene andere wijze in het licht te geven.

Na genoegzaam te hebben uitgewijd over het gebruik, het welk van de Boekenlijst regtstreeks ten dienste der Scholen en door de Onderwijzers te maken is en ingevolge van derzelver aanleg behoort gemaakt te worden, zal het niet overtollig zijn, kortelijk nog eenige andere nuttigheden aan te roeren, welke van de Boekenlijst te trekken zijn, het zij dan ten dienste der Schooljeugd, het zij anderzins.

Op enkele Scholen heeft men dadelijk hier daar het gelukkig denkbeeld in werking gebragt, om ten dienste der jeugd, welke dezelve bezoekt, eene kleine verzameling van

boeken te maken, waaruit aan dezelve, naar mate harer jaren, vorderingen, gedragingen enz. het zij bij wijze van vergelding, het zij ter hunner onderrigting, een of ander werkje gegeven wordt, om het t'huis te doorlezen. Welk een nut hierdoor kan gesticht worden, indien dergelijk eene inrigting op eene verstandige wijze wordt behandeld, behoeft geene nadere aanwijzing; als ook even min het voordeelige, het welk, bij eene goede keuze van boeken, hieruit ook voor de ouders der scholieren kan ontstaan. Men meent dan ook allen grond te hebben, om dergelijk eene inrigting aan te moedigen en zoo bevorderlijk te zijn aan derzelver meerdere algemeene uitbreiding, en zulks niet alleen wegens de nuttigheid daarvan zelve, maar ook uit hoofde dat hierdoor dadelijk en van zelve zoude voorzien worden in hulpmiddelen ter opvatting van verschillende werkzaamheden, bij de ontwerping der Boekenlijst, voor de Scholen en voor het onderwijs op dezelve nuttig en noodzakelijk gekeurd, ten aanzien namelijk van alle die voorbereidende en doorloopende oefeningen ter ontwikkeling der verstandelijke vermogens, waartoe telkens voor elke klasse bij A I, B I en C I eenige werkjes zijn aangewezen geworden, als ook ten aanzien van eene gedurige afwisseling van het onderwijs, het zij meer gezet, het zij bij zekere gelegenheden, door het voorlezen en verklaren van deze of gene werken, onder de afdeeling D opgegeven, en waarvan, bij eene gepaste behandeling, niet dan velerlei nut te wachten is, gelijk zulks ook door de ondervinding daar, waar zulks aanvankelijk plaats heeft, bevestigd wordt.

Tot het bijeenbrengen nu van zoodanige, ook tot gemelde einden dienstige, Schoolbibliotheekjes wordt door de inrigting der Boekenlijst alle aanleiding en gemakkelijkheid gegeven, passende daartoe alle die werkjes, welke onder de onderdeelen A I. B I. C I. D en F. vermeld zijn, of ook voorts onder de vijf eerste afdeelingen, door de bijvoeging *Ook F*, als geschikt tot prijsjes zijn aangewezen.

Ook is er van de Boekenlijst nog velerlei ander nut te trekken, dan wel bepaaldelijk tot schoolgebruik. Het zal toereikende zijn hiervan met een enkel woord aanwijzing te doen.

Verschillende gelegenheden komen er voor om Onderwijzers of ook Ondermeesters en Kweekelingen, welke zich in hunne betrekking wel kwijten, deswegens eenig blijk van goedkeuring te geven door het vereeren van eenig boekgeschenk. Vaak bevindt men zich intusschen bij dergelijke gelegenheden verlegen omtrent de keus van voor hen geschikte werken. Nu daarentegen zal men slechts aan den eenen kant den smaak van zoodanige onderwijzers en de genoemde jonge lieden, en aan den anderen kant de laatste afdeeling der Boekenlijst te raadplegen hebben, om zonder veel moeite te bepalen, welk werk voor ieder hunner het verkieselijkst en nuttigst zijn zoude, waartoe de bijgevoegde prijzen ook niet anders dan zeer gerijfelijk kunnen zijn.

Voorts niet alleen Schoolonderwijzers, maar ook alle huisonderwijzers in eenig vak van het lager onderwijs zullen, door behulp dezer Lijst, gereedelijk geleid worden tot de beste keuze der voorhanden zijnde Nederduitsche werken, dienstig voor het door hen gegeven huisselijk onderrigt.

Inzonderheid zullen ook zoodanige ouders, die de aangename taak op zich nemen om zelve hunne kinderen geheel en al te onderwijzen, of ook dezelve trachten bevorderlijk te zijn in het onderrigt, hetwelk zij elders ontvangen, door raadpleging der Boekenlijst gereedelijk bekend kunnen worden met die werkjes, welke hun daarbij het meeste van dienst zouden zijn. Gelijk het hun ook, als ook alle andere ouders, die hunne kinderen liever een nuttig boekgeschenk, dan poppengoed, sieraden of lekkernijen vereeren, niet dan gerijfelijk en aangenaam kan zijn, bij zulke gelegenheden, door middel der Boekenlijst voorgelicht te worden aangaande eene goede en voor den smaak en aanleg hunner kinderen meest geschikte keuze van deze of gene werkjes.

Eindelijk — en dit zal in het vervolg geen der minste nuttigheden van de Boekenlijst opleveren — uit dezelve zijn met een opslag van het oog te herkennen die vakken van het Lager onderwijs, waarvoor al of niet eene toereikende voorraad van geschriften aanwezig is. Zij, die zich gaarne de moeite geven om ten nutte der jeugd te arbeiden, zullen dus hier de aanwijzing kunnen vinden, van

het geen als nog ontbreekt, of niet dan gebrekkig of onvolledig bearbeid is, en zoo zal deze Boekenlijst het hulpmiddel kunnen worden om den, in vele opzigten wel aanzienlijken, maar in andere opzigten daarentegen nog maar matigen of bijna geheel onvolledigen of zelfs gansch en al ontbrekende, voorraad van goede School- en Kinderschriften van dezen of genen aard allengskens te verbeteren en aan te vullen, waartoe alle School- en Kindervrienden bij dezen worden uitgenoodigd de behulpzame hand te bieden (*).

HAARLEM,
Herfstmaand 1810.

A. VAN DEN ENDE,
Inspecteur-Generaal van het Latijnsche en Lagere Schoolwezen.

EXTRACT

uit het Keizerlijk Decreet van 18 *Oct.* 1810.

Art. 50. Alle inrigtingen van Onderwijs zullen gehandhaafd worden. Alle uitgaven zullen betaald worden als voorheen.

Art. 51. Onderwijzers in de fransche taal zullen aangesteld worden in alle scholen volgens het getal leerlingen.

Art. 52. Onze Grootmeester der Universiteit zal aan onzen Minister van Binnenlandsche Zaken voordragen twee titulaire raden van onze Universi-

---

(*) Bij besluit van 1 Dec. 1811 is aangaande deze Boekenlijst een supplement uitgegeven, en even als deze van verbindende kracht verklaard. — Voor de mededeeling van de boekenlijst zelve, hoe belangrijk anders, hebben wij geene plaats kunnen inruimen, te meer niet, omdat hun derzelver verbindende kracht, de hand niet gehouden is.

leggen examens en de acten der onderscheiden rangen, die verkregen moeten worden om bevoegd te zijn tot het vervullen van den post van Onderwijzer bij het lagere Schoolwezen, zal bij voortduring worden in acht genomen, onder de navolgende bijvoegingen:

13. De Onderwijzers der thans bestaande bijzondere Scholen zullen gehouden zijn, zich binnen drie maanden, te rekenen van de bekendmaking van het tegenwoordig besluit, de middelen aan te schaffen, om er de Fransche taal te onderwijzen.

14. Na een jaar, te rekenen van de bekendmaking van het tegenwoordig besluit, zal niemand eene acte kunnen verkrijgen noch eene School waarnemen, het zij als hoofdonderwijzer het zij als adjunct, zoo hij niet in eigen persoon in staat is om ten minste de beginselen der Fransche taal te onderwijzen, en na twee jaren, zoo hij deze taal niet vlug verstaat en schrijft.

15. De tractementen, aan de Schoolonderwijzers door de Gemeenten toegelegd, en de schoolgelden, die door de leerlingen betaald worden, zullen als voorheen blijven voortduren.

16. De uitgaven der Departementale Commissien, de reiskosten der Schoolopzieners en de tractementen of gedeelten van tractementen der Onderwijzers van de lagere Scholen in zoodanige Gemeenten, die geenerhande hulpbronnen bezitten of kunnen hebben, zullen door de Departementen betaald en elk jaar op het budget der Departementale uitgaven gebragt worden.

17. Onze Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Finantien zijn belast, ieder voor zoo veel

Italie, Beschermer van het Rijnverbond, Bemiddelaar van het Zwitsersch Bondgenootschap enz. enz. enz.

Op het rapport van onzen Minister van Binnenlandsche Zaken,

Hebben wij besloten en besluiten hetgeen volgt:

8. De thans bestaande inrigtingen op het Lager Schoolwezen en Onderwijs worden gehandhaafd.

9. De Schoolopzieners, ingevolge de wet van 3 April 1806 in Holland gevestigd, zullen hunne werkzaamheden behouden; zij zullen bij voortduring jaarlijks als Departementale Commissien voor het Lager Schoolwezen zamenkomen onder voorzitting van een hunner, door den Rector aan te wijzen.

10. Een der twee Inspecteurs van elke Akademie zal bijzonderlijk voor het Lager Schoolwezen de werkzaamheden waarnemen van Commissaris-Generaal, tot dus verre belast geweest met het toezigt over de Lagere en Secondaire Scholen. Hij zal de verslagen der Schoolopzieners ontvangen en dezelve den Rector voorleggen. Hij zal bij derzelver vergaderingen kunnen voorzitten, wanneer de Rector zulks zal goedvinden. Alles onverminderd de waakzaamheid, welke de Maires verpligt zijn over de gezegde Scholen te houden.

11. De beide Inspecteurs van de Akademie, in het voorgaand artikel omschreven, zullen jaarlijks het overzigt opmaken van al hetgeen binnen hunne Akademie, betrekkelijk de Lagere Scholen, zal zijn voorgevallen, en voornamelijk van de raadplegingen der Departementale Commissien, en zullen hetzelve, door tusschenkomst van hunnen respectiven Rector, den Groot-Meester doen toekomen.

12. Al hetgeen bij de Hollandsche Wet van 3 April 1806, is verordend, betrekkelijk de af te

leggen examens en de acten der onderscheiden rangen, die verkregen moeten worden om bevoegd te zijn tot het vervullen van den post van Onderwijzer bij het lagere Schoolwezen, zal bij voortduring worden in acht genomen, onder de navolgende bijvoegingen:

13. De Onderwijzers der thans bestaande bijzondere Scholen zullen gehouden zijn, zich binnen drie maanden, te rekenen van de bekendmaking van het tegenwoordig besluit, de middelen aan te schaffen, om er de Fransche taal te onderwijzen.

14. Na een jaar, te rekenen van de bekendmaking van het tegenwoordig besluit, zal niemand eene acte kunnen verkrijgen noch eene School waarnemen, het zij als hoofdonderwijzer het zij als adjunct, zoo hij niet in eigen persoon in staat is om ten minste de beginselen der Fransche taal te onderwijzen, en na twee jaren, zoo hij deze taal niet vlug verstaat en schrijft.

15. De tractementen, aan de Schoolonderwijzers door de Gemeenten toegelegd, en de schoolgelden, die door de leerlingen betaald worden, zullen als voorheen blijven voortduren.

16. De uitgaven der Departementale Commissien, de reiskosten der Schoolopzieners en de tractementen of gedeelten van tractementen der Onderwijzers van de lagere Scholen in zoodanige Gemeenten, die geenerhande hulpbronnen bezitten of kunnen hebben, zullen door de Departementen betaald en elk jaar op het budget der Departementale uitgaven gebragt worden.

17. Onze Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Finantien zijn belast, ieder voor zoo veel

hem aangaat, met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

(*Geteekend*) NAPOLEON.
Van wege den Keizer,
De Minister Secretaris van Staat
(*Geteekend*) *De Graaf* DARU.

AANKONDIGING.

De Inspecteur-Generaal der Keizerlijke Universiteit, als door Zijne Excellentie den Groot-Meester van dezelve Universiteit belast met eene bijzondere zending voor de Hollandsche Departementen;

Maakt, bij dezen, aan allen, die er belang bij hebben, bekend, dat er, uit kracht der Keizerlijke Besluiten, vier Lijceën in de steden *Amsterdam*, *Utrecht*, *Leiden* en *Groningen*, en voorts, in de voornaamste steden, Collegien of secondaire Scholen staan opgerigt te worden, en dat in dezelve de Latijnsche Scholen zullen worden ingelijfd.

Noodigt voorts alle de genen, die — het zij zij bij de nog bestaande Latijnsche Scholen fungeren, — het zij zij anderzins aan het onderwijs verbonden zijn, — als ook hen, die, schoon thans niet bij het onderwijs geplaatst noch daarin werkzaam — zich bij gemelde Lijceën of secondaire Scholen in eenen administrativen post of ook als Onderwijzer zouden wenschen geplaatst te zien — uit, om zich onverwijld *schriftelijk*, doch met *gefrankeerde brieven* aantemelden bij

den Inspecteur-Generaal voornoemd, met bijvoeging der opgave zoo van hunne tegenwoordige werkzaamheden, hunnen ouderdom enz., als van zoodanige betrekking, waarin zij zouden mogen verlangen geplaatst te worden; zullende de Inspecteur voornoemd het daarvoor houden, dat die Onderwijzers der thans bestaande Latijnsche Scholen, als ook die hoofden van Opvoedings-Instituten en houders van Kostscholen, welke zich voor 1 Augustus eerstkomende niet zullen hebben aangemeld, *niet* verlangen in aanmerking te komen om geplaatst te worden bij de nieuw opterigten etablissementen van onderwijs.

Geeft wijders te kennen aan alle hoofden van Opvoedings-Instituten, Kostscholen of andere inrigtingen van dusdanigen aard, het zij openbare, het zij bijzondere, van welk soort ook, dat zij, voor 1 Augustus aanstaande, insgelijks bij den Inspecteur-Generaal voornoemd, met *gefrankeerde brieven* behooren intezenden hun *schriftelijk* verzoek ter verkrijging van de bij de wetten der Universiteit gevorderde vergunning, brevet of diploma, te verleenen door Zijne Excellentie den Groot-Meester der Keizerlijke Universiteit; en zulks overeenkomstig het verordende bij Art. 2, 54 en 103 van het Besluit van 17 Maart 1808, Art. 3, 4 en 27 van het Besluit van 17 September 1808, Art. 3 van het Besluit van 9 April 1809, en Art. 54 en volgende van dat 15 November 1811.

Brengt voorts ter kennisse van alle, zoo wel *openbare* als *bijzondere* Schoolonderwijzers, van welken aard of rang hunne Scholen ook zijn, dat zij zich almede voor 1 Augustus eerstkomende, *schriftelijk*, doch met *gefrankeerde* brieven behooren te vervoegen, elk bij den Districts-Schoolopziener, en, voor het Departement van *de Ooster-Eems*, bij den Heer VAN SWINDEREN, Inspecteur der Akademie van *Gro-*

ningen, met gelijk verzoek ter verkrijging van de ook hun noodwendig geworden vergunning, brevet of diploma, te verleenen door Zijne Excellentie den Groot-Meester der Keizerlijke Universiteit; en zulks almede uit kracht van voorzeide Artikelen der aangehaalde Besluiten en anderen.

Herinnerende eindelijk, dat de wetten en verordeningen der Keizerlijke Universiteit binnen deze Departementen hare kracht en werking verkregen hebben met het bekend worden van het Keizerlijk Besluit van 22 October 1811, waarbij die wetten en inrigtingen op de Hollandsche Departementen werden toegepast, voor zoo verre andere Artikelen van dat Besluit hierin geene verandering mogen hebben gebragt, en dat derhalve gemelde wetten en verordeningen moeten gerekend worden voor deze Departementen verbindende te zijn geweest van 1 November 1811 af aan.

Zij, welke verlangen mogen zich met deze wetten en verordeningen, zoo in het algemeen, als in het bijzonder ter zake boven vermeld, nader bekend te maken, kunnen dezelve in het oorspronkelijke en in eene Hollandsche vertaling vinden in de verschillende Nommers der *Bijdragen ter bevordering van het Onderwijs en de Opvoeding*, van dit jaar, uitgegeven wordende bij P. DEN HENGST en ZOON en de Wed. G. WARNARS en ZOON, Boekverkoopers te Amsterdam.

Haarlem den 12 *Junij* 1812.

De Inspecteur-Generaal der Keizerlijke Universiteit, in Holland.

A. VAN DEN ENDE.

AANKONDIGING.

De Inspecteur-Generaal der Keizerlijke Universiteit, als door Zijne Excellentie den Groot-Meester van dezelve Universiteit belast met eene bijzondere zending voor de Hollandsche Departementen;

Geeft, bij dezen, te kennen aan alle, die, volgens Art. 4 van het Reglement, behoorende tot de Wet van 3 April 1806, onder den titel van Ondermeester, Adjunct, tweeden Meester, of onder welken anderen naam het zijn moge, geheel het opzigt en bestuur over eene Lagere School, over eene zoogenaamde Fransche School, of ook over een Kostschool hebben, of die bij deze Scholen bepaaldelijk belast zijn met het onderwijs van eenig afzonderlijk vak; — alsmede aan dezulken, die, volgens hetzelfde Artikel van genoemd Reglement, onder den titel van Taalmeester, Huisonderwijzer of eenigen anderen, het zij in hunne eigene, het zij aan de huizen van anderen les geven in eenig vak van het Lager of ook van het Tweede onderwijs, daaronder begrepen dat in de Latijnsche taal en Wiskundige wetenschappen; — dat zij zich voor 1 October aanstaande, *schriftelijk*, doch *met gefrankeerde brieven*, behooren te vervoegen, elk bij zijnen Districts-Schoolopziener, en, voor het Departement van *de Ooster-Eems*, bij den Heere VAN SWINDEREN, Inspecteur der Akademie van *Groningen*, met hun verzoek, om van Zijne Excellentie den Groot-Meester der Universiteit te verkrijgen de vergunning, het Brevet of Diploma, welke hun als nu noodwendig geworden is, uit kracht der Besluiten, rakende de Keizerlijke Universiteit, en bepaaldelijk

Verschillende gelegenheden komen er voor om Onderwijzers of ook Ondermeesters en Kweekelingen, welke zich in hunne betrekking wel kwijten, deswegens eenig blijk van goedkeuring te geven door het vereeren van eenig boekgeschenk. Vaak bevindt men zich intusschen bij dergelijke gelegenheden verlegen omtrent de keus van voor hen geschikte werken. Nu daarentegen zal men slechts aan den eenen kant den smaak van zoodanige onderwijzers en de genoemde jonge lieden, en aan den anderen kant de laatste afdeeling der Boekenlijst te raadplegen hebben, om zonder veel moeite te bepalen, welk werk voor ieder hunner het verkieselijkst en nuttigst zijn zoude, waartoe de bijgevoegde prijzen ook niet anders dan zeer gerijfelijk kunnen zijn.

Voorts niet alleen Schoolonderwijzers, maar ook alle huisonderwijzers in eenig vak van het lager onderwijs zullen, door behulp dezer Lijst, gereedelijk geleid worden tot de beste keuze der voorhanden zijnde Nederduitsche werken, dienstig voor het door hen gegeven huisselijk onderrigt.

Inzonderheid zullen ook zoodanige ouders, die de aangename taak op zich nemen om zelve hunne kinderen geheel en al te onderwijzen, of ook dezelve trachten bevorderlijk te zijn in het onderrigt, hetwelk zij elders ontvangen, door raadpleging der Boekenlijst gereedelijk bekend kunnen worden met die werkjes, welke hun daarbij het meeste van dienst zouden zijn. Gelijk het hun ook, als ook alle andere ouders, die hunne kinderen liever een nuttig boekgeschenk, dan poppengoed, sieraden of lekkernijen vereeren, niet dan gerijfelijk en aangenaam kan zijn, bij zulke gelegenheden, door middel der Boekenlijst voorgelicht te worden aangaande eene goede en voor den smaak en aanleg hunner kinderen meest geschikte keuze van deze of gene werkjes.

Eindelijk — en dit zal in het vervolg geen der minste nuttigheden van de Boekenlijst opleveren — uit dezelve zijn met een opslag van het oog te herkennen die vakken van het Lager onderwijs, waarvoor al of niet eene toereikende voorraad van geschriften aanwezig is. Zij, die zich gaarne de moeite geven om ten nutte der jeugd te arbeiden, zullen dus hier de aanwijzing kunnen vinden, van

het geen als nog ontbreekt, of niet dan gebrekkig of onvolledig bearbeid is, en zoo zal deze Boekenlijst het hulpmiddel kunnen worden om den, in vele opzigten wel aanzienljken, maar in andere opzigten daarentegen nog maar matigen of bijna geheel onvolledigen of zelfs gansch en al ontbrekende, voorraad van goede School- en Kinderschriften van dezen of genen aard allengskens te verbeteren en aan te vullen, waartoe alle School- en Kindervrienden bij dezen worden uitgenoodigd de behulpzame hand te bieden (*).

HAARLEM,
Herfstmaand 1810.

A. VAN DEN ENDE,
Inspecteur-Generaal van het Latijnsche en Lagere Schoolwezen.

EXTRACT

uit het Keizerlijk Decreet van 18 *Oct.* 1810.

Art. 50. Alle inrigtingen van Onderwijs zullen gehandhaafd worden. Alle uitgaven zullen betaald worden als voorheen.

Art. 51. Onderwijzers in de fransche taal zullen aangesteld worden in alle scholen volgens het getal leerlingen.

Art. 52. Onze Grootmeester der Universiteit zal aan onzen Minister van Binnenlandsche Zaken voordragen twee titulaire raden van onze Universi-

---

(*) Bij besluit van 1 Dec. 1811 is aangaande deze Boekenlijst een supplement uitgegeven, en even als deze van verbindende kracht verklaard. — Voor de mededeeling van de boekenlijst zelve, hoe belangrijk anders, hebben wij geene plaats kunnen inruimen, te meer niet, omdat hun derzelver verbindende kracht, de hand niet gehouden is.

teit om zich naar Holland te begeven en kennis te nemen van de inrigtingen voor het Onderwijs en rapport daarvan gevende, middelen aan te wijzen om dezelve intelijven in het ligchaam onzer Keizerlijke Universiteit.

EXTRACT eener DISPOSITIE van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, genomen den 3. *van Wintermaand* 1810 N°. 29. *wegens het afnemen der examina door de Commissiën van Onderwijs.*

De MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN gelezen hebbende enz.

Heeft de Minister voorn.

Vooreerst in het algemeen vastgesteld, dat de Commissiën van Onderwijs zullen worden aangemaand, om, ten beste der Schoolbelangen, de zaak der Examina en de uitreiking der rangen meer en meer met de vereischte gestrengheid te behandelen.

Ten tweede, in het bijzonder bepaald, dat de Acten als Schoolonderwijzer van den tweeden rang voortaan niet zullen worden afgegeven, dan aan personen, die den vollen ouderdom van twee en twintig jaren bereikt hebben, — die van den derden rang niet dan aan personen, die volle achttien jaren, — en die van den vierden rang niet dan aan personen, die volle zestien jaren bereikt hebben.

Ten derde, dat bovendien, uitgezonderd eerst nieuw aankomende Buitenlanders, welke zich ten examen mogen aanbieden, den tweeden rang niet zal worden toegewezen, dan aan personen, die voor-

af binnen het Departement, voor welks Commissie van Onderwijs zij zich sisteren, als Hoofdonderwijzers hebben gefungeerd.

Op het Paleis te AMSTERDAM *den* 21 *October* 1811.

NAPOLEON, Keizer der Franschen, Koning van Italie, Beschermer van het Rijnverbond, Bemiddelaar van het Zwitsersch Bondgenootschap enz. enz. enz.

Op het rapport van onzen Minister van Binnenlandsche Zaken,

Hebben wij besloten en besluiten hetgeen volgt:

Art. 1. Wij staan aan onzen Minister van Binnenlandsche Zaken toe een crediet van 400,000 francs op het algemeen reserve-fonds van het Rijk van 1811, ten einde daaruit te betalen de uitgaven van het openbaar onderwijs van den gezegden dienst in Holland.

Onze Ministers van Binnenlandsche Zaken en van de Openbare Schatkist zijn belast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit, ieder voor zoo verre hem aangaat.

(*Geteekend*) NAPOLEON.
Van wege den Keizer,
De Minister Secretaris van Staat
(*Geteekend*) *De Graaf* DARU.

Te AMSTERDAM *den* 22. *October* 1811.

NAPOLEON; Keizer der Franschen, Koning van

Italie, Beschermer van het Rijnverbond, Bemiddelaar van het Zwitsersch Bondgenootschap enz. enz. enz.

Op het rapport van onzen Minister van Binnenlandsche Zaken,

Hebben wij besloten en besluiten hetgeen volgt:

8. De thans bestaande inrigtingen op het Lager Schoolwezen en Onderwijs worden gehandhaafd.

9. De Schoolopzieners, ingevolge de wet van 3 April 1806 in Holland gevestigd, zullen hunne werkzaamheden behouden; zij zullen bij voortduring jaarlijks als Departementale Commissien voor het Lager Schoolwezen zamenkomen onder voorzitting van een hunner, door den Rector aan te wijzen.

10. Een der twee Inspecteurs van elke Akademie zal bijzonderlijk voor het Lager Schoolwezen de werkzaamheden waarnemen van Commissaris-Generaal, tot dus verre belast geweest met het toezigt over de Lagere en Secondaire Scholen. Hij zal de verslagen der Schoolopzieners ontvangen en dezelve den Rector voorleggen. Hij zal bij derzelver vergaderingen kunnen voorzitten, wanneer de Rector zulks zal goedvinden. Alles onverminderd de waakzaamheid, welke de Maires verpligt zijn over de gezegde Scholen te houden.

11. De beide Inspecteurs van de Akademie, in het voorgaand artikel omschreven, zullen jaarlijks het overzigt opmaken van al hetgeen binnen hunne Akademie, betrekkelijk de Lagere Scholen, zal zijn voorgevallen, en voornamelijk van de raadplegingen der Departementale Commissien, en zullen hetzelve, door tusschenkomst van hunnen respectiven Rector, den Groot-Meester doen toekomen.

12. Al hetgeen bij de Hollandsche Wet van 3 April 1806, is verordend, betrekkelijk de af te

leggen examens en de acten der onderscheiden rangen, die verkregen moeten worden om bevoegd te zijn tot het vervullen van den post van Onderwijzer bij het lagere Schoolwezen, zal bij voortduring worden in acht genomen, onder de navolgende bijvoegingen:

13. De Onderwijzers der thans bestaande bijzondere Scholen zullen gehouden zijn, zich binnen drie maanden, te rekenen van de bekendmaking van het tegenwoordig besluit, de middelen aan te schaffen, om er de Fransche taal te onderwijzen.

14. Na een jaar, te rekenen van de bekendmaking van het tegenwoordig besluit, zal niemand eene acte kunnen verkrijgen noch eene School waarnemen, het zij als hoofdonderwijzer het zij als adjunct, zoo hij niet in eigen persoon in staat is om ten minste de beginselen der Fransche taal te onderwijzen, en na twee jaren, zoo hij deze taal niet vlug verstaat en schrijft.

15. De tractementen, aan de Schoolonderwijzers door de Gemeenten toegelegd, en de schoolgelden, die door de leerlingen betaald worden, zullen als voorheen blijven voortduren.

16. De uitgaven der Departementale Commissien, de reiskosten der Schoolopzieners en de tractementen of gedeelten van tractementen der Onderwijzers van de lagere Scholen in zoodanige Gemeenten, die geenerhande hulpbronnen bezitten of kunnen hebben, zullen door de Departementen betaald en elk jaar op het budget der Departementale uitgaven gebragt worden.

17. Onze Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Finantien zijn belast, ieder voor zoo veel

hem aangaat, met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

(*Geteekend*) NAPOLEON.
Van wege den Keizer,
De Minister Secretaris van Staat
(*Geteekend*) *De Graaf* DARU.

AANKONDIGING.

De Inspecteur-Generaal der Keizerlijke Universiteit, als door Zijne Excellentie den Groot-Meester van dezelve Universiteit belast met eene bijzondere zending voor de Hollandsche Departementen;

Maakt, bij dezen, aan allen, die er belang bij hebben, bekend, dat er, uit kracht der Keizerlijke Besluiten, vier Lijceën in de steden *Amsterdam*, *Utrecht*, *Leiden* en *Groningen*, en voorts, in de voornaamste steden, Collegien of secondaire Scholen staan opgerigt te worden, en dat in dezelve de Latijnsche Scholen zullen worden ingelijfd.

Noodigt voorts alle de genen, die — het zij zij bij de nog bestaande Latijnsche Scholen fungeren, — het zij zij anderzins aan het onderwijs verbonden zijn, — als ook hen, die, schoon thans niet bij het onderwijs geplaatst noch daarin werkzaam — zich bij gemelde Lijceën of secondaire Scholen in eenen administrativen post of ook als Onderwijzer zouden wenschen geplaatst te zien — uit, om zich onverwijld *schriftelijk*, doch met *gefrankeerde brieven* aantemelden bij

den Inspecteur-Generaal voornoemd, met bijvoeging der opgave zoo van hunne tegenwoordige werkzaamheden, hunnen ouderdom enz., als van zoodanige betrekking, waarin zij zouden mogen verlangen geplaatst te worden; zullende de Inspecteur voornoemd het daarvoor houden, dat die Onderwijzers der thans bestaande Latijnsche Scholen, als ook die hoofden van Opvoedings-Instituten en houders van Kostscholen, welke zich voor 1 Augustus eerstkomende niet zullen hebben aangemeld, *niet* verlangen in aanmerking te komen om geplaatst te worden bij de nieuw opterigten etablissementen van onderwijs.

Geeft wijders te kennen aan alle hoofden van Opvoedings-Instituten, Kostscholen of andere inrigtingen van dusdanigen aard, het zij openbare, het zij bijzondere, van welk soort ook, dat zij, voor 1 Augustus aanstaande, insgelijks bij den Inspecteur-Generaal voornoemd, met *gefrankeerde brieven* behooren intezenden hun *schriftelijk* verzoek ter verkrijging van de bij de wetten der Universiteit gevorderde vergunning, brevet of diploma, te verleenen door Zijne Excellentie den Groot-Meester der Keizerlijke Universiteit; en zulks overeenkomstig het verordende bij Art. 2, 54 en 103 van het Besluit van 17 Maart 1808, Art. 3, 4 en 27 van het Besluit van 17 September 1808, Art. 3 van het Besluit van 9 April 1809, en Art. 54 en volgende van dat 15 November 1811.

Brengt voorts ter kennisse van alle, zoo wel *openbare* als *bijzondere* Schoolonderwijzers, van welken aard of rang hunne Scholen ook zijn, dat zij zich almede voor 1 Augustus eerstkomende, *schriftelijk*, doch met *gefrankeerde* brieven behooren te vervoegen, elk bij den Districts-Schoolopziener, en, voor het Departement van *de Ooster-Eems*, bij den Heer VAN SWINDEREN, Inspecteur der Akademie van *Gro-*

ningen, met gelijk verzoek ter verkrijging van de ook hun noodwendig geworden vergunning, brevet of diploma, te verleenen door Zijne Excellentie den Groot-Meester der Keizerlijke Universiteit; en zulks almede uit kracht van voorzeide Artikelen der aangehaalde Besluiten en anderen.

Herinnerende eindelijk, dat de wetten en verordeningen der Keizerlijke Universiteit binnen deze Departementen hare kracht en werking verkregen hebben met het bekend worden van het Keizerlijk Besluit van 22 October 1811, waarbij die wetten en inrigtingen op de Hollandsche Departementen werden toegepast, voor zoo verre andere Artikelen van dat Besluit hierin geene verandering mogen hebben gebragt, en dat derhalve gemelde wetten en verordeningen moeten gerekend worden voor deze Departementen verbindende te zijn geweest van 1 November 1811 af aan.

Zij, welke verlangen mogen zich met deze wetten en verordeningen, zoo in het algemeen, als in het bijzonder ter zake boven vermeld, nader bekend te maken, kunnen dezelve in het oorspronkelijke en in eene Hollandsche vertaling vinden in de verschillende Nommers der *Bijdragen ter bevordering van het Onderwijs en de Opvoeding*, van dit jaar, uitgegeven wordende bij P. DEN HENGST en ZOON en de Wed. G. WARNARS en ZOON, Boekverkoopers te Amsterdam.

Haarlem den 12 *Junij* 1812.

De Inspecteur-Generaal der Keizerlijke Universiteit, in Holland.

A. VAN DEN ENDE.

AANKONDIGING.

De Inspecteur-Generaal der Keizerlijke Universiteit, als door Zijne Excellentie den Groot-Meester van dezelve Universiteit belast met eene bijzondere zending voor de Hollandsche Departementen;

Geeft, bij dezen, te kennen aan alle, die, volgens Art. 4 van het Reglement, behoorende tot de Wet van 3 April 1806, onder den titel van Ondermeester, Adjunct, tweeden Meester, of onder welken anderen naam het zijn moge, geheel het opzigt en bestuur over eene Lagere School, over eene zoogenaamde Fransche School, of ook over een Kostschool hebben, of die bij deze Scholen bepaaldelijk belast zijn met het onderwijs van eenig afzonderlijk vak; — alsmede aan dezulken, die, volgens hetzelfde Artikel van genoemd Reglement, onder den titel van Taalmeester, Huisonderwijzer of eenigen anderen, het zij in hunne eigene, het zij aan de huizen van anderen les geven in eenig vak van het Lager of ook van het Tweede onderwijs, daaronder begrepen dat in de Latijnsche taal en Wiskundige wetenschappen; — dat zij zich voor 1 October aanstaande, *schriftelijk*, doch *met gefrankeerde brieven*, behooren te vervoegen, elk bij zijnen Districts-Schoolopziener, en, voor het Departement van *de Ooster-Eems*, bij den Heere VAN SWINDEREN, Inspecteur der Akademie van *Groningen*, met hun verzoek, om van Zijne Excellentie den Groot-Meester der Universiteit te verkrijgen de vergunning, het Brevet of Diploma, welke hun als nu noodwendig geworden is, uit kracht der Besluiten, rakende de Keizerlijke Universiteit, en bepaaldelijk

van Art. 3 en 54 van het Besluit van 17 Maart 1808, en van Art. 54 en 56 van dat van 15 November 1811.

Wijders noodigt hij alle, — die, eenige acte en rang als Schoolonderwijzer, ten gevolge van een voor eene der Departementale commissiën van openbaar Onderwijs afgelegd examen, verkregen hebbende, niet dadelijk als Schoolonderwijzer geplaatst zijn, en verlangen zouden als zoodanig geplaatst te worden, — uit, om zich insgelijks voor 1 October aanstaande, *schriftelijk*, doch *met gefrankeerde brieven*, te vervoegen aan den Schoolopziener van hun District, en, voor het Departement van *de Ooster-Eems*, aan den Heere VAN SWINDEREN voornoemd, met inzending zoo der meest voldoende getuigschriften van hun gedrag en goede zeden, als der opgave van hunnen naam, voornamen, ouderdom, woonplaats, en van het Departement, waarbinnen zij bij voorkeur zouden mogen wenschen geplaatst te worden, alsmede van hunne tegenwoordige werkzaamheden en omstandigheden.

Eindelijk herinnert hij aan die genen der hoofden van Opvoedings-Instituten, Kostscholen of alle andere inrigtingen van dusdanigen aard, het zij openbare, het zij bijzondere, van welk soort ook, — als ook aan diegenen der openbare en bijzondere Schoolonderwijzers, van welken aard of rang hunne Scholen ook zijn, — welke zich ten gevolge der aankondiging van 12 Junij ll. niet hebben aangemeld, — de verpligting, welke hun daartoe bij die aankondiging is opgelegd geworden, hun als nog de vrijheid verleenende, om zich in den loop der maand September aanstaande aantemelden, en tevens te kennen gevende, dat de verpligting om zich aantemelden, zonder eenigerhande uitzondering, toepasselijk is op alle, die, onder wel-

ken titel ook, doorgaande en tegen eenen bepaalden prijs, bij zich in huis hebben inwonen of bij zich aan huis ontvangen jongelieden ter bezorging hunner opvoeding, of ten einde hun te onderwijzen in vakken, tot het Lagere of ook Tweede onderwijs behoorende.

Haarlem den 27 Augustus 1812.

De Inspecteur-Generaal der Keizerlijke Universiteit, in Holland.

A. VAN DEN ENDE.

AANKONDIGING.

De Inspecteur-Generaal der Keizerlijke Universiteit, door Zijne Excellentie den Groot-Meester van dezelve Universiteit belast met eene bijzondere zending voor de Hollandsche Departementen;

Herinnerende, dat de Besluiten en Reglementen betreffende de Universiteit medebrengen, dat *geenerhande etablissement van onderwijs kan opgerigt worden buiten de Universiteit en zonder de autorisatie van haren Chef; dat niemand eene school kan opzetten noch openlijk onderwijzen zonder lid der Universiteit te zijn, en zonder dat daartoe door den Groot-Meester de vergunning is verleend geworden*, en *dat alle de posten bij de Universiteit door hem begeven worden.* (Besluit van 17 Maart 1808, art. 2, 3, 54 en 59. Besluit van 17 September 1808, art. 3, en Besluit van 15 November 1811, art. 54, 56 en 192.)

Brengt, bij dezen, ter kennis van alle die er belang bij hebben, dat er, van nu af aan, een Proces-

Verbaal zal behooren opgemaakt te worden van de vergelijkende examens, afgenomen door of onder de directie van den Districts-Schoolopziener van alle de wettige Sollicitanten naar eenige opengevallen Lagere School, en dat dit Proces-Verbaal, gecertificeerd door genoemden Inspecteur en door die genen, welke dus verre het regt oefenden van Onderwijzers aantestellen of de admissie te verleenen tot het opzetten van scholen, — en voorzien van de aanmerkingen zoo van den eenen als van de anderen, strekkende om de begaafdheden der Candidaten, alsmede de aanspraak te doen kennen, die zij op het verkrijgen van de plaats mogen hebben, — binnen den tijd van veertien dagen na het afgenomen examen zal moeten gezonden worden aan bovengem. Inspecteur-Generaal.

Wijders herinnert hij, dat, overeenkomstig met de Wet van 3 April 1806, geenerhande opengevallen plaats zal kunnen vervuld worden, zonder dat er eene meest uitvoerige en naar de voorschriften van genoemde Wet ingerigte aankondiging van zal zijn geplaatst geworden in het aanhangsel der *Bijdragen ter bevordering van het onderwijs en de opvoeding*; dat deze aankondiging, opgemaakt onder overleg en afspraak met den Districts-Schoolopziener, zoodra mogelijk en ten langsten binnen de eerste vier weken na het invallen der vacature, zal moeten ingezonden worden bij den Inspecteur-Generaal; dat de tijd van de uitnoodiging der Sollicitanten, en van derzelver oproeping tot het vergelijkend examen niet zal kunnen bepaald worden, dan nadat gezegde aankondiging door het genoemde Tijdschrift behoorlijke publiciteit zal kunnen verkregen hebben; en dat men, in alle gevallen, gehouden zal zijn te voorzien in de onafgebroken voortzetting van het onderwijs en zulks onder overleg en afspraak met den Districts-Schoolopziener.

Voorts geeft hij te kennen aan alle de genen, die de vergunning zouden mogen verlangen te verkrijgen tot het opzetten van eene bijzondere Lagere School der tweede klasse, of tot het openlijk onderwijzen, dat zij verpligt zijn zich stiptelijk te houden aan het geen bovenaangehaalde Wet ten dezen aanzien voorschrijft, en dat, na dat alle de formaliteiten zullen zijn in acht genomen, daarvan het Proces-Verbaal door den Districts-Schoolopziener zal worden ingezonden bij den Inspecteur-Generaal.

Aanbelangende het Departement van de *Ooster-Eems*, zoo zullen, tot dat daarin nader zal zijn voorzien, die genen, welke tot nu toe het regt van aanstelling van Onderwijzers of van het verleenen van vergunning tot het opzetten van scholen en het openlijk onderwijzen geoefend hebben, aan den Heere VAN SWINDEREN, Inspecteur der Akademie van *Groningen*, de lijst inzenden van de Sollicitanten, welke zich naar de opengevallen plaatsen, of wel ter oprigting van eene bijzondere school, of ook tot het openlijk onderwijzen, zullen mogen opdoen, en deze lijst van hunne aanmerkingen doen vergezeld gaan. Welke lijst vervolgens, voorzien van de opmerkingen van gemelden Akademischen Inspecteur, door denzelven zal worden ingezonden bij den Inspecteur-Generaal, ten einde er insgelijks de voordragt wegens te doen aan Zijne Excellentie den Groot-Meester der Universiteit.

Haarlem den 28 *Augustus* 1812.

De Inspecteur-Generaal der Keizerlijke Universiteit, in Holland.

A. VAN DEN ENDE.

AANKONDIGING.

De Inspecteur Generaal der Keizerlijke Universiteit in Holland, aan allen, dien het aangaat:

Toen Zijne Majesteit, de Keizer en Koning, de belangrijke stichting der Universiteit vestigde, werd zij door Hoogstdezelve belast met de onkosten der hoogere Etablissementen van Onderwijs binnen alle de Akademien, doch haar tevens hare eigene inkomsten toegelegd, bestaande in regten op het Diploma en in eene heffing, de eersten ten laste van de hoofden der scholen, de laatste te dragen door de leerlingen.

Reeds het Keizerlijk Besluit van 6 Januarij 1811 gelastte de toepassing der Universiteits wetten en regten op de Hollandsche Departementen. Het besluit van 15 November van hetzelfde jaar, betrekkelijk het Bestuur der Universiteit, en geplaatst in de Dagbladen van alle de Departementen, kondigde de bijzonderheden, deze regten betreffende, den gang van derzelver heffing, de middelen van dwang en de geregtelijke vervolging tegen de schuldenaren der Universiteit aan.

De overige wetten werden insgelijks, met den aanvang van het jaar 1812, in de Bijdragen ter bevordering van Onderwijs en Opvoeding bekend gemaakt, onder herhaalde aankondiging van de invoering der Universiteits-wetten in Holland, en bijzonderlijk van derzelver werking op deszelfs scholen, van de afkondiging van het Besluit van 22 October 1811 af aan; hetwelk bovendien ten alleruitdrukkelijkste door den ondergeteekende herhaald werd bij zijne aankondiging van 12 Junij 1812, geplaatst in alle de Departementale Dagbladen.

De Universiteit, met den aanvang van het jaar 1812, belast zijnde met het onderhoud der hoogere stichtingen van onderwijs in Holland, vordert, van dit zelfde tijdstip af aan, de invoering en heffing harer regten, ten aanzien van de Scholen van Holland en van de bijzondere personen, die heele of halve kostdiscipelen of ook alleen dagleerlingen hebben; een maatregel, welke in deze Departementen alleen vertraagd werd door de beraadslagingen van Z. E. den Groot-Meester en van den Raad der Universiteit, over de middelen, geschikt om voor 1812 de heffing zoo veel mogelijk te verminderen.

Geroepen om deze zaak te regelen, zond de ondergeteekende deswegens op den 31 December 1812 aan de Bestuurders en de Hoofden van Scholen eene circulaire af, bevattende alle de noodige instructien, en magtigde hij hen, in de laatste dagen van de maand Maart ll., bij eenen naderen brief, om over hunne leerlingen het montant te heffen, door hen voor 1812, aan de Universiteit verschuldigd.

Ten einde nu aan de werkzaamheden, die daaruit voor de Bestuurders en Hoofden van Scholen ontstaan, de vereischte wettigheid te geven, zoo wordt hiervan aan allen, dien het aangaat, kennis gegeven.

De stukken, aan de Hoofden van Scholen toegezonden, en inzonderheid de in het Nederduitsch geschrevene circulaire N°. 11, bevatten nadere inlichtingen omtrent deze geheele zaak.

Haarlem den 8 *April* 1813.

De Inspecteur Generaal voorn.,

A. VAN DEN ENDE.

AANKONDIGING.

De Inspecteur Generaal der Keizerlijke Universiteit in Holland, belast met de Rectorale functien binnen de Akademien van Leiden en Groningen, en gemagtigd tot het regelen der Universiteits-heffing, binnen dit ressort, voor den dienst van het jaar 1812;

Gezien hebbende de navolgende artikelen van het Keizerlijk Besluit van 15 November 1811 wegens het bestuur der Universiteit:

Art. 41. Ten gevolge van het Keizerlijk Decreet van den 17 Maart 1808, zal de Keizerlijke Universiteit de Jurisdictie hebben over hare Leden, in al het geen betreft de nakoming van hare Statuten en Reglementen, de vervulling van ieders pligten en verpligtingen enz.

Art. 46. Ingeval de Raad der Universiteit regter moet zijn, zal de Groot-Meester, in dringende gevallen, provisioneel, bij bloote besluiten, de schorsing, de gevangenzetting of andere dergelijke maatregelen, die zijne bevoegdheid niet te buiten gaan, mogen gelasten; hij zal daartoe de Rectoren kunnen magtigen, mits dezen hem daarvan onverwijld kennis geven.

Art. 52. De Rector, belast met de uitvoering (van hetgeen de aan de Universiteit, verschuldigde regten aangaat) zal tegen de nalatige Onderwijzers en Kostschoolhouders dwangmiddelen bepalen, die bij provisie ten uitvoer gelegd kunnen worden, onverminderd het geen bepaald is bij Art. 63, in geval, van valsche opgaven.

Art. 66. Ieder Lid van de Universiteit, dat te kort komt in de ondergeschiktheid bij de Statuten en Re-

glementen vastgesteld, zal worden berispt, gecensureerd en geschorst in zijne bediening, naar de zwaarte van het vergrijp.

Art. 116. De invordering der regten, door alle de Onderwijzers, Kostschoolhouders en Directeuren van Scholen aan de Universiteit verschuldigd, zoo voor hun zelven, als voor rekening der leerlingen, zal door de Rectoren geschieden.

Art. 120. De Staten (door hen intezenden) zullen tegen de Onderwijzers, Kostschoolhouders en Directeuren van Scholen, die achterlijk mogten zijn in daarvan het montant te voldoen, executoir zijn, krachtens de contrainte, door den Rector, overeenkomstig Art. 52 van het tegenwoordig Decreet, uitgevaardigd.

Art. 121. Blijven de Onderwijzers en Kostschoolhouders in gebreke, om de vermelde staten intezenden na de aan hun op aanzoek van den Rector gedane sommatie, dan zullen zij, op diens aanklagte, worden vervolgd door onzen Keizerlijken Procureur, die het sluiten hunner School zal kunnen gelasten.

Art. 122. Eveneens zal gehandeld worden met de Onderwijzers en Kostschoolhouders, die weigerachtig of achterlijk zijn in het voldoen der door hen, achtervolgens de Statuten en Reglementen, persoonlijk verschuldigde regten.

Art. 161. Onze Procureurs Generaal en Keizerlijke Procureurs zijn insgelijks gehouden, om, ingeval van nalatigheid of vertraging van de zijde der Beambten van de Universiteit, de personen, die er leden van zijn, te vervolgen, naar gelang der misdaden en contraventien, die bij Titel 11, Hoofdst. 11 zijn opgenoemd.

Voorts gezien hebbende de volgende Artikelen der Instructie, door Z. Exellentie den Groot-Meester den

31 Januarij 1812 gegeven aan de Rectoren der Akademien wegens de uitvoering van het Decreet van 15 Nov. 1811:

»Ingeval de hoofden van Scholen aan de sommatie geen gehoor geven binnen drie dagen, zal de Rector hen op staande voet aangeven aan den Keizerlijken Procureur. Blijft de Keizerlijke Procureur in gebreke de vervolgingen te werk te stellen binnen de voorgeschreven tijden, zoo zal de Rector deze inbreuk ter kennisse van den Procureur Generaal brengen, en er onverwijld den Groot-Meester van berigten."

»Ingeval, na de bepaling van het aan de Universiteit verschuldigde wegens de heffing, hoofden van Scholen, die gesteld zijn tot hare debiteurs, nalatig of achterlijk zijn in de betaling, zal de Rector onverwijld tegen hen dwangmiddelen uitvaardigen, opgemaakt in den daarvoor bepaalden vorm.

»De contrainten, voorzien met het zegel van de Akademie, zullen door eenen Bode aan de pligtschuldigen worden aangezegd. Bij dezelfde Acte zal de last gevoegd worden om, uiterlijk, binnen drie dagen te betalen.

»Blijven de pligtschuldigen in gebreke binnen dezen zoo even genoemden tijd te betalen, zoo zullen zij er toe gedwongen worden door het aanslaan en verkoopen van hun huisraad en eigendommen, met in achtneming van de formaliteiten, voorgeschreven bij het Wetboek van Burgerlijke Regtspleging."

»Alle de boven opgenoemde verordeningen, betrekkelijk tot de vervolgingen wegens de invordering der regten, aan de Universiteit toegekend, zijn toepasselijk op de achterstallige heffingen en op het jaarlijksche regt van Diploma, welke nog niet mogten voldaan zijn."

In aanmerking nemende, dat vele Onderwijzers en Kostschoolhouders nalatig zijn gebleven in de door hun aan de Universiteit verschuldigde regten, het zij voor het Diploma over 1812 of 1813, het zij voor de Universiteits-heffing op hunne leerlingen over 1812, te voldoen, en willende als nog ten hunnen aanzien alle mogelijke gematigheid gebruiken;

Herinnert hij hun, bij dezen, hunne pligten en hunne verpligtingen, als ook de onaangename gevolgen, waaraan zij zich door hunne nalatigheid of vertraging blootstellen, en verleent hun als nog een nieuw, maar laatst uitstel, om uiterlijk voor den 15 der toekomende maand Junij het geheele beloop der door hen verschuldigde sommen, zoowel ten hunnen eigenen laste, als ten laste hunner leerlingen te voldoen; hen tevens waarschuwende, dat zij, bij het veronachtzamen ook van dit blijk van toegeeflijkheid en welwillendheid, zullen dringen tot het te werk stellen der dwangmiddelen bij de Keizerlijke decreten en statuten der Universiteit in dergelijke gevallen voorgeschreven, en dat zij alsdan alleen aan zich zelven zullen te wijten hebben alle die nadeelige gevolgen, welke hieruit, zoowel voor hen zelven, als voor hunne Scholen zullen moeten voortvloeijen.

Haarlem 24 *Mei* 1813.

De Inspecteur Generaal voornoemd,

A. VAN DEN ENDE.

EXTRACT uit het register der Besluiten van het Algemeen Bestuur der Vereenigde Nederlanden.

Zaturdag 4 Dec. 1813.

In aanmerking nemende, dat de inrigtingen van openbaar onderwijs, binnen de Vereenigde Nederlanden, op eenen geregelden voet behooren te worden gehouden, en dat eenige voorzieningen deswege onverwijld noodzakelijk zijn.

BESLUIT.

Art. 5. Alle inrigtingen thans ten aanzien van de onderscheidene deelen zoo van het hooger als lager onderwijs bestaande, hetzij uit krachte van vroegere algemeene en bijzondere Hollandsche Wetten en Reglementen, hetzij ten gevolge der kortstondige verbinding van het onderwijs met de Keizerlijke Universiteit, zullen worden gehandhaafd, tot dat deswegens, in den Geest der tegenwoordige omstandigheden, voorziening zal zijn gedaan.

Art. 6. Alle voordragten aan het Algemeen Bestuur, betrekking hebbende tot het hooger en lager Onderwijs, zullen moeten geschieden door tusschenkomst van den Commissaris Generaal voor de Binnenlandsche Zaken.

Op last van het Algemeen Bestuur voornoemd.
De Secretaris Generaal,

(*get.*) A. R. FALCK.

Wij WILLEM, bij de gratie GODS, Prins van Oranje-Nassau, Souverein Vorst der Vereenigde Nederlanden, enz., enz., enz.

In aanmerking nemende, dat omtrent de Universiteits belastingen, gedurende de vereeniging met Frankrijk ingevoerd, onverwijld eenige voorzieningen behooren genomen te worden.

Gehoord de voordragt van onzen Commissaris Generaal voor de Binnenlandsche Zaken.

Hebben wij besloten en besluiten:

Art. 1. De Universitaire heffing of belasting op het onderwijs wordt afgeschaft.

Art. 2. Des niettegenstaande zal al het achterstallige van de Universitaire heffing op de leerlingen tot op den 10 Dec. ll. moeten worden betaald, alsmede het jaarlijksch regt van Diploma, door de Onderwijzers zelve te voldoen, welk regt van Diploma, door hun vóór den 1 Nov. had moeten zijn betaald geworden.

Art. 3. De heffing dezer achterstallen zal op denzelfden voet geschieden, als dus verre gebruikelijk was, wordende de gewezen Inspecteur Generaal der Universiteit, thans Commissaris tot de zaken van het Publiek Onderwijs, geauthoriseerd tot het regelen en afdoen van deze geheele zaak de concert met de respective Academische raden.

Art. 4. De Commissaris tot de zaken etc.

Art. 5. Onze Commissaris Generaal voor de Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit.

Gegeven in den *Haag* den 18 Dec. 1813, en van onze regering het eerste.

(*geteekend*) WILLEM.

Ter ordonnantie van Z. K. Hoogheid,

(*geteekend*) A. R. FALCK.

BESLUIT, *van den* 20[sten] *Maart* 1814, N°. 2, *waarbij de Wet, van den* 3[den] *April* 1806, *betrekkelijk het Lager Schoolwezen, in werking wordt gebragt.*

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, SOUVEREIN VORST DER VEREENIGDE NEDERLANDEN, enz., enz., enz.

In aanmerking nemende, dat het Lager Schoolwezen, gedurende den tijd der Fransche overheersching, geenszins met die oplettendheid en onbekrompene zorg is behandeld geworden, welke hetzelve verdient, en die ook bevorens hier te Lande aan hetzelve was te koste gelegd;

En willende een zoo aangelegen onderwerp, hoe eer hoe liever, herstellen op dien voet, welke alom als de nuttigste en doelmatigste erkend, en door de ondervinding zelve als zoodanig aangeprezen is;

Gehoord de voordragt van Onzen Commissaris-Generaal van Binnenlandsche Zaken:

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. De wet van den 3[den] April 1806, zal, bij voortduring, beschouwd worden als de grondslag der

Nederlandsche School-inrigtingen, en zullen alle daarop rustende algemeene en bijzondere School-verordeningen niet alleen worden gehandhaafd in de Provinciën, alwaar dezelve bereids zijn ingevoerd, maar ook, behoudens de noodzakelijke modificatiën, in die gedeelten van den Staat in werking worden gebragt, welke, in den jare 1806, zich daarvan afgescheurd bevonden, en eerst onlangs met denzelven hereenigd zijn of verder zullen worden.

Art. 2. Ter vervulling der openvallende plaatsen van Schoolonderwijzers, zullen, op den tot hiertoe gebruikelijken voet, de opgeroepene wettige sollicitanten aan een vergelijkend examen worden onderworpen, en zal, na ontvangst van het verslag deswege, Onze Commissaris-Generaal van Binnenlandsche Zaken de autorisatie tot de aanstelling of toelating verleenen en de vereischte akte uitreiken.

Art. 3. Onze Commissaris-Generaal van Binnenlandsche Zaken zal ons nader dienen van consideratiën over de vrage, of en in hoe verre de kosten van het onderwijs gevoegelijk door andere middelen, dan door subsidie uit 's Lands schatkist zouden kunnen worden bestreden, en speciaal omtrent hetgene, met dit oogmerk, ten aanzien der reeds bestaande of verder op te rigtene en uit te breidene Gemeentelijke Schoolfondsen, behoort te worden vastgesteld.

Art. 4. Inmiddels, en in afwachting Onzer finale beslissing deswege, zullen aan de Schoolonderwijzers uit 's Lands kasse, en te rekenen van primo December 1813, of zoodanige Traktementen of Subsidiën worden uitbetaald, als zij, vóór de inlijving dezer Landen in Frankrijk, respectivelijk uit 's Lands of uit eenige Algemeene kasse genoten hebben.

Art. 5. Onze Commissaris-Generaal van Binnenlandsche Zaken is belast met de executie van dit Be-

sluit, hetwelk zal worden gebragt ter kennisse van de Rekenkamer, en voorts in het Staatsblad geïnsereerd.

Gegeven in 's Gravenhage, den 20sten Maart des jaars 1814, en van Onze Regering het eerste.

(*geteekend*) WILLEM.

Ter ordonnantie van Zijne Koninklijke Hoogheid,

De algemeene Secretaris van Staat.

(*geteekend*) A. R. FALCK.

BESLUIT, *waarbij de tot dusverre bestaan hebbende Departementale Commissiën van Onderwijs worden ontbonden, en vervangen door nieuwe Provinciale Commissiën, met benoeming van derzelver Leden en Secretarissen.*

Van den 4 Maart 1815.

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, SOUVEREIN VORST DER VEREENIGDE NEDERLANDEN, enz., enz., enz.

Gezien ons Besluit van den 20sten Maart 1814, waarbij de wet van den 3den April 1806, betrekkelijk het Lager Schoolwezen, in werking wordt gebragt;

Gelet op Art. 6, 7 en 8 van dezelfde wet, als ook op Art. 18 en 21 der daarbij behoorende in-

structie der Schoolopzieners en Commissiën van Onderwijs;

Gehoord de voordragt van Onzen Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, van den 28sten Februarij 1815, N°. 30;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1. Dat de dus verre bestaande Departementale Commissiën van Onderwijs zullen worden ontbonden en derzelver leden van hunnen post honorabel ontslagen, gelijk geschiedt bij dezen, en zulks met 1 April dezes jaars, of wel met den afloop der eerstkomende voorjaarsvergadering dezer Commissiën, onder de verpligting echter, om, overeenkomstig Art. 15 van de Instructie der Schoolopzieners en Commissiën van Onderwijs, te zorgen, dat alle papieren, stukken en aanteekeningen, dadelijk, en in behoorlijke orde, aan hunne opvolgers of de haar vervangende Commissiën worden geëxtradeerd.

Art. 2. Dat de thans bestaande Departementale Commissiën van Onderwijs, met den afloop harer eerstkomende voorjaars-vergadering, dadelijk zullen worden vervangen door de Provinciale Commissiën van Onderwijs, in diervoege, dat in elke provincie of landschap der Vereenigde Nederlanden eene zoodanige Commissie zal worden gevestigd.

Art. 3. Dat Gelderland in 10
Zuid-Holland in 9
Noord-Holland in 8
Zeeland in 5
Utrecht in 4
Vriesland in 9
Overijssel in 6
Groningen in 6
Noord-Braband in 9
Drenthe in 4

15

Limburg in	8
Antwerpen in	8

Schooldistrikten zal worden verdeeld, en de respective Commissiën uit even zoo vele leden zullen bestaan, als de provincie of het landschap Schooldistrikten heeft, met dien verstande echter, dat eenige distrikten zullen worden waargenomen door twee Schoolopzieners, onder genot van een evenredig aandeel in het gedeelte der globale som, aan zoodanig distrikt toe te leggen, behoudende echter beide, ieder op zichzelven, gelijke stem en zitting in hunne respective Commissiën.

Art. 4. Dat als globale somme zal worden toegelegd aan de Commissie van

Gelderland.	*f*	3400.
Zuid-Holland.	-	3300.
Noord-Holland.	-	3150.
Zeeland.	-	2000.
Utrecht.	-	1600.
Vriesland.	-	3400.
Overijssel.	-	2300.
Groningen.	-	2100.
Noord-Braband.	-	3250.
Drenthe.	-	1500.
Limburg.	-	2800.
Antwerpen.	-	2600.
Te zamen. .	*f*	31400.

Art. 5. Dat tot leden der Provinciale Commissiën van Onderwijs en Schoolopzieners zullen worden aangesteld, gelijk geschiedt bij deze.

Art. 6. Dat, bij alteratie van art. 21 der instructie van Schoolopzieners en Commissiën van Onderwijs voortaan, bij elke Commissie, uit hare respective leden zal worden benoemd een vaste Secre-

taris, tegen het genot van eenig dedommagement uit de globale sommen, boven bij art. 4 dezes besluits, aan de Commissiën van Onderwijs respectivelijk toegelegd.

Art. 7. Dat voortaan, bij invallende vacaturen, deze vaste Secretarissen zullen worden benoemd op gelijke wijze als de leden zelve, doch nu onmiddellijk door Ons, gelijk daartoe benoemd worden bij deze.

Art. 8. Dat, bij alteratie van het laatste lid van art. 18 van gemelde Instructie, de vergaderingen der Commissie van Zuid-Holland, voortaan, in plaats van te Rotterdam, in 's Gravenhage, die daarentegen der Commissie van Noord-Holland, overeenkomstig hetzelfde artikel, in plaats van te Amsterdam, vervolgens weder te Haarlem zullen gehouden worden.

Art. 9. Dat aan Onzen Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken zal worden aanbevolen, gelijk geschiedt bij deze, het regelen van de nadere distrikts-verdeeling, van de distributie der globale sommen onder de leden der respective Commissiën, van het dedommagement uit dezelve globale sommen aan de vaste Secretarissen jaarlijks toeteleggen, alsmede het opmaken en vaststellen eener Instructie voor dezelve; en voorts genoemde Onze Secretaris van Staat in het algemeen zal zijn geautoriseerd, om alles ter executie te leggen en te verrigten, wat tot het ontbinden der thans bestaande en het constitueren der nieuw te vestigen Commissiën van Onderwijs zal behooren te geschieden.

En wordt Onze Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken belast met de executie van dit besluit, van hetwelk een afschrift zal gezonden worden aan de Algemeene Rekenkamer tot derzelver informatie

en narigt; en zal hetzelve besluit door de Staats-courant worden publiek gemaakt.

's Gravenhage, den 4den Maart 1815.

(geteekend) WILLEM.

Ter ordonnantie van Zijne Koninklijke Hoogheid,

(geteekend) A. R. FALCK

BESLUIT van Z. E. den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche zaken, van* 15 *Maart* 1815, N°. 37, *houdende executie van dat Z. M. den Koning, betrekkelijk de Organisatie der Provinciale Commissiën van Onderwijs, en van hetgene daarmede in verband staat.

De Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken der Vereenigde Nederlanden.

Ontvangen hebbende een besluit van Z. K. Hoogheid, van 4 Maart 1815, N°. 87, waarbij de thans nog bestaande Departementale Commissiën van Onderwijs ontbonden, en in derzelver plaats Provinciale Commissiën van Onderwijs opgerigt worden, en wijders al datgene wordt verordend, wat in het algemeen tot de Organisatie dezer Commissiën behoort, wordende voorts de Secretaris van Staat voornoemd met de uitvoering van dit besluit belast, en geautoriseerd tot het regelen, verrigten en vaststellen van al het geen, overigens ter ontbinding van laatstgemel-

de Commissiën zal worden vereischt, zijnde hetzelve besluit van den navolgenden inhoud, enz.

Heeft besloten:

Art. 1 enz.

Art. 9. Dat aan de te constitueren Provinciale Commissiën van Onderwijs, wien zulks zoude mogen aangaan, zal worden aangeschreven, gelijk geschiedt bij dezen, dat, ter vermijding van alle Collisie of botzing, welke uit de verandering van derzelver ressort zoude mogen ontstaan, met opzigt tot die Onderwijzers, welke hunne acten van den derden of vierden rang bij eene andere Commissie ontvangen hebben, dan onder welke hunne woonplaats thans gebragt wordt, deze Onderwijzers moeten begrepen worden te behooren tot het ressort der Commissie, waar binnen hunne woonplaats thans gelegen is, en alzoo, bij uitsluiting, alleen binnen hetzelve bevoegd zijn, om te staan naar het vervullen of bezitten van die Scholen, waartoe zij, uit hoofde van den verkregen rang, geregtigd zijn, zullende elk Schoolopziener, welke zoodanige Onderwijzers binnen zijn District mogt hebben, van dezelve, hunne elders verkregen Acte afvragen, ten einde dezen buiten nader examen of onkosten, bij de eerstvolgende Zomervergadering, te doen verwisselen tegen eene gelijkluidende der Commissie van Onderwijs, onder welke deze Onderwijzers thans respectivelijk gezeten zijn. Aan Ondermeesters of niet fungeerende Onderwijzers, in het omschreven geval verkeerende, blijft de keuze gelaten, om in dezer voege hunne acte al of niet dadelijk te doen verwisselen; maar zijn de zoodanigen, wier acte als nog niet uitgewisseld wordt, des niettemin alleen geregtigd, om te staan naar de verkrijging eener school binnen het tegenwoordig ressort der Commissie, welke die zal vervangen hebben, bij welke zij dezel-

ve verkregen hebben, en gehouden die verwisseling te doen effectueren, zoodra zij als Hoofdonderwijzer zullen geplaatst zijn.

Art. 10. Dat, enz.

En zal een toereikend aantal Exemplaren van dit besluit worden gedrukt en verzonden, overeenkomstig de bepalingen, gemaakt bij deszelfs eerste artikelen.

De Secretaris van Staat voornoemd,

(geteekend.) ROËLL.

BESLUIT van Zijne Excellentie den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, van den 16 *Maart* 1815 N°. 19.

De Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken der Vereenigde Nederlanden,

Gezien het besluit zijner Koninklijke Hoogheid van 18den Februarij 1815 N°. 91, waarbij, overeenkomstig deszelfs voordragt, eene bepaalde som ter zijner dispositie wordt gesteld, tot aanmoediging van bestaande of op te rigten Schoolonderwijzers-Gezelschappen.

Gezien de Missives van den Schoolopziener TH. VAN SWINDEREN, geëxhibeerd 29sten November 1814 N°. 24, en 7den Maart 1815 N°. 31, daarbij verzoekende eenige penningen, uit 's Lands kasse, ter ondersteuning der Schoolonderwijzers-Gezelschappen in deszelfs Distrikt gevestigd;

Gezien eene missive van den Schoolopziener H. W. C. A. VISSER, geëxhibeerd 23sten Februarij 1815 N°. 57, ten geleide van een algemeen Reglement voor de

Schoolonderwijzers-Gezelschappen binnen zijn Distrikt, en strekkende om aan hetzelve Reglement, door openlijke goedkeuring als anderzins, meerdere vastheid en klem te geven.

Gelet op Art. 1, 4 en 12 van de Instructie de Commissiën van Onderwijs en Plaatselijke Schoolcommissiën benevens derzelver Leden respectivelijk, waarbij deze alle gehouden zijn, de meest mogelijke zorg aan te wenden, dat de Onderwijzers tot het geven van een verbeterd en nuttig onderwijs in staat worden gesteld; voorts door onderrigting en aanmoediging den ijver der Onderwijzers op te wekken en gaande te houden, en dezelve, ten dien einde, in meerder of minder aantal, op vastgestelde tijden, zoo veel mogelijk, bij herhaling om zich te verzamelen, ten einde zich met hen te onderhouden over de bedoelingen en werkzaamheden van hunnen post, en over de voorgeschrevene en beste wijze, om denzelven getrouw, en ten meesten nutte der jeugd waar te nemen. Voorts in overweging genomen den bijzonderen ijver, waarmede de Schoolopzieners VISSER en VAN SWINDEREN zich sedert verscheidene jaren onafgebroken, en tot den tegenwoordigen dag toe, van bovengemelde hunne verpligting, ten wezenlijken nutte van het Schoolwezen binnen hunne respective Distrikten hebben gekweten, alsmede den ijver, door verre de meeste Schoolonderwijzers van derzelver Ressort, in het onderhouden en bijwonen van dezelve Gezelschappen aan den dag gelegd;

Eindelijk in aanmerking nemende de belangrijkheid van dergelijke Schoolonderwijzers-Gezelschappen, ter meerdere verspreiding en bevestiging der heilzame inzigten, waarmede de algemeene Schoolverbetering vroeger werd tot stand gebragt, alsmede die, waarmede de Schoolwet van 3den April 1806, met al der-

zelver algemeene en bijzondere daaruit voortgevloeide verordeningen en inrigtingen, bij besluit van 20sten Maart 1814 N°. 2, door Zijne Koninklijke Hoogheid gehandhaafd en bekrachtigd wordt.

Heeft, onder betuiging van deszelfs bijzondere goedkeuring wegens de diensten, welke, door de H. H. VISSER en VAN SWINDEREN, aan het Lager Onderwijs bewezen werden, door het zoo volledig tot stand brengen, en gedurende verscheidene jaren tot heden toe in stand houden van Schoolonderwijzers-Gezelschappen in hunne respective Distrikten, goedgevonden en verstaan.

Art. 1. Dat de Schoolopzieners VISSER, en VAN SWINDEREN zullen worden geautoriseerd, gelijk zij daartoe geautoriseerd worden bij dezen, namens den Secretaris van Staat voorn.; en onder vermelding van deszelfs tevredenheid over den ijver, waarmede de Schoolonderwijzers binnen derzelver respective Distrikten hebben medegewerkt, om te voldoen aan de heilzame verordening, vervat in Art. 4 der Instructie van Schoolopzieners enz. en bijzonderlijk met verdiende lofzegging aan die genen, welke daarin hebben uitgemunt, onder de gezamenlijke Schoolonderwijzers-Gezelschappen binnen hun Distrikt uit te reiken, en naar derzelver uitgebreidheid te verdeelen, de somme van *f* 250 voor die onder eerstgenoemden, en van *f* 125 voor die onder laatstgenoemden Schoolopziener ressorterende; en zulks ter instandhouding van dezelve Gezelschappen, en ter gemoetkoming van derzelver uitgaven, over den jare 1815, bijzonderlijk ook met opzigt tot de gevestigde Leesbibliotheken, ten dienste van derzelver Leden.

Art. 2. Dat de Schoolopzieners VISSER en VAN SWINDEREN zullen worden uitgenoodigd, gelijk geschiedt bij dezen, om respectivelijk, in den aanvang van het

jaar 1816, bij het Departement van Binnenlandsche Zaken in te zenden, een afzonderlijk verslag van den staat der Schoolonderwijzers-Gezelschappen, tot hun Distrikt behoorende, met bijzondere vermelding der Schoolonderwijzers, welke zich zoo in het algemeen in hunnen post, als ook bijzonderlijk als Leden van dezelve Gezelschappen hebben onderscheiden, gelijk mede van diegenen, welke in het bijwonen van dezelve vergaderingen, en in het opvolgen van de voor dezelve bestaande Reglementen achterlijk gebleven zijn, met opgave tevens der aanleidende oorzaken hiertoe.

Art. 3. Dat, enz.

Art. 4. Dat, enz.

Er zal een afschrift van dit Besluit worden gezonden aan de Schoolopzieners VISSER en VAN SWINDEREN, tot derzelver informatie en narigt, met last tevens om hetzelve te brengen ter kennisse der Onderwijzers-Gezelschappen, onder hen respectivelijk ressorterende, alsmede een gelijk afschrift aan den Commissaris tot de Zaken van het Middelbaar en Lager Onderwijs, tot deszelfs informatie en narigt, alsmede om hetzelve te doen insereren in de *Nieuwe Bijdragen ter bevordering van het Onderwijs.*

De Secretaris van Staat voornoemd.

(geteekend) ROËLL.

BESLUIT van Z. M. den Koning der Nederlanden, van den 21sten *Maart* 1815 N°. 18, *houdende eene tijdelijke verandering in de bepalingen, betrekkelijk de Onderwijzers van den derden Rang.*

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER

NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Gezien Art. 16 der *verordeningen op het afnemen en afleggen der Examens van de genen, welke lager onderwijs begeeren te geven*, behoorende tot de Wet van 3[den] April 1806, waarbij wordt vastgesteld, dat de Getuigschriften van den derden en vierden of laagsten Rang alleen geregtigen om te staan, naar de verkrijging van Scholen, gelegen binnen het Ressort der Commissie van Onderwijs, door welke deze Getuigschriften werden afgegeven;

Gelet op Art. 27 van dezelfde verordeningen waarbij de interpretatie, de alteratie en ampliatie dezer reglementaire beschikkingen aan Ons wordt gereserveerd;

Gehoord de voordragt van Onzen Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, bij Missive van den 18[den] Maart 1815. N°. 38;

Hebben goedgevonden en verstaan;

Art. 1. Dat gedurende de eerste drie volgende jaren, te rekenen van de dagteeekening dezes besluits af, aan de bezitters of verkrijgers van den derden rang als Onderwijzer, de bevoegdheid zal worden verleend, gelijk dezelve hun verleend wordt bij dezen, om binnen al de Provinciën dezer Landen te staan, naar die Scholen, tot welke zij wegens hunnen verkregen rang geregtigd zijn, blijvende voorts het, bij Art. 16 der *Verordeningen op de Examens*, vastgestelde, ten aanzien der bezitters of verkrijgers van den vierden rang, onveranderd en in deszelfs volle kracht.

Art. 2. Dat, na expiratie der eerstvolgende drie jaren, de bepaling, vervat in Art. 16 der verordeningen betrekkelijk de Getuigschriften van den derden rang, weder hare volle kracht en werking zal hernemen.

En wordt Onze Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken belast met de executie van dit besluit, hetwelk door de Staats-Courant zal worden publiek gemaakt.

'sGravenhage den 21sten Maart 1815.

(geteekend) WILLEM.

Van wege den Koning

(geteekend) A. R. FALCK.

Accordeert met deszelfs Origineel

De Griffier ter Algemeene Staats Secretarie

(geteekend)

L. H. ELIAS SCHOVEL. L. G.

DISPOSITIE van den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, ter invoering der Schoolwet van A°. 1806, in zoodanige gedeelten van den Staat, als welke, destijds, van denzelven waren afgescheiden.

Van den 29 April 1815.

Z. K. H. had, bij besluit van 20 Maart 1814, de wet van 3 April 1806, betrekkelijk het lagere Schoolwezen in werking gebragt ook binnen die gedeelten van den Staat, welke in den jare 1806, zich daarvan afgescheurd bevonden, en eerst onlangs met denzelven hereenigd werden, of verder zouden wor-

den. Voorts had Z. K. H. bij besluit van 4 Maart dezes jaars, drie nieuwe Schooldistricten geformeerd van dezelve, met dezen Staat hereenigde, gedeelten, en over elk derzelven een Schoolopziener benoemd. De Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken nu, in overweging genomen hebbende, dat in voorgezegde gedeelten dezer landen, de invoering dier wet op gelijke wijze behoorde aan te vangen, als tijdens derzelver introductie met opzigt tot de toenmalige deelen van den Staat plaats had, bepaalde bij besluit van 29 April:

1°. Dat de wet van den 3 April 1806 met primo Junij 1815 zou worden in werking gebragt, in het vierde en vijfde Schooldistrict der provincie Zeeland, en in het negende Schooldistrict van die van Braband, en zulks overeenkomstig het accessoir artikel op dezelve wet, en onder het afschaffen en *buiten* effect stellen van alle placaten, statuten, ordonnantiën, keuren of reglementen binnen de landen tot deze districten behoorende, op het Schoolwezen geëmaneerd en alle Schoolverordeningen hoegenoemd.

2°. Dat aan de benoemde Schoolopzieners in de gemelde drie districten zou worden toegezonden een toereikend aantal exemplaren der formulieren van de bewijzen van algemeene toelating tot Schoolonderwijzen zonder rang, tot Schoolhouderesse, en tot huisonderwijzer, ten einde door hen, ieder binnen deszelfs district, te worden uitgereikt, overeenkomstig met het voorschrift, vervat in art. 14 van het reglement, behoorende tot de wet van 3 April 1806, alsmede overeenkomstig met den inhoud der formulieren zelve.

3°. Dat, onder toezending van een Exemplaar dezer formulieren, de Gouverneurs der provinciën Braband en Zeeland, zouden worden uitgenoodigd en

geauthoriseerd, gelijk geschiedde bij dezen, om, ieder in de zijne, zoo veel noodig, aan het bepaalde bij art. 1 en 2 dezes besluits, de openlijke bekendmaking te doen op de gebruikelijke wijze, onder herinnering van het gestatuëerde bij art. 14 der wet van 3 April 1806, tegen degenen, welke binnen meergemelde districten, na 1 Junij 1815, eene lagere School zouden oprigten, of lager onderwijs geven, zonder voorzien te zijn van een bewijs van algemeene toelating, door den Districts-Schoolopziener afgegeven en onderteekend.

4°. Dat de Schoolopzieners der drie meergemelde Districten, zouden worden aangeschreven, gelijk geschiedt bij dezen, om na het expireren van 1 Junij 1815, bij den Commissaris tot de zaken van het middelbaar- en lager onderwijs in te zenden de lijst der personen, aan welke door hen respectivelijk een bewijs van algemeene toelating zou zijn uitgereikt.

MISSIVE van den Heere Commissaris tot de Zaken van het Middelbaar en Lager Onderwijs aan de Provinciale Commissiën van Onderwijs, betrekkelijk de bij de Maatschappij: tot Nut van 't Algemeen *bekroonde Verhandeling* over het wijze en weldadige der Schoolverordeningen, door 's Lands Hooge Magten vastgesteld in 1806.

De Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen*, waaraan het verbeterd Lager Schoolwezen dezer Landen reeds zoo veel verschuldigd is, heeft op nieuws een bewijs gegeven harer edelmoedige bereidvaardigheid,

om, terwijl hetzelve Schoolwezen, ten gevolge der maatregelen van het herkregen Vaderlandsch Bestuur, een nieuw leven en nog meerdere uitbreiding staat te erlangen, ook weder daartoe krachtdadig mede te werken, hebbende Heeren Hoofdbestuurders van dezelve Maatschappij wel ter mijner beschikking willen stellen een twee honderdtal exemplaren der door haar vroeger bekroonde Verhandeling van den Schoolopziener H. W. C. A. VISSER, over het wijze en weldadige der Schoolverordeningen, door 's Lands Hooge Magten vastgesteld in 1806, ten einde dezelve aan zoodanige behoeftige Onderwijzers uit te reiken, welken zelfs de geringste uitgave bezwaarlijk valt.

U Wel Ed. wegens deze gunstige beschikking van Hoofdbestuurderen voorn. informerende, noodig ik u tevens uit, om mij na den afloop der aanstaande Zomervergadering te willen opgeven het aantal exemplaren der gemelde Verhandeling, welke uwe Commissie, overeenkomstig met het voorzeide doel, zoude wenschen binnen haar Ressort te kunnen uitreiken, zullende ik als dan, naar evenredigheid der verlangde en ter mijner beschikking staande exemplaren, dezelve aan U Wel Ed. toezenden, ten einde door Uwe Commissie te worden uitgedeeld op die wijze, als zij het meest gepast en nuttig zal oordeelen.

Geheel deze maatregel is zijn oorsprong verschuldigd aan de overtuiging, dat genoemde Verhandeling niet zoo algemeen bekend en verspreid is, als dezelve verdient te wezen, en aan het daaruit ontstane verlangen, om door eenige voorziening hierin, het groot nut, dat er door te bereiken is, te helpen bevorderen, vooral op eenen tijd, dat er van de nieuwe bekendmaking en verbreiding dezer Verhandeling beter gevolg te verwachten is, dan door hare eerste uitgave, aangezien de tegenwoordige voor Vaderland en

Schoolwezen zoo veel gunstiger omstandigheden, dan die waren, waaronder de Verhandeling in het licht verscheen.

Om deze zelfde reden en ter meerdere bereiking van het heilzaam en loffelijk doel, hetwelk meergezegde Maatschappij zich voorstelde met de uitschrijving dezer Prijsvrage, kan ik niet anders dan U Wel Ed. en uwe Medeleden uitnoodigen, om, langs alle gepaste wegen, de verspreiding en aandachtige lecture dezer Verhandeling, vooral onder de Schoolonderwijzers binnen het Ressort uwer Commissie, aan te moedigen en te bevorderen, zijnde dezelve, wegens haren geringen prijs van vijf stuivers, gereedelijk verkrijgbaar.

De Commissaris voornoemd,

(*Was get.*)

HAARLEM
14 Junij 1815.

A. VAN DEN ENDE.

Artikel 226 *der Grondwet van* 1815.

---

226. Het openbaar onderwijs is een aanhoudend voorwerp van de zorg der regering. De Koning doet van den Staat der hooge, middelbare en lagere Scholen, jaarlijks, aan de Staten-Generaal een uitvoerig verslag geven.

BESLUIT van Zijne Majesteit den Koning, van den 25 September 1815, Litt. Z³, wegens de vervulling van Schoolonderwijzersplaatsen, staande ter onmiddellijke begeving van Zijne Majesteit.

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Gezien de voordragt van Onzen Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, in dato 28 Augustus l. l. N°. 30, en de daarop gerequireerde elucidatiën, in dato 20 September 1815, N°. 21.

Hebben goedgevonden en verstaan, Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken te autoriseren, gelijk geschiedt bij dezen, om op alle plaatsen, waar Schoolonderwijzersposten vacant zijn of worden, wier vervulling aan Ons competeren, de Burgemeesters van zoodanige plaatsen te magtigen, om Onzentwege te dien aanzien dat alles te verrigten, wat de tegenwoordige Schoolwetten en instellingen op het vervallen van vacante Scholen voorschrijven en medebrengen, tot zoo lang door Ons deswege niet anders zal zijn gedisponeerd; Ons expresselijk reserverende, om, wanneer ons kandidaten bekend mogten zijn, of uit hoofde hunner bekwaamheden, zulks mogten verdienen, hierin zoodanige veranderingen en exceptiën te maken, als Wij zullen oordeelen raadzaam te zijn.

En is Onze Minister van Binnenlandsche Zaken belast met de executie dezes.

Brussel den 25 September 1815.

(*geteekend*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*geteekend*) A. R. FALCK.

Accordeert met deszelfs origineel,

(*geteekend*) A. R. FALCK.

BESLUIT, *betrekkelijk de* scholen *bij de verschillende korpsen der armée.*

Van den 29 December 1815.

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Op de voordragt van Onzen Commissaris-Generaal van Oorlog, van den 16den December 1815, N°. 5;

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. Er zullen bij de verschillende korpsen der armée, scholen worden opgerigt, namelijk:

Eene school bij iedere afdeeling infanterie.

Eene bij elk bataillon artillerie.

Eene bij elk korps rijdende-artillerie.

Eene bij elk bataillon treinsoldaten.

Eene bij het korps pontonniers, mineurs en sappeurs.

Eene bij elk regiment of afdeeling kavallerie.

Art. 2. De voorsz. scholen zullen aanvang nemen met den eersten November 1816.

Art. 3. Dezelve zullen, voor zoo verre de infanterie en kavallerie aangaat, bij de depôts, en wat de artillerie, pontonniers, mineurs en sappeurs betreft, bij de hoofd-garnizoenen gevestigd worden.

Art. 4. De kommanderende officier van elk korps, zal een bekwaam officier van het depôt of hoofd-garnizoen met de algemeene directie over het onderwijs en de administratie der school belasten.

Art. 5. De school zal mede onder toezigt van de adjudanten en onder-adjudanten staan, die de instructeurs, bij afwezendheid van den officier-directeur, zullen bijstaan tot het bewaren der goede orde.

Art. 6. De officier-directeur zal zich, na verloop van elke drie maanden, door de *instructeurs* rapport laten doen van de vorderingen van elk der leerlingen, en zal van dit rapport verslag inzenden aan den kommanderenden officier van het korps.

Art. 7. De officier-directeur zal van geene diensten hoegenaamd vrij zijn.

Art. 8. Naarmate van het aantal leerlingen op elke school, zullen één of meerdere instructeurs door den kommanderenden officier van het depôt, of hoofd-garnizoenen, op voordragt van den officier-directeur, aangesteld, en onder deszelfs orders geplaatst worden. Deze instructeurs zullen eene goede hand moeten schrijven en goed kunnen lezen en rekenen, en zullen uit de onder-officieren gekozen worden.

Bij gebreke van bekwame leermeesteren onder dezelve, zullen daartoe, op de wijze hier boven vermeld, andere personen benoemd worden, dewelke in dat geval van het noodig gezag zullen worden voor-

zien, en daarin gehandhaafd door den officier-directeur of de adjudanten, en onder-adjudanten.

Art. 9. De onder-officiers-instructeurs zullen geene wachten betrekken, en van weekbeurten vrij zijn.

Art. 10. De officier-directeur zal jaarlijks, in den loop van de maand Mei, verslag doen aan de administratie van het korps, van het gedrag der instructeurs in deze hunne betrekking, en zal de administratie geautoriseerd worden aan die instructeurs, welke den meesten ijver aan den dag hebben gelegd, belooningen uit te reiken.

Art. 11. De onkosten van de eerste instelling dier scholen, zullen door 's Rijks kasse gedragen, en berekend worden als volgt:

Voor eene afdeeling infanterie. . . . . *f* 200.

Voor een bataillon artillerie, het korps rijdende artillerie, een bataillon treinsoldaten, het korps pontonniers, mineurs en sappeurs, of een regiment kavallerie, ieder. . . . . *f* 120.

Art. 12. Als leerlingen op de scholen zullen worden toegelaten een zeker getal onder-officieren, tamboers, trompetters, pijpers en verdere manschappen, bataillons- of eskadrons-gewijze, tot dat einde naar het depôt of hoofd-garnizoen te detacheren, alsmede de kinderen der militairen tot het korps behoorende.

De onder-officieren van het depôt, of hoofd-garnizoenen, welke niet ervaren in het lezen, schrijven of rekenen zijn, zullen verpligt zijn deze scholen bij te wonen.

Art. 13. Op de scholen zal lezen, schrijven en rekenen geleerd worden, en zal het onderwijs geregeld, van de eerste beginselen af, gevolgd worden, en niet eindigen voor dat de leerling goed leest,

eene leesbare hand schrijft en de vier eerste regelen der rekenkunst grondig bezit.

Art. 14. De boeken tot het onderwijs te gebruiken, zullen militaire-werken of reglementen zijn, het meest berekend naar de benoodigde kundigheden van de leerlingen.

De voorschriften naar dewelke de leerlingen het schrijven leeren, zullen mede uit dezelve getrokken worden.

Art. 15. Al de leerlingen zullen verpligt zijn zich van de benoodigde pennen en papier té voorzien.

Art. 16. Er zal in de kazerne eene kamer met tafels, banken en kagchels voorzien, tot het houden der school, ingerigt worden.

Art. 17. De dagelijksche exercitiën des zomers niet toelatende dat de scholen in dat saizoen gehouden worden, zal men hiermede een' aanvang maken, met den 1 November en eindigen met 1 April daaraanvolgende. Gedurende dezen tijd zullen de scholen gehouden worden des ochtends van *negen* tot *elf* uren, voor de tamboers, trompetters en pijpers en verdere manschappen, behalve de onder-officieren, en des namiddags van *één* tot *drie* uren voor de onder-officieren.

Art. 18. Bij eventuele verplaatsing van het depôt, of hoofd-garnizoenen, zal de kommanderende officier zorgen, dat de schoolbehoeften niet verloren worden.

Art. 19. Onze Commissaris-Generaal van Oorlog en Onze Staatsraad, Intendant-Generaal van de Administratie van Oorlog, zullen Ons, in tijds, gezamenlijk dienen van consideratiën en advijs omtrent de wijze waarop de benoodigde gelden, tot het jaarlijksch onderhoud der scholen zullen kunnen worden gevonden.

Art. 20. Onze Commissaris-Generaal van Oorlog en Onze Staatsraad, Intendant-Generaal van de Administratie van Oorlog, worden, ieder voor zoo veel hem aangaat, belast met de executie van het tegenwoordig besluit, hetwelk kopijelijk zal worden gebragt ter kennisse van Onzen beminden Zoon den Prins van Oranje, van Onzen beminden Zoon Prins *Frederik*, en van de Algemeene Rekenkamer.

Gegeven in 's Gravenhage, den 29 December des jaars 1815, het derde van Onze regering.

(*geteekend*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*geteekend*) A. R. FALCK.

BESLUIT, betrekkelijk de, bij kwartalen te doen betaling van traktementen *of* jaarwedden, *welke door 's Rijks schatkist gedragen worden.*

Van den 14den Maart 1816.

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

In aanmerking nemende, dat de tot dus verre plaats hebbende maandelijksche betaling der vaste traktementen of jaarwedden, welke op ordonnantiën voldaan, en door 's Rijks schatkist gedragen worden, tot zeer groote vermeerdering van werkzaamheden en

alzoo tot merkelijk ongerijf, zonder noodzaak, heeft aanleiding gegeven;

Overwegende, dat, hoezeer het van de eene zijde van belang is, dat hierin worde voorzien, echter ook aan den anderen kant behoort te worden gezorgd, dat 's Rijks ambtenaren en verdere in deze belanghebbenden, door het plotseling verlengen der termijnen van betaling hunner traktementen, in geene ongelegenheid geraken;

Verlangende wijders de betaling der traktementen in het vervolg, zoo veel mogelijk, te bespoedigen, en in het generaal ten dezen aanzien, eenige vaste bepalingen te maken;

Na te hebben gehoord het rapport van Onzen minister van financiën;

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. De tot dus verre plaats hebbende maandelijksche betaling der vaste traktementen of jaarwedden, welke op partiële of collective ordonnantiën voldaan, en door 's Rijks schatkist gedragen worden, zal niet verder dan tot over de thans loopende maand Maart op dien voet worden gecontinueerd.

Art. 2. Te beginnen met den eersten April aanstaande, zal de betaling van dezelve traktementen of jaarwedden geschieden bij kwartalen, waarvan de verschijndagen bepaald worden op den 31sten Maart, 30sten Junij, 30sten September en 31sten December van ieder jaar.

Art. 3. De ordonnantiën tot betaling van de traktementen of jaarwedden, in de voorschreve termen verserende, zullen gedurende het thans loopende jaar geslagen worden, als volgt:

Die over het 2de kwartaal in de maand Mei,
» » » 3de » » » » Augustus, en
» » » 4de » » » » December.

Deze bepaling nogtans, is van geene applicatie op zoodanige traktementen, welke reeds vóór het nemen van dit besluit, om de drie maanden betaald worden, als waarvoor de ordonnantiën op den gebruikelijken voet, eerst na de expiratie van ieder kwartaal van het thans loopende jaar, zullen kunnen gedepecheerd worden.

Art. 4. Aanvankelijk met het jaar 1817, en vervolgens, zullen de ordonnantiën tot betaling der traktementen of jaarwedden geslagen worden als volgt:

Die over het 1ste kwartaal in de maand Maart,
» » » 2de » » » » Junij,
» » » 3de » » » » September,
En eindelijk,
» » » 4de » » » » December van ieder jaar.

Art. 5. Onze Ministers en verdere hoofden van departementen van algemeen bestuur, zullen de fondsen, welke tot de betalingen, in het eerste gedeelte van art. 3 en in art. 4 vermeld, zullen benoodigd zijn, respectivelijk brengen op derzelver, aan ons, te doen aanvrage, over de maanden Mei, Augustus en December van dit jaar, en over de maanden Maart, Junij, September en December van volgende jaren.

Art. 6. Te beginnen met het 2de kwartaal dezes jaars zullen de erfgenamen, regtverkrijgenden van overleden *burgerlijke* en *regterlijke* 's Rijks ambtenaren en bedienden, aanspraak hebben op de betaling van het traktement van den overledenen, voor het volle bedragen van het kwartaal, waarin het overlijden heeft plaats gehad.

Art. 7. Insgelijks, te beginnen met het 2de kwartaal dezes jaars, zullen de traktementen van nieuw aantestellen *burgerlijke* en *regterlijke* 's Rijks ambtenaren en bedienden, zoo mede alle aan dezelve te

accorderen verhoogingen van traktementen, niet kunnen ingaan dan met den eersten dag van het kwartaal, volgende op dat, waarin de aanstelling geschiedt, of de verhooging van traktement toegestaan wordt. Hetzelfde zal plaats hebben in gevalle eenig ambtenaar tot andere functiën geroepen wordt, als wanneer het traktement van den post door hem bekleed, over het kwartaal, waarin bij denzelven verlaat, aan hem ten vollen zal worden uitbetaald, en daarentegen het traktement van zijnen nieuwen post eerst met het begin van het volgend kwartaal zal aanvang nemen.

Onze ministers en verdere hoofden van departementen van algemeen bestuur, zullen bij derzelver te doen voordragten tot aanstelling van dusdanige ambtenaren of bedienden, of tot verhooging van derzelver traktementen op deze bepaling naar behooren, attenderen.

Art. 8. Ofschoon ingevolge en overeenkomstig de Artikelen 1 en 2 van dit besluit, ook voor de traktementen der *Predikanten*, om de drie maanden zal worden geordonnanceerd, zal echter het genot van de traktementen zelven blijven toegekend aan degenen, die op eene gegeven plaats werkelijk gefungeerd, of den dienst waargenomen hebben. De vastgestelde bepalingen ten behoeve der predikants-weduwen en weezen zullen behouden blijven, en de verrekening der traktementen tusschen de belanghebbende, zal bij maanden afgedeeld, in dier voegen, dat, volgens het thans plaats hebbend gebruik, de geheele maand zal worden genoten door de in dienst komende predikanten, wanneer zij den dienst vóór of op den 15den van zoodanige maand aanvaarden, terwijl zij in het tegenovergestelde geval, op geene bezoldiging gedurende die maand, voor deze hunne nieuwe standplaats zullen kunnen aanspraak maken.

Art. 9. Ten einde de uitvoering van de bij het voorgaande artikel gemaakte bepalingen te verzekeren, zal bij het departement voor de zaken der Hervormde kerk enz., zoodra hetzelve zal onderrigt zijn van de door ons verleende approbatie, op een beroep, uitgebragt op een reeds elders fungerend predikant, de eerstvolgende ordonnantie voor de standplaats, waarop zich de beroepen predikant als nog bevindt, worden geslagen, ten name van den gevolmagtigden der klassis of ring, waarin dezelve is gelegen, ten einde het montant der ordonnantie te ontvangen en uittereiken aan hun, die, volgens de bovengemelde bepalingen, daarop aanspraak mogten hebben.

En wordt onze Commissaris-generaal, provisioneel belast met de zaken der Hervormde kerk enz., geautoriseerd, om wijders alle schikkingen te maken welke noodig mogten bevonden worden, om, zoo veel mogelijk te zorgen, dat de invoering der drie maandelijksche ordonnancering, de leeraren van den godsdienst bij de kerkgenootschappen onder zijn departement behoorende, en andere daarbij belanghebbenden, geen nadeel toebrenge.

Art. 10. Onze ministers en verdere hoofden van departementen van algemeen bestuur zijn, ieder voor zoo veel hem aangaat, belast met de executie van het tegenwoordig besluit, waarvan een afschrift zal worden gezonden aan de algemeene rekenkamer tot narigt.

Gegeven in 's Gravenhage den 14den Maart des jaars 1816, het derde van Onze Regering.

(*geteekend*) W I L L E M.

Van wege den Koning,

(*geteekend*) A. R. FALCK.

Accordeert met deszelfs Origineel,

De Griffier ter Staats-Secretarie,

(*geteekend*) L. H. ELIAS SCHOVEL, L. G.

BESLUIT, wegens de kweekschool voor school-onderwijzers, gevestigd te Haarlem.

Van den 31sten Mei 1816.

Is besloten:

1°. Dat de kweekschool van onderwijzers, in de Noordelijke provincien op te rigten, zal gevestigd zijn binnen de stad *Haarlem.*

2°. Dat bij dezelve kweekschool zullen worden benoemd, een hoofd onderwijzer, met den titel van directeur en onderwijzer, op een jaarlijks traktement en emolumenten, bij een nader besluit door Z. M. te bepalen, alsmede de vereischte ondergeschikte onderwijzers.

3°. Dat aan dezelve kweekschool zullen verbonden zijn vijftien lands beurzen of *prebenden*, namelijk tien geheele, ieder van *f* 250 's jaars, en vijftien halve, ieder van *f* 125 's jaars en toe te leggen aan jonge lieden van eenen goeden aanleg, en genegen, om zich aan het lager onderwijs te wijden.

4°. Dat deze beurzen of *prebenden* door dezelve jonge lieden zullen worden genoten gedurende vier jaren, doch in buitengewone gevallen zullen kunnen worden genoten gedurende vijf jaren.

5°. Dat bij dezelve kweekschool nog zullen worden toegelaten vijf jonge lieden, zonder eenige toelage van den lande, maar alleen kosteloos het onderwijs genietende, en zulks mede gedurende vier, en hoogstens gedurende vijf jaren.

6°. Dat ieder dezer twintig eigenlijk gezegde kwee-

kelingen der school, gelijkelijk zal genieten bij zijne komst op de school een douceur van *f* 50, en een gelijk douceur van *f* 50 bij het verlaten der school na vier of vijf volle jaren.

7°. Dat, behalve deze twintig eigenlijke kweekelingen der school, almede, doch slechts gedurende één jaar, tot het vrij genot van het onderwijs op dezelve kweekschool zullen worden toegelaten tien jonge lieden, die reeds elders hunne eerste vorming tot den onderwijzers-stand hebben verkregen, en zulks almede voor elk hunner onder eene toelage uit 's lands kasse van een douceur van *f* 50, bij derzelver komst op de school, en van een gelijk douceur van *f* 50, bij het verlaten der school, na het verblijf van een vol jaar, en ten gevolge van een vereerend ontslag van dezelve school. Deze jonge lieden voorzien zichzelven van de benoodigde leerboeken en verdere hulpmiddelen van het onderwijs.

8°. Dat voorts *enz.*

9°. Dat aan meergemelde kweekschool zal verbonden zijn eene leerschool van een behoorlijk aantal scholieren, onder zoodanige nadere bepalingen, als deswegens door den commissaris-generaal voor het onderwijs en voor de kunsten en wetenschappen zullen worden opgemaakt en vastgesteld.

10°. Dat in het algemeen de commissaris-generaal voor het onderwijs, de kunsten en wetenschappen, voor deze kweekschool zal vervaardigen en vaststellen alle zoodanige reglementen en instructiën, als mogen gevorderd worden, om de bereiking der bedoelingen van Z. M., met de oprigting van kweekschoolen van onderwijs, zoo veel mogelijk te verzekeren.

EXTRACT uit de Wet van den 21 *Aug.* 1816, *bepalende het eenvormig stelsel van maten en gewigten.*

Wij WILLEM, bij de gratie GODS, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz. enz. enz.

Art. 5. Uiterlijk met den eersten Januarij des jaars 1817, zal op alle de scholen, welke in dit rijk bestaan, geene uitgezonderd, alwaar de reken- of wiskunst geleerd wordt, grondig onderwijs in het bij dezen vastgesteld maten- en gewigten-stelsel moeten gegeven worden, en zal na dien tijd niemand als *school-*onderwijzer vermogen te worden toegelaten, welke niet genoegzame ervarenheid bezit om aan anderen onderwijs in hetzelve te geven.

Gegeven 21 *Aug.* 1816 *enz.*

KENNISGEVING van den Commissaris-generaal voor het onderwijs en voor de kunsten en wetenschappen, betreffende de verordeningen op de vervulling der lagere Scholen.

Van den 6 Januarij 1816.

De Commissaris-Generaal voor het Onderwijs en voor de Kunsten en Wetenschappen herinnert en brengt, bij deze, ter kennis van alle belanghebbenden:

1°. Dat, overeenkomstig met het tweede artikel van het besluit Z[r]. M., van den 20 Maart 1814, de vervulling van geenerhande lagere school, omschreven bij art. 1, 2 en 3 van het reglement, behoorende tot de wet van den 3 April 1806, het zij dus openbare, het zij bijzondere van de eerste of tweede klasse, het zij ook meisjesschool, de kleine kinderscholen alleen uitgezonderd, zal kunnen geschieden, zonder daartoe vooraf gevraagde en verleende autorisatie bij het departement van onderwijs, kunsten en wetenschappen.

2°. Dat bij hetzelve departement deze autorisatie voortaan niet zal worden verleend, ten zij de aankondiging der vacature en de oproeping van sollicitanten behoorlijk geschied zij in de *Nieuwe Bijdragen ter bevordering van het onderwijs en de opvoeding, voornamelijk met betrekking tot de lagere Scholen* (*), en dat alle berigten, hiertoe betrekkelijk, ten dien einde, uiterlijk vóór elken twintigsten dag der maand, aan den Commissaris voor het middelbaar en lager onderwijs behooren te worden toegezonden door den respectiven distrikts-schoolopziener; zullende de schoolberigten, die bij denzelven Commissaris later inkomen, eerst in het nummer der *Bijdragen* van de volgende maand worden geplaatst, waarnaar de dag van het vergelijkend examen, in die gevallen, dan zal behooren veranderd of geregeld te worden.

3°. Dat geene aankondigingen van schoolvacaturen, of oproeping van sollicitanten, voortaan in de openbare

---

(*) Wordt maandelijks uitgegeven bij D. du Mortier en Zoon, te *Leiden*, en moet bij elke Gemeente of Schouts-Ambt een exemplaar daarvan voor rekening van hetzelve worden aangeschaft, hetwelk tot lectuur voor elken Schoolonderwijzer moet dienen.

nieuwspapieren zullen gedaan worden, vóór dat zij in de *Nieuwe Bijdragen* geplaatst zijn, en het nummer, waarin zij geplaatst zijn, werkelijk in het licht verschenen is.

Brussel, den 6 Januarij 1817.

De Commissaris-Generaal voornoemd,
(*geteekend*) REPELAER VAN DRIEL.

BESLUIT van Zijne Exc. den Commissaris-Generaal voor het onderwijs en voor de kunsten en wetenschappen, van 22 Maart 1817. N°. 585, *houdende aanschrijving, om zich van den ouderdom der Aspiranten naar eenigen rang als Onderwijzer te verzekeren.*

De Commissaris-Generaal voor het onderwijs en voor de kunsten en wetenschappen,

In aanmerking genomen hebbende, dat door onderscheidene Aspiranten naar eenigen rang als Schoolonderwijzer, ten gevolge eener fautive opgave van hunnen ouderdom, de bepalingen deswegens, vervat in het Besluit van den voormaligen Minister van Binnenlandsche Zaken van 3. December 1810 N°. 29, en vernieuwd bij Besluit van den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, van 23 Mei 1815 N°. 103, zijn geëludeerd, en alzoo aan gezegde Aspiranten, ook beneden den respectivelijk bepaalden ouderdom, acten zijn uitgereikt, en willende dergelijke misleidingen vervolgens voorkomen.

Schrijft de Provinciale Commissien van onderwijs aan, om voortaan van de Aspiranten naar eenigen rang als Schoolonderwijzer, boven en behalve de overige gevorderde bewijzen, insgelijks te vorderen het

overleggen van een autentiek attest van hunnen geboortedag, als ook om aan geenen Aspirant eenigen rang uit te reiken, ten zij hij den voor denzelven gevorderden ouderdom, op den dag van het examen zelve, voluit bereikt hebbe; noodigende voorts dezelve Commissien uit, om hiermede te amplieren derzelver aankondigingen wegens hare gewone vergaderingen.

En zal een afschrift van dit Besluit worden gezonden aan den Commissaris tot de zaken van het middelbaar en lager onderwijs, zoo tot informatie en narigt, als om hetzelve te doen plaatsen in de *Nieuwe Bijdragen voor Opvoeding en Onderwijs*; en voorts een gelijk afschrift worden gezonden aan elk der Commissien van onderwijs in de Noordelijke Provincien, insgelijks tot informatie en narigt.

Brussel den 22. Maart 1817.

De Commissaris Generaal voorn.
(*get.*) REPELAER VAN DRIEL.

BESLUIT Zijner Majesteit van den 10den *April* 1817, N°. 277, *Lett.* A, *houdende regeling der uitbetaling van de Schoolonderwijzers-traktementen, ten gevolge van het vroeger Besluit Zijner Majesteit van den* 14den *Maart* 1816, N°. 88, *betrekkelijk de uitbetaling der traktementen aan burgerlijke en regterlijke Rijksambtenaren en Bedienden.*

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Gezien Ons besluit van 14den Maart 1816, N°. 88,

houdende regeling der uitbetaling van traktementen aan burgerlijke en regterlijke Rijksambtenaren en Bedienden, als ook der Predikanten.

Gezien de voordragt van Onzen Commissaris Generaal voor het onderwijs en voor de kunsten en wetenschappen van 7^{den} April 1817, N°. 704, houdende bezwaren ten aanzien der toepassing van dit Besluit op de uitbetaling der Schoolonderwijzers traktementen.

Gehoord de consideratiën en het advijs van Onzen Minister van Financiën.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1. Dat, met alteratie van art. 7 van Ons Besluit van 14 Maart 1816, N°. 88, voor zoo veel de Schoolonderwijzers aangaat, derzelver traktementen zullen worden uitbetaald van den dag af, waarop dezelve hunnen post werkelijk hebben aanvaard.

Art. 2. Dat er staande de werkelijke vacature eener School, geene ordonnantie zal worden opgemaakt voor het gedeelte van het traktement aan dezelve School verbonden, vervallende gedurende dezelve vacature.

Art. 3. Dat, daarentegen, zoodra het in het deswegens te geven berigt van den Gouverneur der Provincie blijken zal, dat, gedurende de vacature, de School tijdelijk is waargenomen, als ook van den dag, waarop de nieuwbenoemde vaste Schoolonderwijzer zijnen post heeft aanvaard, ten name van denzelven zal worden opgemaakt de ordonnantie voor het traktement, te rekenen van den dag af der tijdelijke waarneming van de School, zulks echter op de gewone tijden, dat, volgens ons Besluit van 14^{den} Maart 1816, de ordonnantiën der Traktementen, uit 's Rijks kasse te betalen, behooren te worden opgemaakt.

Art. 4. Dat de wettig nieuw aangestelde Schoolonderwijzer zal gehouden zijn, dat gedeelte van het Traktement, hetwelk verschenen is vóór den dag der aan-

vaarding der School, en hetwelk aan den tijdelijken waarnemer competeert, aan denzelven uit te reiken, of wel aan de weduwe van den vorigen vasten Onderwijzer, ingeval de School door deszelfs overlijden is vacant geworden, en ten koste van dezelve weduwe, tijdelijk werd waargenomen; welke uitreiking geschieden zal, onder toezigt en regeling van het Plaatselijk Bestuur.

Art. 5. Dat, ingevalle de School, door overlijden, vertrek of anderzins van den Schoolonderwijzer, open valt, over het vierendeeljaars, waar dit een of ander plaats heeft, als nog ten name van denzelven Onderwijzer, de ordonnantie zal worden opgemaakt, tot op den dag van dit overlijden, vertrek of anderzins; wordende in het eerste geval, namelijk bij overlijden, zijne weduwe of respective wettige erven, gemagtigd om het bedrag dezer ordonnantie te ontvangen.

Art. 6. Ingeval aan eene Schoolonderwijzers weduwe een jaar van gratie wordt verleend, zoo zal over hetzelve jaar van gratie, de ordonnantie van het Rijkstraktement worden geslagen ten name van den tijdelijken waarnemer der School, door dezelve weduwe te stellen, onder gehoudenheid, om de gelden aan dezelve weduwe voluit te overhandigen; zulks almede onder toezigt van het Plaatselijke Bestuur.

Art. 7. De aanvang der uitbetaling van verhoogde Schoolonderwijzers-traktementen zal zich bij voortduring blijven regelen naar Ons Besluit van 14[den] Maart 1816, zoo dikwerf zoodanige verhooging aan werkelijk fungerende Schoolonderwijzers wordt toegestaan, daarentegen zal de uitbetaling ook van het verhoogd traktement, hetwelk gedurende eene plaatshebbende Schoolvacature wordt verleend, haren aanvang nemen met den dag, waarop de nieuw aan te stellen vaste Schoolonderwijzer aldaar zijne functiën zal hebben aanvaard.

Er zal een afschrift van dit Besluit worden gezonden aan Onzen Commissaris-Generaal voor het onderwijs en voor de kunsten en wetenschappen, alsmede aan Onzen Minister van Finantiën, zoo tot derzelver informatie en narigt, als om aan hetzelve Besluit de vereischte executie te geven, voor zoo veel ieder aangaat, en eindelijk aan de Algemeene Rekenkamer.

's Gravenhage den 20 April 1817.

(*geteekend*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*geteekend*) A. R. FALCK.

Accordeert met deszelfs origineel,

De Griffier ter Staats-Secretarie,

(*geteekend*) D'HAMECOURT, l. g.

Voor overeenkomstig afschrift.

De Secretaris bij het Departement voor het onderwijs en de kunsten en wetenschappen.

(*geteekend*) L. DE GEER.

BESLUIT van den 10 *Mei* 1817, *houdende organieke bepalingen, op hoedanige wijze de godsdienstige Israelitische scholen en het onderwijs zullen worden ingerigt.*

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Op de voordragt van onzen Commissaris Generaal provisioneel belast met de zaken der hervormde kerken enz.

Gezien enz.

In aanmerking nemende:

Dat enz.

Dat wijders enz.

En ten gevolge enz.

Hebben besloten en besluiten:

1. Al de godsdienstige armenscholen, bestaande in de onderscheidene nederlandsche Israëlitische scholen zullen, zoo spoedig derzelver omstandigheden zulks maar eenigzins toelaten, worden ontbonden en op nieuw ingerigt, naar de beginselen van het tegenwoordige besluit.

2. Bij iedere hoofd-synagoge zullen worden opgerigt ééne of meerdere godsdienstige armenscholen, waar de behoeftige jeugd in de godsdienst en in hare zedelijke en maatschappelijke pligten zal worden onderwezen, voor zoo verre de locale omstandigheden en finantiele staat der kleine gemeenten of ring-synagogen zulks mogten toelaten, zullen voor dezelve ook zoodanige scholen kunnen worden ingerigt.

3. Het onderwijs op alle Israëlitische godsdienstige scholen zal, zoodra mogelijk, met volstrekte uitsluiting van de zoogenaamde Joodsche of verbasterde Hoogduitsche taal, of in het Hebreeuwsch, of in het Nederduitsch moeten gegeven worden.

Ten einde de uitvoering dezer bepaling te verzekeren, zal Onze Commissaris-Generaal voornoemd, door de commissie tot de zaken der Israeliten, doen zorgen voor de vervaardiging van de noodige schoolboeken voor deze godsdienstige scholen in de Hebreeuwsche en Nederduitsche talen, voor zoo verre dezelve als nog ontbreken.

4. Onze Commissaris-Generaal zal ten spoedigste voor ieder Synagogaal ressort benoemen en aanstellen eene commissie, belast met het opzigt voor al de Israelitische godsdienstige scholen binnen hetzelve ressort, en bijzonder over de godsdienstige armenscholen.

Dezelve zal resideren ter plaatse, waar de hoofd-synagoge van ieder ressort is gevestigd, en uit niet meer dan *vijf* en niet minder dan *drie* leden bestaan, de president daaronder begrepen.

5. Onze Commissaris-Generaal voornoemd zal, ten dien einde, de noodige schikkingen maken, en de door hem benoemde godsdienstige school-commissiën instructiën geven, waarbij voornamelijk zal worden in acht genomen:

a. Dat dezelve op zich zelven staan, afgezonderd van en alzoo niet verantwoordelijk aan parnassyns of manhigim, zullende zij mitsdien, behoudens nadere bepalingen, onmiddelijk corresponderen met Onzen Commissaris-Generaal voornoemd.

b. Dat dezelve omtrent het godsdienstige zullen worden voorgeleerd door inspecteurs, bij Onzen Commissaris-Generaal voornoemd, uit de daartoe meest geschikte rabbijnen gekozen, dat aan deze inspecteurs, uit 's Lands kas, een jaarlijks honorarium zal worden kunnen toegelegd, naarmate van den ijver, waarmede zij, ten behoeve dezer scholen, bijzonder tot de beschaving der jeugd en de bevordering van de beoefening van de Nederduitsche taal zullen hebben medegewerkt; terwijl daarentegen, indien door hen aan de *weldadige* bedoelingen van het Gouvernement niet mogt worden voldaan, dezelve zullen kunnen worden berispt, of zelfs, naar bevind van zaken, afgezet. — De commissiën zullen ten hunnen aanzien, en, in het algemeen nopens de handelwijze der rabijnen, met betrekking tot de godsdienstige scholen, naauwkeurige rapporten inzenden;

c. Dat de commissiën zullen bevoegd zijn, om de onderwijzers op de armenscholen aan te stellen, en voorts deze niet alleen, maar ook die van alle andere godsdienstige scholen, zonder onderscheid, toetelaten, aftezetten of te schorsen; zijnde de commissie mede bevoegd, dezelve scholen te doen sluiten, waartoe, desnoods, de bevoegde magt de noodige hulp zal verleenen;

d. Dat niemand, om het even onder welke benaming, tot het geven van godsdienstig onderwijs in het vervolg toegelaten zal worden, dan na een behoorlijk examen te hebben afgelegd, zoo in de Nederduitsche taal,

als in de vakken tot hunne werkzaamheden behoorende, voor de commissie, geadsisteerd door den inspecteur voor het godsdienstige;

e. Dat dezelve zullen moeten zorg dragen, dat de kinderen, die op de godsdienstige armenscholen onderwijs genieten, ook de stads-armenscholen frequenteren, en dat op plaatsen, waar laatstgemelde of andere derzelver plaats vervangende inrigtingen ontbreken, het lager onderwijs bij het godsdienstige zal worden gevoegd, en in zoo verre de godsdienstige school tevens aangemerkt, als eene openbare lagere school;

f. Dat, in zoodanig geval, deze school in zooverre geheel en al zal onderworpen zijn aan de verordeningen en het toezigt bij de algemeene schoolwetten vastgesteld. De godsdienstige schoolcommissie zal zich als dan concerteren, met den schoolopziener of plaatselijke schoolcommissie; blijvende, desniettegenstaande, alles wat het godsdienstige betreft, aan de voorschrevene godsdienstige schoolcommissie uitsluitend aanbevolen;

g. Dat het insgelijks tot de zorgen der commissiën behoort, dat de scholen behoorlijk en zindelijk worden ingerigt, en onder de armenkinderen reinheid en zuiverheid bevorder t.

6. De kosten, tot onderhoud der godsdienstige armenscholen benoodigd, zullen, behalve uit vrijwillige inschrijvingen, giften en andere bijdragen, worden gevonden uit eene somme, daartoe te bepalen op de begrooting der gemeente, waar dezelve worden opgerigt, waarvoor Onze Commissaris-Generaal meer genoemd zal zorg dragen; wordende dezelve wijders geauthoriseerd, om, ten behoeve van gemeenten, welke zulks behoeven, en door haren ijver verdienen, aan Ons eene voordragt te doen, ten einde dezelve door een matig subsidie, uit 's Lands kas, in die kosten, eenigzins te gemoet te komen.

7. Er zal, onder welke benaming ook, aan geene behoeftigen bedeeling mogen worden uitgereikt, die hunne kinderen op de godsdienstige- en stads-armenscholen niet ter

onderwijzing zenden, immers die daarin nalatig blijven, naar daartoe te zijn aangemaand.

8. De commissiën vervaardigen reglementen voor de godsdienstige scholen, binnen hare gemeente en ressort, en zenden die ter sanctie aan den Commissaris-Generaal voornoemd, ten einde die verbindend te maken voor diengenen, die zulks aangaat.

9. Er zal door de commissiën, zoo veel mogelijk gezorgd worden voor de thans in dienst zijnde onderwijzers, die, uit hoofde van hunne jaren of anderzins, niet in staat zijn tot het geven van godsdienstig onderwijs, overeenkomstig de gemaakte bepalingen.

10. Onze Commissaris-Generaal zal de meest voegzame maatregelen nemen, ten einde de verordeningen, in dit besluit vervat, effect sorteren en aan het bedoeld oogmerk beantwoorden.

11. Hij zal Ons eene voordragt kunnen doen omtrent de meest geschikte verordeningen, welke in het vervolg zouden dienen te worden vastgesteld, op het examen en de toelating tot het rabbinaal ambt, mitsgaders omtrent de doelmatigste middelen, om Nederlandsche Israëliten tot dien post op te leiden.

En zal afschrift dezes worden gezonden aan Onzen Commissaris-Generaal, provisioneel belast met de zaken der Hervormde kerk, ten einde voor de uitvoering daarvan zorg te dragen, alsmede gelijk afschrift aan het Ministerie van binnenlandsche zaken.

Gegeven enz.

DISPOSITIE van den Commissaris-Generaal, provisioneel belast met de zaken der hervormde kerk enz. van den 27 *December* 1817, *houdende algemeene instructien voor de godsdienstige Israëlitische schoolcommissiën enz.*

De Commissaris-Generaal, provisioneel belast met de zaken der hervormde kerk enz.;

Gehoord de voordragt enz.;

Heeft goedgevonden en verstaan:

Vooreerst: Vast te stellen eene algemeene instructie voor de algemeene commissiën, belast met het opzigt over de Nederlandsche Israëlitische scholen.

Ten andere: Voormelde commissiën, de rabbijnen-inspecteuren, en wien zulks verder aangaat, aanteschrijven, den inhoud van voornoemde instructie stiptelijk natekomen en te handhaven, mitsgaders te zorgen, dat de huishoudelijke reglementen, welke voor de godsdienstige scholen binnen de gemeenten van hunne respective ressorten mogten worden vervaardigd, volgens het bepaalde bij deze instructie worden ingerigt.

Zullende afschrift dezes worden gezonden enz. enz.; met bijvoeging van het noodige aantal exemplaren van voornoemde instructie, zoo voor de leden derzelve en rabbijnen-inspecteuren, als ten einde daarvan het noodige gebruik te maken, bijzonder opdat de godsdienstige onderwijzers hiervan de noodige kennis dragen.

'sGravenhage enz.

ALGEMEENE INSTRUCTIE voor de Commissiën, belast met het toezigt over de Nederlandsche Israëlitische Godsdienstige Scholen, gearresteerd bij Z. Exc. den Commissaris-Generaal voor het Onderwijs en voor de Kunsten en Wetenschappen, provisioneel belast met de Zaken van den Hervormden en andere Eeredienaten, behalve dien der Roomsch Katholijken, den 27. *December* 1817 N°. 5, $\frac{2959}{1371}$ a, *ten gevolge van het Besluit Zijner Majesteit van* 10 *Mei* 1817.

HOOFDSTUK I.

Van de Godsdienstige School-Commissiën.

Art. 1. Het opzigt en bestuur over het Onderwijs in

den Israëlitischen Godsdienst, binnen ieder Synagogaal Ressort, is uitsluitender wijze opgedragen aan eene *Commissie*, geadsisteerd door een *Rabbijn-Inspecteur.*

Deze Commissie zal steeds resideren ter plaatse, waar de Hoofd-Synagoge is gevestigd.

Art. 2. De Leden der Commissie zullen, zoo wel voor den eersten keer als in het vervolg, op de voordragt der *Hoofd-Commissie tot de zaken der Israëliten*, door het Ministeriële Departement voor de zaken van den Hervormden en andere Eerediensten, behalve dien der Roomsch-Katholijken, worden benoemd.

Het Ministerieel Departement voornoemd benoemt mede een der Leden tot *President*, alsmede een *Tresaurier*, en een *Secretaris*, welke laatste posten echter door hetzelve ook aan anderen, buiten de gewone Leden der Commissie, maar met rang en stem van Lid, zullen kunnen worden opgedragen.

De verdere werkzaamheden worden door de Leden der Commissie naar goedvinden onder elkander verdeeld en geregeld.

Art. 3. Voornoemde Commissie, volgt onmiddelijk in rang, en geniet bij alle kerkelijke plegtigheden of anderzins, rang en zitting, onmiddelijk na het Collegie van Parnassijns.

Art. 4. Er zal in het vervolg nimmer meer dan *een* Lid uit voornoemde School-Commissie door den grooten Kerkenraad als Parnas kunnen worden benoemd; alle andere verkiezingen van meerdere Leden van dit Collegie tot Parnassijns is nul en van geene waarde.

Op plaatsen, alwaar de School-Commissie uit drie Leden bestaat, zal steeds *een*, en waar de School-Commissie uit meerdere bestaat, zullen steeds *twee* Leden op zijn minst onder de Notabelen, zamenstellende den grooten Kerkenraad, dienen te worden benoemd.

Art. 5. Alle handelingen, verbalen en correspondentiën der Commissie zullen uitsluitend in het Nederduitsch moeten gehouden worden. Zij houdt geregelde vergaderingen en regelt, bij een te vervaardigen Reglement van Orde, de algemeene en bijzondere werkzaamheden der Leden.

Art. 6. Aan de voornoemde School-Commissie is voorts

opgedragen het uitsluitend bestuur van al de Armscholen der Gemeenten in haar ressort, het beheer der penningen daartoe dienende, de benoeming, suspensie, en afzetting van alle School-Onderwijzers, onder welke benaming ook, geene uitgezonderd, alsmede het toezigt en bestuur van alle partikuliere Godsdienstige Scholen, die voor min- of meervermogenden zijn of zullen worden opgerigt.

Art. 7. Zij heeft het regt gezamenlijk, zoo als ook ieder Lid van dezelve in het bijzonder, alle Godsdienstige Scholen, geene uitgezonderd, binnen haar ressort te allen tijde te bezoeken, en zich het noodig verslag nopens het onderwijs op dezelve te doen geven.

Art. 8. Zij bepaalt, met goedkeuring van den *Rabbijn-Inspecteur*, welke boeken op de Scholen bij het Godsdienstig Onderwijs mogen worden gebruikt.

Zij maakt, na den Rabbijn-Inspecteur gehoord te hebben, voor alle Godsdienstige Scholen, zoodanige Reglementen, als zij zal noodig oordeelen, alsmede bepalingen omtrent de wijze, waarop het onderwijs in deze Scholen zal worden gegeven.

Art. 9. Zij is in haar bestuur onafhankelijk van het Kerkelijk bestuur der Gemeenten; zij zendt jaarlijks aan het Ministerieel Departement voor de Zaken der Hervormde Kerk enz., vóór primo September van ieder jaar, een verslag van den staat, voortgang en behoeften der Godsdienstige Scholen binnen haar Ressort, en doet tevens de voordragten tot de verbeteringen, welke zij mogt verlangen te zien ingevoerd.

Art. 10. Zij zal dit verslag tevens moeten laten vergezeld gaan van eene opgave der kosten tot onderhoud der Godsdienstige Armscholen, zoo als ook der noodige behoeften voor hare werkzaamheden; zij zal daarbij de middelen ter bestrijding aanwijzen, met speciale opgave, hoe veel op de begrooting der Gemeente voor het Godsdienstig onderwijs zoude behooren te worden gebragt, mitsgaders hoedanig de vrijwillige inschrijvingen, giften en andere bijdragen wel zouden kunnen worden geraamd.

Art. 11. Zij ontvangt uit handen van Parnassijns de penningen op de begrooting der Gemeente voor het Godsdienstig onderwijs op de Armscholen toegestaan, zoo als ook onmiddellijk hetgene te dien einde door het Gouvernement mogt

houdende regeling der uitbetaling van traktementen aan burgerlijke en regterlijke Rijksambtenaren en Bedienden, als ook der Predikanten.

Gezien de voordragt van Onzen Commissaris Generaal voor het onderwijs en voor de kunsten en wetenschappen van 7den April 1817, N°. 704, houdende bezwaren ten aanzien der toepassing van dit Besluit op de uitbetaling der Schoolonderwijzers traktementen.

Gehoord de consideratiën en het advijs van Onzen Minister van Financiën.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 1. Dat, met alteratie van art. 7 van Ons Besluit van 14 Maart 1816, N°. 88, voor zoo veel de Schoolonderwijzers aangaat, derzelver traktementen zullen worden uitbetaald van den dag af, waarop dezelve hunnen post werkelijk hebben aanvaard.

Art. 2. Dat er staande de werkelijke vacature eener School, geene ordonnantie zal worden opgemaakt voor het gedeelte van het traktement aan dezelve School verbonden, vervallende gedurende dezelve vacature.

Art. 3. Dat, daarentegen, zoodra het in het deswegens te geven berigt van den Gouverneur der Provincie blijken zal, dat, gedurende de vacature, de School tijdelijk is waargenomen, als ook van den dag, waarop de nieuwbenoemde vaste Schoolonderwijzer zijnen post heeft aanvaard, ten name van denzelven zal worden opgemaakt de ordonnantie voor het traktement, te rekenen van den dag af der tijdelijke waarneming van de School, zulks echter op de gewone tijden, dat, volgens ons Besluit van 14den Maart 1816, de ordonnantiën der Traktementen, uit 's Rijks kasse te betalen, behooren te worden opgemaakt.

Art. 4. Dat de wettig nieuw aangestelde Schoolonderwijzer zal gehouden zijn, dat gedeelte van het Traktement, hetwelk verschenen is vóór den dag der aan-

vaarding der School, en hetwelk aan den tijdelijken waarnemer competeert, aan denzelven uit te reiken, of wel aan de weduwe van den vorigen vasten Onderwijzer, ingeval de School door deszelfs overlijden is vacant geworden, en ten koste van dezelve weduwe, tijdelijk werd waargenomen; welke uitreiking geschieden zal, onder toezigt en regeling van het Plaatselijk Bestuur.

Art. 5. Dat, ingevalle de School, door overlijden, vertrek of anderzins van den Schoolonderwijzer, open valt, over het vierendeeljaars, waar dit een of ander plaats heeft, als nog ten name van denzelven Onderwijzer, de ordonnantie zal worden opgemaakt, tot op den dag van dit overlijden, vertrek of anderzins; wordende in het eerste geval, namelijk bij overlijden, zijne weduwe of respective wettige erven, gemagtigd om het bedrag dezer ordonnantie te ontvangen.

Art. 6. Ingeval aan eene Schoolonderwijzers weduwe een jaar van gratie wordt verleend, zoo zal over hetzelve jaar van gratie, de ordonnantie van het Rijkstraktement worden geslagen ten name van den tijdelijken waarnemer der School, door dezelve weduwe te stellen, onder gehoudenheid, om de gelden aan dezelve weduwe voluit te overhandigen; zulks almede onder toezigt van het Plaatselijke Bestuur.

Art. 7. De aanvang der uitbetaling van verhoogde Schoolonderwijzers-traktementen zal zich bij voortduring blijven regelen naar Ons Besluit van 14den Maart 1816, zoo dikwerf zoodanige verhooging aan werkelijk fungerende Schoolonderwijzers wordt toegestaan, daarentegen zal de uitbetaling ook van het verhoogd traktement, hetwelk gedurende eene plaatshebbende Schoolvacature wordt verleend, haren aanvang nemen met den dag, waarop de nieuw aan te stellen vaste Schoolonderwijzer aldaar zijne functiën zal hebben aanvaard.

Er zal een afschrift van dit Besluit worden gezonden aan Onzen Commissaris-Generaal voor het onderwijs en voor de kunsten en wetenschappen, alsmede aan Onzen Minister van Finantiën, zoo tot derzelver informatie en narigt, als om aan hetzelve Besluit de vereischte executie te geven, voor zoo veel ieder aangaat, en eindelijk aan de Algemeene Rekenkamer.

's Gravenhage den 20 April 1817.

(*geteekend*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*geteekend*) A. R. FALCK.

Accordeert met deszelfs origineel,

De Griffier ter Staats-Secretarie,

(*geteekend*) D'HAMECOURT, l. g.

Voor overeenkomstig afschrift.

De Secretaris bij het Departement voor het onderwijs en de kunsten en wetenschappen.

(*geteekend*) L. DE GEER.

BESLUIT van den 10 *Mei* 1817, *houdende organieke bepalingen, op hoedanige wijze de godsdienstige Israelitische scholen en het onderwijs zullen worden ingerigt.*

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Op de voordragt van onzen Commissaris Generaal provisioneel belast met de zaken der hervormde kerken enz.

Gezien enz.

In aanmerking nemende:

Dat enz.

Dat wijders enz.

En ten gevolge enz.

Hebben besloten en besluiten:

1. Al de godsdienstige armenscholen, bestaande in de onderscheidene nederlandsche Israëlitische scholen zullen, zoo spoedig derzelver omstandigheden zulks maar eenigzins toelaten, worden ontbonden en op nieuw ingerigt, naar de beginselen van het tegenwoordige besluit.

2. Bij iedere hoofd-synagoge zullen worden opgerigt ééne of meerdere godsdienstige armenscholen, waar de behoeftige jeugd in de godsdienst en in hare zedelijke en maatschappelijke pligten zal worden onderwezen, voor zoo verre de locale omstandigheden en finantiele staat der kleine gemeenten of ring-synagogen zulks mogten toelaten, zullen voor dezelve ook zoodanige scholen kunnen worden ingerigt.

3. Het onderwijs op alle Israëlitische godsdienstige scholen zal, zoodra mogelijk, met volstrekte uitsluiting van de zoogenaamde Joodsche of verbasterde Hoogduitsche taal, of in het Hebreeuwsch, of in het Nederduitsch moeten gegeven worden.

Ten einde de uitvoering dezer bepaling te verzekeren, zal Onze Commissaris-Generaal voornoemd, door de commissie tot de zaken der Israeliten, doen zorgen voor de vervaardiging van de noodige schoolboeken voor deze godsdienstige scholen in de Hebreeuwsche en Nederduitsche talen, voor zoo verre dezelve als nog ontbreken.

4. Onze Commissaris-Generaal zal ten spoedigste voor ieder Synagogaal ressort benoemen en aanstellen eene commissie, belast met het opzigt voor al de Israelitische godsdienstige scholen binnen hetzelve ressort, en bijzonder over de godsdienstige armenscholen.

Dezelve zal resideren ter plaatse, waar de hoofd-synagoge van ieder ressort is gevestigd, en uit niet meer dan *vijf* en niet minder dan *drie* leden bestaan, de president daaronder begrepen.

5. Onze Commissaris-Generaal voornoemd zal, ten dien einde, de noodige schikkingen maken, en de door hem benoemde godsdienstige school-commissiën instructiën geven, waarbij voornamelijk zal worden in acht genomen:

a. Dat dezelve op zich zelven staan, afgezonderd van en alzoo niet verantwoordelijk aan parnassyns of manhigim, zullende zij mitsdien, behoudens nadere bepalingen, onmiddelijk corresponderen met Onzen Commissaris-Generaal voornoemd.

b. Dat dezelve omtrent het godsdienstige zullen worden voorgeleerd door inspecteurs, bij Onzen Commissaris-Generaal voornoemd, uit de daartoe meest geschikte rabbijnen gekozen, dat aan deze inspecteurs, uit 's Lands kas, een jaarlijks honorarium zal worden kunnen toegelegd, naarmate van den ijver, waarmede zij, ten behoeve dezer scholen, bijzonder tot de beschaving der jeugd en de bevordering van de beoefening van de Nederduitsche taal zullen hebben medegewerkt; terwijl daarentegen, indien door hen aan de weldadige bedoelingen van het Gouvernement niet mogt worden voldaan, dezelve zullen kunnen worden berispt, of zelfs, naar bevind van zaken, afgezet. — De commissiën zullen ten hunnen aanzien, en, in het algemeen nopens de handelwijze der rabijnen, met betrekking tot de godsdienstige scholen, naauwkeurige rapporten inzenden;

c. Dat de commissiën zullen bevoegd zijn, om de onderwijzers op de armenscholen aan te stellen, en voorts deze niet alleen, maar ook die van alle andere godsdienstige scholen, zonder onderscheid, toetelaten, aftezetten of te schorsen; zijnde de commissie mede bevoegd, dezelve scholen te doen sluiten, waartoe, desnoods, de bevoegde magt de noodige hulp zal verleenen;

d. Dat niemand, om het even onder welke benaming, tot het geven van godsdienstig onderwijs in het vervolg toegelaten zal worden, dan na een behoorlijk examen te hebben afgelegd, zoo in de Nederduitsche taal,

als in de vakken tot hunne werkzaamheden behoorende, voor de commissie, geadsisteerd door den inspecteur voor het godsdienstige;

e. Dat dezelve zullen moeten zorg dragen, dat de kinderen, die op de godsdienstige armenscholen onderwijs genieten, ook de stads-armenscholen frequenteren, en dat op plaatsen, waar laatstgemelde of andere derzelver plaats vervangende inrigtingen ontbreken, het lager onderwijs bij het godsdienstige zal worden gevoegd, en in zoo verre de godsdienstige school tevens aangemerkt, als eene openbare lagere school;

f. Dat, in zoodanig geval, deze school in zooverre geheel en al zal onderworpen zijn aan de verordeningen en het toezigt bij de algemeene schoolwetten vastgesteld. De godsdienstige schoolcommissie zal zich als dan concerteren, met den schoolopziener of plaatselijke schoolcommissie; blijvende, desniettegenstaande, alles wat het godsdienstige betreft, aan de voorschrevene godsdienstige schoolcommissie uitsluitend aanbevolen;

g. Dat het insgelijks tot de zorgen der commissiën behoort, dat de scholen behoorlijk en zindelijk worden ingerigt, en onder de armenkinderen reinheid en zuiverheid bevordert.

6. De kosten, tot onderhoud der godsdienstige armenscholen benoodigd, zullen, behalve uit vrijwillige inschrijvingen, giften en andere bijdragen, worden gevonden uit eene somme, daartoe te bepalen op de begrooting der gemeente, waar dezelve worden opgerigt, waarvoor Onze Commissaris-Generaal meer genoemd zal zorg dragen; wordende dezelve wijders geauthoriseerd, om, ten behoeve van gemeenten, welke zulks behoeven, en door haren ijver verdienen, aan Ons eene voordragt te doen, ten einde dezelve door een matig subsidie, uit 's Lands kas, in die kosten, eenigzins te gemoet te komen.

7. Er zal, onder welke benaming ook, aan geene behoeftigen bedeeling mogen worden uitgereikt, die hunne kinderen op de godsdienstige- en stads-armenscholen niet ter

onderwijzing zenden, immers die daarin nalatig blijven, naar daartoe te zijn aangemaand.

8. De commissiën vervaardigen reglementen voor de godsdienstige scholen, binnen hare gemeente en ressort, en zenden die ter sanctie aan den Commissaris-Generaal voornoemd, ten einde die verbindend te maken voor diengenen, die zulks aangaat.

9. Er zal door de commissiën, zoo veel mogelijk gezorgd worden voor de thans in dienst zijnde onderwijzers, die, uit hoofde van hunne jaren of anderzins, niet in staat zijn tot het geven van godsdienstig onderwijs, overeenkomstig de gemaakte bepalingen.

10. Onze Commissaris-Generaal zal de meest voegzame maatregelen nemen, ten einde de verordeningen, in dit besluit vervat, effect sorteren en aan het bedoeld oogmerk beantwoorden.

11. Hij zal Ons eene voordragt kunnen doen omtrent de meest geschikte verordeningen, welke in het vervolg zouden dienen te worden vastgesteld, op het examen en de toelating tot het rabbinaal ambt, mitsgaders omtrent de doelmatigste middelen, om Nederlandsche Israëliten tot dien post op te leiden.

En zal afschrift dezes worden gezonden aan Onzen Commissaris-Generaal, provisioneel belast met de zaken der Hervormde kerk, ten einde voor de uitvoering daarvan zorg te dragen, alsmede gelijk afschrift aan het Ministerie van binnenlandsche zaken.

Gegeven enz.

DISPOSITIE van den Commissaris-Generaal, provisioneel belast met de zaken der hervormde kerk enz. van den 27 *December* 1817, *houdende algemeene instructien voor de godsdienstige Israëlitische schoolcommissiën enz.*

De Commissaris-Generaal, provisioneel belast met de zaken der hervormde kerk enz.;

Gehoord de voordragt enz.;

Heeft goedgevonden en verstaan:

Vooreerst: Vast te stellen eene algemeene instructie voor de algemeene commissiën, belast met het opzigt over de Nederlandsche Israëlitische scholen.

Ten andere: Voormelde commissiën, de rabbijnen-inspecteuren, en wien zulks verder aangaat, aanteschrijven, den inhoud van voornoemde instructie stiptelijk natekomen en te handhaven, mitsgaders te zorgen, dat de huishoudelijke reglementen, welke voor de godsdienstige scholen binnen de gemeenten van hunne respective ressorten mogten worden vervaardigd, volgens het bepaalde bij deze instructie worden ingerigt.

Zullende afschrift dezes worden gezonden enz. enz.; met bijvoeging van het noodige aantal exemplaren van voornoemde instructie, zoo voor de leden derzelve en rabbijnen-inspecteuren, als ten einde daarvan het noodige gebruik te maken, bijzonder opdat de godsdienstige onderwijzers hiervan de noodige kennis dragen.

's Gravenhage enz.

ALGEMEENE INSTRUCTIE voor de Commissiën, belast met het toezigt over de Nederlandsche Israëlitische Godsdienstige Scholen, gearresteerd bij Z. Exc. den Commissaris-Generaal voor het Onderwijs en voor de Kunsten en Wetenschappen, provisioneel belast met de Zaken van den Hervormden en andere Eerediensten, behalve dien der Roomsch Katholijken, den 27. *December* 1817 N°. 5, $\frac{8959}{1571}$ a, *ten gevolge van het Besluit Zijner Majesteit van* 10 *Mei* 1817.

HOOFDSTUK I.

Van de Godsdienstige School-Commissiën.

Art. 1. Het opzigt en bestuur over het Onderwijs in

den Israëlitischen Godsdienst, binnen ieder Synagogaal Ressort, is uitsluitender wijze opgedragen aan eene *Commissie*, geadsisteerd door een *Rabbijn-Inspecteur.*

Deze Commissie zal steeds resideren ter plaatse, waar de Hoofd-Synagoge is gevestigd.

Art. 2. De Leden der Commissie zullen, zoo wel voor den eersten keer als in het vervolg, op de voordragt der *Hoofd-Commissie tot de zaken der Israëliten*, door het Ministeriële Departement voor de zaken van den Hervormden en andere Eerediensten, behalve dien der Roomsch-Katholijken, worden benoemd.

Het Ministerieel Departement voornoemd benoemt mede een der Leden tot *President*, alsmede een *Tresaurier*, en een *Secretaris*, welke laatste posten echter door hetzelve ook aan anderen, buiten de gewone Leden der Commissie, maar met rang en stem van Lid, zullen kunnen worden opgedragen.

De verdere werkzaamheden worden door de Leden der Commissie naar goedvinden onder elkander verdeeld en geregeld.

Art. 3. Voornoemde Commissie volgt onmiddelijk in rang, en geniet bij alle kerkelijke plegtigheden of anderzins, rang en zitting, onmiddelijk na het Collegie van Parnassijns.

Art. 4. Er zal in het vervolg nimmer meer dan *een* Lid uit voornoemde School-Commissie door den grooten Kerkenraad als Parnas kunnen worden benoemd; alle andere verkiezingen van meerdere Leden van dit Collegie tot Parnassijns is nul en van geene waarde.

Op plaatsen, alwaar de School-Commissie uit drie Leden bestaat, zal steeds *een*, en waar de School-Commissie uit meerdere bestaat, zullen steeds *twee* Leden op zijn minst onder de Notabelen, zamenstellende den grooten Kerkenraad, dienen te worden benoemd.

Art. 5. Alle handelingen, verbalen en correspondentiën der Commissie zullen uitsluitend in het Nederduitsch moeten gehouden worden. Zij houdt geregelde vergaderingen en regelt, bij een te vervaardigen Reglement van Orde, de algemeene en bijzondere werkzaamheden der Leden.

Art. 6. Aan de voornoemde School-Commissie is voorts

opgedragen het uitsluitend bestuur van al de Armscholen der Gemeenten in haar ressort, het beheer der penningen daartoe dienende, de benoeming, suspensie, en afzetting van alle School-Onderwijzers, onder welke benaming ook, geene uitgezonderd, alsmede het toezigt en bestuur van alle partikuliere Godsdienstige Scholen, die voor min- of meervermogenden zijn of zullen worden opgerigt.

Art. 7. Zij heeft het regt gezamenlijk, zoo als ook ieder Lid van dezelve in het bijzonder, alle Godsdienstige Scholen, geene uitgezonderd, binnen haar ressort te allen tijde te bezoeken, en zich het noodig verslag nopens het onderwijs op dezelve te doen geven.

Art. 8. Zij bepaalt, met goedkeuring van den *Rabbijn-Inspecteur*, welke boeken op de Scholen bij het Godsdienstig Onderwijs mogen worden gebruikt.

Zij maakt, na den Rabbijn-Inspecteur gehoord te hebben, voor alle Godsdienstige Scholen, zoodanige Reglementen, als zij zal noodig oordeelen, alsmede bepalingen omtrent de wijze, waarop het onderwijs in deze Scholen zal worden gegeven.

Art. 9. Zij is in haar bestuur onafhankelijk van het Kerkelijk bestuur der Gemeenten; zij zendt jaarlijks aan het Ministerieel Departement voor de Zaken der Hervormde Kerk enz., vóór primo September van ieder jaar, een verslag van den staat, voortgang en behoeften der Godsdienstige Scholen binnen haar Ressort, en doet tevens de voordragten tot de verbeteringen, welke zij mogt verlangen te zien ingevoerd.

Art. 10. Zij zal dit verslag tevens moeten laten vergezeld gaan van eene opgave der kosten tot onderhoud der Godsdienstige Armscholen, zoo als ook der noodige behoeften voor hare werkzaamheden; zij zal daarbij de middelen ter bestrijding aanwijzen, met speciale opgave, hoe veel op de begrooting der Gemeente voor het Godsdienstig onderwijs zoude behooren te worden gebragt, mitsgaders hoedanig de vrijwillige inschrijvingen, giften en andere bijdragen wel zouden kunnen worden geraamd.

Art. 11. Zij ontvangt uit handen van Parnassijns de penningen op de begrooting der Gemeente voor het Godsdienstig onderwijs op de Armscholen toegestaan, zoo als ook onmiddellijk hetgene te dien einde door het Gouvernement mogt

worden toegelegd, of door bijzondere vrijwillige bijdragen gefourneerd.

Art. 12. Zij zal voorts, met overleg van parnassijns, aan het Ministerieel Departement voordragten kunnen doen, ten einde de Armscholen ook door andere voegzame middelen en wegen, meerdere inkomsten van de Gemeente te verzekeren.

Art. 13. Zij doet jaarlijks rekening en verantwoording aan eene Commissie van vijf leden, als drie uit den Grooten Kerkenraad door het kollegie te benoemen, namelijk een *Parnas*, een *Ouderling* en een *Notabel*, en *twee* begiftigers door dezelve te kiezen. Zij zendt jaarlijks afschrift der goedgekeurde rekening en verantwoording aan het Ministerieel Departement voornoemd, tot informatie.

HOOFDSTUK II.

Van den Rabbijn-Inspecteur.

Art. 14. Bij alle Godsdienstige School-Commissiën zal een *Rabbijn-Inspecteur* door het Ministerieel Departement voornoemd, uit de daartoe meest geschikte Rabbijnen gekozen, op voordragt der *Hoofd-Commissie tot de zaken der Israëliten*, worden benoemd.

Art. 15. Niemand zal als Rabbijn-Inspecteur kunnen worden voorgedragen en aangesteld dan:

1°. De *Opper-Rabbijn*, mits de Nederlandsche taal magtig zijnde.

2°. *Rabbijnen* die (in afwachting van nadere bepalingen te dezen) zullen moeten voorzien zijn van een getuigschrift, geteekend door ten minste twee Opper-Rabbijnen der Nederlandsche Israëlitische Hoofd-Synagogen binnen het Rijk, waaruit blijkt, dat dezelve de noodige kennis bezitten om den *honorairen titel van Rabbijn* te verdienen, en voorts met de vereischte kundigheden voor het Israëlitisch godsdienstig onderwijs begaafd zijn; zij zullen de Nederduitsche taal goed moeten kunnen spreken, lezen en schrijven.

Art. 16. Wanneer het Inspecteurschap in een ressort vacant is, zal hetzelve door een naburig Rabbijn-Inspecteur,

des verzocht zijnde, intusschen kunnen worden waargenomen.

Art. 17. Aan den Rabbijn-Inspecteur is bijzonder opgedragen de zorg, dat de Godsdienst in deszelfs zuiverheid worde onderwezen, dat al de godsdienstige onderwijzers, overeenkomstig de godsdienstige verordeningen, de leerlingen onderwijzen. Hij surveilleert mede derzelver zedelijk en maatschappelijk gedrag, biedt de Commissie de hand in het doen nakomen van de bevelen des Gouvernements en de vastgestelde instructiën, en in de zorg voor de bevordering van de beoefening der Nederduitsche taal, en in het algemeen voor de beschaving der behoeftige of minvermogende Israëlitische jeugd.

Hij is verpligt van tijd tot tijd alle Godsdienstige Scholen te bezoeken en van zijne bevinding aan de Commissie rapport te doen.

Voorts zal dezelve bij alle examina, zoo wel die der onderwijzers, als die der leerlingen, moeten adsisteren en behulpzaam zijn.

Art. 18. Geene leerboeken zullen op de Scholen worden ingevoerd dan na door den Rabbijn-Inspecteur te zijn goedgekeurd.

Art. 19. Bij alle vergaderingen der voornoemde School-Commissie, waarin niet het administratíve maar speciaal het Godsdienstig onderwijs behandeld wordt, zal hij telkens moeten opgeroepen worden, en behooren present te zijn. Hij zal in alles hiertoe betrekkelijk, de School-Commissie voornoemd voorlichten en praeadviseren.

Alle besluiten, die nopens het Godsdienstige in het onderwijs door de School-Commissie voornoemd zullen worden vastgesteld, zullen ook door hem moeten mede onderteekend worden.

Art. 20. Indien de Rabbijn-Inspecteur iets strijdig met den Godsdienst bevinden mogt, en de School-Commissie mogt begrijpen zich niet aan zijne uitspraak te kunnen houden, mitsgaders, indien het mogt gebeuren, dat de gevoelens nopens het Godsdienstig onderwijs van den Inspecteur en van de School-Commissie voornoemd mogten verschillen, zal bij voorraad de uitspraak des Inspecteurs worden gevolgd, voorbehoudens de decisie van het Ministerieel Depar-

tement voornoemd, op de voordragt van de *Hoofd-Commissie tot de zaken der Israëliten*, ten gevolge ingewonnen advies van *drie Opper-Rabbijnen* in het Rijk.

HOOFDSTUK III.

Van de Armscholen.

Art. 21. Ten einde de kennis van den Israëlitischen Godsdienst, de beoefening der nederduitsche taal, en de beschaving der jeugd van de behoeftige klasse te bevorderen, zullen bij iedere *Hoofd-Synagoge* één of meerder *Armscholen* worden opgerigt; voor zoo veel zulks uitvoerlijk mogt zijn, zal men ook de oprigting van dergelijke scholen in de *Ring-Synagogen* aanmoedigen.

Art. 22. Tot voorziening in de behoeften, kosten en onderhoud van dit Godsdienstig Armschool, boven hetgene op de begrooting der gemeente daarvoor jaarlijks gebragt zal worden, alsmede hetgene als te gemoetkoming van den Lande mogt worden toegestaan, of door andere bijdragen of giften voor hetzelve bestemd wordt, zal er tevens eene inschrijving worden geopend, waartoe aan een ieder gelegenheid zal worden gegeven, om bij wijze van vrijwillige bijdragen, het zij in eenmaal, het zij jaarlijks, maandelijks of wekelijks, tot ondersteuning der voornoemde Armschool te contribuëren.

Art. 23. Er zal ook tevens onder de benaming *ter bevordering van Godsdienst en beschaving*, zoo veel doenlijk worden opgerigt eene *Weldadige Societeit*, zamengesteld uit de notabelste Israëlitische Vrouwen en Dochters, op zoodanigen voet en zoodanige wijze, als daaromtrent bepalingen zullen kunnen worden gemaakt; ten einde de kinderen van beiderlei kunne onder de behoeftige klasse, door weldadigheid, op eene voegzame wijze, van de noodige kleeding- en verschooning-stukken te voorzien, opdat de leerlingen zindelijk en zuiver ter schole kunnen verschijnen; zoo ook, om aan behoeftige meisjes vrouwelijke handwerken te doen leeren, en eindelijk, om aan minvermogende meisjes, die geene andere scholen kunnen frequenteren, gelegenheid te verschaffen, om de nederduitsche taal, het schrijven en cijferen te leeren.

Art. 24. Bij eene zoodanige op te rigten weldadige Vrou-

welijke Societeit, zal eene directie bestaan van 3 à 5 directrisen, ten einde ten gevolge van een voor deze Societeit te vervaardigen reglement, het bestuur en administratie daarover te hebben.

Voornoemde directie zal steeds, naar den aard der zaak, zich met de School-Commissie beraadslagen, en onderling hare weldadige belangen te zamen vereenigen, op zoodanigen voet en zoodanige wijze als de aard der zaak zulks mogt vorderen, en de huishoudelijke reglementen dier Societeit nader zullen bepalen.

Art. 25. Ten blijke der erkentelijkheid aan de begiftigers of begiftigessen van het Godsdienstig Onderwijs, zal door de School-Commissie het noodige worden vastgesteld, ten einde deze, bij openbare en plegtige gelegenheden, als anderzins, de vereischte onderscheidingen te doen genieten.

Art. 26. Daar het een der eerste pligten van den Godsdienst is, zijne kinderen in dezelve te doen onderwijzen, zal geen Israëliet tot eenige bedeeling hoegenaamd kunnen worden toegelaten, alvorens bij bewijze aan dien pligt te hebben voldaan, door zijne kinderen het Godsdienstig Onderwijs te doen genieten.

Voor zoo verre echter de Godsdienstige School geene gelegenheid mogt aanbieden alle kinderen aan te nemen, of dat kinderen, door ongesteldheid of ander beletsel worden verhinderd, dezelve bij te wonen, zal de School-Commissie voorn. aan de ouders een bewijs van hunne bereidwilligheid afgeven.

Art. 27. De School-Commissie aan Parnassijns iemand als onwillig, om zijne kinderen ter School te zenden, opgevende, zal dadelijk alle ondersteuning aan dezelve moeten ophouden; zullende de Parnassijns aan niemand hoegenaamd eenigen onderstand geven, wiens kinderen niet ter School gaan, of die daaromtrent geen blijk van bereidwilligheid kan vertoonen.

Art. 28. Iedere School-Commissie, gehoord den *Rabbijn-Inspecteur*, zal voor de Armscholen huishoudelijke reglementen maken, waarbij de loop van het onderwijs, en al wat tot de orde betrekking heeft, geregeld wordt: zij houdt daarbij in het oog, dat de leerlingen tot de kennis van den

Godsdienst, en van hunne pligten als mensch en onderdaan worden opgeleid, en aan orde gewend; en voorts het noodig onderrigt aan de leerlingen gegeven wordt in de regelen der opvoeding en beschaafdheid, en voorts in alle zedelijke en maatschappelijke pligten, als ook in die, welke tot de dagelijksche zamenleving behooren. Zij zorgt bijzonder voor de regeling der Schooltijden, opdat de leerlingen het onderwijs op de Stads-Scholen en tevens dat op het Armschool kunnen bijwonen; en voor zoo ver het lager Onderwijs met het Godsdienstig Onderwijs in de School mogt zijn of worden vereenigd, dat de eene helft der school-uren aan het Godsdienstige, en de andere helft aan het lager Onderwijs zij toegewijd.

Art. 29. De School-Commissie zal voorts bepalen den ouderdom, beneden en boven welken geene kinderen op de School worden aangenomen; mitsgaders, tevens naar hetgene de geldmiddelen ter hare beschikking staande, toelaten, het getal meesters, hun salaris, alsmede het getal der kinderen, die het onderwijs op de Armscholen kunnen genieten.

Art. 30. De Schoo-lCommissie zal ten behoeve der dochters van behoeftigen het noodige vast stellen, ten einde deze op de bepaalde tijden het Armschool afzonderlijk kunnen bijwonen, om in de eerste beginselen en gronden van den Godsdienst te worden onderwezen, in dier voege, dat door dezelve ook de Stadsscholen worden gefrequenteerd.

Indien de gelegenheid zich hiertoe mogt aanbieden, zal men tevens zorgen, dat ook de behoeftige jongelingen, na afloop van het Godsdienstig en lager Onderwijs, tot handwerken en ambachten worden opgeleid, en bijzonder aan dezelve tevens gelegenheid worde gegeven, dat zij t' huis, of binnen het Armenschool, zich kunnen oefenen zoo in de Nederduitsche taal als in het schrijven en cijferen.

HOOFDSTUK IV.

Van de Godsdienstige Onderwijzers.

Art. 31. Niemand zal in het vervolg worden toegelaten, onder welke benaming, tot het geven van het Israëlitisch Godsdienstig Onderwijs, noch om eene School op te rigten,

ook niet onder den naam van *School voor kleine kinderen*, ten zij dezelve door eene der Godsdienstige School-Commissiën is geëxamineerd, en voorzien van een bewijs van afgelegd examen, mitsgaders van den rang, waarin dezelve, volgens zijne of hare kundigheden is geplaatst, en tot het geven van het voorn. Godsdienstig Onderwijs is toegelaten geworden.

Art. 32. Elk, die eenig examen als Israëlitisch Godsdienstig Schoolonderwijzer of Onderwijzeresse wenscht af te leggen, zal zich in tijds schriftelijk vervoegen bij den president der Commissie, in welks ressort hij of zij zich verlangen neder te zetten, om tot het examen te worden toegelaten, met bepaling, in welken rang men verkiest te worden gerangschikt of toegelaten; tevens daarbij overleggende een legaal bewijs van den ouderdom van 18 jaren te hebben bereikt, mitsgaders een of meer voldoende getuigschriften van goed burgerlijk en zedelijk gedrag, geteekend door drie bekende Israëlitische huisvaders, en gelegaliseerd door het Kerkbestuur der plaats, waar men gehuisvest of laatstelijk geweest is.

Art. 33. Aan niemand zal het vrijstaan, in eenig ander gedeelte van het Godsdienstig Israëlitisch Onderwijs onderrigt te geven, dan tot welks onderwijzing hij of zij bij het examen door de rangschikking is toegelaten, en hetwelk in het bewijs van toelating specifiek zal moeten worden uitgedrukt. Niemand zal van een' lageren tot een' hoogeren rang kunnen worden bevorderd, dan na een vooraf afgelegd examen.

Art. 34. Die eens is toegelaten in den eenen of anderen rang, zal zich, binnen alle Synagogale ressorten, als zoodanig kunnen nederzetten; edoch niet vermogen eenig Godsdienstig Onderwijs te geven, dan, na bij de Commissie, die met het opzigt over de Godsdienstige Scholen binnen het ressort is belast, zijn toelatings-bewijs te hebben laten viseren, en voorts hetzelve, bij het Kerkelijk Collegie der Gemeente, waar men zich nederzet, vertoond te hebben.

Art. 35. Het examen der Israëlitische Godsdienstige Onderwijzers geschiedt uitsluitender wijze in 't Nederduitsch; de getuigschriften voor dezelve moeten mede in die taal afgegeven en door de leden der voornoemde Commissiën en den Rabbijn-Inspecteur geteekend, en met het cachet der voornoemde School-Commissie voorzien zijn.

Art. 36. De Commissie zal (binnen veertien dagen na hare installatie), onder approbatie van het Ministerieel Departement voornoemd, een tarief bepalen van hetgene voor de af te leggen examina, ten behoeve der Armscholen behoort te worden voldaan; voorbehoudens, dat degene, die een voldoend bewijs van onvermogen produceert, *gratis* zal worden geëxamineerd.

Bij voornoemd tarief, hetwelk eenvormig zal zijn voor alle ressorten, zal speciaal gelet worden, dat daarbij eene opklimming in de sommen voor elken verkregen rang te voldoen, worde in acht genomen; alsmede eene behoorlijke evenredigheid tusschen hetgene van de onderscheidene rangen van Schoolonderwijzers en Onderwijzeressen gevorderd zal worden; en eindelijk dat hij, die bij het verkrijgen van een' lageren rang de daartoe gestelde sommen heeft voldaan, telkens bij het verkrijgen van een' hoogeren, niet meer betale dan het meerdere der somme, voor dien hoogeren rang vastgesteld, boven hetgeen reeds bij het verkrijgen van den lageren is betaald.

Art. 37. De Godsdienstige Onderwijzers en Onderwijzeressen zullen, naar mate hunner kundigheden en bekwaamheden, en de soort van examen, hetwelk van hen gevorderd wordt, onderscheiden of verdeeld zijn in de vier volgende rangen.

1°. Om tot den *eersten rang* te worden toegelaten, zal men moeten

a. het Nederduitsch kunnen lezen en schrijven;
b. eenige kennis bezitten van de spelkunst, en het lezen en schrijven der Hebreeuwsche taal;
c. mitsgaders tamelijk bedreven zijn in de gewone Godsdienstige verordeningen en de dagelijksche gebeden;
d. eenigen aanleg hebben, om in dit een en ander onderrigt te kunnen geven.

2°. Om tot den *tweeden rang* te worden toegelaten, zal men daarenboven

a. de gronden der Nederduitsche taal moeten kennen;

b. meerdere vordering in de Hebreeuwsche taal behooren gemaakt te hebben;
c. eenige kennis dienen te bezitten van de gronden der Godsdienst-leer, en zoo van de vertaling als uitlegging des Bijbels; (*Tanach*)
d. bewijzen geven van eene goede manier van onderwijzen.

3°. Om den derden *rang* te erlangen, zal men

a. in de Nederduitsche taal wel bedreven moeten zijn, zoo ook in de Hebreeuwsche taal;
b. bedreven zijn in de vertaling en uitlegkunde des Bijbels, eenige kennis bezitten van de *mischna* en den *talmud*, voorts de rituële en ceremoniële bepalingen van den Godsdienst moeten verstaan.
c. bekwaamheid en geoefendheid bezitten in het geven van een oordeelkundig Godsdienstig Onderwijs.

4°. Om den hoogsten of *vierden rang* te erlangen, wordt, boven en behalve het hierboven vermelde, nog vereischt eene grondige en grammaticale kennis der Hebreeuwsche taal, en voorts al de kundigheden, welke gevorderd worden van hem, die een volledig onderrigt zal geven in den Israëlitischen Godsdienst; bijzonder zal men bewijzen van beschaafde kennis, gezond oordeel en goeden smaak van hem vorderen.

Art. 38. De Schoolhouderessen of Huisonderwijzeressen kunnen niet anders dan in den eersten rang, of op zijn hoogst, onder goedkeuring van den Rabbijn-Inspecteur, in den tweeden rang toegelaten worden.

Art. 39. Het examen zal zich niet enkel bepalen tot het onderzoek naar de kundigheden en begaafdheden, maar zal tevens ook tot voorwerp dienen te hebben het onderzoek naar de geschiktheid om godsdienstige kennis en beschaving op de beste wijzen aan anderen, en bijzonder aan kinderen, mede te deelen. Men zal vooral acht slaan op de godsdienstige denkwijzen en beginselen van den aspirant, zijne meerdere of mindere beschaafdheid in kennis, zoo der regelen van goede

schouwd, als hebbende verklaard van voortaan van het geven van voornoemd onderwijs te hebben afgezien, en uit dien hoofde hunne Scholen dienen te sluiten; zullende de School-Commissie voornoemd vooral toezien, dat door de zoodanigen op geene slinksche wijze het geven van Schoolonderwijs worde voortgezet.

Art. 43. Ten opzigte der Onderwijzers, die thans in functie zijn, zal de School-Commissie voornoemd het examen en de klassificatie zoodanig inrigten, als zij overeenkomstig oordeelt met de billijkheid en hetgene van die personen, in den tegenwoordigen stand van zaken, kan worden gevorderd, en dus omtrent hen met zoo vele toegevenheid te werk gaan, als maar eenigzins kan geschieden, zonder de belangen van het Godsdienstig Onderwijs daardoor te benadeelen.

Ingeval van verregaande onkunde der tegenwoordige Onderwijzers, zal men dezelve, na voorafgaande vermaning en waarschuwing, eenen zekeren tijd bepalen, na welke zij bewijzen hunner aanvankelijke vorderingen zullen moeten geven; bij gebreke van dien, zullen zij in hunne functiën geschorst, of wel van dezelve ontzet worden.

Art. 44. Voor zoo ver door dit een en ander, en ten gevolge van al de voorgemelde verordeningen, sommige der tegenwoordige Onderwijzers zonder hunne schuld hun bestaan mogten komen te verliezen, zal de School-Commissie, zoo veel doenlijk en naar de financiële gesteldheid harer administratie, bedacht zijn, om eene ondersteuning of te gemoetkoming, tot gedeeltelijke schadeloosstelling, aan zoodanigen te doen geworden.

Deze schadeloosstellingen en ondersteuningen zullen worden gevonden uit de jaarlijksche bijdragen en inschrijvingen, onder deze bepaling, dat de uit te keerene schadeloosstellingen in geen geval een derde van het bedrag der inschrijvingen zullen mogen te boven gaan.

Uit dien hoofde zal de School-Commissie, zoo dra het beloop der inschrijvingen, zoo wel als de personen in de termen vallende, bekend zullen zijn, op deze ondersteuningen of schadeloosstellingen eene bepaling maken, naar den stand, ouderdom en omstandigheden der personen, waarbij tevens omtrent het aandeel der afstervende zal worden beschikt.

opvoeding, als der zedelijke en maatschappelijke pligten, welke tot de dagelijksche zamenleving behooren.

Art. 40. De School-Commissie voornoemd reden van beklag over eenen Onderwijzer hebbende, het zij wegens het geven van slecht onderwijs, het zij over onzedelijk of onbetamelijk gedrag, mitsgaders pligtverzuim, overtreding of wederstreving der bestaande Israëlitische godsdienstige schoolwetten door het Gouvernement of anderzins vastgesteld, of over ander wangedrag, zal, na deswegens gehoord te hebben den Rabbijn-Inspecteur, denzelven kunnen corrigeren, of in zijne functien suspenderen, of wel zijn School sluiten, alsmede zijn salaris gedurende eenen bepaalden tijd inhouden (voor zoo verre hij door haar gesalarieerd mogt worden), of zelfs hem dimitteren en zijne acte van admissie voor eenen tijd, of geheel intrekken. In zoodanig geval van geheele intrekking,, wordt zulks in een openbaar verslag kenbaar gemaakt, en hierdoor dezelve onbekwaam verklaard, om in het vervolg tot het geven van godsdienstig Israëlitisch onderwijs, waar het ook zij, toegelaten te worden.

Zullende aan alle ressortale School-Commissiën een zoodanig persoon behooren kenbaar te worden.

Art. 41. Hij, die zonder eene acte van admissie in het vervolg eenig Schoolonderwijs in den Israëlitischen Godsdienst geeft, zal dadelijk daarvan moeten worden geweerd; zullende de School-Commissie zich vervoegen bij de *Plaatselijke Regering*, die des noods aan haar de noodige hulp hierin zal verleenen.

Art. 42. Alle tegenwoordige Onderwijzers zullen zich dadelijk moeten voorzien van een getuigschrift of acte van admissie der voornoemde School-Commissie, ten einde derwijze tot het verder geven van Israëlitisch Godsdienstig onderwijs te worden toegelaten; in deze getuigschriften zal tevens de rang, waarin zij door voornoemde Commissie geplaatst worden, moeten worden uitgedrukt.

Zij, die thans in den Israëlitischen Godsdienst onderwijs geven, en die zich, het zij in persoon het zij schriftelijk, niet zullen hebben vervoegd bij voornoemde Commissie, uiterlijk binnen den tijd van eene maand, nadat deze binnen hunne gemeente zal zijn bekend gemaakt, zullen worden be-

schouwd, als hebbende verklaard van voortaan van het geven van voornoemd onderwijs te hebben afgezien, en uit dien hoofde hunne Scholen dienen te sluiten; zullende de School-Commissie voornoemd vooral toezien, dat door de zoodanigen op geene slinksche wijze het geven van Schoolonderwijs worde voortgezet.

Art. 43. Ten opzigte der Onderwijzers, die thans in functie zijn, zal de School-Commissie voornoemd het examen en de klassificatie zoodanig inrigten, als zij overeenkomstig oordeelt met de billijkheid en hetgene van die personen, in den tegenwoordigen stand van zaken, kan worden gevorderd, en dus omtrent hen met zoo vele toegevenheid te werk gaan, als maar eenigzins kan geschieden, zonder de belangen van het Godsdienstig Onderwijs daardoor te benadeelen.

Ingeval van verregaande onkunde der tegenwoordige Onderwijzers, zal men dezelve, na voorafgaande vermaning en waarschuwing, eenen zekeren tijd bepalen, na welke zij bewijzen hunner aanvankelijke vorderingen zullen moeten geven; bij gebreke van dien, zullen zij in hunne functiën geschorst, of wel van dezelve ontzet worden.

Art. 44. Voor zoo ver door dit een en ander, en ten gevolge van al de voorgemelde verordeningen, sommige der tegenwoordige Onderwijzers zonder hunne schuld hun bestaan mogten komen te verliezen, zal de School-Commissie, zoo veel doenlijk en naar de financiële gesteldheid harer administratie, bedacht zijn, om eene ondersteuning of te gemoetkoming, tot gedeeltelijke schadeloosstelling, aan zoodanigen te doen geworden.

Deze schadeloosstellingen en ondersteuningen zullen worden gevonden uit de jaarlijksche bijdragen en inschrijvingen, onder deze bepaling, dat de uit te keerene schadeloosstellingen in geen geval een derde van het bedrag der inschrijvingen zullen mogen te boven gaan.

Uit dien hoofde zal de School-Commissie, zoo dra het beloop der inschrijvingen, zoo wel als de personen in de termen vallende, bekend zullen zijn, op deze ondersteuningen of schadeloosstellingen eene bepaling maken, naar den stand, ouderdom en omstandigheden der personen, waarbij tevens omtrent het aandeel der afstervende zal worden beschikt.

HOOFDSTUK V.

Van de Leerlingen.

Art. 45. Op de Armschool der Gemeente zullen worden toegelaten alle kinderen der behoeftigen tot de Gemeente behoorende, en die aldaar van voornoemde School-Commissie admissie erlangen.

Kinderen, eenmaal op de School toegelaten, kunnen niet dan om gewigtige redenen worden weg gezonden.

Art. 46. Het onderwijs op de Armschool wordt, zoo veel mogelijk, in drie klassen verdeeld; de voorwerpen van onderwijs zullen zijn:

In de eerste klasse:

Het spellen en lezen der Hebreeuwsche taal, alsmede de dagelijksche gebeden en de eerste algemeene denkbeelden van den Godsdienst.

In de tweede klasse:

De gronden der Hebreeuwsche taal, vertaling van den Bijbel, beginselen der Zedeleer en der leerstellingen van den Godsdienst.

In de derde klasse:

Meerder onderrigt in de Hebreeuwsche taal, uitlegging des bijbels, de Ritualia en Joodsche Kerkgeschiedenis.

Voorts zal ook onderwijs kunnen plaats hebben ten aanzien van de *Mischna* en den *Talmud*, voor zoo verre er zich bekwame Onderwijzers en jongelingen van bijzonderen aanleg tot die oefening op eene School mogten bevinden.

Ieder dezer klassen zal weder zoodanig kunnen worden verdeeld in *rangen*, als bij de huishoudelijke Reglementen door de Commissie, naar evenredigheid van het getal der leerlingen en bijzondere omstandigheden, noodig zal worden geoordeeld.

Art. 47. Alle kinderen, die ter Armschole aangenomen worden, worden in eene dier klassen gerangschikt; de meisjes echter zullen nimmer hooger dan de tweede klasse ge-

plaatst worden, en in dezelve zich niet behoeven in te laten met het onderwijs in de gronden der Hebreeuwsche taal.

Art. 48. Geene kinderen zullen in eene hoogere klasse kunnen worden aangenomen, zonder eenen bepaalden tijd in de lagere te hebben doorgebragt, en na geëxamineerd en in staat bevonden te zijn, om in eene hoogere klasse te worden geplaatst.

In de tweede klasse zal niemand worden toegelaten, tenzij hij in staat is, het Nederduitsch behoorlijk te spellen en te lezen; tot de toelating van de derde klasse wordt vereischt de kennis van de gronden der Nederduitsche taal, van de schrijfkunst en van de beginselen der rekenkunde.

Die thans reeds eenige vorderingen in het Godsdienstig onderwijs hebben gemaakt, zullen naar de kundigheden, welke men volgens de tot nog toe plaats gehad hebbende wijziging van hetzelve in hen vooronderstellen kan, zonder aan de bovenvermelde bepalingen gehouden te zijn, worden gerangschikt.

Art. 49. De kinderen, die op de Armscholen worden toegelaten, zullen de Stads Scholen moeten frequenteren, ten einde zich in de Nederduitsche taal, het schrijven en cijferen te bekwamen.

Art. 50. Een of tweemaal 's jaars zal er eene toelating van leerlingen plaats hebben.

Er zal geen leerling worden toegelaten, ten zij dezelve producere eene attestatie, waaruit blijkt, dat hij of zij gevaccineerd is, of wel de kinderziekte natuurlijk heeft gehad.

Art. 51. Een, of des noods tweemaal 's jaars, zal een examen plaats hebben, door de Commissie en Inspecteur te houden, in tegenwoordigheid der Onderwijzers en leerlingen.

Het examen zal plaats hebben, het zij in het openbaar, het zij alleen in tegenwoordigheid van zoodanige personen, als bijzondere betrekking tot de school hebben; de bepaling, wie daarbij uitgenoodigd of toegelaten zal worden, mitsgaders de plaats waar zulks zal geschieden, staat aan de Commissie.

Art. 52. Bij gelegenheid van het examen, zal ieder Onderwijzer aan de Commissie overleggen een bijzonder verslag, wegens het gedrag zijner scholieren.

Zij, die door gemaakte vorderingen of goed gedrag hebben uitgemunt, zullen prijzen ontvangen, welke de Commissie voor hunne behoeften meest geschikt zal oordeelen.

Aan leerlingen, die op de school voldoende vorderingen hebben gemaakt, zich prijzenswaardig hebben gedragen, en dezelve verlaten, zullen ten blijke daarvan loffelijke getuigschriften worden ter hand gesteld. En voor zoo ver zij tot het leeren van eenig ambacht of handwerk overgaan, zal daarenboven, zoo veel de financiën van het Schoolwezen zulks toelaten, nog eenig gereedschap, hetwelk tot het ambacht of handwerk, waartoe men zich bekwaam zoekt te maken, behoort, worden geschonken.

Art. 53. Die zich lui of slecht mogten hebben gedragen, zullen in de School worden berispt, het zij door teekens van afkeuring, het zetten op de onderste plaats aan de bank of tafel, het te pronk staan of schrijven van den naam op een schandbord of soortgelijke bestraffing, zullende geene ligchaamlijke bestraffing mogen worden uitgeoefend, dan in enkele gevallen, en dan nog niet als met goedkeuring van het Lid der Commissie, hetwelk met het speciaal opzigt over de School is belast.

En eindelijk *door* het geheel doen wegzenden van de School, voorbehoudens het regt der Commissie, om naar mate der daarmede verbondene omstandigheden, van deze wegzending, zelfs met redenen van dien, in een openbaar verslag melding te maken.

Art. 54. De meisjes zullen mede aan het examen onderworpen zijn, en op dezelfde wijze beloond of gecorrigeerd worden.

Art. 55. Aan de ouders, die hebben uitgemunt in het betrachten van hunnen pligt, door zorg te dragen, dat hunne kinderen zich gezet ter school begeven, zullen mede prijzen en loffelijke getuigschriften kunnen worden toegekend.

Art. 56. Aan jongelingen, die door vorderingen en goed gedrag uitgemunt, en ook het onderwijs in de *Mischna* en den *Talmud* genoten hebben, zal, indien zij zulks begeeren, en zij eenigen aanleg daartoe bezitten, door de Commissie gelegenheid verschaft worden, zoo veel mogelijk, om het

hooger Godsdienstig onderwijs te erlangen, ten einde hen derwijze tot geschikte Nederlandsche Israëlitische Theologanten te vormen.

HOOFDSTUK VI.

Algemeene bepalingen.

Art. 57. De respective School-Commissiën zullen dadelijk maatregelen in het werk stellen, opdat de bestaande Godsdienstige Armscholen worden ontbonden, en op den voet van deze instructie ingerigt.

Zij zullen tot dat einde dadelijk in de Hoofd-Synagogen, en ook zoo spoedig mogelijk in de Ring-Synagogen, werkzaam zijn.

Art. 58. Voorbehoudens hetgene nader, ter bevordering van eenparigheid in de leer- en leesboeken, mogt worden vastgesteld, zullen de Commissiën, die de noodige schoolboeken, het zij in het Hebreeuwsch, het zij in het Nederduitsch ontbreken, na hierover met den Rabbijn-Inspecteur te hebben beraadslaagd, daarvan kennis geven aan de *Gecommitteerden van de Hoofd-Commissie tot de Zaken der Israëliten*, als door het Ministerieel Departement belast, met hetgene dit onderwerp betreft, ten einde hierin te voorzien, of wel tot dat einde aan hetzelve Departement de vereischte voordragten te doen.

Art. 59. Ter plaatse, waar als nog geene Stads-Scholen bestaan, zal aan kinderen, die uit dien hoofde geene gelegenheid hebben, om de Stads-School te kunnen bijwonen, zoo ook aan kinderen, die uit hoofde hunner jaren of tijdelijke voltalligheid der Stads-Scholen, niet kunnen worden toegelaten, zoo veel mogelijk de gelegenheid intusschen worden gegeven, om zonder kosten in de eerste beginselen der Nederduitsche taal, het spellen, lezen, schrijven en de rekenkunde onderwijs te ontvangen.

Art. 60. Er zullen binnen iedere Gemeente Godsdienstige Scholen voor meer en minvermogenden kunnen bestaan of worden opgerigt. De bepalingen en verordeningen, nopens de inrigting van het Israëlitisch onderwijs bij deze vastgesteld, zijn mede toepasselijk op die Scholen, en de Onder-

Godsdienst, en van hunne pligten als mensch en onderdaan worden opgeleid, en aan orde gewend; en voorts het noodig onderrigt aan de leerlingen gegeven wordt in de regelen der opvoeding en beschaafdheid, en voorts in alle zedelijke en maatschappelijke pligten, als ook in die, welke tot de dagelijksche zamenleving behooren. Zij zorgt bijzonder voor de regeling der Schooltijden, opdat de leerlingen het onderwijs op de Stads-Scholen en tevens dat op het Armschool kunnen bijwonen; en voor zoo ver het lager Onderwijs met het Godsdienstig Onderwijs in de School mogt zijn of worden vereenigd, dat de eene helft der school-uren aan het Godsdienstige, en de andere helft aan het lager Onderwijs zij toegewijd.

Art. 29. De School-Commissie zal voorts bepalen den ouderdom, beneden en boven welken geene kinderen op de School worden aangenomen; mitsgaders, tevens naar hetgene de geldmiddelen ter hare beschikking staande, toelaten, het getal meesters, hun salaris, alsmede het getal der kinderen, die het onderwijs op de Armscholen kunnen genieten.

Art. 30. De Schoo-lCommissie zal ten behoeve der dochters van behoeftigen het noodige vast stellen, ten einde deze, op de bepaalde tijden het Armschool afzonderlijk kunnen bijwonen, om in de eerste beginselen en gronden van den Godsdienst te worden onderwezen, in dier voege, dat door dezelve ook de Stadsscholen worden gefrequenteerd.

Indien de gelegenheid zich hiertoe mogt aanbieden, zal men tevens zorgen, dat ook de behoeftige jongelingen, na afloop van het Godsdienstig en lager Onderwijs, tot handwerken en ambachten worden opgeleid, en bijzonder aan dezelve tevens gelegenheid worde gegeven, dat zij t' huis, of binnen het Armenschool, zich kunnen oefenen zoo in de Nederduitsche taal als in het schrijven en cijferen.

HOOFDSTUK IV.

Van de Godsdienstige Onderwijzers.

Art. 31. Niemand zal in het vervolg worden toegelaten, onder welke benaming, tot het geven van het Israëlitisch Godsdienstig Onderwijs, noch om eene School op te rigten,

ook niet onder den naam van *School voor kleine kinderen*, ten zij dezelve door eene der Godsdienstige School-Commissiën is geëxamineerd, en voorzien van een bewijs van afgelegd examen, mitsgaders van den rang, waarin dezelve, volgens zijne of hare kundigheden is geplaatst, en tot het geven van het voorn. Godsdienstig Onderwijs is toegelaten geworden.

Art. 32. Elk, die eenig examen als Israëlitisch Godsdienstig Schoolonderwijzer of Onderwijzeresse wenscht af te leggen, zal zich in tijds schriftelijk vervoegen bij den president der Commissie, in welks ressort hij of zij zich verlangen neder te zetten, om tot het examen te worden toegelaten, met bepaling, in welken rang men verkiest te worden gerangschikt of toegelaten; tevens daarbij overleggende een legaal bewijs van den ouderdom van 18 jaren te hebben bereikt, mitsgaders een of meer voldoende getuigschriften van goed burgerlijk en zedelijk gedrag, geteekend door drie bekende Israëlitische huisvaders, en gelegaliseerd door het Kerkbestuur der plaats, waar men gehuisvest of laatstelijk geweest is.

Art. 33. Aan niemand zal het vrijstaan, in eenig ander gedeelte van het Godsdienstig Israëlitisch Onderwijs onderrigt te geven, dan tot welks onderwijzing hij of zij bij het examen door de rangschikking is toegelaten, en hetwelk in het bewijs van toelating specifiek zal moeten worden uitgedrukt. Niemand zal van een' lageren tot een' hoogeren rang kunnen worden bevorderd, dan na een vooraf afgelegd examen.

Art. 34. Die eens is toegelaten in den eenen of anderen rang, zal zich, binnen alle Synagogale ressorten, als zoodanig kunnen nederzetten; edoch niet vermogen eenig Godsdienstig Onderwijs te geven, dan, na bij de Commissie, die met het opzigt over de Godsdienstige Scholen binnen het ressort is belast, zijn toelatings-bewijs te hebben laten viseren, en voorts hetzelve, bij het Kerkelijk Collegie der Gemeente, waar men zich nederzet, vertoond te hebben.

Art. 35. Het examen der Israëlitische Godsdienstige Onderwijzers geschiedt uitsluitender wijze in 't Nederduitsch; de getuigschriften voor dezelve moeten mede in die taal afgegeven en door de leden der voornoemde Commissiën en den Rabbijn-Inspecteur geteekend, en met het cachet der voornoemde School-Commissie voorzien zijn.

Art. 36. De Commissie zal (binnen veertien dagen na hare installatie), onder approbatie van het Ministerieel Departement voornoemd, een tarief bepalen van hetgene voor de af te leggen examina, ten behoeve der Armscholen behoort te worden voldaan; voorbehoudens, dat degene, die een voldoend bewijs van onvermogen produceert, *gratis* zal worden geëxamineerd.

Bij voornoemd tarief, hetwelk eenvormig zal zijn voor alle ressorten, zal speciaal gelet worden, dat daarbij eene opklimming in de sommen voor elken verkregen rang te voldoen, worde in acht genomen; alsmede eene behoorlijke evenredigheid tusschen hetgene van de onderscheidene rangen van Schoolonderwijzers en Onderwijzeressen gevorderd zal worden; en eindelijk dat hij, die bij het verkrijgen van een' lageren rang de daartoe gestelde sommen heeft voldaan, telkens bij het verkrijgen van een' hoogeren, niet meer betale dan het meerdere der somme, voor dien hoogeren rang vastgesteld, boven hetgeen reeds bij het verkrijgen van den lageren is betaald.

Art. 37. De Godsdienstige Onderwijzers en Onderwijzeressen zullen, naar mate hunner kundigheden en bekwaamheden, en de soort van examen, hetwelk van hen gevorderd wordt, onderscheiden of verdeeld zijn in de vier volgende rangen.

1°. Om tot den *eersten rang* te worden toegelaten, zal men moeten

a. het Nederduitsch kunnen lezen en schrijven;
b. eenige kennis bezitten van de spelkunst, en het lezen en schrijven der Hebreeuwsche taal;
c. mitsgaders tamelijk bedreven zijn in de gewone Godsdienstige verordeningen en de dagelijksche gebeden;
d. eenigen aanleg hebben, om in dit een en ander onderrigt te kunnen geven.

2°. Om tot den *tweeden rang* te worden toegelaten, zal men daarenboven

a. de gronden der Nederduitsche taal moeten kennen;

b. meerdere vordering in de Hebreeuwsche taal behooren gemaakt te hebben;
c. eenige kennis dienen te bezitten van de gronden der Godsdienst-leer, en zoo van de vertaling als uitlegging des Bijbels; (*Tanach*)
d. bewijzen geven van eene goede manier van onderwijzen.

3°. Om den derden *rang* te erlangen, zal men

a. in de Nederduitsche taal wel bedreven moeten zijn, zoo ook in de Hebreeuwsche taal;
b. bedreven zijn in de vertaling en uitlegkunde des Bijbels, eenige kennis bezitten van de *mischna* en den *talmud*, voorts de rituële en ceremoniële bepalingen van den Godsdienst moeten verstaan.
c. bekwaamheid en geoefendheid bezitten in het geven van een oordeelkundig Godsdienstig Onderwijs.

4°. Om den hoogsten of *vierden rang* te erlangen, wordt, boven en behalve het hierboven vermelde, nog vereischt eene grondige en grammaticale kennis der Hebreeuwsche taal, en voorts al de kundigheden, welke gevorderd worden van hem, die een volledig onderrigt zal geven in den Israëlitischen Godsdienst; bijzonder zal men bewijzen van beschaafde kennis, gezond oordeel en goeden smaak van hem vorderen.

Art. 38. De Schoolhouderessen of Huisonderwijzeressen kunnen niet anders dan in den eersten rang, of op zijn hoogst, onder goedkeuring van den Rabbijn-Inspecteur, in den tweeden rang toegelaten worden.

Art. 39. Het examen zal zich niet enkel bepalen tot het onderzoek naar de kundigheden en begaafdheden, maar zal tevens ook tot voorwerp dienen te hebben het onderzoek naar de geschiktheid om godsdienstige kennis en beschaving op de beste wijzen aan anderen, en bijzonder aan kinderen, mede te deelen. Men zal vooral acht slaan op de godsdienstige denkwijzen en beginselen van den aspirant, zijne meerdere of mindere beschaafdheid in kennis, zoo der regelen van goede

opvoeding, als der zedelijke en maatschappelijke pligten, welke tot de dagelijksche zamenleving behooren.

Art. 40. De School-Commissie voornoemd reden van beklag over eenen Onderwijzer hebbende, het zij wegens het geven van slecht onderwijs, het zij over onzedelijk of onbetamelijk gedrag, mitsgaders pligtverzuim, overtreding of wederstreving der bestaande Israëlitische godsdienstige schoolwetten door het Gouvernement of anderzins vastgesteld, of over ander wangedrag, zal, na deswegens gehoord te hebben den Rabbijn-Inspecteur, denzelven kunnen corrigeren, of in zijne functien suspenderen, of wel zijn School sluiten, alsmede zijn salaris gedurende eenen bepaalden tijd inhouden (voor zoo verre hij door haar gesalarieerd mogt worden), of zelfs hem dimitteren en zijne acte van admissie voor eenen tijd, of geheel intrekken. In zoodanig geval van geheele intrekking, wordt zulks in een openbaar verslag kenbaar gemaakt, en hierdoor dezelve onbekwaam verklaard, om in het vervolg tot het geven van godsdienstig Israëlitisch onderwijs, waar het ook zij, toegelaten te worden.

Zullende aan alle ressortale School-Commissiën een zoodanig persoon behooren kenbaar te worden.

Art. 41. Hij, die zonder eene acte van admissie in het vervolg eenig Schoolonderwijs in den Israëlitischen Godsdienst geeft, zal dadelijk daarvan moeten worden geweerd; zullende de School-Commissie zich vervoegen bij de *Plaatselijke Regering*, die des noods aan haar de noodige hulp hierin zal verleenen.

Art. 42. Alle tegenwoordige Onderwijzers zullen zich dadelijk moeten voorzien van een getuigschrift of acte van admissie der voornoemde School-Commissie, ten einde derwijze tot het verder geven van Israëlitisch Godsdienstig onderwijs te worden toegelaten; in deze getuigschriften zal tevens de rang, waarin zij door voornoemde Commissie geplaatst worden, moeten worden uitgedrukt.

Zij, die thans in den Israëlitischen Godsdienst onderwijs geven, en die zich, het zij in persoon het zij schriftelijk, niet zullen hebben vervoegd bij voornoemde Commissie, uiterlijk binnen den tijd van eene maand, nadat deze binnen hunne gemeente zal zijn bekend gemaakt, zullen worden be-

schouwd, als hebbende verklaard van voortaan van het geven van voornoemd onderwijs te hebben afgezien, en uit dien hoofde hunne Scholen dienen te sluiten; zullende de School-Commissie voornoemd vooral toezien, dat door de zoodanigen op geene slinksche wijze het geven van Schoolonderwijs worde voortgezet.

Art. 43. Ten opzigte der Onderwijzers, die thans in functie zijn, zal de School-Commissie voornoemd het examen en de klassificatie zoodanig inrigten, als zij overeenkomstig oordeelt met de billijkheid en hetgene van die personen, in den tegenwoordigen stand van zaken, kan worden gevorderd, en dus omtrent hen met zoo vele toegevenheid te werk gaan, als maar eenigzins kan geschieden, zonder de belangen van het Godsdienstig Onderwijs daardoor te benadeelen.

Ingeval van verregaande onkunde der tegenwoordige Onderwijzers, zal men dezelve, na voorafgaande vermaning en waarschuwing, eenen zekeren tijd bepalen, na welke zij bewijzen hunner aanvankelijke vorderingen zullen moeten geven; bij gebreke van dien, zullen zij in hunne functiën geschorst, of wel van dezelve ontzet worden.

Art. 44. Voor zoo ver door dit een en ander, en ten gevolge van al de voorgemelde verordeningen, sommige der tegenwoordige Onderwijzers zonder hunne schuld hun bestaan mogten komen te verliezen, zal de School-Commissie, zoo veel doenlijk en naar de financiële gesteldheid harer administratie, bedacht zijn, om eene ondersteuning of te gemoetkoming, tot gedeeltelijke schadeloosstelling, aan zoodanigen te doen geworden.

Deze schadeloosstellingen en ondersteuningen zullen worden gevonden uit de jaarlijksche bijdragen en inschrijvingen, onder deze bepaling, dat de uit te keerene schadeloosstellingen in geen geval een derde van het bedrag der inschrijvingen zullen mogen te boven gaan.

Uit dien hoofde zal de School-Commissie, zoo dra het beloop der inschrijvingen, zoo wel als de personen in de termen vallende, bekend zullen zijn, op deze ondersteuningen of schadeloosstellingen eene bepaling maken, naar den stand, ouderdom en omstandigheden der personen, waarbij tevens omtrent het aandeel der afstervende zal worden beschikt.

HOOFDSTUK V.

Van de Leerlingen.

Art. 45. Op de Armschool der Gemeente zullen worden toegelaten alle kinderen der behoeftigen tot de Gemeente behoorende, en die aldaar van voornoemde School-Commissie admissie erlangen.

Kinderen, eenmaal op de School toegelaten, kunnen niet dan om gewigtige redenen worden weg gezonden.

Art. 46. Het onderwijs op de Armschool wordt, zoo veel mogelijk, in drie klassen verdeeld; de voorwerpen van onderwijs zullen zijn:

In de eerste klasse:

Het spellen en lezen der Hebreeuwsche taal, alsmede de dagelijksche gebeden en de eerste algemeene denkbeelden van den Godsdienst.

In de tweede klasse:

De gronden der Hebreeuwsche taal, vertaling van den Bijbel, beginselen der Zedeleer en der leerstellingen van den Godsdienst.

In de derde klasse:

Meerder onderrigt in de Hebreeuwsche taal, uitlegging des bijbels, de Ritualia en Joodsche Kerkgeschiedenis.

Voorts zal ook onderwijs kunnen plaats hebben ten aanzien van de *Mischna* en den *Talmud*, voor zoo verre er zich bekwame Onderwijzers en jongelingen van bijzonderen aanleg tot die oefening op eene School mogten bevinden.

Ieder dezer klassen zal weder zoodanig kunnen worden verdeeld in *rangen*, als bij de huishoudelijke Reglementen door de Commissie, naar evenredigheid van het getal der leerlingen en bijzondere omstandigheden, noodig zal worden geoordeeld.

Art. 47. Alle kinderen, die ter Armschole aangenomen worden, worden in eene dier klassen gerangschikt; de meisjes echter zullen nimmer hooger dan de tweede klasse ge-

plaatst worden, en in dezelve zich niet behoeven in te laten met het onderwijs in de gronden der Hebreeuwsche taal.

Art. 48. Geene kinderen zullen in eene hoogere klasse kunnen worden aangenomen, zonder eenen bepaalden tijd in de lagere te hebben doorgebragt, en na geëxamineerd en in staat bevonden te zijn, om in eene hoogere klasse te worden geplaatst.

In de tweede klasse zal niemand worden toegelaten, tenzij hij in staat is, het Nederduitsch behoorlijk te spellen en te lezen; tot de toelating van de derde klasse wordt vereischt de kennis van de gronden der Nederduitsche taal, van de schrijfkunst en van de beginselen der rekenkunde.

Die thans reeds eenige vorderingen in het Godsdienstig onderwijs hebben gemaakt, zullen naar de kundigheden, welke men volgens de tot nog toe plaats gehad hebbende wijziging van hetzelve in hen vooronderstellen kan, zonder aan de bovenvermelde bepalingen gehouden te zijn, worden gerangschikt.

Art. 49. De kinderen, die op de Armscholen worden toegelaten, zullen de Stads Scholen moeten frequenteren, ten einde zich in de Nederduitsche taal, het schrijven en cijferen te bekwamen.

Art. 50. Een of tweemaal 's jaars zal er eene toelating van leerlingen plaats hebben.

Er zal geen leerling worden toegelaten, ten zij dezelve producere eene attestatie, waaruit blijkt, dat hij of zij gevaccineerd is, of wel de kinderziekte natuurlijk heeft gehad.

Art. 51. Een, of des noods tweemaal 's jaars, zal een examen plaats hebben, door de Commissie en Inspecteur te houden, in tegenwoordigheid der Onderwijzers en leerlingen.

Het examen zal plaats hebben, het zij in het openbaar, het zij alleen in tegenwoordigheid van zoodanige personen, als bijzondere betrekking tot de school hebben; de bepaling, wie daarbij uitgenoodigd of toegelaten zal worden, mitsgaders de plaats waar zulks zal geschieden, staat aan de Commissie.

Art. 52. Bij gelegenheid van het examen, zal ieder Onderwijzer aan de Commissie overleggen een bijzonder verslag, wegens het gedrag zijner scholieren.

Zij, die door gemaakte vorderingen of goed gedrag hebben uitgemunt, zullen prijzen ontvangen, welke de Commissie voor hunne behoeften meest geschikt zal oordeelen.

Aan leerlingen, die op de school voldoende vorderingen hebben gemaakt, zich prijzenswaardig hebben gedragen, en dezelve verlaten, zullen ten blijke daarvan loffelijke getuigschriften worden ter hand gesteld. En voor zoo ver zij tot het leeren van eenig ambacht of handwerk overgaan, zal daarenboven, zoo veel de financiën van het Schoolwezen zulks toelaten, nog eenig gereedschap, hetwelk tot het ambacht of handwerk, waartoe men zich bekwaam zoekt te maken, behoort, worden geschonken.

Art. 53. Die zich lui of slecht mogten hebben gedragen, zullen in de School worden berispt, het zij door teekens van afkeuring, het zetten op de onderste plaats aan de bank of tafel, het te pronk staan of schrijven van den naam op een schandbord of soortgelijke bestraffing, zullende geene ligchaamlijke bestraffing mogen worden uitgeoefend, dan in enkele gevallen, en dan nog niet als met goedkeuring van het Lid der Commissie, hetwelk met het speciaal opzigt over de School is belast.

En eindelijk *door* het geheel doen wegzenden van de School, voorbehoudens het regt der Commissie, om naar mate der daarmede verbondene omstandigheden, van deze wegzending, zelfs met redenen van dien, in een openbaar verslag melding te maken.

Art. 54. De meisjes zullen mede aan het examen onderworpen zijn, en op dezelfde wijze beloond of gecorrigeerd worden.

Art. 55. Aan de ouders, die hebben uitgemunt in het betrachten van hunnen pligt, door zorg te dragen, dat hunne kinderen zich gezet ter school begeven, zullen mede prijzen en loffelijke getuigschriften kunnen worden toegekend.

Art. 56. Aan jongelingen, die door vorderingen en goed gedrag uitgemunt, en ook het onderwijs in de *Mischna* en den *Talmud* genoten hebben, zal, indien zij zulks begeeren, en zij eenigen aanleg daartoe bezitten, door de Commissie gelegenheid verschaft worden, zoo veel mogelijk, om het

hooger Godsdienstig onderwijs te erlangen, ten einde hen derwijze tot geschikte Nederlandsche Israëlitische Theologanten te vormen.

HOOFDSTUK VI.

Algemeene bepalingen.

Art. 57. De respective School-Commissiën zullen dadelijk maatregelen in het werk stellen, opdat de bestaande Godsdienstige Armscholen worden ontbonden, en op den voet van deze instructie ingerigt.

Zij zullen tot dat einde dadelijk in de Hoofd-Synagogen, en ook zoo spoedig mogelijk in de Ring-Synagogen, werkzaam zijn.

Art. 58. Voorbehoudens hetgene nader, ter bevordering van eenparigheid in de leer- en leesboeken, mogt worden vastgesteld, zullen de Commissiën, die de noodige schoolboeken, het zij in het Hebreeuwsch, het zij in het Nederduitsch ontbreken, na hierover met den Rabbijn-Inspecteur te hebben beraadslaagd, daarvan kennis geven aan de *Gecommitteerden van de Hoofd-Commissie tot de Zaken der Israëliten*, als door het Ministerieel Departement belast, met hetgene dit onderwerp betreft, ten einde hierin te voorzien, of wel tot dat einde aan hetzelve Departement de vereischte voordragten te doen.

Art. 59. Ter plaatse, waar als nog geene Stads-Scholen bestaan, zal aan kinderen, die uit dien hoofde geene gelegenheid hebben, om de Stads-School te kunnen bijwonen, zoo ook aan kinderen, die uit hoofde hunner jaren of tijdelijke voltalligheid der Stads-Scholen, niet kunnen worden toegelaten, zoo veel mogelijk de gelegenheid intusschen worden gegeven, om zonder kosten in de eerste beginselen der Nederduitsche taal, het spellen, lezen, schrijven en de rekenkunde onderwijs te ontvangen.

Art. 60. Er zullen binnen iedere Gemeente Godsdienstige Scholen voor meer en minvermogenden kunnen bestaan of worden opgerigt. De bepalingen en verordeningen, nopens de inrigting van het Israëlitisch onderwijs bij deze vastgesteld, zijn mede toepasselijk op die Scholen, en de Onder-

wijzers verpligt zich hier naar te gedragen; de School-Commissie stelt, naar aanleiding van deze bepalingen, daaromtrent het noodige vast, regelt de schoolgelden en de verdere bijzonderheden, die uit hoofde der omstandigheden of den aard der zaak, voorziening mogten vereischen.

Art. 61. Voor zoo ver het lager onderwijs bij het Godsdienstige, het zij in de Armscholen of in andere Godsdienstige Scholen, reeds is, of zal worden vereenigd, het zij, dat de Godsdienstige School voor gegoede of minvermogende, met de Armschool voor behoeftigen te zamen zij gevoegd, het zij, dat dezelve afzonderlijk besta, zal, voor zoo ver het lager onderwijs aangaat, deze School onderworpen zijn aan de verordeningen en het toezigt bij de algemeene wetten vastgesteld; en zal de Godsdienstige School-Commissie, met den Schoolopziener of de plaatselijke School-Commissie zich dien aangaande concerteren en verstaan, ten einde niet uit het oog worde verloren de algemeene beginselen, welke omtrent het openbaar onderwijs bij de wet zijn vastgesteld, en tevens nagekomen hetgene nopens het Godsdienstig Israëlitisch onderwijs bij deze is bepaald.

Art. 62. Alle Godsdienstige Israëlitische Scholen, en bijzonder al de *Armscholen*, binnen ieder synagogaal ressort gevestigd, of die mogten worden opgerigt bij de *Ring-Synagogen* of *Bij-kerken*, worden, zoo veel mogelijk, naar aanleiding van deze instructie, op denzelfden voet ingerigt als die binnen de *Hoofd-Synagogen*, en behooren mede onder het toezigt der voorgemelde Godsdienstige School-Commissie van ieder respectief Synagogaal Ressort.

Art. 63. Bij iedere ring-gemeenten, waar een of meerdere Godsdienstige Scholen bestaan, zal door de Godsdienstige School-Commissie aangesteld worden een *Schoolbezorger*, ten einde aldaar te surveilleren de nakoming van hetgene bij deze verordeningen op het Godsdienstig Onderwijs is vastgesteld, mitsgaders executie te geven aan hetgene aan hem daaromtrent door haar mogt worden opgedragen, en hetgene verder door het Ministerieel Departement voornoemd, of wel bij de huishoudelijke reglementen, daaromtrent mogt worden bepaald.

Art. 64. Door het invoeren van deze algemeene instruc-

tie, worden alle godsdienstige Israëlitische schoolreglementen of school-verordeningen, binnen alle Nederlandsche Israëlitische Gemeenten, voor vervallen verklaard.

Art. 65. De respective Godsdienstige Israëlitische School-Commissiën zullen, zoo met de Hoofd-Commissie tot de zaken der Israëliten of derzelver gecommitteerden, als met het Ministerieel Departement onmiddelijk corresponderen, op denzelfden voet als de Parnassijns der Hoofd-Synagogen.

Art. 66. Van de som, die jaarlijks voor het Godsdienstig Onderwijs op de begrooting der Gemeente zal worden gebragt en goedgekeurd, zal door de Parnassijns maandelijks aan de School-Commissie voornoemd een mandaat, inhoudende een twaalfde gedeelte der voornoemde som, worden afgegeven.

Art. 67. Parnassijns zullen voornoemde School-Commissiën voorzien van een geschikt lokaal, ten einde op eene voegelijke wijze hare vergaderingen en werkzaamheden te kunnen verrigten, en voorts aan dezelve alle mogelijke hulp en medewerking doen geworden.

Art. 68. De School-Commissie zal zoo veel mogelijk zorgen, dat ieder der godsdienstige onderwijzers kennis drage van deze verordeningen en instructie, ten einde niemand van zijne verpligting onwetendheid kunne voorwenden.

Art. 69. Ieder der tegenwoordige onderwijzers, mitsgaders zij, die in het vervolg als zoodanig zullen worden toegelaten, zullen eene verklaring teekenen, waarbij zij aannemen na te komen hetgene omtrent hen of het Godsdienstig onderwijs, bij deze verordeningen, is vastgesteld, of nader zal worden bepaald; uit dien hoofde zal bij iedere Godsdienstige Israëlitische School-Commissie een register tot dat einde worden aangelegd.

Allen, die weigerachtig mogten zijn, deze verklaring in voorschreven Register te teekenen, zullen niet verder tot het geven van Godsdienstig onderwijs toegelaten worden.

Art. 70. Het Ministerieel Departement voornoemd houdt aan zich, om deze algemeene instructie zoodanig te interpreteren, te altereren en te ampliëren, als in tijd en wijle nuttig en noodzakelijk zal worden geoordeeld.

Aldus gearresteerd, bij dispositie van den Commissaris-

Generaal voor het Onderwijs en voor de Kunsten en Wetenschappen, provisioneel belast met de Zaken van den Hervormden en andere Eerediensten, behalve dien der Roomsch-Katholijken, in dato 27 December 1817, n°. 5. [illegible] a.

Voor eensluidend Afschrift,

De Secretaris en Adviseur voor de Zaken der Hervormde Kerk enz.

JANSSEN.

's Gravenhage, den 21 *November* 1817.

Den Heer Commissaris Generaal voor het onderwijs, de kunsten en wetenschappen.

Ter voldoening aan het verlangen vervat in U. H. E. Gestr. Missive van den 3 October l. l. n°. 2154, waarbij dezelve verzocht, geinformeerd te worden, of er onder de Schoolonderwijzers-plaatsen, binnen Gemeenten, welke thans tot 's Lands Domeinen behooren, ook zoodanige gevonden worden, aan welke in vroegere tijden de uitbetaling eener jaarlijksche recognitie aan den Heer of Eigenaar der Heerlijkheid verbonden was, heb ik de eer Dezelve te informeren.

Dat na een naauwkeurig gedaan onderzoek in de retroacta der Domeinen niet consteert, dat er immer eenige recognitie door Schoolmeesters aan het Domein of den Heer der Heerlijkheid is betaald geworden.

De Hoofd-Administrateur der Domeinen.

(*get.*) J. G. VAN LIJNDEN VAN HEMMEN.

EXTRACT besluit van den 18 *April* 1818, *houdende bepalingen ter bevordering van het meer algemeen gebruik der koepok-inenting.*

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

5. Zoodra de kinderziekte zich in eenig huis openbaart, zullen geene kinderen uit zoodanig huis op eenig school hoegenaamd, mogen worden gezonden of toegelaten, zoolang die besmetting duurt. Alle ouders, voogden of anderen opzigt hebbende, alsmede de schoolhouders en schoolhouderessen zullen, ieder voor zoo veel hun aangaat, voor de stipte uitvoering dezer bepaling moeten zorg dragen.

6. Onder scholen worden insgelijks verstaan naai- en breiwinkels, speel- en kinderschooltjes in een woord alle zoodanige verzamelingen van kinderen die de opvoeding of het onderwijs ten doel hebben.

's Gravenhage den 15 *Augustus* 1818.

Aan de provinciale Schoolcommissiën.

In sommige gemeenten wordt bij het vervullen van vacerende scholen van wege de Heerlijkheid aanspraak gemaakt op eene jaarlijksche recognitie, welke haar door ten te beroepen schoolonderwijzer zou behooren

te worden voldaan en dezen als eene uitdrukkelijke voorwaarde van beroeping opgelegd. Reeds hebben openbare oproepingen plaats gehad van candidaten voor eene vacerende school, bij welken het betalen eener recognitie tot eene voorwaarde der beroeping werd gemaakt.

Deze vordering ten behoeve der Heerlijkheden komt mij voor, evenzeer te strijden, met de thans aangenomene beginselen van bestuur op het stuk van schoolzaken als met de belangen van het onderwijs zelve.

Voor zoo verre het aan den bezitter eener heerlijkheid mogt toekomen, om een regtmatigen invloed uit te oefenen op het beroepen van schoolonderwijzers kan zulks niet anders, dan als eene gunst worden aangemerkt om voor te komen, dat geen persoon, hun geheel onaangenaam kunne worden aangesteld, maar geenszins als een regt om willekeurige voorwaarden voor te schrijven.

De post van Schoolonderwijzer is thans een geheel burgerlijke post, welke onder toevoorzigt van het algemeen bestuur, wordt vergeven en waargenomen, geheel in het belang der Ingezetenen eene gemeente. Noch deze ingezetenen, noch 's lands kas, uit wier bijdragen het sober inkomen van den Schoolonderwijzer verkregen wordt, kunnen schattingpligtig worden gemaakt aan den bezitter der Heerlijkheid, in den persoon van den Schoolonderwijzer.

Verre van het inkomen der Schoolonderwijzers op soortgelijke wijzen te verminderen, vorderen de belangen van het onderwijs, in niet weinige gemeenten, dat dit inkomen verhoogd worde.

Ook strijdt de vordering van recognitie met den geest der vergelijkende examens, welker bedoeling is, om, bij overigens gelijke omstandigheden, aan

den bekwaamsten, de voorkeur te doen erlangen, terwijl het te wachten is, dat anders die gene de voorkeur zal verkrijgen, die meest gereed is, om zich te onderwerpen aan het betalen der hoogste recognitie, iets hetgeen doorgaans, de minder bekwame het eerst zal doen.

Eindelijk komt de vordering niet overeen, met het besluit des Konings van den 26 Maart 1814, hetwelk alleen provicionele bepalingen maakt, op het terug bekomen van zoodanige oude regten, als bestaanbaar kunnen geacht worden, met de nieuwe orde van zaken, doch welke regten, volgens de aankondiging van den minister van binnenlandsche zaken, van den 12 Mei 1814 in allen geval niet kunnen worden uitgeoefend, dan na alvorens te zijn geregeld en bepaald, en dit heeft met opzigt tot het vorderen van recognitie van Schoolonderwijzers geene plaats gehad.

Om alle deze redenen kunnen de bezitters van Heerlijkheden niet worden toegelaten, om, bij de vervulling van vacerende scholen, aan de te beroepene Schoolonderwijzers, de verpligting op te leggen, tot het betalen eener jaarlijksche recognitie, en het is daarom mijn voornemen, geene autorisatie te verleenen, tot het beroepen van die Schoolonderwijzers, van welken het mij bekend zal worden, dat zij zich aan deze voorwaarden hebben onderworpen.

Ik heb alzoo de eer de provinciale schoolcommissiën bij deze uit te noodigen, om toe te zien, dat het betalen van de bedoelde recognitie nimmer tot eene voorwaarde der beroeping worde gemaakt, en zullen de Schoolopzieners, in zoodanige gevallen, bijaldien hunne eigene pogingen vruchteloos mogten zijn, de zaak ter mijner kennis brengen, en zorg dragen,

dat inmiddels met de vervulling der schoolvacature geen voortgang worde gemaakt.

Het spreekt overigens van zelve, dat de bezitters van Heerlijkheden, die zich eenige bevoegdheid toeschrijven tot het vorderen eener recognitie van werkelijk fungerende Schoolonderwijzers vrij en onverlet zijn, deze hunne aanspraak, langs den gewonen weg van regten te kunnen doen gelden.

De minister van het openbaar onderwijs, de nationale nijverheid en koloniën, enz.

KENNISGEVING van de vrijstelling, voor de schoolgebouwen, van alle grondlasten.

Van den 17 September 1818.

Bij een besluit van Z. M., van den 17^den^ September, worden de schoolgebouwen, waarin het onderwijs geheel om niet wordt gegeven, en welke toebehooren aan inrigtingen van liefdadigheid, te rekenen van het jaar 1819, van alle grondlasten, vrijgesteld; zijnde hieronder begrepen de zondag-scholen, Arm- Pastorij- Parochie-scholen, mits door het openbare gezag als zoodanig erkend.

EXTRACT uit het Register der Handelingen en Resolutiën van den Minister voor het Publieke Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën.

Den 28. Februarij 1819.

Gezien de voordragt van den Hoofd-Inspecteur

van het middelbaar en lager onderwijs, van den 30. Januarij 1819, N°. 59.

En in aanmerking genomen zijnde:

1°. Dat het gebruik, hier en daar ingevoerd, om bij het overlijden van Schoolonderwijzers, aan de weduwen een jaar van gratie te vergunnen, door de ondervinding bewezen is, aanleiding te geven tot vele misbruiken en tot verachtering van het plaatselijk onderwijs, en zelfs, in vele gevallen, tot stilstand van hetzelve.

2°. Dat dit gebruik daarenboven de strekking heeft, dat bij de eindelijke keuze van eenen vasten Onderwijzer met partijdigheid wordt te werk gegaan ten gunste van hem, die tijdelijk den schooldienst heeft waargenomen.

3°. Dat, zoo lang geen weduwen-fonds voor Onderwijzers aanwezig is, in de belangen en den nood der nagelatene weduwen en kinderen door de Gemeenten behoort te worden voorzien op eene wijze, dat het onderwijs der jeugd geen nadeel lijde.

4°. Dat, in het algemeen, het lang onvervuld blijven van openvallende Schoolonderwijzers-plaatsen, grootelijks nadeelig bevonden is voor het plaatselijk onderwijs, als ook allerlei inbreuk na zich sleept op de voorschriften omtrent de vervulling van School-vacaturen, welke bij art. 2. van het besluit van den Souvereinen Vorst, van 20. Maart 1814, N°. 2. zijn gehandhaafd.

5°. Dat, volgens deze voorschriften, de aankondiging van eene openvallende Schoolonderwijzers-plaats, opgemaakt onder overleg en afspraak met den Districts-Schoolopziener, zoodra mogelijk en ten langste binnen de eerste vier weken, na het invallen der vacature, ter plaatsing in de *Nieuwe*

Bijdragen moet worden opgezonden, waar het behoort; alsmede dat het procesverbaal van het daaruit voortvloeijend vergelijkend examen, afgenomen van al de wettige Sollicitanten, binnen den tijd van veertien dagen na dit gehouden examen moet ingezonden worden.

Is goedgevonden en verstaan:

1°. Dat voortaan, met uitzondering alleen der Provincie *Groningen*, bij welker Huishoudelijk School-Reglement werd vastgesteld één jaar van gratie voor de Onderwijzers-weduwen, ter voorziening in derzelver omstandigheden, alle andere middelen, des gevorderd, zullen behooren te worden beproefd, vóór en aleer de toevlugt te nemen tot dit, voor het gemeentelijk onderwijs zoo blijkbaar, verderfelijk redmiddel.

2°. Dat voortaan, bij elke invallende School-vacature, striktelijk moet worden in acht genomen het opmaken en inzenden der aankondiging wegens dezelve, zoo en ten einde als in het hoofd dezes is omschreven, uiterlijk binnen vier weken na het openvallen der School, of wel vier weken vóór het eindigen van het genoten jaar van gratie; alsmede dat het proces-verbaal van het vergelijkend examen, hetwelk, staande de bijeenkomst tot hetzelve, zal behooren te worden opgemaakt en geteekend door al de daartoe geregtigden, binnen den tijd van veertien dagen na dit afgeloopen examen, door den Districts-Schoolopziener bij de respective Heeren Gouverneurs zal moeten worden ingezonden.

3°. Dat de Heeren Gouverneurs der Noordelijke Provinciën zullen worden uitgenoodigd, om strengelijk te helpen handhaven de bepalingen, vervat in de beide voorgaande artikelen van dit be-

sluit, alsmede om toe te zien, dat geene School langer dan drie maanden onvervuld blijve, althans zonder dat voor dezelve een nieuw vast Onderwijzer benoemd zij.

4°. Afschrift van dit besluit te zenden:

Aan de Heeren Gouverneurs der Noordelijke Provinciën, aan de Provinciale Commissiën van Onderwijs, en

Aan den Hoofd-Inspecteur van het middelbaar en lager onderwijs.

Accordeert met voorsz. Register,

De Commissaris,

J. SCHREUDER.

EXTRACT uit het Register der Handelingen en Resolutiën van den Minister voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën (*).

Den 14. December 1819.

Is gelezen:

1°. Eene Missive der Provinciale Commissie van Onderwijs in *Vriesland* van den 4. November 1819. N°. 47, houdende berigt: 1°. dat de Onderwijzer.... te..... zich heeft schuldig gemaakt aan misbruikte Schooltucht, zoo verre zelfs, dat hij daarover bij den Officier van Justitie werd aangeklaagd; 2°. dat dezelve Onderwijzer ten eenenmale moet worden geacht voor dezen zijnen post ongeschikt te zijn, doch ook aan den anderen kant wegens zijn overig goed gedrag en bekrompene omstandigheden medelijden ver-

(*) Dit stuk, alhoewel eene bijzondere en provinciale strekking hebbende, hebben wij gemeend te moeten mededeelen.

dient, leggende dezelve Commissie tevens over eene Missive van den Heere Grietman van......, welke strekt ter staving van het bovenstaande, maar ook enz.

2°. Eene Missive enz.

Is goedgevonden en verstaan:

De Commissie van Onderwijs in *Vriesland* aan te schrijven, gelijk geschiedt bij deze, om bij hare eerstvolgende Vergadering den Schoolonderwijzer.... te.... voor hare vergadering te ontbieden, ten einde denzelven ten ernstigste te onderhouden over het voorgevallene, en aan te manen, om zich voortaan ten zorgvuldigste te onthouden van het aanwenden van alle ligchamelijke straffen hoegenaamd jegens de bij hem ter school gaande kinderen, zoo binnen als buiten de School, als zijnde zoodanige straffen te eenenmale strijdig met den geest der bestaande Schoolverordeningen; voorts om denzelven Onderwijzer tevens ten nadrukkelijkste te verpligten tot zoodanig eene waarneming van zijn' post, als bij de algemeene Schoolwetten, Schoolorders, als anderzins is voorgeschreven, en wel onder bedreiging van ontzetting, ingeval hij tegen het eerste kwame te handelen en achterlijk bleve om aan het laatste, binnen den tijd van zes maanden, ten genoegen der Commissie te voldoen, zullende dezelve Commissie van uit hare vergadering van October aanstaande, een afzonderlijk berigt wegens dezen Onderwijzer bij het Ministerie inzenden.

En zal een afschrift der tegenwoordige Resolutie worden gezonden aan den Hoofd-Inspecteur van het middelbaar en lager onderwijs, tot informatie.

Accordeert met voorsz. Register,

De Commissaris,

(was get.) J. SCHREUDER.

EXTRACT uit het Register der Handelingen en Resolutiën van den Minister voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën.

Den 12. April 1820.

Zijn gelezen;

1°. Eene Missive van den Hoofd-Inspecteur van het Middelbaar en Lager Onderwijs, van 11. April 1820, N°. 417, daarbij, ter voldoening aan de dezerzijdsche Resolutie van 9. Maart 1820. N°. 2°. dienende van rapport op de ingekomen berigten van 74 Schoolopzieners of Leden der Jurij, wegens Schoolonderwijzers-Gezelschappen binnen derzelver Districten of Ressorten.

2°. Deze onderscheidene berigten zelven, ingezonden ten gevolge der dezerzijdsche Resolutie van 15. Mei 1819, N°. 17°. en gespecificeerd op de overgelegde tabel, bij vorenstaande Missive gevoegd.

En bij resumtie gelet op het Besluit Zijner Majesteit, van 26. Februarij 1820, N°. 30, bij welks 1°. Artikel Litt. *a*, over het loopende jaar 1820, eene somme ter beschikking van dit Ministerie wordt gesteld, tot ondersteuning en aanmoediging van bestaande, of, in den loop van dit jaar opterigten Schoolonderwijzers-Gezelschappen.

Is goedgevonden en verstaan:

1°. Dat van voormelde somme provisioneel zal worden verdeeld... onder 181 Onderwijzers-Gezelschappen, aanwezig in de navolgende 64 Schooldistricten der Noordelijke Provinciën, alsmede binnen de drie Provinciën *Zuid-Braband*, *Limburg* en *Antwerpen*; en wel ieder voor het montant, achter elk dezer Schooldistricten of Gezelschappen uitgedrukt als volgt:

Volgen de namen (*):

2°. Dat de vereischte ordonnantiën voor gemelde sommen zullen worden opgemaakt, ten name der Schoolopzieners, genoemd in vorenstaande artikel.

3°. Dat de, in beide voorgaande artikelen van dit besluit, genoemde Schoolopzieners en Leden der respective Jurij's zullen worden gemagtigd, gelijk geschiedt bij deze, om, namens den Minister voor het publiek onderwijs, de nationale nijverheid en de koloniën, de alzoo aan hen over te maken penningen op de meest gepaste en spaarzame wijze te besteden, ten dienste van elk der binnen hun District of Ressort respectivelijk bestaande Schoolonderwijzers-gezelschappen, en zulks onder vernieuwde betuiging aan dezelve, respectivelijk, van des Ministers goedkeuring en welgevallen over den voortdurenden ijver en de meer en meer nuttige werkzaamheden van verre het meerderdeel dezer gezelschappen, vooral over de meer dan gewone inspanning, door zeer vele van derzelver leden, ook in 1819 aan den dag gelegd, inzonderheid van die leden, aan welke eenig beheer bij hunne gezelschappen is opgedragen.

4°. Voornoemde Schoolopzieners en Leden der Jurij te magtigen, gelijk geschiedt bij deze, om van de aan hen respectivelijk over te maken penningen, eenig gedeelte te besteden tot boekgeschenken, namens het Ministerie voor het openbaar onderwijs, de nationale nijverheid en de Koloniën, uit te reiken aan die Leden of Bestuurders der Schoolonderwijzers-gezel-

(*) Deze naamlijst hebben wij gemeend niet te moeten mededeelen. Jaarlijks toch verandert die lijst, hoewel de inhoud van het extract overigens bijna ieder jaar overeenkomt, waarom het dan hier in zijn geheel en slechts eenmaal gegeven wordt.

schappen binnen hun Ressort, welke in deze betrekking den meesten ijver en werkzaamheid, gedurende den jare 1819 hebben aan den dag gelegd; wordende hiertoe met name geautoriseerd, de Schoolopzieners enz., en zulks uit aanmerking der bijzondere voorstellen, hiertoe door hen gedaan bij hunne berigten, in het hoofd dezes vermeld.

5°. Etc.

6°. Dat meergemelde Schoolopzieners en Leden der Jurij's zullen worden uitgenoodigd en aangeschreven, gelijk geschiedt bij deze, om vóór of uiterlijk op den 31. Januarij 1821, bij het Ministerie voor het publieke onderwijs, de nationale nijverheid en de koloniën in te zenden eene *volledige* opgave van het gebruik der penningen, bij dit besluit in hunne handen gesteld, als ook om deze opgave te doen vergezeld gaan van een verslag van den als dan werkelijken staat der Schoolonderwijzers-gezelschappen, thans reeds binnen hun Ressort gevestigd, of nog in den loop van het tegenwoordige jaar te vestigen, zulks, met *uitdrukkelijke vermelding der namen van elk der Leden van dit gezelschap*, waarop bij den Minister bijzondere prijs wordt gesteld, als mede van die Schoolonderwijzers binnen de respective Schooldistricten, welke aan deze gezelschappen bij voortduring geen aandeel nemen.

Wordende wijders, voor zoo veel betreft de te doene verantwoording van het gebruik der gelden, mits deze expresselijk herinnerd, dat dezelve behoort te behelzen eene pertinente en gespecificeerde opgave der objecten of uitgaven, waaraan de penningen zullen zijn besteed, waarop voortaan ten naauwkeurigste zal worden acht gegeven.

7°. Aan de Schoolopzieners en Leden der Jurij, zoo gewone als corresponderende, aan wie de oprig-

ting, de meer en meer zich volmakende, of ook, de aanvankelijk veel belovende strekking van zoo menig een Schoolonderwijzers-gezelschap te danken is, de bijzondere tevredenheid en erkentenis tevens van den Minister te kennen te geven, gelijk geschiedt bij deze, onder betuiging, dat door hen op geene krachtdadiger wijze kan worden medegewerkt tot het bereiken der heilzame en vaderlijke bedoelingen, door zijne Majesteit beoogd, met het van jaar op jaar verleenen van eenen onderstand ter aanmoediging dezer inrigtingen.

8°. Dezelve Schoolopzieners en Leden der Jurij's, zoo gewone als corresponderende, gelijk mede de overige, binnen welker Districten of Ressort dus verre geene Schoolonderwijzers-gezelschappen werden tot stand gebragt, of binnen welke die, welke er aanvankelijk aanwezig zijn, dus verre slechts een min volkomen en wankelbaar bestaan verkregen, uit te noodigen om dergelijke binnen hunne Districten of Ressort op te rigten, of wel om ze langs gepaste middelen allengskens tot meerdere vastheid, uitgebreidheid en meer nuttige einden te leiden; wordende dezelve Schoolopzieners en Leden der Jurij hiertoe bij deze, zoo veel noodig, geautoriseerd tot het doen stilstaan van den gewonen schooltijd voor Onderwijzers, die zulks noodig hebben ter geregelde bijwoning der Onderwijzers-gezelschappen, tot welke zij mogen behooren; en voorts herinnerd: dat de Onderwijzers-gezelschappen voornamelijk behooren ten doel te hebben, om derzelver leden bekend te maken, zoo met de verschillende gepaste leerwijzen, voor de onderscheidene deelen van het lager onderwijs uitgedacht, als met de boeken en hulpmiddelen tot elk derzelve behoorende, en voorts om de Leden der gezelschappen voor te lichten aangaande derzelver gebruik en

praktikale aanwending, en hen daartoe op te wekken en aan te sporen, ieder voor hunne respective Scholen, bij welk een en ander echter moet worden onder het oog gehouden, dat deswege geenerhande dwang of lastgeving kan of vermag in aanmerking te komen, zijnde van Gouvernementswege nimmer eenige bepaalde leerwijze voorgeschreven, en even min het gebruik van eenigerhande Schoolwerkje, welk het ook zoude mogen zijn, bij uitsluiting aangeprezen, veel min gelast, zijnde alzoo ten deze alle maatregelen of lastgevingen, van welke zijde dezelve ook zouden mogen komen, ten eenemale strijdig met de te allen tijde aangenomen en standvastig gevolgde beginselen van Gouvernementswege, ten aanzien van het lager onderwijs in het algemeen, en van de behandeling van derzelver deelen in het bijzonder.

9°. Ten einde den heilzamen invloed der Schoolonderwijzers-gezelschappen te beter te bevorderen, worden de Schoolopzieners en Leden der Jurij voornoemd al verder uitgenoodigd, om, onder hun opzigt en leiding, de Leden der door hen bij uitsluiting bestierde gezelschappen bij afwisseling in zoodanigen getale en onder zoodanige schikkingen, als met de plaatselijke gesteldheid het meest gepast is, elkanders Scholen te doen bezoeken, en op die wijze daartoe mede te werken, dat de bij de respective gezelschappen behandelde leerwijze en daartoe behoorende Schoolwerkjes, op de individuële Scholen met goed gevolg worden in praktijk en gebruik gebragt.

En zal een extract van deze resolutie worden gezonden aan elk der Schoolopzieners en Leden der Jurij in Art. 1 en 2 genoemd, ieder voor zoo veel hem aangaat, met aanschrijving om hetzelve extract te brengen ter kennis der Onderwijzers-gezelschappen onder hen respectivelijk ressorterende.

Nog zal een extract derzelve resolutie worden gezonden aan elk der overige Schoolopzieners, enz., gelijk ook aan ieder der Provinciale Commissiën van onderwijs, als mede aan de Jury's van middelbaar en lager onderwijs der Provinciën *Zuid-Braband*, *Limburg* en *Antwerpen*, elk voor zoo veel hem of haar aangaat, alles tot derzelver informatie en narigt respectivelijk, enz.

Accordeert met voorsz. Register,

De Commissaris

J. SCHREUDER.

KENNISGEVING wegens de Patentpligtigheid der Schoolonderwijzers.

Van den 13 Mei 1820.

Zijne Excellentie de Directeur Generaal der Directe Belastingen en der Posterijen heeft, onder dagteekening van 1 December 1819, La. Z., ten aanzien der Patentpligtigheid der Onderwijzers in het algemeen, eene interpretatoire Resolutie genomen, strekkende, onder anderen, ter beantwoording der vrage: of de, bij paragraaf *b* van art. 3 der wet van 21 Mei 1819, bedoelde Hoogleeraren en Onderwijzers aan de hoogere en lagere scholen, (zijnde openbare Ambtenaren), al dan niet aan het patentregt onderhevig zijn wegens de Collegie- en Schoolgelden, welke zij van hunne leerlingen genieten? En houdende in antwoord op dezelve vraag: dat men vermeent het daarvoor te moeten houden, dat, naar de bedoeling der wet, alle

onderwijzers aan de hoogere en lagere scholen (zonder onderscheid of dezelve zijn Hoogleeraren, Doctoren, Lectoren, Rectoren, Preceptoren, Instituteurs, Collegiehouders, of gewone Stads- of Dorps-Schoolmeesters), in zoo verre zij uit de kassen, (in voorgezegde paragraaf *b* omschreven), worden bezoldigd, vrijdom van de belasting behooren te genieten, ter zake van al de werkzaamheden of bemoeijingen, daaraan verbonden, om het even, of zij deswegens al dan niet van hunne leerlingen Collegie-, Schoolgelden enz. trekken; dat echter, in zoo verre zoodanige Hoogleeraren enz., en zoodanige Onderwijzers of Schoolhouders, (niet als Kostschoolhouders aangesteld zijnde), die jonge lieden, aan welke zij tegen betaling onderwijs geven, in den kost hebben, deswegens zullen moeten worden onderworpen, als de eerstgemelde, aan het regt bij N°. 104, de laatstgenoemde aan N°. 103 der 14de Tabel (tot gedachte wet behoorende).

De Hoofd-Inspecteur van het Middelbaar en Lager Onderwijs.

(*geteekend*) A. VAN DEN ENDE.

EXTRACT, uit het Register der Handelingen en Resolutiën van den Minister voor het publieke Onderwijs, de Nationale nijverheid en de koloniën.

Den 31 December 1820.

Is gelezen eene Missive van den Gouverneur der Provincie *Noord-Braband*, van den 23 October 1818 N°. 14, daarbij, op aanzoek der Commissie

van onderwijs in die Provincie, voorstellende, om het ligchamelijk straffen der leerlingen op de scholen geheel en al te verbieden, enz.

En gezien het rapport van den Hoofd-Inspecteur van het middelbaar en lager onderwijs, van den 23 December 1820, N°. 1222.

Is goedgevonden en verstaan:

1°. Aan de *Commissiën van onderwijs in al de Noordelijke Provinciën*, te schrijven de navolgende circulaire:

Sedert eenigen tijd zijn er, uit verscheidene der Noordelijke Provinciën, bij mijn Ministerie klagten ingekomen, dat hier en daar Onderwijzers op nieuw ligchamelijke straffen op hunne scholen beginnen in te voeren, of ook zich van dezelve bij voortduring blijven bedienen.

Het heeft mij grootelijks moeite gedaan, alzoo te vernemen, dat een misbruik, hetwelk ik reeds geheel uitgeroeid waande, als nog heerscht of wederom wortel schiet.

Alle ligchamelijke schoolstraffen strijden toch, gelijk ik, onder anderen, bij mijne resolutie van den 14 December 1819, te kennen gaf, te eenenmale met den geest eener redelijke schoolverbetering, en dus ook met de bestaande schoolverordeningen. Zelfs is het onmogelijk, die verbetering te bereiken, zonder eene zachte en vaderlijke behandeling der scholieren, zoodat de Schoolonderwijzers, die de oude strafwerktuigen of verworpene dwangmiddelen in hunne scholen behouden hebben of weder terug brengen, evenmin toonen te kennen den waren aard en de heilzame strekking der bedoelde schoolverbetering, als hunne eigene waarde, bestemming en hunnen pligt.

Ik houde het voorts daarvoor, dat de kennisne-

ming van dit misbruik te eenenmale valt in de termen van Art. 11 der Wet van den 3 April 1806, waartegen de Commissiën van onderwijs verpligt zijn te waken, en hare klagten deswege in te zenden bij het nationaal Bestuur.

Deze bedenkingen en de prijs, dien ik er op stelle, om het omschreven kwaad krachtdadiglijk te stuiten, doen mij uwe Commissie nadrukkelijk uitnoodigen, om ten aanzien van hetzelve binnen geheel haar ressort naauwkeurige en getrouwe informatiën in te winnen; voorts om het kwaad tegen te gaan door zoodanige middelen, als in hare magt zijn, en om mij, bij gelegenheid van de aanstaande voorjaars-vergadering, deswege afzonderlijk te berigten.

2°. Van... enz.

Accordeert met voorschr. Register,

De Commissaris,

(*was geteekend*) J. SCHREUDER.

BESLUIT Zijner Majesteit van 13 *Maart* 1821, N°. 85, *wegens de benoeming der Heeren Gouverneurs, in de Provinciën, tot Voorzitter der Provinciale Commissie voor Onderwijs binnen elk derzelve.*

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Gezien de voordragt van Onzen Minister voor het

publick Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën, van den 27 Februarij 1821, N°. 179.

Gelet

1°. Op Art. 5 der Wet, betreffende het Lager Schoolwezen en Onderwijs van 3 April 1806, bij Ons Besluit van 20 Maart 1816, N°. 2 gehandhaafd.

2°. Op Art. 1 van Ons Besluit van 9 September 1817, L^a. S., houdende de oprigting eener tijdelijke Jurij van Middelbaar en Lager Onderwijs in elk der Zuidelijke Provinciën en in het Groot Hertogdom, gepresideerd door de respective Gouverneurs.

3°. Op de instructie bij Ons Besluit van 15 December 1820, voor de Gouverneurs in de Provinciën vastgesteld, en bij welke almede aan dezelve speciaallijk en persoonlijk wordt opgedragen het toezigt op de middelbare en lagere Scholen, en op de rigtige uitvoering en handhaving van alle wetten, reglementen en verordeningen, deswege op hoog gezag uitgevaardigd of verder uit te vaardigen.

En willende, onder invoering in de onderscheidene Provinciën des Rijks eener heilzame eenparigheid, met betrekking tot het Schooltoezigt, den staat en voortgang van het middelbaar en lager onderwijs der Noordelijke meer en meer op eenen vasten voet brengen, en de naauwkeurigste opvolging der wetten, reglementen en verordeningen, daartoe behoorende, meer en meer verzekeren.

Den Raad van State gehoord,

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. Dat de Commissiën van Onderwijs, voortaan en wel aan te vangen met derzelver eerstvolgende Voorjaars-vergadering, zullen worden gepresideerd door de Gouverneurs der Provinciën, tot welke zij respectivelijk behooren, in diervoege, dat al hare volgende vergaderingen, zoo gewone als buitengewone,

door de Gouverneurs zullen worden bestuurd, onder den titel van President.

2°. Dat hetgeen in Art. 21 van de Instructie der Schoolopzieners, Commissiën van Onderwijs en Plaatselijke Schoolcommissiën, behoorende tot de Wet van 3 April 1806, gezegd wordt van den post van Voorzitter bij voorschrevene Commissiën voortaan toepasselijk zal zijn op de Vice-Presidenten bij dezelve.

En wordt Onze Minister voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën belast met de uitvoering van dit Besluit, waarvan een afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State.

Brussel den 13 Maart 1821.

(*geteekend*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*geteekend*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

BESLUIT Zijner Majesteit van 16 *Maart* 1821, N°. 65, *houdende herhaalde verlenging van den termijn voor de toelating van Onderwijzers van den derden rang, binnen andere Provinciën, en zulks tot het einde van* 1829.

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Op het rapport van Onzen Minister voor het publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën van den 10 dezer, N°. 202.

Gezien ons besluit van den 21 Maart 1815, (Staatsblad N°. 39) en die van den 27 Januarij 1818, N°. 69; hebben goedgevonden en verstaan, den bij ons laatstgen. besluit bepaalden, termijn van drie jaren, gedurende welke, aan de lagere Schoolonderwijzers van den derden rang, de bevoegdheid wordt verleend, om binnen *alle* de Provinciën des Rijks te staan naar die scholen, tot welke zij wegens hunnen rang geregtigd zijn, te verlengen tot het einde van den jare 1829.

En is onze Minister voornoemd belast met de executie dezes.

Brussel 16 Maart 1821.

(*geteekend*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*geteekend*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

RESOLUTIE van Zijne Excellentie den Minister voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën van 20 *April* 1821, N°. 1, *waarbij de uitreiking der Akten van den derden Rang als Schoolonderwijzer tot de Wet van* 3 *April* 1806 *terug gebragt, en ten aanzien der toewijzing van dezen rang, nadere bepalingen gemaakt worden.*

Is nader gelezen de Missive van den Hoofd-Inspecteur van het Middelbaar en Lager Onderwijs, van 22 Februarij 1821, N°. 178, omtrent het afgeven der akten van algemeene toelating door de Commissiën van

Onderwijs in de Noordelijke Provinciën, speciaal omtrent die van den derden rang enz.

Gelet.

1°. Op geheel de Schoolwet van 3 April 1806, inzonderheid op de daarbij behoorende verordeningen wegens het afnemen en afleggen der Examens van hen, die Lager Onderwijs begeeren te geven, en de Instructie der Schoolopzieners, Commissiën van Onderwijs en Plaatselijke Schoolcommissiën.

2°. Op de Dispositie van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 3 December 1810, N°. 29, houdende, onder eene breede aanschrijving, aanmaning aan de Commissiën van Onderwijs, om de Examina in allen opzigte conform met de wet te behandelen, en in het uitreiken der rangen met de noodige gestrengheid te werk te gaan; voorts de bepalingen, dat de akten als Schoolonderwijzer van den tweeden rang voortaan niet zullen worden afgegeven dan aan personen, die den vollen ouderdom van 22 jaren bereikt hebben, die van den derden rang niet dan aan personen, die volle 18 jaren, en die van den vierden rang, niet dan aan personen, die volle 16 jaren bereikt hebben, alsmede dat, uitgezonderd eerst nieuw aankomende Buitenlanders, welke zich ten examen mogen aanbieden, den tweeden rang niet zal worden uitgereikt dan aan personen, die vooraf binnen het Departement, voor welks Commissie van Onderwijs zij zich sisteren, als Hoofd-Onderwijzers hebben gefungeerd; dat is: de werkzaamheden van Hoofd-Onderwijzer hebben waargenomen, om het even of zij dit al of niet werkelijk waren.

3°. Op het Besluit van den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken van 23 Mei 1815, N°. 103, waarbij *a*) onder inhaesie aan voorstaande dispositie en aanschrijving, de Commissiën van On-

derwijs worden bevoegd verklaard, om in de opvatting en toepassing der woorden, voorkomende in Art. 1 der verordeningen op de examens ten strengste te werk te gaan, en zich daarin te rigten naar de behoefte van het Schoolwezen en den meer gunstigen staat van de kundigheden der Schoolonderwijzers enz. *b*) wordt bepaald, dat de akten van den derden rang voortaan in diervoege zouden worden ingerigt, dat in dezelve schriftelijk wordt vermeld, dat de Geëxamineerde in dezen rang is opgenomen, het zij *na deliberatie*, het zij *enkel opgenomen*, of eindelijk *met lof opgenomen*; voorts dat in de Formulieren der akten van den tweeden, derden en vierden rang die veranderingen zouden worden gebragt, welke uit hoofde der reorganisatie van de Provinciale Commissiën van Onderwijs noodzakelijk waren geworden, en dat dezelve Commissiën gehouden zijn, *zich* van deze formulieren, bij uitsluiting, te *bedienen*, en zich conform met de verschillende bepalingen, in dat besluit vervat, naauwkeuriglijk te gedragen.

4°. Op de Resolutie van den Commissaris Generaal van het Onderwijs en voor de Kunsten en Wetenschappen van 22 Maart 1817, N°. 585, houdende aanschrijving aan dezelve Commissiën van Onderwijs, om voortaan van de Aspiranten naar eenigen rang als Schoolonderwijzer, boven en behalve de overige gevorderde bewijzen, insgelijks te vorderen het overleggen van eene autentiek attest van hunnen geboortedag, als ook om aan geenen Aspirant eenigen rang uit te reiken, ten zij hij den, voor denzelven gevorderden ouderdom op den dag van het examen zelve voluit bereikt hebbe, waarmede de Commissiën tevens worden uitgenoodigd de aankondigingen wegens hare gewone vergaderingen te ampliëren.

En in aanmerking genomen zijnde de nadeelen, welke de ondervinding heeft doen kennen van eene splitsing van den derden rang in drie graden.

Is goedgevonden en verstaan;

1°. De splitsing van den derden rang in drie graden, zoo als die werd ingevoerd bij Art. 2 van voormeld Besluit van den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, van 23 Mei 1815, te stellen buiten effect, en de uitgifte van dezen rang, voortaan weder geheel tot de wet terug te brengen, gelijk geschiedt bij deze, onder herhaling en bekrachtiging nogtans van den inhoud van Art. 1 van dat Besluit, zoo met opzigt tot denzelven derden rang, als met opzigt tot de overige rangen, en tevens onder bijvoeging dezer twee bepalingen: *vooreerst*, dat de derde rang voortaan niet zal worden toegekend dan aan zoodanige Candidaten, aan welke dezelve, bij de plaats gehad hebbende splitsing, *met lof* zoude zijn uitgereikt; en *ten tweede*, dat de Candidaten naar dezen rang, bij de overige vereischten en gevorderde getuigschriften, tevens zullen moeten overleggen, een allezins voldoend bewijs, dat zij, gedurende geheel het laatst verloopene jaar, bij eene welingerigte School praktisch onderwijs hebben gegeven, het zij als Onderwijzer, Ondermeester, Adsistent of Kweekeling, en voorts op eene toereikende wijze zullen moeten doen blijken, dat zij eene goede manier van onderwijzen, niet alleen theoretisch, maar ook praktisch wel kennen.

2°. Ten einde de uitgereikte en in handen zijnde akten van den derden rang, zoo als dezelve bij voorn. Besluit van den 23 Mei 1815 werden ingevuld, zoodra doenlijk buiten omloop te brengen, zullen de Commissiën van Onderwijs worden aangeschreven, gelijk geschiedt bij deze, om die, welke

door haar respectivelijk werden uitgereikt, in de twee eerste graden, dat is *opgenomen met lof* of enkel *opgenomen*, staande hare eerstvolgende Voorjaars-vergadering te verwisselen tegen bloote akten van den derden rang, met aflating van dit bijvoegsel, en om voorts die akten van den derden rang, welke door haar werden afgegeven *na deliberatie*, bij hare Voorjaars-Vergadering van 1822, te verwisselen tegen akten van den vierden rang, voor zoo verre derzelver bezitters zich niet den verleenden tusschentijd zouden hebben te nutte gemaakt, om bij een nieuw te ondergaan examen, en onder overlegging van al de vroegere of ook nu nieuw voorgeschrevene getuigschriften, zoodanige bewijzen van hunne gemaakte vorderingen te geven, als ten gevolge waarvan zij toonen aanspraak te hebben op het erlangen van den derden rang, in den geest der Wet, en zoo als die boven nader omschreven en bepaald is.

3°. Door de Commissie van Onderwijs in *Noord-Braband* zal hetzelfde worden in acht genomen, ten aanzien der door haar uitgereikte *onder-afdeelingen* van den tweeden en van den vierden rang, in diervoege, dat almede de akten van den tweeden rang in de twee hoogste graden, en die van den vierden rang, in de drie verschillende graden, staande hare eerst volgende Voorjaars-vergadering zullen worden verwisseld tegen de alleen wettige en voorgeschrevene akten voor die beide rangen, en voorts dat, ten aanzien der derde of laatste afdeeling van den tweeden rang, door deze Commissie uitgereikt, zal worden gehandeld, als in het voorgaande artikel, met opzigt tot dergelijke onder-afdeeling van den derden rang wordt voorgeschreven, met dat onderscheid alleen, dat de akten van den tweeden rang, afgegeven na

deliberatie, in de voorjaars-vergadering van 1822, door haar zullen worden verwisseld tegen akten van den derden rang, voor zoo veel derzelver bezitters, vóór den afloop van dezelve vergadering, niet door een nieuw te ondergaan examen, onder het overleggen van al de govorderde getuigschriften, zullen hebben doen blijken van hunne allezins gegronde aanspraak op het erlangen van den tweeden rang, volgens de vereischten, daarvoor gesteld bij de wet zelve, of nader bepaald en omschreven in de Besluiten, in het Hoofd dezer vermeld. Zullende de akten van den tweeden rang, door de Commissie van Onderwijs in *Noord-Braband*, afgegeven *na deliberatie*, van nu af, tot aan het einde van het schooljaar, dat na de eerstkomende voorjaars-vergaderingen der Commissiën van Onderwijs staat aan te vangen, en met die van 1822 eindigt, gerekend worden gelijk te staan, met akten van den derden rang.

4°. Dezelve Commissiën en hare Leden in het algemeen te herinneren en aan te manen, om zich, in geenerlei opzigt, te veroorloven, eenigerhande afwijking der voorgedachte voorschriften, vervat zoo in de wet, als in de aangehaalde Besluiten, inzonderheid om individueel geenerhande bewijs of getuigschrift van bekwaamheid, hoedanig een ook, buiten de omschrevene bij Art. 4 der verordeningen op de examens, en bij uitsluiting betrekkelijk tot Huisonderwijzers of Houderessen van kleine Kinderscholen af te geven; wordende die, welke van dezen aard mogen bestaan, of vervolgens zouden worden afgegeven, bij deze verklaard van geenerhande waarde of kracht.

5°. Afschrift dezer Resolutie te zenden aan den Hoofd-Inspecteur van het middelbaar en

lager Onderwijs, tot derzelver informatie en narigt.

Accordeert met voorsz. Register,

De Commissaris,

(*geteekend*) J. SCHREUDER.

BESLUIT Zijner Majesteit van 5 *Mei* 1821. N°. 58, *ter voorziening in de vertraging der uitbetaling van de Landelijke Schoolonderwijzers traktementen.*

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Gezien het rapport van het Departement van Financiën van den 4 dezer N°. 631, daarbij, met overleg van Onzen Minister voor het Publieke Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën, eenige wijzigingen voorstellende in ons Besluit van den 20 April 1817. N°. 277, ter voorziening in de vertraging, welke door het bepaalde bij Art. 2 van Ons Besluit van 30 Augustus 1820. N°. 110, ontstaan is in de uitbetaling van de Landelijke Schoolonderwijzers traktementen.

Gelet op Art. 33 van Ons Besluit van 22 December 1819. N°. 59.

Hebben besloten en besluiten.

Art. 1. De traktementen der Schoolonderwijzers ten laste van 's Rijks kas, zullen over het geheele vierendeeljaars, waarin eene vacature ontstaat, wor-

den geordonneerd ten behoeve van den laatst gefungeerd hebbenden Onderwijzer. Daartegen zullen ten laste van hem, zijne weduwe of erven, en wel tot aan het einde van het vierendeeljaars, de kosten komen van de tijdelijke waarneming der School, te regelen onder het toezigt van het Plaatselijk Bestuur.

Art. 2. De Onderwijzers, die, wettig aangesteld, hunnen post aanvaarden na het einde van een vierendeeljaars, waarin de vacature der School is ontstaan, zullen hunne jaarwedde ontvangen van den dag, dat zij in functie treden; ook zal te hunnen name de Rijks-jaarwedde worden geordonnanceerd over het tijdvak, dat de School, na einde van hetzelfde vierendeeljaars, tijdelijk mogt zijn waargenomen, blijkens deswege te ontvangen berigt van den Gouverneur der Provincie. Het geordonnanceerde wegens de tijdelijke waarneming zal door den Onderwijzer, onder toezigt en regeling van het Plaatselijk Bestuur, worden uitgereikt aan den persoon, die tijdelijk de School heeft waargenomen.

Art. 3. Ingevalle aan eene Schoolonderwijzers weduwe een jaar van gratie wordt verleend, zal het gerekend worden te zijn aangevangen met het vierendeeljaars, volgende op dat, waarin de Onderwijzer overleed, en zal de ordonnancering geschieden ten name van den tijdelijken waarnemer der School, door de weduwe te stellen, onder gehoudenheid, om de gelden, onder toezigt van het Plaatselijk Bestuur, aan de weduwe voluit te overhandigen.

Afschriften van dit Besluit zullen worden gezonden aan de Departementen van Financiën en voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën, die met de uitvoering zijn belast, zoo

veel ieder aangaat, mitsgaders aan de algemeene Rekenkamer tot informatie.

Brussel den 5 Mei 1821.

(*geteekend*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*geteekend*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

RESOLUTIE van Zijne Excellentie den Minister voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën, van 4 Junij 1821. N°. 3, *houdende eenige teregtwijzingen, ten aanzien der executie van die van* 20 *April* 1821 N°. 1, *betrekkelijk tot de acten van den derden rang.*

Is gelezen eene Missive der Commissie van Onderwijs in de Provincie *Drenthe*, van 2 Mei 1821, daarbij opheldering en inlichting verzoekende omtrent eenige bedenkingen, welke haar zijn voorgekomen ten aanzien der executie van de dezerzijdsche resolutie van 20 April 1821 N°. 1, wegens het terugbrengen der acten van den derden rang tot de wet van 3 April 1806, en het vernietigen alzoo der drie afdeelingen, waarin dezelve gesplitst werden bij vroeger besluit van den Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken, van 23 Mei 1815 N°. 103, en wel:

1°. Met opzigt tot het doen kennelijk worden van deze maatregelen aan de bezitters der gesplitste acten van den derden rang, bij dezelve Commissie verkregen.

2°. Ten aanzien van het examineren der bezitters van acten van den derden rang *na deliberatie*, het zij voor deze Commissie zelve, het zij voor zoodanige Commissie van Onderwijs, als onder welke zij thans gevestigd zijn;

Gelet

1°. Op het nommer der *Nieuwe Bijdragen* van Mei 1821, waarin geplaatst zijnde dezerzijdsche Resolutie voornoemd, van 20 April 1821 N°. 1, alsmede de oproepingen der Provinciale Commissiën van Onderwijs in *Gelderland* en *Noord-Holland*, ten gevolge en ter executie van dezelve Resolutie;

2°. Op Art. 5 der *Verordeningen op de Examens*, behoorende tot de wet van 3 April 1806, houdende, dat *de Commissiën van Onderwijs niet zullen vermogen eenige andere personen ter verkrijging der Algemeene Toelating te examineren, dan welke binnen haar Ressort, gedurende het laatste jaar met der woon gevestigd waren;*

Is goedgevonden en verstaan:

1°. De Commissie van Onderwijs der Provincie *Drenthe*, ten aanzien van haar eerst omschreven bezwaar, te verwijzen naar het boven vermelde nommer der *Nieuwe Bijdragen*, en naar de insertie en aankondigingen, aldaar gedaan, met uitnoodiging om zich dezelve ter executie der dezerzijdsche Resolutie, voor zoo veel hare Commissie betreft, te nutte te maken;

2°. Dezelve Commissie, met opzigt tot hare in de tweede plaats vermelde bedenking, zoo veel noodig te herinneren de bepaling, gemaakt bij art. 5 der *Verordeningen op de Examens* voorschreven, ten gevolge waarvan die bezitters van acten van den derden rang *na deliberatie*, verkregen bij de Commissie van *Drenthe*, welke in deze Provincie ge-

vestigd, of als nog woonachtig zijn, hun nader examen ter inwisseling van die acte, tegen eene algemeene acte van den derden rang, zullen behooren te ondergaan bij deze Commissie zelve; terwijl dezulke, die buiten deze Provincie gevestigd zijn, dat examen, naar mate van den langeren of korteren tijd van hun gevestigd verblijf buiten dezelve, zullen *kunnen* afleggen voor de Commissie van *Drenthe*, op eene harer eerste vergaderingen, *of* wel zullen *moeten* afleggen voor de Commissie van die Provincie, binnen welke zij, tijdens hunne aangifte tot het examen, één jaar zullen zijn gevestigd geweest.

3°. Afschriften enz.

Accordeert met het Register,

De Commissaris,

(*get.*) J. SCHREUDER.

AANSCHRIJVING van den Minister voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën, bij resolutie van 21 *Februarij* 1822, *aan de provinciale commissiën van onderwijs en de plaatselijke schoolcommissiën*, wegens de behandeling van zoodanige algemeene schoolbelangen, waaromtrent in de aanwezige wetten en reglementen voor het lager schoolwezen geene bepalingen voorkomen.

Van den 21sten Februarij 1822.

Ten gevolge van eene, door de provinciale commissie van onderwijs in *Vriesland* gedane aanvrage,

heeft Zijne Excellentie de Minister, bij resolutie, beide in het hoofd dezer omschreven, bepaald, dat de provinciale commissien van onderwijs, zoo voor zich als voor hare leden individueel, zich in allen deele, en bepaaldelijk ten aanzien van algemeene schoolbelangen, waar voor dus verre geene algemeene voorschriften bestaan, steeds stiptelijk te houden hebben aan de voorschriften der wet van den 3 April 1806, en aan de daarbij aan dezelve opgedragen last en gegevene instructien, en zullen toezien, dat sulks almede van de zijde der plaatselijke schoolcommissien worde in acht genomen, wordende zij mitsdien speciaallijk herinnerd, om omtrent zoodanige algemeene schoolbelangen, of welke zij als dusdanige mogen aanmerken, derzelver voorstellen te doen volgens den regel, daaromtrent voorgeschreven bij art. 25 en 29 der meergemelde instructie; alsmede om zich, buitendien, alleen en zonder eenige afwijking, bezig te houden, met hetgene behoort tot de uitvoering en nakoming der algemeene en bijzondere reglementen, verordeningen en instructiën ter zake van het lager schoolwezen en onderwijs aanwezig of nader vast te stellen, en naar behooren tot derzelver kennis gebragt.

AANSCHRIJVING, van den Minister voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Kolonien, wegens het afgeven of toekennen van den Eersten of Hoogsten rang.

Van den 3den Junij 1822.

Aan de Provinciale Commissie van Onderwijs in Gelderland.

Ten gevolge van eene, door de Provinciale Com-

missie van Onderwijs in Gelderland gedane, aanvrage, heeft Zijne Excellentie de Minister voorn., bij Resolutie van voorsz. datum, na gelet te hebben op Art. 1 en 19 der verordeningen op het afnemen en afleggen der examens, behoorende tot de wet van den 3 April 1806, alsmede op de vroegere aanschrijving van den Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 3 van Wintermaand 1810, N°. 29, goedgevonden en verstaan:

1°. In antwoord op deze aanvrage aan dezelve commissie te kennen te geven, aan den eenen kant, de belangrijkheid en noodzakelijkheid, om de bepalingen en herinneringen wegens den eersten rang, bij Art. 1 en 19 der verordeningen op de examens, bij voortduring bij te houden en te helpen handhaven, doch ook, aan den anderen kant, niet uit het oog te verliezen, dat tusschen de ministeriële aanschrijving van den 3 December 1810 voormeld, er bijna twaalf jaren verloopen zijn, zoodat, terwijl deze aanschrijving geschiedde, op eenen afstand van de invoering der wet van 1806, van vier jaren, er nu, na het in werking brengen van dezelve, zestien jaren verloopen zijn, hetwelk, ook ten aanzien van de meerdere kundigheden der onderwijzers thans betere uitkomsten moet opleveren, doch tevens al te meer van hen, ook in dat opzigt, kan en behoort te doen verderen.

2°. Dezelve commissie aan te manen, om bij voortduring eene gepaste gestrengheid omtrent het afgeven of toekennen van den eersten rang in acht te nemen, en althans niet minder dan de verordeningen op de examens vereischen en voorschrijven, maar des niet te min, alle zoodanige onderwijzers, bij haar ten gunstigste bekend, ten aanzien van verstandelijke beschaafdheid en goede zeden, op het

hunnentwege te doen aanzoek, om voor den eersten rang te worden geëxamineerd, tot dat examen toe te laten, doch hetzelve dan ook in te rigten, er den uitslag van te beoordeelen, en deswege te beslissen, geheel overeenkomstig met voorzegde beginselen en herinneringen.

8°. De commissie van onderwijs in Gelderland aan te schrijven, om, naar den daarvoor gestelden weg, bij het toekennen van den eersten rang aan eenen, door haar hiertoe geëxamineerden en volkomen bevoegd geachten, onderwijzer, bij het departement van onderwijs, de aanvrage om de acte voor denzelven te doen, onder behoorlijke gedetailleerde omschrijving van de bekwaamheden en verdiensten, op grond van welke de commissie hem deze vererende onderscheiding waardig geoordeeld heeft (*).

BESLUIT van den 25 *Junij* 1822, *houdende strafbepalingen tegen hen die, zonder bevoegdheid, lager onderwijs geven in zoodanige provinciën, waar nog geene voorzieningen daaromtrent zijn vast gesteld.*

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Overwegende, enz.

Op het rapport, enz.

Den Raad van State gehoord;

Hebben besloten en besluiten:

1. Lagere scholen zijn alle zoodanige, waar onder-

(*) Ook deze provinciale aanschrijving is van algemeen belang.

wijs gegeven wordt in het lezen, schrijven, rekenen, in de moedertaal, of andere hedendaagsche of ook geleerde talen, eindelijk in de aardrijks- en geschiedkunde en dergelijke.

Alleen de gewone latijnsche scholen, athenea en kollegien zijn daarvan uitgezonderd:

2. De navolgende personen worden gerekend lager onderwijs te geven.

1. Al wie aan het hoofd is eener lagere school.

2. Al wie op eene lagere school, in een ondergeschikten rang, belast is met het geven van een bepaald gedeelte van het onderwijs.

3. Al wie in eenige der vakken, opgenoemd in het vorig artikel, aan kinderen van meer dan één huisgezin, gelijktijdig of bij opvolging lessen geeft, het zij bij zich, het zij aan de huizen der burgers.

4. Niemand zal in de zuidelijke provinciën des Rijks of in het Groot Hertogdom Luxemburg lager onderwijs mogen geven, dan die de navolgende vereischten vereenigd:

1. Dat hij van de Jurij of provinciale kommissie van onderwijs een bewijs van toelating of eene acte hebbe erlangd, welke hem magtigt tot het geven van dat onderwijs, met hetwelk hij zich bezig houdt.

2. Dat hij een acte van aanstelling, bij de school, of in de gemeente, waar hij onderwijst, wettiglijk verkregen hebbe.

5. De overtredingen tegen het bevolene bij het voorgaande artikel, zullen gestraft worden met de boeten en straffen vastgesteld bij art 1 der wet van 6 Maart 1818. (*Staatsblad* N°. 12.)

6. In gevallen van blijkbaar wangedrag, zullen de bewijzen en acten, op voorstel der Jurij of der Kommissie van Onderwijs, door het Provinciaal be-

stuur of door het Departement van Publiek Onderwijs kunnen worden opgeschort of finaal ingetrokken.

De onderwijzers omtrent wier acten dit mogt hebben plaats gehad, en die echter voort mogten gaan met het geven van lager onderwijs, vervallen in de boeten en straffen bij het vorig artikel vermeld.

Onze Ministers van Justitie en voor het Publieke Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën zijn belast met de executie van dit besluit, hetwelk in het Staatsblad zal worden gedrukt.

Gegeven op het *Loo* enz.

RESOLUTIE van den Minister voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Kolonien, omtrent het geven van Onderwijs op de Scholen, in het nieuwe stelsel van Maten en Gewigten.

Van den 3den Januarij 1823.

Is gelezen het besluit van Zijne Majesteit van den 18 December 1822, N°. 52, waarbij het gebruik der afgeschafte Maten en Gewigten wordt verboden, en bij welks 5de Artikel, aan dit Ministerie wordt opgedragen, om te zorgen voor de krachtdadige handhaving van Art. 5 der Wet van 21 Augustus 1816, (*Staatsblad* N°. 34,) houdende gebod, om, op alle scholen binnen het Rijk, zonder uitzondering, alwaar de Reken- of Wiskunst geleerd wordt, grondig onderwijs in het, bij die Wet vastgestelde, Maten- en Gewigten-stelsel te doen geven;

En is goedgevonden en verstaan:

1°. Voorschreven nadere verordening, bij extract

dezer, te brengen ter kennis der Provinciale Commissien van Onderwijs, en Jury's voor het middelbaar en lager onderwijs in de onderscheidene Provincien en het Groot-Hertogdom Luxemburg, tot informatie en narigt, met uitnoodiging en aanschrijving, om, ieder voor zoo veel haar of hare Leden aangaat, de verdere en meest naauwkeurige opvolging van dezelfde verordening, zoo op de scholen ten platten lande, als op die in de steden, langs alle gepaste wegen te bevorderen en te helpen handhaven, zulks vooral bij het afnemen van examens, hetzij voor de Commissiën en Jury's zelve, hetzij van vergelijkende examens bij schoolvervullingen, gelijk ook bij de schoolbezoeken, wordende met name die harer Leden, binnen welker ressort plaatselijke Schoolcommissien gevestigd zijn, uitgenoodigd en aangeschreven om onverwijld met dezelve gepaste maatregelen te nemen, ter verzekering aldaar der stipte nakoming van meergezegde verordening.

2°. Een afschrift *enz.*

Accordeert met het Register,

De Commissaris,

(*geteekend*) J. SCHREUDER.

***RESOLUTIE** van Zijne Excellentie den Minister voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Kolonien, omtrent het uitreiken van akten van algemeene toelating als schoolonderwijzer, huisonderwijzer en schoolhouderesse, aan vreemdelingen.*

Van den 5den Augustus 1823.

Is gelezen eene Missive van den hoofd-inspecteur

van het middelbaar en lager onderwijs, van den 23 Julij 1823, N°. 489, daarbij, ingevolge aanschrijving van den 29 Maart 1823, N°. 120, voorstellende eenige nadere bepalingen ter krachtdadige handhaving van art. 2. van 's Konings besluit van den 8 Augustus 1822, N°. 91, betreffende het benoemen van vreemdelingen als onderwijzers;

En gelet op het aangehaald Koninklijk besluit van den 8 Augustus 1822, en wel op art. 2, houdende: dat voortaan geene vreemdelingen door eenige collegien of autoriteiten, als onderwijzers zullen vermogen te worden benoemd, dan na alvorens op zoodanige benoeming de agreatie van het gouvernement te hebben gevraagd en bekomen;

Is goedgevonden en verstaan:

1°. De commissien en jurij's van het middelbaar en lager onderwijs, in de Noordelijke en Zuidelijke Provincien, als ook in het Groot Hertogdom Luxemburg, aan te schrijven, gelijk geschiedt bij dezen, om aan vreemdelingen, die na afgelegd examen, bevonden zullen worden aanspraak te hebben op het erlangen van eene acte van algemeene toelating als schoolonderwijzer, huisonderwijzer of schoolhouderesse, deze acte niet af te geven, dan nadat haar zal gebleken zijn van de agreatie des gouvernements, ter verkrijging van welke de commissie of jurij zich bij dit Ministerie zal hebben te vervoegen, omtrent iederen geëxamineerden vreemdeling, en bij eene afzonderlijke voordragt.

2°. Een afschrift enz.

Accordeert met het Register,

De Commissaris,

(*geteekend*) J. SCHREUDER.

***BESLUIT**, houdende nadere bekrachtiging van het verordende bij dat van den 20 Maart 1814, N°. 2, wegens de toelating of aanstelling van onderwijzers, welke ook.*

Van den 2den November 1823.

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Op het rapport van Onzen minister voor het publiek onderwijs, de nationale nijverheid en de kolonien, van den 18den Augustus 1821, N°. 601, omtrent de door de gedeputeerde staten van Zuid-Holland geopperde meening, dat aan de plaatselijke besturen en aan de andere collegien of personen, van ouds tot het toelaten of beroepen van schoolonderwijzers bevoogd, ook onder de tegenwoordige wetgeving het benoemen en aanstellen derzelve geheel en alleen zoude zijn overgelaten, zoodra de examens op de, bij de wet en de reglementen voorgeschrevene wijze afgeloopen zijn;

Gezien het nader rapport van Onzen voornoemden minister van den 15den Augustus ll., N°. 615;

Herzien Ons besluit van den 20sten Maart 1814 (*Staatsblad* N°. 39), en bijzonder deszelfs 2e artikel;

Den raad van state gehoord,

Hebben goedgevonden en verstaan:

Ten overvloede en tot wegneming van allen twijfel te verklaren, dat, in alle provincien alwaar de wet van den 3 April 1806, en de daarop gegronde verordeningen nopens het lager schoolwezen in wer-

king zijn, de toelating of aanstelling van onderwijzers, zoo lange deswege geene andere verordeningen zullen worden daargesteld, bij voortduring behooren te geschieden uit kracht der autorisatie, daartoe telkens door het departement van het publiek onderwijs te verleenen, na ontvangst van het verslag van het examen der sollicitanten.

En is Onze voormelde minister belast met de uitvoering dezer, en bijzonder met *enz.*

's Gravenhage, den 2den November 1823.

(*geteekend*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*geteekend*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

BEPALINGEN, waarbij het Koninklijk Besluit van den 25sten *Julij* 1822, (*Staatsblad* N°. 19), *toepasselijk wordt verklaard op alle vereenigingen, het zij wereldlijke, of geestelijke, welke zich toewijden aan het geven van onderwijs.*

Van den 5den Februarij 1824.

Naar overweging, dat de Wetten en Reglementen op het openbaar onderwijs van toepassing zijn op de vereenigingen, welke zich aan het geven van onderwijs toewijden, heeft Z. M. den Koning, bij deszelfs besluit van den 1sten Februarij 1814 (*Staatsblad* N°. 20), daaromtrent vastgesteld:

I. Dat het Koninklijk Besluit van den 25sten Julij 1822 (*Staatsblad* N°. 19), toepasselijk zal zijn op

alle vereenigingen, hetzij wereldlijke, of geestelijke, welken zich geheel, of ten deele, aan het geven van onderwijs toewijden.

II. Al de genen, die niet voorzien zijn van de *akte van toelating*, bij de 1ste afd. van de 3de bepaling van boven genoemd besluit vermeld, zullen niet tot lid eener zoodanige vereeniging aangenomen, of er tot het afleggen van de tijdelijke geloften toegelaten kunnen worden.

III. Als de wettig verkregen *akte van aanstelling*, welken wordt gevorderd in de 2de afd. van de 3de bepaling van opgemeld besluit, zal worden aangemerkt de *akte van aanneming*, of de *akte van de aflegging der geloften*.

IV. Al hetgene is vastgesteld bij de hier bovenstaande bepalingen II. en III. zal echter niet toepasselijk zijn op die leden der vereenigingen, die zich bijzonderlijk bestemmen voor de huishoudelijke zaken, of ook tot andere werkzaamheden, voortvloeijende uit den aard der stichting en uit de statuten, en die tevens in de *akte van aanneming* de belofte afleggen, dat zij zich aan het geven van onderwijs niet zullen toewijden, noch eenig werkelijk deel daaraan nemen, zonder de voorloopige toestemming van den schoolopziener, of na bij de provinciale commissie, of Jurij van onderwijs, eene *akte van algemeene toelating* verkregen hebben.

V. De oversten of opzieners der vereenigingen zullen zorgen dat de afschriften der *akten van aanneming* aan het provinciaal bestuur, en aan den schoolopziener van het distrikt, of aan de tijdelijke jurij voor het middelbaar en lager onderwijs, worden gezonden.

BESLUIT, waarbij onderwijs, kunsten en wetenschappen, met den 1 April 1824, worden gevoegd bij het Departement van Binnenlandsche Zaken en Waterstaat, onder de veranderde benoeming van Departement voor de Binnenlandsche Zaken, het Onderwijs en den Waterstaat.

Van den 30 Maart 1824.

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz., enz., enz.

Gelet op Ons besluit van den 17 Februarij 1824, N°. 137, waarbij de Heer Mr. A. R. FALCK, Onze Minister voor het publiek onderwijs, de nationale nijverheid en de kolonien, is benoemd tot Onzen ambassadeur bij het hof van Groot Brittanje;

Gelet op Ons besluit van den 17 September 1823, N°. 10, houdende daarstelling van administrateurs bij het departement van binnenlandsche zaken en waterstaat;

Gezien art. 1 van Ons besluit van den 30 December ll., N°. 126 hebben besloten en besluiten:

Art. 1. De zaken van het onderwijs, de kunsten en wetenschappen, welke tot hiertoe bij eene afdeeling van het departement voor het publiek onderwijs, de nationale nijverheid en de kolonien zijn behandeld, zullen, te rekenen van den eersten April aanstaande, behandeld worden bij het departement van binnenlandsche zaken en waterstaat, hetwelk

dien tengevolge, voortaan de benaming zal voeren van *departement voor de binnenlandsche zaken*, *het onderwijs en de waterstaat.* Met hetzelfde tijdstip zullen de ambtenaren en bedienden, zoo mede de archiven, tot die afdeeling behoorende, bij het laatstgemeld departement overgaan.

Art. 2. Te dien einde wordt, bij ampliatie van art. 13 van Ons besluit van den 17 September ll., N°. 10, aan het departement van binnenlandsche zaken, onderwijs en waterstaat een vijfde administrateur toegevoegd voor alle zaken, het onderwijs, de kunsten en wetenschappen betreffende.

Art. 3. Tot administrateur voor het onderwijs, de kunsten en wetenschappen, bij het departement van binnenlandsche zaken, onderwijs en waterstaat, wordt benoemd Mr. *D. J. van Ewijck*, tot dus verre, onder den titel van secretaris, belast geweest met de eerste afdeeling bij het departement voor het publiek onderwijs, de nationale nijverheid en de kolonien.

Art. 4. Onze Minister van Financien zal Ons de vereischte bepalingen voordragen nopens de wijze, waarop door het departement van binnenlandsche zaken, onderwijs en waterstaat, zal worden beschikt over de fondsen, onder het VIII Hoofdstuk bij de staatsbegrootingen voor den dienst van het onderwijs, de kunsten en wetenschappen, aangewezen.

Afschrift dezes zal worden gezonden aan Onzen Minister van binnenlandsche zaken en waterstaat, aan het departement voor het publiek onderwijs, de nationale nijverheid en de kolonien, en aan Onzen Minister van financien, ter uitvoering, zoo mede aan al de verdere hoofden van departementen van algemeen bestuur en collegien, tot informatie en narigt.

Gegeven te *Amsterdam*, den 30 Maart des jaars 1824, het elfde Onzer Regering.

(*geteekend*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*geteekend*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

BESLUIT des Konings, van den 8 *Julij* 1824 *houdende nadere bepalingen omtrent de Landsbeurzen of Prebenden, aan de jonge Lieden bij 's Rijks Kweekschool voor Schoolonderwijzers te* Haarlem *verstrekt wordende.*

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz., enz., enz.

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, onderwijs en Waterstaat van den 25 Julij l. l. N°. 73.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Met afwijking in zoo verre van Onze Besluiten van den 31 Mei 1816 N°. 61 en den 3 Junij 1817 N°. 50 L^a U^a te bepalen, dat te rekenen van den eersten dezer Maand, aan de Kweekschool van Onderwijzers te *Haarlem*, in plaats der tegenwoordige, geheele en halve beurzen of prebenden, zullen verbonden zijn:

1°. *Zes* jaarlijksche beurzen of prebenden voor Kweekelingen der *eerste* klasse, ten bedrage van *twee honderd twintig gulden* (*f* 220) ieder.

2°. *Twaalf* jaarlijksche beurzen of prebenden, elk

van *honderd negentig gulden* (*f* 190), voor Kweekelingen der *tweede* klasse, en

3°. *Acht* jaarlijksche beurzen of prebenden voor Kweekelingen der *derde* klasse, ieder ten beloope van *honderd vijftig gulden* (*f* 150); zullende wijders de *vierde* klasse van Kweekelingen, of die, aan welke geen genot van eenige beurs of prebende is verbonden, voortaan bestaan uit *vier* Kweekelingen; terwijl wij van Onzen voornoemden Minister in der tijd eene nadere voordragt zullen te gemoet zien tot regeling, in den geest van dit Besluit, van de bereids door Ons voor gedachte Kweekschool toegestane fondsen.

En is Onze meergemelde Minister belast met de uitvoering dezer, waarvan aan Onzen Minister van Financiën en aan de algemeene Rekenkamer zal worden kennis gegeven.

Het *Loo* den 8 Julij 1824.

(*get.*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*get.*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

NOTA van hetgene binnen de Noordelijke provinciën is in acht te nemen bij alle Schoolvervullingen zonder onderscheid, met uitzondering alleen van die van kleine kinder- of matressenscholen.

Van den 16 October 1824.

Eene school vacant wordende of uit eenigen anderen

hoofde te vervullen zijnde, geeft het plaatselijk bestuur daarvan dadelijk kennis aan den distrikts-schoolopziener, en maakt hetzelve bestuur deswege geenerhande bestellingen noch neemt het eenigerhande maatregelen buiten of zonder den laatstgenoemden. De eerste zorg van den schoolopziener is, om, onder goedvinden van het plaatselijk bestuur, te voorzien in de tijdelijke waarneming der school en alzoo te zorgen, dat dezelve niet stilsta, verpligtende bij dan ook eenen naar elders beroepenen of anderzins aftredenden onderwijzer of onderwijzeresse om de school niet te verlaten, vóór en aleer dat in de tijdelijke waarneming van dezelve behoorlijk voorzien zij.

De tweede zorg van den schoolopziener is, om met de geregtigden tot het doen der speciale aanstelling of het verleenen der speciale admissie te handelen over de wedervervulling der school; voorts op te maken, en uiterlijk vier weken na het invallen der vacature ter plaatsing in de *Nieuwe Bijdragen*, bij den hoofd-inspecteur voor het middelbaar en lager onderwijs in te zenden, de vereischte aankondiging, welke moet inhouden het berigt der ontstane vacature, de oproeping der sollicitanten tegen eenen bepaalden dag, alsmede de aankondiging van den tijd van het te houden vergelijkend examen tegen eenen tweeden dag, welke ten minste veertien dagen later behoort te worden gesteld; eindelijk de opgaven der voorwaarden betrekkelijk tot den te vervullen post of plaats, als ook die, van hetgene in of ten aanzien der sollicitanten wordt vereischt.

Geenerhande schoolvacature kan worden vervuld, zonder dat zoodanig eene aankondiging geschied zij in de genoemde *Bijdragen*. Ook kan bij die aankondiging de tijd ter uitnoodiging van sollicitanten niet vroeger gesteld worden, dan nadat deze aankondiging door de

Bijdragen behoorlijke publiciteit zal kunnen hebben verkregen.

De sollicitatiën welke vóór of op den eersten bepaalden dag ingekomen, worden, met de daarbij overgelegde akten en getuigschriften, ter visie en beoordeeling gezonden aan den distrikts schoolopziener, en worden deze stukken, uiterlijk binnen veertien dagen, door denzelven teruggezonden.

Tot het vergelijkend examen worden geene sollicitanten toegelaten, dan die door den schoolopziener wettig zijn gekeurd, maar ook alle deze zonder uitzondering.

Het vergelijkend examen wordt afgenomen door den distrikts-schoolopziener, ten overstaan der geregtigden tot het doen der speciale aanstelling of het verleenen der speciale admissie. Echter kan hij zich daarbij doen adsisteren door eenen wel geaccrediteerden onderwijzer uit zijn distrikt, of op eenige andere voegzame wijze.

Van het gehouden vergelijkend examen wordt, staande de bijeenkomst tot het houden van hetzelve, een beredeneerd proces-verbaal opgemaakt door den schoolopziener, als daartoe het meest bevoegd. Hetzelve behoort in te houden een verslag wegens de aanleiding der vacature, de vermelding van hen, te wier overstaan en door wien het vergelijkend examen werd afgenomen; voorts opgave der opgekomene en der werkelijk geëxamineerde sollicitanten, met aanwijzing van derzelver rang, wijders en voornamelijk het naauwkeurig berigt wegens de kundigheden door ieder der geëxamineerden aan den dag gelegd in de onderscheidene vakken, waarin dezelve vergelijkend zijn onderzocht geworden: dit laatste bij voorkeur in eenen tabellarischen vorm.

Het proces-verbaal, gelijk ook de zoo even bedoelde tabel, als welke twee stukken alleen getuigenis en

verslag van het voorgevallene moeten inhouden, worden beide, *en* door de geregtigden, *en* door den distrikts-schoolopziener bij onderteekening gestaafd en voor *waar* verklaard. Zij kunnen echter verder onderteekend worden door hen, die, naar gelang der omstandigheden tot het bijwonen van het examen zijn toegelaten.

De geregtigden doen dit, mede door hen gecertificeerd proces-verbaal en tabel toekomen aan den distrikts-schoolopziener, met bijvoeging eener, op een afzonderlijk blad geschrevene, nota houdende hunne aanmerkingen aangaande dien der geëxamineerde sollicitanten, welke door hen voor den post of de te vervullen plaats meest geschikt geoordeeld wordt, zulks met vereischte achtgeving op de aan den dag gelegde bekwaamheden voor den schooldienst.

Deze beide stukken, namelijk het proces-verbaal met de tabel, benevens de gezegde nota, zendt de distrikts-schoolopziener in bij den heere gouverneur zijner provincie, en voegt er, insgelijks op een afzonderlijk blad, bij eene tweede nota, inhoudende zijne eigene aanmerkingen omtrent den sollicitant, die door hem het meest geschikt wordt geoordeeld voor de te vervullen school. De inzending dezer stukken bij den gouverneur behoort plaats te hebben binnen veertien dagen na het afgenomen vergelijkend examen.

Door den heere Gouverneur worden gezegde drie stukken, namelijk: *a.* het proces-verbaal met de daartoe behoorende tabel, *b.* de nota der geregtigden, en *c.* de nota van den distrikts-schoolopziener, *in originali* en met bijvoeging zijner consideratien ingezonden bij den minister van binnenlandsche zaken, onderwijs en waterstaat, door denwelken de autorisatie

tot het doen der speciale aanstelling of tot het geven der speciale admissie moet worden verleend.

Alles in behoorlijke orde bevonden wordende, ontvangen de geregtigden, uiterlijk na verloop van vier weken, door tusschenkomst van den heere Gouverneur der provincie, de autorisatie tot het doen der aanstelling of het verleenen der toelating. Zoo niet, dan is het onvermijdelijk, dat er meerdere tijd verloope tot het herstellen der begane abuizen of anderzins. Ook uit dezen hoofde is het dus van het meeste belang, dat alles in den behoorlijken vorm en met eenparigheid behandeld, voorgedragen en opgezonden worde.

Al het bovenstaande is gegrond op, of breeder omschreven, hetzij in onderscheidene artikelen der publicatie van 3 April 1806, houdende de algemeene schoolwet, hetzij bij de bepalingen, vervat in de respective huishoudelijke reglementen, hetzij en vooral bij art. 2 van het besluit van den souvereinen vorst van 20 Maart 1814, N°. 2, door hetwelk de vroegere gang der schoolvervullingen een geheel andere rigting verkreeg, hetzij bij de aankondiging van 28 Augustus 1812, te vinden in de *Bijdragen* van dat jaar, rubrik *schoolwezen*, bladzijde 160—165, als ook bij de gedrukte circulaire van 11 Januarij 1815, aan de leden der commissien van onderwijs.

Voorts verdienen vergeleken te worden:

1°. De aankondiging van den commissaris-generaal voor het onderwijs en voor de kunsten en wetenschappen, van 6 Januarij 1817, geplaatst in de *Nieuwe Bijdragen* van Februarij en Maart 1817, bladz. 151 en 237;

2°. Het extract uit het register der handelingen en resolutien van den minister voor het publieke onderwijs, de nationale nijverheid en de kolonien, van

28 Februarij 1819, n°. 40, te vinden in dezelfde *Nieuwe Bijdragen* van April 1819, bladz. 285 en vervolgens

3°. Het besluit van Z. M. den Koning, van 2 November 1823, n°. 161, geplaatst ook in dezelve *Nieuwe Bijdragen* van dat jaar, maand December, bladz. 1077, waarbij hoogst dezelve heeft goedgevonden en verstaan:

» Ten overvloede en tot wegneming van allen twij-» fel te verklaren, dat in alle provincien alwaar de » wet van 3 April 1806 en de daarop gegronde veror-» deningen nopens het lager schoolwezen in werking » zijn, de toelating of aanstelling van onderwijzers, zoo » lange deswegen geene andere verordeningen zullen » worden daargesteld, bij voortduring behooren te ge-» schieden uit kracht der autorisatien, daartoe telkens » door het departement van het publiek onderwijs te » verleenen, na ontvangst van het verslag van het examen » der sollicitanten."

4°. De explicatoire missive van den minister van binnenlandsche zaken, onderwijs en waterstaat, van den 9^{den} Junij 1824, n°. 67 almede te vinden in dezelve *Nieuwe Bijdragen* van 1824, maand Junij, bladz. 497 (*).

Blijvende overigens alle bepalingen der bovengenoemde huishoudelijke reglementen, ook die, welke betrekkelijk zijn tot de vervulling van scholen, van kracht en toepassing; in zoo verre dezelve niet door art. 2 van het gemelde besluit van den souvereinen vorst van 20 Maart 1814, bij hetwelk de toen bestaande voet op dit stuk geheel werd gehandhaafd,

(*) Deze missive komt echter niet in dit handboek voor, wegens de geheel plaatselijke en bijzondere strekking.

verandering hebben ondergaan of moeten geacht worden te hebben ondergaan.

Uit dit alles volgt, dat geenerhande aanstelling of toelating van eenigen onderwijzer, onderwijzeresse en huisonderwijzer, hetzij binnen steden, hetzij in landelijke gemeenten, kan of vermag te geschieden, vóór dat de autorisatie tot het doen of verleenen van dezelve door Zijne Excellentie den minister van binnenlandsche zaken, onderwijs en waterstaat, verstrekt, en daarvan door den heer Gouverneur in de provincie, ten gevolge van het ingezonden proces-verbaal, het berigt gegeven is; als ook, dat geen school- of huisonderwijzer noch ook onderwijzeresse, eenige school of functien kan of vermag te aanvaarden, veel min aantevangen vóór en aleer de speciale beroeping, aanstelling of toelating werkelijk te hebben ontvangen, hoedanig eene eerst uit de verstrekte autorisatie kan voortvloeijen, of ook zonder zijne of hare akte van speciale aanstelling of toelating aan den distrikts-schoolopziener ter visie te hebben aangeboden; eindelijk dat eene school, welker onderwijzer of onderwijzeresse elders verlangd wordt, naar elders beroepen is of zich wenscht te verplaatsen, niet vacant is noch ook gerekend kan worden vacant te zijn vóór en aleer zijne of hare aanstelling of toelating wettiglijk geschied of verleend zij.

Alles, hiertegen aanloopende, is strijdig met de bestaande voorschriften, gelijk dit ook in het algemeen zijn al die handelingen, beschikkingen of maatregelen, welke buiten voorkennis van den distrikts-schoolopziener zouden mogen geschieden ter vervulling of waarneming eener school, en waartegen dezelve steeds ten strengste te waken heeft.

CIRCULAIRE van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken aan de Heeren Gouverneurs der verschillende Provinciën van het Rijk, wegens het niet toelaten van kinderen op de scholen, dan die voorzien zijn van een bewijs, dat zij de koepokinenting ondergaan of de kinderziekte gehad hebben.

Van den 31 Maart 1825.

Bij missive van het Departement voor het publiek Onderwijs, de nationale nijverheid en de koloniën, van den 30 Augustus 1823, heeft U H. Ed. Gestr. kennis ontvangen van Zijner Majesteits uitdrukkelijke intentie, dat er geene kinderen tot de Scholen worden toegelaten, dan die voorzien zijn van een bewijs, dat zij de koepokinenting ondergaan of de natuurlijke kinderziekte gehad hebben.

Ten einde allen twijfel weg te nemen, welke omtrent de toepassing van dat verbod ontstaan is, heeft het den Koning behaagd, nader te bepalen, dat hetzelve zich uitstrekt tot al die Scholen, welke bij art. 6 van Zijner Majesteits besluit van den 18 April 1818 zijn omschreven.

Ik heb de eer U H. Ed. Gestr. te verzoeken, de noodige publiciteit aan deze nadere bepaling te geven, en voor de uitvoering daarvan te zorgen.

De Minister van Binnenlandsche Zaken.

(*get.*) DE CONINCK.

***BESLUIT** Zijner Majesteit houdende intrekking van dat van 25 September 1815, Litt. Z[3] betrekkelijk tot Schoolonderwijzersplaatsen, wier vervulling, volgens de oude Staatsregeling, aan Hoogstdezelve toekwam.*

Van den 14[den] Maart 1826.

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz., enz., enz.

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van den 10 dezer.

Herzien Ons Besluit van den 25. September Litt. Z[3] waarbij Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is gemagtigd, om op alle plaatsen, waar Schoolmeestersposten zijn opengevallen, wier vervulling, volgens de oude Staatsregeling, aan Ons toekwam, de Burgermeesters van zoodanige plaatsen te autoriseren, om Onzentwege te dien aanzien dat alles te verrigten, wat de tegenwoordige Schoolwetten en instelling op het vervullen van openstaande Scholen voorschrijven en medebrengen, tot zoolang door Ons deswege anders zoude zijn beschikt; onder voorbehouding, om wanneer Ons Kandidaten bekend mogten zijn, die uithoofde hunner bekwaamheden zulks mogten verdienen, hierin zoodanige veranderingen en uitzonderingen te maken, als Wij zouden oordeelen raadzaam te zijn.

Gelet op Onze Besluiten en beschikkingen van den 20. Maart 1814. 12 November en 2 November 1823.

En overwegende, dat de zorg voor de belangen van

het onderwijs, volgens de tegenwoordige Staatsregeling, bij uitsluiting behoort aan het Burgerlijk bestuur.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Ons Besluit van den 25. September 1815, Litt. Z³ in te trekken en buiten verdere werking te stellen, gelijk geschiedt bij deze, te dien effecte, dat voortaan, ook binnen die Gemeenten, welke vroeger geacht konden worden te vallen in de termen van dat Besluit, de Schoolvervulling of benoeming tot Onderwijzersposten geheel zal behooren te geschieden naar de algemeene voorschriften, deswege reeds bestaande of nog te maken.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering dezes.

's Gravenhage den 14. Maart 1826.

(*get.*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*get.*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

De Griffier ter Staats-Secretarie,

L. H. ELIAS SCHOVEL.

BESLUIT van Z. M. den Koning N°. 193, waarbij een krediet van ƒ 100000 geopend wordt, voor den opbouw of de verbetering van Gemeentelijke Schoollokalen.

Van den 29 Augustus 1826.

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 6. Mei 1826 N°. 158,

strekkende tot het openen van een Krediet, waaruit geldelijke voorschotten tot den opbouw of verbetering van schoolhuizen zouden kunnen worden verstrekt, aan Gemeentebesturen, welke eenen genoegzamen waarborg kunnen geven ten opzigte van de teruggave der voorgeschotene gelden.

Gezien het Rapport deswege, door Onzen Minister van Finantiën, onder dagteekening van den 30 Mei 1826 N°. $\frac{80}{390}$, uitgebragt, na uitgenomen Consideratiën van de Permanente Commissie uit het Amortisatie-Sijndicaat.

Gelet op het nader Rapport van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 17. Junij 1826 N°. 86.

Gezien de nadere Rapporten van Onzen Minister van Finantiën, van den 31. Julij ll. N°. $\frac{47}{329}$, en van den 25. dezer N°. $\frac{37}{209}$, zoo mede de daarbij aangebodene nader Advijzen van de voorn. Permanente Commissie.

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. Bij het Amortisatie-Sijndicaat wordt een Krediet geopend, ten bedrage van *honderd duizend gulden*, om daaruit, tot het in den hoofde dezes vermelde einde, voorschotten aan Gemeentebesturen te doen.

Art. 2. De voorschotten uit dit Krediet te doen, zullen door ons telken reize bij speciale besluiten worden aangewezen.

Bij die besluiten zullen de voorwaarden worden omschreven, waarop elk voorschot wordt toegestaan.

Art. 3. Als algemeene voorwaarden, waarop de voorschotten zullen worden toegestaan, wordt bepaald:

a. Dat de Gemeentebesturen van de voorgeschotene gelden zullen betalen intressen tegen *vijf* ten honderd in het jaar.

b. Dat de voorgeschoten gelden zullen moeten worden afgelost in korte termijnen, en wel zoodanig, dat in geen geval de geheele teruggave langer dure dan *tien jaren.*

Art. 4. Wanneer een Gemeentebestuur mogt verlangen een voorschot te bekomen, zal hetzelve eene beraadslaging opmaken, waarin de wensch wordt te kennen gegeven om eene bepaalde som als voorschot, tegen betaling van den gestelden intrest, te verkrijgen, met aanwijzing tevens der termijnen, op welke de aflossing zoude plaats hebben, en in welke beraadslaging wijders de Voorzitter van het Bestuur gemagtigd wordt om, ingeval het voorschot wordt toegestaan:

1°. Voor de betaling van hoofdsom en intressen, de daarbij met name aan te wijzen Gemeentelijke inkomsten, te verbinden en om

2°. Den Gemeente-Ontvanger te qualificeren, ten einde de termijnen van aflossing en de intressen, zonder nadere tusschenkomst van het Gemeentebestuur, uit den opbrengst der te verbindene Gemeentelijke inkomsten te voldoen op den voet zoo als alhier nader bij Art. 11 wordt bepaald.

Art. 5. Gemelde beraadslaging zal aan Gedeputeerde Staten worden gezonden, die onderzoeken zullen:

1°. Of de gevraagde som noodig is;

2°. Of dezelve op geene andere wijze geschiktelijk kan worden gevonden;

3°. Of de inkomsten, welke de Gemeente voor hoofdsom en intressen wil verbinden, genoegzame zekerheid opleveren en voldoende zijn om in vaste termijnen de intressen en aflossing te kunnen afbetalen.

Art. 6. Deze punten onderzocht en voldoende zijnde bevonden, zullen Gedeputeerde Staten de opgemelde beraadslaging, met een berigt van hun onderzoek, inzenden aan het Departement van Binnenlandsche Za-

ken, ten einde aldaar nader te worden onderzocht, en door hetzelve aan Onze beslissing worden onderworpen.

Art. 7. Voor alle door Ons bewilligde voorschotten, ten laste van opgemelde crediet, zullen door het Departement van Binnenlandsche Zaken, bij de Permanente Commissie uit het Amortisatie-Sijndicaat mandaten worden aangevraagd, betaalbaar bij den Agent van den Rijkskassier in de hoofdplaats van het Arrondissement, waarin de Gemeente gelegen is, welke het voorschot bekomt.

Art. 8. De Voorzitter van het Gemeentebestuur zal bij die gelegenheid onderteekenen, en aan Gedeputeerde Staten doen geworden eene op zegel geschrevene acte, waarbij hij erkent het bedrag van het voorschot ten behoeve van de Gemeente te hebben ontvangen, en waarbij, ten gevolge van de autorisatie bedoeld in artikel 4, voor de betaling van hoofdsom en intressen worden verbonden de vroeger aangewezene Gemeentelijke inkomsten, met autorisatie op den Gemeente-Ontvanger, zoo als hiervoren in Artikel 4 is vermeld.

Art. 9. Gedeputeerde Staten zullen de opgemelde acte inzenden aan het Departement van Binnenlandsche Zaken, vanwaar dezelve zal worden toegezonden aan het Amortisatie-Sijndicaat, om aldaar te blijven berusten.

Art. 10. Gedeputeerde Staten worden bijzonder belast om toe te zien, dat de sommen, voor de betaling van aflossing en intressen benoodigd, jaarlijks in de Gemeentebegrooting worden uitgetrokken.

Art. 11. De aflossingen en renten van de voorgeschotene sommen, zullen moeten worden gestort bij de Agenten van den algemeenen Rijkskassier, door welke het voorschot is uitbetaald, en zal voorts het bewijs der gedane storting door den Gemeente-Ont-

vanger moeten worden overgebragt bij den Ontvanger der Domeinen, onder wiens Kanton de Gemeente behoort; met bepaling, dat, bijaldien binnen veertien dagen na den verschijndag, laatstgemelde Ontvanger het bewijs der gedane storting niet mogt hebben bekomen, hij de voldoening daarvan zal moeten vorderen; in welk geval dan ook aan hem, door den Gemeente-Ontvanger, *twee* ten honderd van de te betalene som zal verschuldigd zijn, om ten behoeve van het Amortisatie-Sijndicaat door hem ontvangen en verantwoord te worden.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken, en de Permanente Commissie uit het Amortisatie-Sijndicaat, zijn, voor zoo veel ieder aangaat, belast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit, hetwelk zal worden medegedeeld aan Onzen Minister van Finantiën.

Gegeven te *'s Gravenhage* den 29. Augustus des jaars 1826, het dertiende van Onze Regering.

(*get.*) W I L L E M.
Van wege den Koning,
(*get.*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

HERINNERING van vroegere bepalingen wegens de meest spoedige vervullingen van Schoolvacaturen, bij eene Missive van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 28 *October* 1826, N°. 157, *houdende autorisatie tot de aanstelling van eenen Gemeentelijken Schoolonderwijzer.*

Het is inzonderheid uit aanmerking der meening,

door U Hoog Edel Gestrengen uitgebragt, als ook der noodzakelijkheid, om de School te......, die daarvan reeds, te lang verstoken was, weder van eenen vasten Onderwijzer te voorzien, dat ik, onder de aanwezige omstandigheden, de bovenstaande autorisatie verstrekte, waarmede ik dan ook geenzins *homologere* of voor deugdelijke wil verklaren alle de gronden, door den..... aangevoerd ten gunste van den nu te benoemen Kandidaat. Er zouden hier anders alle termen zijn om het verrigtte ter vervulling der School te.... te niete doen, en na behoorlijke oproeping van Sollicitanten, het houden van een nader vergelijkend examen voor deze School te gelasten.

De vroegere Onderwijzer te....., overleed in het najaar van 1825. In de *Nieuwe Bijdragen* van *November* 1825, werdt de vacature dezer School aangekondigd, met opgave der voordeelen, aan dezelve verbonden, en voorts met bloot berigtgeving, dat Sollicitanten zich tot einde van dat jaar 1825 konden aanmelden. Uit de nu ingekomen Missive van U Hoog Edel Gestrengen, en het daarbij ingezonden Proces-verbaal met Bijlagen, blijkt het van een gehouden vergelijkend examen, ter vervulling dezer School, op 25 Augustus 1826, hetwelk dus plaats had 10 maanden na het invallen der vacature, zonder eigenlijke oproepingen tot hetzelve tegen eenigen bepaalden dag, in dezelve *Bijdragen*, en naar allen aanzien, ten gevolge hiervan, ook alleen zijnde gegaan over twee Sollicitanten, onder welke de tijdelijke waarnemer der School.

Intusschen wordt, naar het voorschrift, vervat in de *Aankondiging van den Commissaris-Generaal voor het Onderwijs en voor de Kunsten en Wetenschappen, van 6 Januarij* 1816 ten uitdrukkelijkste gevorderd en verklaard: »dat voortaan geene autorisa-

»tie ter benoeming of toelating van eenen Onderwij-»zer of Onderwijzeresse zal worden verleend, ten zij »de aankondiging der vacature en de *oproeping der* »*Sollicitanten* behoorlijke geschied zij in genoemde »*Nieuwe Bijdragen*," en werdt sedert nog door den *Minister voor het Publiek Onderwijs*, *de Nationale Nijverheid en de Koloniën*, *bij Resolutie van* 28 *Februarij* 1819 N°. 4° vastgesteld: »dat voor-»taan; bij elke invallende Schoolvacature, striktelijk »moet worden in acht genomen het opmaken en »inzenden der aankondiging wegens dezelve, zoo en »ten einde als in het hoofd der Resolutie werd om-»schreven, uiterlijk binnen vier weken na het open-»vallen der School;" wordende tevens de Heeren Gouverneurs in de Provinciën uitgenoodigd om ook deze bepaling te helpen handhaven, alsmede om toe te zien, *dat geene School langer dan drie maanden onvervuld blijve*, althans zonder dat voor dezelve een nieuw vast Onderwijzer benoemd zij. Deze bepalingen, of liever derzelver vernieuwing bij die Resolutie, geschiedde, gelijk in hare praemissen gezegd wordt, uit aanmerking, dat, in het algemeen, het lang onvervuld blijven van openvallende Schoolonderwijzersplaatsen grootelijks nadeelig bevonden is voor het Plaatselijk onderwijs, als ook allerlei inbreuk na zich sleept op de voorschriften omtrent de vervulling van School-vacaturen, welke bij art. 2 van het Besluit van den Souvereinen Vorst van 20 Maart 1814 N°. 2, zijn gehandhaaft.

Van zulk eene inbreuk op deze voorschriften levert het nu gebeurde in de Gemeente van...... een nieuw bewijs op, als ook van de afwijking der voormelde bepalingen ter zake van alle Schoolvervullingen. De Distrikts-Schoolopziener moge het dan ook aan zich zelven te wijten hebben, dat althans zijne

te groote toegevendheid en te weinige zorg voor de strenge nakoming der voorstaande bepalingen en voorschriften ter zake der Schoolvervulllingen, ten zijnen aanzien gevolgen heeft en tot eene uitkomst hebben moeten leiden, die hem niet dan onaangenaam kunnen zijn. Bij eene strikte aankleving aan zijne verpligtingen, zoude hij naar alle waarschijnlijkheid zulks hebben voorgekomen.

Ter voorkoming dan ook van dergelijke meerdere inbreuken en afwijking, mag ik ter dezer gelegenheid niet nalaten aan U Hoog Edel Gestrengen de beide vroegere stukken, de Schoolvervullingen in het algemeen betreffende, te herinneren, en bovendien bij U Hoog Edel Gestrengen een vereischten aandrang te doen om de nakoming der bepalingen, in dezelve vervat, langs alle gepaste wegen te bevorderen en te verzekeren, of ook in alle de voorkomende gevallen te doen in acht nemen en te doen opvolgen door allen, die er, uit welken hoofde of in welke betrekking ook, mede gemoeid zijn.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

(*Was get.*) L. VAN GOBBELSCHROY.

BESLUIT van den 9 *Julij* 1827 N°. 117, *van Z. M. den Koning, waarbij Rijks-Beurzen of Prebenden ingesteld worden voor de Opleiding van* jonge meisjes *tot Onderwijzeressen.*

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz., enz., enz.

Op de voordragt van onzen Minister van Binnenland-

sche Zaken, van den 3 April 1827 N°. 119, nopens de instelling van 's Rijks beurzen voor de opleiding van jonge meisjes tot onderwijzeressen.

Gezien ons rescript van den 8 daaraanvolgende N°. 100.

Gezien het nader rapport van onzen voornoemden Minister van den 5 dezer N°. 86.

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. Voor de opleiding van jonge meisjes tot onderwijzeressen, worden ter beschikking van onzen Minister van Binnenlandsche Zaken gesteld, tien geheele lands-beurzen of prebenden, ieder van *f* 300 's jaars, en tien halve, ieder van *f* 150 's jaars.

Art. 2. Deze beurzen zullen strekken tot plaatsing, op goede Nederlandsche Kostscholen van meisjes van 15 à 16 jaren, die lust en aanleg toonen voor den stand van onderwijzeresse, ten einde, onder de leiding der Hoofdonderwijzeresse van zoodanige Kostschool, voor die betrekking te worden gevormd.

Art. 3. Dezelve beurzen zullen door onzen Minister van Binnenlandsche Zaken kunnen worden begeven, uiterlijk voor den tijd van drie jaren, edoch alleen ten behoeve van zoodanige Nederlandsche meisjes van opgemelden leeftijd, die het stellige voornemen verklaren van zich tot onderwijzeressen te laten opleiden, en welke reeds behoorlijk bedreven zijn in de gronden der Nederduitsche en Fransche talen, in het maken van grammaticale en logische ontledingen, alsmede in de beginselen der getalleer en van de rekenkunde.

Art. 4. De opgemelde beurzen, enz.

Gegeven te *Laken* den 9 Julij des jaars 1827, het veertiende van onze Regering.

(*get.*) W I L L E M.

BESLUIT** van den* 17 *October* 1827, ***omtrent het uitloven van eerepenningen aan de schrijvers van de beste leerredenen en schoolboeken, in de Nederlandsche taal.

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz., enz., enz.

Op de voordragt van Onzen Staatsraad Directeur-Generaal voor de zaken der hervormde kerken enz.

Hebben goedgevonden en verstaan:

1. De hoofdcommissie tot de zaken der Israeliten te magtigen tot het uitloven van één of meerdere zilveren eerepenningen, aan zoodanigen harer geloofsgenooten, als de beste leerredenen, in de Nederlandsche taal opgesteld, aan haar zullen inzenden, of wel van eenen gouden eerepenning aan den schrijver van eene leerreden, welke voor zeer uitmuntend mogt verklaard worden, of van een oorspronkelijk Nederlandsch werk, hetwelk van hooge waarde mogt worden geoordeeld voor de godsdienstige Israelitische armenscholen, zullende voormelde eerepenningen, in hare jaarlijksche algemeene vergaderingen, aan de bekroonden worden uitgereikt, terwijl de bekroonde stukken op 's Lands-drukkerij zullen kunnen worden gedrukt, en door de hoofd-kommissie aan de daarbij belanghebbenden uitgedeeld, en wijders verkrijgbaar gesteld.

2. Onzen enz.

3. Onzen Staatsraad, Directeur-Generaal meer genoemd, al verder te magtigen, om de noodige beschikkingen te nemen, zoo ten aanzien van den

stempel van den eerepenning, als omtrent de wijze van uitloving, beoordeeling en uitdeeling.

En is Onze Staatsraad, enz.

BESLUIT van Z. M. den Koning van 12 *November* 1827 N°. 44, *wegens het voorzien der Openbare Lagere Scholen van een volledig Stel der Nieuwe Maten en Gewigten.*

Wij WILLEM, bij de gratie GODS, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Op het Rapport van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 6 dezer N°. 71 betrekkelijk het nemen van maatregelen in het belang van het Lager Onderwijs.

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. Enz.

2°. Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken te magtigen, om aan de Gedeputeerde Staten der onderscheidene Provinciën uit Onzen naam eene aanschrijving te doen afgaan, om de Plaatselijke Besturen bekend te maken met Ons verlangen, dat al de Openbare Lagere Scholen worden voorzien van een volledig stel der nieuwe Maten en Gewigten, waarvan de aankoop komen zal ten laste der Gemeenten, met uitnoodiging tevens:

1) Om toe te zien, dat de Gemeenten, welke de middelen daartoe hebben, de noodige gelden voor den aankoop van een stel Maten en Gewigten uittrekken op hunne begrootingen.

2) Om de Gemeenten, welke het daartoe aan ge-

noegzame middelen mogt ontbreken, zoo veel mogelijk te gemoet te komen uit de Provinciale Fondsen, en

3) Om, voor zoo verre ook de Provinciale Fondsen ontoereikende mogten zijn, de behoeften aan het Departement van Binnenlandsche Zaken te doen kennen, ten einde kunne worden beoordeeld, of er termen zijn tot het verstrekken van eenige te gemoetkoming uit 's Rijks kas.

3°. Enz.

En zal afschrift dezer, enz.

's Gravenhage den 12 November 1827.

(*get.*) WILLEM.

CIRCULAIRE van den Heere Administrateur voor het Binnenlandsch Bestuur van 26 *Januarij* 1828 N°. 22, *aan de Heeren Gedeputeerde Staten der verschillende Provinciën wegens de uitvoering van vorenstaande Besluit van Z. M. den Koning, nopens het voorzien der Scholen van een Stel Nieuwe Maten en Gewigten.*

Bij Missive van den 14 Januarij ll. N°. 25 F heeft de Heer Administrateur voor het Onderwijs enz. U Ed. Gr. Achtb. bekend gemaakt met 's Konings verlangen, dat alle Openbare Lagere Scholen van een Stel Nederlandsche Maten en Gewigten voorzien worden, waarvan de aankoop zal komen ten laste der Gemeenten.

Tot voorkoming van alle onzekerheid, welke bij eenige Besturen mogt ontstaan nopens de uitgestrektheid van het hier bedoelde Stel Maten en Gewigten, heb ik het van mijne zijde dienstig geoordeeld U Ed. Gr.

Achtb. met overleg van voorn. Heer Administrateur, *in de eerste plaats* te berigten, dat hetzelve Stel zal moeten bestaan uit de navolgende objecten.

1°. Eene houten Nederl. elle of meter, behoorlijk in palmen, duimen en strepen afgedeeld.

2°. Een ijzeren gewigt, ter zwaarte van *één* Nederl. pond (kilogramme).

3°. Een Stel koperen gewigten van 5 Nederl. oncen tot het wigtje ingesloten.

4°. Een Stel inhouds-maten, van het halve Nederl. mudde tot het halve maatje ingesloten, ten getale van *elf* stuks.

5°. Een Stel tinnen vochtmaten, van de dubbele kan tot het halve maatje, ten getale van zes stuks.

De tot dezen aankoop vereischte uitgave zal, naar ik onderstel de somma van *f* 30 à *f* 35 niet te boven gaan, en ten einde hierin de meest mogelijke bezuiniging te verkrijgen, zoude ik het raadzaam achten, dat al de voor de Openbare Lagere Scholen in uwe Provincie benoodigde maten en gewigten van elke soort door den zelfden Fabrikant vervaardigd wierden, waartoe door de onderscheidene Gemeentebesturen de tusschenkomst van de Heeren Arrondissements-ijkers, onder welke die Gemeenten ressorteren, zou kunnen worden ingeroepen, met verzoek om zich met de bestelling en aflevering der benoodigde Stellen te belasten, en zulks tot de goedkoopste prijzen.

In de tweede plaats kan ik niet af zijn U Ed. Gr. Achtb. bijzonderlijk opmerkzaam te maken op de heilzame gevolgen, welke van den onderhavigen maatregel, met betrekking tot de verspreiding van de ware kennis der Nederl. maten en gewigten onder de lagere volksklasse, met grond te verwachten zijn. Veel zal als nu afhangen van de kunde en den ijver der openbare Schoolonderwijzers, om het opkomend geslacht door een

oordeelkundig onderrigt, op eene meer zinnelijke wijze met de hoeveelheden uit de nieuwe Maten en Gewigten ontleend, bekend te maken, en de hierop gegronde tiendeelige berekeningen vooral op de dagelijksche behoeften toe te passen. Tevens vermeen ik U Ed. Gr. Achtb. bij deze gelegenheid een denkbeeld te moeten mededeelen, waarvan ik mij inzonderheid voor de meer algemeene kennis der nieuwe lengtemaat onder de jeugd, eenen günstigen uitslag durf voorspellen.

Het bedoelde hulpmiddel zou namelijk hierin bestaan, om in alle Lagere Scholen op het houten bord bij het onderwijs gebruikt wordende, de lengte eener Nederl. elle, in duimen verdeeld, nabij den bovenrand met eene witte verw af te beelden, welke lengte hierdoor voor de jonge lieden steeds aanschouwelijk zou worden, terwijl zij alsdan bij het onderwijs in het stelsel vooral geoefend wierden, om de lengten van, op het bord geteekende, willekeurige afstanden, op het bloote oog, in Nederl. maat te begrooten, waarin hun de beschouwing der steeds voor oogen hebbende verdeelde el tot leiddraad konde strekken.

Ik kan inderdaad bij U Ed. Gr. Achtb. niet genoeg aandringen om alle geschikte maatregelen aan te wenden, welke de invoering en de kennis van het metrieke stelsel, ook van de zijde van het onderwijs aan de jeugd kunnen bevorderen, en het zoude mij aangenaam zijn, indien de Heeren Distrikts Schoolopzieners bij eene aanschrijving van den Heer Gouverneur, nader aan de bepaling van Art. 5 der Wet van 21 Augustus 1816 herinnerd wierden, met last, om diensvolgens, in hunne visitatiën der Scholen, bijzonderlijk hunne aandacht op de vorderingen van het onderwijs in de tiendeelige rekenwijze en het nieuwe Maten- en Gewigten stelsel te vestigen, en hier-

van in hunne Rapporten opzettelijk melding te maken.

Ten slotte verzoek ik U Ed. Gr. Achtb. den inhoud dezer Circulaire ter kennisse der Heeren Arrondissements-IJkers te willen brengen.

De Administrateur voor het Binnenlandsch Bestuur.

C. VOLLENHOVEN.

***BESLUIT** van Z. M. den Koning van 27. Mei 1830, houdende wijzigingen in de bestaande bepalingen omtrent het* Onderwijs.

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz., enz., enz.

In aanmerking nemende, dat Wij, in overeenstemming met het gevoelen, bij de afdeelingen der Tweede Kamer van de Staten-Generaal geuit, het aan hun Ed. Mog. ingezonden ontwerp van wet nopens het Onderwijs, hebben ingetrokken.

Willende al aanstonds, bij wijziging der bestaande verordeningen, het daaromtrent in onderscheidene gedeelten van het Rijk bestaande verschil, ten aanzien van sommige bepalingen, doen ophouden, en aan de beginselen van vrijheid nopens het onderwijs, onder de noodige voorzorgen, meerdere ruimte verleenen, en verlangende tevens den voortgang van het lager onderwijs meer en meer te bevorderen;

Gelet op art. 73, 145, 155, 226 en 228 der Grondwet, en op de wet van 6. Maart 1818 (*Staatsblad* N°. 12;)

Herzien Onze besluiten van 14 Junij en 14 Augustus 1825, (*Staatsblad* N°. 55 en 64;)

Op het rapport van Onzen Minister van Binnenlandsche zaken;

Den Raad van State gehoord,

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. De autorisatie, bij de thans bestaande verordeningen vereischt tot het oprigten van lagere scholen, zal voortaan, in het geheele Rijk, verleend worden in de Steden door de Stedelijke Besturen, en ten platten Lande door de Plaatselijke Besturen, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten der Provincie, alles, nadat de noodige inlichtingen zullen zijn ingewonnen omtrent het doel, den aard en de inrigting der op te rigtene scholen.

De autorisatie zal op gelijke wijze verleend worden tot het oprigten van scholen en verdere instellingen voor het middelbaar of hooger onderwijs, en tot het houden van openbare voorlezingen, voor zooverre deze verschillende instellingen buiten medewerking of bezwaar van eenig openbaar Bestuur zullen bestaan.

Art. 2. Behalve voor zooverre 's Rijks lagere scholen betreft, en de onderwijzers-posten, waaraan eenig inkomen van 's Lands wege is verbonden, zal zich de tusschenkomst van het Departement van Binnenlandsche Zaken, ten aanzien van beroepingen, aanstellingen of admissiën van onderwijzers van lagere scholen, voortaan bepalen tot de gevallen, waarin er daaromtrent bij de betrokkene ambtenaren of besturen verschil van gevoelen, bezwaren of bedenkingen mogten ontstaan.

In alle andere gevallen zal de Gouverneur der Provincie, na zich te hebben verzekerd, dat de bestaande verordeningen behoorlijk zijn opgevolgd, tot de beroeping, aanstelling of admissie dadelijk laten overgaan.

Art. 3. Bij het openvallen eener Schoolopzieners plaats, zal de Provinciale Commissie van Onderwijs eene voordragt inleveren bij Gedeputeerde Staten, welke dezelve, voorzien van hunne consideratiën, en, zulks verkiezende, met twee personen vermeerderd, aan het Departement van Binnenlandsche Zaken zullen opzenden, ten einde de benoeming vervolgens, op de gewone wijze, plaats hebbe.

Art. 4. De Provinciale Staten en Plaatselijke Besturen zullen de meest geschikte middelen aanwenden of voorstellen, ten einde er alom gelegenheid voorhanden zij, om aan de jeugd van alle standen der maatschappij een behoorlijk lager onderwijs te doen erlangen, bij bekwame onderwijzers, en in ruime en wel ingerigte scholen.

Om te kunnen nagaan wat er tot volledige bereiking van dat doel als nog dient te worden gedaan, zal er eene algemeene opneming geschieden, zoo wel van het getal en den staat der scholen, als van de schoolmeubelen en der jaarwedden en verdere voordeelen, aan de onderwijzersposten verbonden.

Art. 5. Aan de openbare onderwijzers in het voorsz. vak, zal, zoo veel mogelijk, toegewezen worden:

1°. Het genot van eene woning en hof;

2°. Een vast inkomen;

3°. Een veranderlijk inkomen, hetwelk naar evenredigheid der schoolgaande kinderen zal worden betaald, hetzij uit de middelen der belanghebbende Gemeenten, hetzij door de ouders der schoolgaande kinderen, of van wege die kinderen door hunne voogden, en, voor zoo veel arme kinderen betreft, door de liefdadige gestichten, waardoor die kinderen worden onderhouden.

In allen gevalle zullen, uit de tot dit einde door de gemeenten te verleenen uitkeering, of uit de schoolgelden, ook de boeken en schoolbehoeften, door de zorg van de plaatselijke Besturen, tot gebruik der leerlingen worden aangeschaft.

Art. 6. Aan Gedeputeerde Staten en aan de plaatselijke Besturen wordt opgedragen, om de meest geschikte maatregelen te nemen, ten einde aan de kinderen, in de scholen opgenomen, behoorlijke gelegenheid worde gegeven om het Godsdienstig onderwijs, bij of van wege de leeraars der gezindheid, waartoe de kinderen behooren, te kunnen ontvangen, mitsgaders om te waken dat men zich in die scholen van geen boek bediene, hetwelk iets bevatte strijdig met de maatschappelijke orde of de zeden, of wel dat aan de eene of andere der gezindheden, waartoe de kinderen behooren, aanstoot zoude kunnen geven.

Art. 7. Door de Staten van elke Provincie en van het Groot-Hertogdom *Luxemburg* zal, in eene hunner eerstkomende algemeene vergaderingen, een reglement opgesteld, of de bestaande herzien worden, en een of ander voorts aan Ons ter goedkeuring worden aangeboden, strekkende, om de uitvoering der voorafgaande bepalingen omtrent het lager onderwijs te verzekeren en te regelen, in verband met de bijzondere aangelegenheden van elke Provincie, waarbij in aanmerking zal komen:

1°. Het maken van schikkingen wegens eene billijke verdeeling der kosten, vallende op scholen, welke dienen voor onderscheidene gemeenten of gedeelten van dien;

2°. Eene verdeeling der scholen in klassen, met bepaling van een *minimum* van het vaste in-

komen der onderwijzers voor ieder klasse;

3°. De bepaling van een *maximum* van het, voor ieder schoolgaand kind, aan den onderwijzer toekomend veranderlijk inkomen of schoolgeld, alsmede het maken van schikkingen, ten einde de rigtige inning der schoolgelden te verzekeren;

4°. Het nemen van maatregelen, ter bevordering van het daarstellen van *bewaarscholen* voor kinderen beneden de zes jaren, en van werkscholen voor arme kinderen, vooral van het vrouwelijk geslacht.

Art. 8. Het staat iederen Nederlander, die in de uitsluiting, bij art. 11 vastgesteld, niet valt, vrij, om op de bijzondere scholen en instellingen, waartoe, op den voet van art. 1, autorisatie zal zijn verleend, in de onderwerpen van het middelbaar of hooger onderwijs, aan anderen onderrigt te geven; vreemdelingen hebben daartoe Onze speciale vergunning noodig.

Art. 9. Een ieder, die de noodige kundigheden zal hebben opgedaan, zonder onderscheid waar of hoe hij die verkregen zal hebben, zal toegelaten worden tot het afleggen der examens en het verkrijgen der getuigschriften of graden, welke tot het waarnemen van sommige ambten of beroepen vereischt worden.

Onze Minister van Binnenlandsche zaken zal Ons, zoodra mogelijk, de noodige voordragt aanbieden, tot het bepalen der wijze, waarop de hierboven bedoelde examens zullen worden afgenomen.

Art. 10. Alle instellingen van onderwijs, zonder uitzondering, zullen aan het toezigt der openbare autoriteiten onderworpen, en dienvolgens steeds toegankelijk moeten zijn voor de personen, die, van wege het plaatselijk, provinciaal of algemeen Bestuur, bevoegd zijn om den staat derzelve op te nemen.

De onderwijzers, en allen die in dezelve instellingen eenig toezigt of beheer hebben, zijn gehouden om aan de bovengemelde personen, alle inlichtingen te geven, zoo mondeling als schriftelijk, welke dezelve vorderen.

Art. 11. Tot het geven van onderwijs zijn onbevoegd allen, tegen welke een vonnis, hebbende kracht van gewijsde, is uitgesproken, houdende veroordeeling tot eene lijf- of onteerende straf of tot eene correctionele straf, wegens eene daad, strijdig met de zeden, of waardoor de algemeene achting en het vertrouwen verloren gaan.

Ingeval van twijfel of geschil over de toepassing van dat beginsel, zal deswege door Gedeputeerde Staten worden beschikt.

Art. 12. Door de vorenstaande verordeningen wordt geene verandering toegebragt aan de bestaande bijzondere bepalingen ten aanzien van instellingen, hoofdzakelijk bestemd om jongelingen tot den *geestelijken* stand op te leiden.

Art. 13. De besluiten van den 14 Junij en 14 Augustus 1825 (*Staatsblad* N°. 55 en 61) worden, als door de bovenstaande en vroegere bepalingen vervangen en vervallen, bij dezen ingetrokken.

Onze Minister van Binnenlandsche zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Gegeven te *'s Gravenhage* den 27 Mei des jaars 1830, van Onze regering het *zeventiende*.

(*get.*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*get.*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

Uitgegeven den *acht en twintigsten Mei* 1830.

De Secretaris van Staat,

(*get.*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

BESLUIT Zijner Majesteit den Koning, van 17 Junij 1830 N°. 65, waarbij een tweede Crediet van ƒ 100,000 voor den opbouw of de verbetering van Gemeentelijke schoollocalen geopend wordt.

Wij WILLEM, bij de gratie GODS, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz. enz. enz.

Herzien Ons besluit van 29 Augustus 1826 N°. 193, waarbij een crediet van ƒ 100,000 is geopend bij het Amortisatie-Sijndikaat, om daaruit geldelijke voorschotten tot den opbouw of de verbetering van schoolhuizen te verstrekken aan gemeentebesturen, welke, ten opzigte van de teruggave dier gelden, eenen genoegzamen waarborg kunnen geven.

Gelet op het rapport van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van den 10 dezer N°. 47, daarbij te kennen gevende, dat de Directie der Algemeene Nederlandsche Maatschappij ter begunstiging van de Volksvlijt, op de aan Haar uit Onzen naam gedane uitnoodiging, een nieuw gelijk crediet van ƒ 100,000 tot hetzelfde einde geopend, en verklaard heeft, bereid te zijn, om daaruit voorschotten, ten behoeve van het Lager schoolwezen te verstrekken op de algemeene voorwaarden en onder de bepalingen, die bij Ons opgemeld besluit van den 29 Augustus 1826 N°. 193 zijn vastgesteld;

Hebben goedgevonden en verstaan te verklaren, dat de algemeene voorwaarden en bepalingen, vastgesteld bij Ons besluit van den 29 Augustus 1826 N°. 193, in allen deele toepasselijk en van kracht blijven op

het crediet van *honderd duizend guldens* (*f* 100,000), hetwelk, volgens het in den hoofde dezer vermelde rapport van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, geopend is bij de Algemeene Maatschappij ter bevordering van de Volksvlijt te *Brussel*, met dien verstande, dat, waar in het gezegde besluit gelezen wordt: *de Permanente Commissie uit het Amortisatie Sijndikaat*; of ook: *het Amortisatie Sijndikaat*, met betrekking tot het nieuw geopend crediet behoort te worden gelezen: *de Directie der Algemeene Nederlandsche Maatschappij tot begunstiging van de Volksvlijt*; of ook: *de Algemeene Nederlandsche Maatschappij tot begunstiging van de Volksvlijt te* Brussel.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering dezes, waarvan afschriften zullen worden gezonden aan de Directie der Algemeene Nederlandsche Maatschappij ter begunstiging van de Volksvlijt, aan de Permanente Commissie uit het Amortisatie Sijndikaat en aan Onzen Minister van Financiën, tot informatie.

Het *Loo* den 17 Junij 1830.

(*get.*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*get.*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

Accordeert met deszelfs Origineel,

De Griffier ter Staats-Secretarie,

(*get.*) L. H ELIAS SCHOVEL.

BESLUIT Zijner Majesteit den Koning van 17 *Julij* 1830 N°. 138, *houdende de voortduring der bevoegdheid van Schoolonderwijzers van den derden rang ter toelating ook binnen andere Provinciën.*

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz., enz., enz.

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van den 9 dezer N°. 86.

Gezien Ons besluit van den 16 Maart 1821 N°. 85.

Hebben goedgevonden en verstaan te verklaren, dat de lagere onderwijzers van den derden rang bij voortduring de bevoegdheid zullen hebben, welke hun tijdelijk bij Ons besluit van den 15 April 1821 N°. 85 is verleend geworden, om binnen *alle* Provinciën des Rijks te mogen staan naar scholen, waartoe zij wegens hunnen rang geregtigd zijn.

En is Onze Minister van Binnenlandsche Zaken belast met de uitvoering dezes.

Het *Loo*, den 17 Julij 1830.

(*get.*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*get.*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

De Griffier ter Staats-Secretarie,

(*get.*) L. H. ELIAS SCHOVEL.

MISSIVE van den Administrateur voor het Binnenlandsch Bestuur, van den 17 Augustus 1830, N°. 10, houdende bepaling omtrent de aanschaffing van een Stel tinnen vochtmaten voor de scholen.

Bij mijne circulaire van den 26sten Januarij 1828, N°. 22, B, had ik de eer UEd. Gr. Achtb. te onderhouden aangaande de aanschaffing en het gebruik, op de Openbare lagere scholen, van een Stel maten en gewigten, naar aanleiding van Z. M. Besluit van den 12 November 1827, N°. 78.

Dat Stel kon destijds niet volledig zijn, bij gebrek aan de invoering der nieuwe vochtmaten voor den handel in het klein. Thans echter, daar die invoering reeds sedert eenige maanden in werking gebragt wordt, oordeel ik het doelmatig, dat het bedoelde Stel maten alsnu vermeerderd worde met een Stel tinnen vochtmaten, van de Nederlandsche kan tot de Nederlandsche vingerhoed ingesloten, te zamen *zeven* stuks uitmakende, welke maten ter besparing van kosten, van geene deksels behoeven voorzien te zijn.

Dien ten gevolge verzoek ik UEd. Gr. Achtb., aan de onderscheiden plaatselijke besturen in Uwe provincie de noodige aanschrijving te willen doen, om de aldaar gevestigde Openbare lagere scholen, zoodra mogelijk, van het gemelde Stel tinnen vochtmaten te voorzien, ten einde daarvan, bij het onderrigt over het metrieke maten en gewigten stelsel, het gewenschte gebruik kunne worden gemaakt.

Bij deze gelegenheid acht ik het niet onnoodig UEd. Gr. Achtb. tevens te verzoeken, bij de Gemeente be-

sturen, te gelijkertijd, eenige informatie te willen inwinnen, of mijne hiervoren aangehaalde circulaire reeds overal ter uitvoering gelegd is, dan wel, of sommige besturen hetzij uit geldelijk onvermogen, hetzij uit andere bijzondere redenen, tot dus verre achterlijk zijn gebleven in de aanschaffing van een Stel maten en gewigten.

Aangenaam zal het mij zijn, omtrent dit een en ander, nader een rapport van UEd. Gr. Achtb. te mogen ontvangen.

UEd. Gr. Achtb. gelieven wijders den inhoud dezer ter kennisse te brengen van de Arrondissements-ijkers in Uwe provincie.

De Administrateur voor het Binnenlandsch Bestuur,

(*get.*) C. VOLLENHOVEN.

BESLUIT van Z. M. den Koning van den 13 *Augustus* 1831, *betreffende het regt verstand der Art.* 1 *en* 2 *van dat van* 27 *Mei* 1830, *omtrent het onderwijs.*

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Op het Rapport van Onzen Staatsraad, *ad interim* belast met de directie van het Departement van Binnenlandsche Zaken, van den 20 Julij jl. N°. 84, nopens een, tusschen Onzen Staatsraad Gouverneur van *Zuid-Holland* en het Stedelijk Bestuur van *Delft* gerezen, verschil bij gelegenheid der oprigting aldaar

van nieuwe lagere scholen; verlangende onze Staatsraad Gouverneur voornoemd uitlegging te bekomen van Ons Besluit van den 27 Mei 1830 (*Staatsblad* N°. 9), bepaaldelijk ten aanzien der toelating van lagere onderwijzers bij bijzondere scholen van de tweede klasse;

Overwegende, dat Wij, bij het nemen van opgenoemd besluit, zijn uitgegaan van het algemeen plaats hebbende en op de Verordeningen voor het lager onderwijs gegronde gebruik, volgens welk, in iedere Stad of Gemeente, het getal der bijzondere scholen van de tweede klasse is bepaald, in dier voege, dat, bij het wegvallen van eene dezer scholen, zich gewoonlijk vele personen voordoen, bereid om eene nieuwe soortgelijke school op te rigten, en dat uit die personen, na gehouden vergelijkend examen, alsdan eene keuze gedaan wordt;

Den Raad van State gehoord,

Hebben goedgevonden en verstaan te verklaren, gelijk Wij verklaren bij deze, dat de bedoeling van Ons Besluit van den 27 Mei 1830 (*Staatsblad* N°. 9) is geweest, om de vergelijkende examens, bij het toelaten van onderwijzers voor bijzondere scholen van de tweede klasse, in den regel bij te behouden, en om de magtiging tot de toelating te doen verleenen door den Gouverneur der Provincie, met vrijlating evenwel aan laatstgenoemden Ambtenaar, om in omstandigheden, waarin het houden van een vergelijkend examen niet doeltreffend en alzoo aan bedenkingen onderhevig mogt geacht worden, de stukken, volgens Art. 2 van Ons meergenoemd Besluit, op te zenden aan het Departement van Binnenlandsche Zaken; hetwelk alsdan de magtiging tot toelating, ook zonder gehouden vergelijkend examen, zal kunnen verleenen, gelijk zulks plag te geschieden.

Bevelende Wij voorts, dat de toelatingen, welke, sedert het nemen van Ons meergenoemd Besluit van den 27 Mei 1830 (*Staatsblad* N°. 9), mogten geschied zijn in strijd met de tegenwoordige verklaring, herzien en nader in verband met dezelve zullen behandeld worden.

Onze Staatsraad, *ad interim* belast met de directie van het Departement van Binnenlandsche Zaken, zal zorg dragen voor de uitvoering dezes, welke in het Staatsblad zal worden geplaatst.

's Gravenhage, den 13 Augustus 1831.

(*get.*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*get.*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

Uitgegeven den *zestienden* Augustus 1831.

De Secretaris van Staat,

(*get.*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,

(*get.*) WENCKEBACH.

CIRCULAIRE van Zijne Excellentie den Heere Staatsraad, ad interim *belast met de directie van het Departement van Binnenlandsche Zaken*, dd. 2 *September* 1831 N°. 91, *aan de Heeren Gouverneurs der verschillende Provinciën*, *betrekkelijk tot bovenstaand Koninklijk Besluit van* 13 *Augustus* 1831 N°. 64. (Staatsblad N°. 26).

Ik heb de eer de aandacht van U Hoog Ed. Gestr.

te vestigen op een Besluit Zijner Majesteit van den 13 Augustus 1831. N°. 64 (*Staatsblad* N°. 26), waarbij eene nadere uitlegging wordt gegeven aan Art. 1 en 2 van 's Konings Besluit, houdende wijzigingen in de bestaande bepalingen omtrent het onderwijs, van den 27 Mei 1830 (*Staatsblad* N°. 9).

U Hoog Ed. Gestr. gelieve dit Besluit, waardoor alle twijfel omtrent den gang der schoolvervullingen moet ophouden, te brengen of te doen brengen ter kennis van alle Personen, Commissiën en Collegiën, aan welke het behoort, en voor de naauwkeurige uitvoering daarvan de noodige zorg te dragen of te doen dragen.

Het zal aan de aandacht van U Hoog Ed. Gestr. niet ontgaan, dat de strekking der onderwerpelijke verklaring Zijner Majesteit tweeledig is. Vooreerst moet dezelve dienen om de Stedelijke en Plaatselijke Besturen te doen weten, dat het houden van *vergelijkende* examens ook tot vervulling van bijzondere scholen der tweede klasse steeds regel blijft. In de tweede plaats strekt dat Besluit om alle bedenkelijkheden, welke omtrent de wijze van toelating en vervulling van deze of gene der lagere scholen voortaan mogten ontstaan, uit den weg te ruimen door de, in die gevallen, tusschenkomende medewerking en beslissing van het Departement van Binnenlandsche Zaken, als hetwelk ook volgens het tegenwoordig Besluit de bevoegdheid heeft, om, waar zulks gepast mogt bevonden worden, tot de toelating of aanstelling te magtigen zonder de gebruikelijke en overigens bij dit Besluit des Konings al nader voorgeschrevene, formaliteiten.

Wanneer binnen Uwe Provincie, ten gevolge eener min juiste opvatting of toepassing van 's Konings Besluit van 27 Mei 1830, toelatingen van onderwijzers of onderwijzeressen mogen hebben plaats gehad, als

bij het slot van 's Konings tegenwoordig Besluit worden bedoeld, zullen alle dezelve, volgens den daarbij uitgedrukten wil Zijner Majesteit, van de zijde van U Hoog Ed. Gestr. aan herziening of nadere behandeling behooren te worden onderworpen, en, naar den aard der bijzondere gevallen, alsnog met de, nu nader kenbaar gewordene, strekking en bedoeling van hetzelve besluit in overeenstemming behooren te worden gebragt; en zullen, des gevorderd, de Voordragten deswegens van U Hoog Ed. Gestr. bij het Departement van Binnenlandsche Zaken worden te gemoet gezien.

De Staatsraad voornoemd,

(*get.*) VAN DOORN.

KENNISGEVING van den Minister van Binnenlandsche Zaken, dato 29 *Maart* 1332 N°. 186, 3[de] *afd.*

Aan den Heere Gouverneur van Zeeland (*).

Bij missive van den 10 dezer N°. 2817 heeft U H. Ed. Gestr. herinnerd aan de door de provinciale commissie van onderwijs gedane vraag:

» Of eerste ondermeesters, welke geene dadelijke hoofdonderwijzers, noch ook tijdelijke waarnemers eener school zijn geweest, maar die evenwel de school van

---

(*) Ofschoon dit stuk gerigt is aan eene bijzondere provincie, zoo is de inhoud echter van algemeene toepassing op geheel het onderwijs in ons vaderland.

eenen onderwijzer grootendeels alleen besturen, en overigens alle vereischten bezitten, naar den tweeden rang kunnen dingen? En zoo ja of die vergunning ook tot ondermeesters, welke minder aandeel in het schoolbestuur hebben, mag worden uitgestrekt?"

Het verzoek van........ ondermeester te... gaf aan de commissie van onderwijs aanleiding tot het vragen dier inlichtingen. Daar die persoon, bezitter van den 3den rang, geene school tijdelijk had waargenomen, noch ook dadelijk als Hoofdonderwijzer tijdelijk had gefungeerd, rezen er bij de commissie bedenkingen op, of hij wel tot het staan naar eene acte van den tweeden rang geregtigd ware, en of de uitreiking van zoodanige acte aan..... niet strijdig zou zijn met de resolutie van den 3den van Wintermaand 1810 N°. 9, aangehaald in de dezerzijdsche resolutie van 20 April 1821 N°. 1, en de aanschrijving bevattende om den tweeden rang niet toe te kennen, dan aan personen, welke dadelijk hebben gefungeerd als Hoofdonderwijzers.

Het voorname doel der resolutie van den 3den van Wintermaand is geweest, om voor te komen, dat de tweede rang, niet verder werd toegekend, dan aan personen, die blijken hadden gegeven van bekwaamheid in het practische onderwijzen. Die bekwaamheid kan moeijelijk worden verondersteld bij iemand, die zich met het werkdadig schoolhouden niet heeft onledig gehouden. Het is daarom wenschelijk in het algemeen te blijven vasthouden, aan hetgeen bij de voorschrevene resolutien is aanbevolen en bepaald. Doch dit behoeft de commissie van onderwijs niet te beletten, om ook aan ondermeesters den tweeden rang toe te kennen wanneer zij zich kunnen verzekeren, dat de zich aanmeldende persoon, niet alleen de kundigheden werkelijk bezit, die voor den tweeden rang

vereischt worden, maar ook tevens de begaafdheid heeft, om goed te onderwijzen, zoo als dit het geval kan zijn bij ondermeesters, die een voornaam aandeel in het bestuur eener school hebben.

U H. Ed. Gestr. gelieve deze inlichtingen aan de Commissie van onderwijs mede te deelen, welke daaruit zal bespeuren, dat er in dit opzigt veel aan hare wijsheid en voorzigtigheid is overgelaten.

De Minister.

UITTREKSEL uit 's Konings Besluit van 8 *Augustus* 1832 N°. 12, *waarbij de post van Hoofd-Inspecteur van het Middelbaar en Lager Onderwijs wordt opgeheven.*

WIJ WILLEM, enz.

Gezien de Voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van den 24 Februarij l. l. N°. 237, enz.

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. Met den 1. Januarij 1833 zal de post van Hoofd-Inspecteur van het Middelbaar en Lager Onderwijs worden opgeheven en vereenigd met dien van Inspecteur der Latijnsche Scholen, onder den titel van Inspecteur der Latijnsche Scholen en van het Middelbaar en Lager Onderwijs.

Art. 2. Aan den tegenwoordigen Hoofd-Inspecteur van het Middelbaar en Lager Onderwijs, den Heer A. VAN DEN ENDE, wordt uit die betrekking, te rekenen van gemeld tijdstip, een eervol ontslag verleend, onder dankzegging voor de langdurige en gewigtige

diensten, aan den Lande bewezen, en onder uitnoodiging om, bij voorkomende gelegenheid, met zijnen raad te blijven voorlichten.

Art. 3. De Heer A. VAN DEN ENDE voorsz. zal van den 1. Januarij 1833 af aan genieten een pensioen, enz.

(*get.*) WILLEM.

CIRCULAIRE van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken aan de Provinciale Commissiën van Onderwijs, van 19 *November* 1832, N°. 283 5. *afd., betreffende de opheffing van den post van Hoofd-Inspecteur van het Middelbaar en Lager Onderwijs, en de vereeniging der werkzaamheden van dezen post met dien van Inspecteur der Latijnsche Scholen.*

Het heeft den Koning behaagd, tegen den 1sten Januarij aanstaande den post van *Hoofd-Inspecteur van het Middelbaar en Lager Onderwijs* op te heffen, en de werkzaamheden van denzelven te vereenigen met dien van *Inspecteur der Latijnsche Scholen*, (welke door den Heer H. WIJNBEEK bekleed wordt) onder den titel van *Inspecteur der Latijnsche Scholen en van het Middelbaar en Lager Onderwijs;* zijnde daarbij aan den tegenwoordigen Hoofd-Inspecteur, den Heer A. VAN DEN ENDE, te rekenen van gemeld tijdstip, eervol ontslag met pensioen verleend, onder dankzegging voor de langdurige en gewigtige diensten aan den Lande bewezen.

Deze verandering zal ten gevolge hebben, dat, van dat zelfde tijdstip af, de berigten der Schoolopzieners, welke thans aan genoemden Hoofd-Inspecteur worden

gerigt, regtstreeks aan mijn Departement zullen moeten worden ingezonden; waarbij van het adres, aan den voet dezes vermeld, zal worden gebruik gemaakt. Voor zoo verre daaronder Schoolberigten zullen zijn, bestemd voor de *Nieuwe Bijdragen ter bevordering van het onderwijs en de opvoeding* enz., zal zulks op het adres worden aangeduid, door het woord *Schoolberigten*, en zullen die berigten omstreeks de helft der maand moeten inkomen, om in het eerstvolgend nommer te worden opgenomen.

Ik heb de eer de Commissie te verzoeken, om dit een en ander wel te willen in het oog houden.

De Minister voornoemd,
(*get.*) VAN DOORN.

Adres:

Aan het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, *te* 's Gravenhage.

Voor den Inspecteur der Latijnsche Scholen, *enz.*

BESLUIT van Z. M. den Koning, van 31 *December* 1833, *houdende wijziging in de tijdsbepaling der gewone jaarlijksche vergaderingen der Provinciale Commissiën van Onderwijs.*

Wij WILLEM, bij de gratie GODS, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz. enz. enz.

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 10 dezer, N°. 196;

Gelet op de artikelen 18 en 31 van de Instructie der Schoolopzieners en Commissiën van Onderwijs, behoorende tot de Wet van den 3 April 1806, voor het lager schoolwezen en onderwijs, door Ons bekrachtigd bij besluit van den 20 Maart 1814. (Staatsblad N°. 39);

Den Raad van State gehoord,

Hebben goedgevonden en verstaan, het aangehaalde 18 artikel, mits deze, in zoo verre te wijzigen, dat de drie gewone jaarlijksche Vergaderingen dier Commissiën voortaan zullen kunnen gehouden worden als volgt: die van het voorjaar, hetzij in de paaschweek, hetzij in de week daarop volgende; die van den zomer, tusschen den 15 Junij en den 15 Augustus, en die van het najaar, hetzij in de eerste of in de tweede volle week van October.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering dezes, waarvan afschriften zullen worden gezonden aan den Raad van State, alsmede aan de Algemeene Rekenkamer, en hetwelk voorts in het Staatsblad zal worden geplaatst.

's Gravenhage, den 31 December 1833.

W I L L E M.

Van wege den Koning,

J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

Uitgegeven den vierden Januarij 1834.

De Secretaris van Staat,

J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

CIRCULAIRE van den Procureur-Generaal bij het Hooggeregtshof van den 29 *Maart* 1834 *over de toepassing der wet van den* 3 *April* 1806 *betrekkelijk het lager Schoolwezen.*

Bij sommige regtbanken in mijn ressort is verschil van gevoelen ontstaan omtrent de al of niet toepasselijkheid der wet van 3 April 1806 op het lager Schoolwezen — alzoo eenigen van oordeel zijn geweest, dat straffen van dien, als daarbij tegen de overtredingen worden bepaald, door de bestaande regtbanken niet zoude mogen worden opgelegd; — terwijl anderen gemeend hebben, dat de gemelde wet door de bepalingen van Z. M. besluit van den 27 Mei 1830, (*Staatsblad* N°. 9) was ingetrokken en vervangen.

Door den Heere Minister van Justitie deswege geraadpleegd zijnde, heb ik aan Zijne Excellentie te kennen gegeven, dat de wet van den 3 April 1806 wederom in werking gebragt zijnde bij een besluit van den Souvereinen Vorst, de dato 20 Maart 1814, (*Staatsblad* N°. 39), het (naar mijn inzien) aan geenen twijfel kon onderhevig zijn, dat de Souvereine Vorst, die destijds alléén de Wetgevende Magt uitoefende, daarbij niet gebonden was door het sijstema van straffen, in het ook thans nog viguerende strafwetboek vervat, gelijk zulks onder anderen ten vollen gebleken was door de publicatie van den 11 December 1813 (*Staatsblad* N°. 10) zonder dat het bij iemand opgekomen was te beweren, dat die publicatie, geen effect zoude moeten sorteren, of niet van toepassing mogen gemaakt worden. — Dat wijders de wet van den 3 April 1806 geenzints geheel was ingetrokken bij

Z. M. besluit van den 27 Mei 1830 (*Staatsblad* N°. 9) maar daaraan veeleer uitdrukkelijk geïntraereerd, en dat de bepalingen der wet van den 3 April 1806, welke niet expresselijk zijn gewijzigd, waaronder ook behoort art. 14 van dezelve, daarbij waren gelaten en gebleven in volle werking: — dat alzoo de verschillende strafbepalingen vervat in art. 14 der gemelde wet van den 3 April 1806 moesten beschouwd worden als nog te zijn van volle kracht, en bij overtredingen op het lager Schoolwezen behooren te worden toegepast.

Zijne Excellentie de Minister van Justitie zich met mijn gevoelen in deze hebbende gelieven te vereenigen, heb ik de eer, ter voldoening aan den last bij mij ontvangen, het bovenstaande te brengen ter kennisse van de Heeren Procureurs crimineel en Officieren bij de Regtbanken van eersten aanleg, met last om bij voorkomende gevallen de toepassing van art. 14 der wet van den 3 April 1806 en van de verschillende daarbij gestelde straffen, voortdurend bij de Regtbanken te vorderen, en om mij de ontvangst dezer te accuseren; — terwijl de Heeren Officieren verder verzocht worden, om een Exemplaar dezer aan hunne Regtbanken officieucelijk uittereiken.

De Procureur Generaal bij het Hoog Geregtshof.

(*get.*) A. W. PHILIPSE.

EXTRACT-MISSIVE van den Minister van Financien, aan de Provinciale Gouvernementen, van den 10 *October* 1835, N°. 52, *betrekkelijk de vervolging bij lijfsdwang van veroordeelden ter zake van het onbevoegd geven van onderwijs.*

Door mijnen Ambtgenoot voor de Binnenlandsche

Zaken is ter mijner kennisse gebragt, dat het niet vervolgen van hen, die ter zake van het wederregtelijk Schoolhouden van scholen tot voldoening van geldboeten zijn verwezen, nadeelige gevolgen te weeg brengt, welke, in het belang van het Schoolwezen, noodzakelijk behoorden te worden afgewend, en dat zulks, naar het inzien van Zijne Excellentie den Minister van Justitie, het best zoude kunnen geschieden, indien tegen de bedoelde veroordeelden het middel van lijfsdwang werd aangewend, dan wanneer dezelve tot de voldoening der opgelegde boeten onvermogend mogten zijn.

Hoezeer de aanwending van het middel van gijzeling, uit hoofde van de belangrijke kosten, waarmede 's Rijks Schatkist zou worden bezwaard, niet wel ten aanzien van alle veroordeelingen kan worden toegepast, zoo is het mij echter toegeschenen, dat wel termen bestaan, om, met opzigt tot de veroordeelingen, hiervoren bedoeld, in het belang van het Schoolwezen, eene uitzondering te maken, en ik heb dien ten gevolge de eer, met wijziging in zoo verre van de Fransche generale Instructie van den 24 Septemb. 1812, N°. 600, U Hoog Ed. Gestr. te verzoeken, om met betrekking tot de vonnissen, houdende geldelijke veroordeelingen, zonder gevangenisstraf, ter zake van het onbevoegd geven van onderwijs, het middel van lijfsdwang te doen aanwenden, ook dan, wanneer de veroordeelden ten eenemale onvermogend mogten zijn, en in dien geest de noodige voorschriften aan de Ambtenaren der Registratie, onder U Hoog Ed. Gestr. bevelen staande, te willen uitvaardigen.

CIRCULAIRE.

's Gravenhage den 27 *September* 1837.

Aan het Departement van Binnenlandsche Zaken zijn medegedeeld geworden eenige bedenkingen, gerezen bij Districts-Schoolopzieners en Plaatselijke Schoolcommissien, omtrent de wijze waarop behooren te worden uitgevoerd de bepalingen, opzigtelijk het gewone lager of Maatschappelijk Onderwijs, voorkomende in de bestaande besluiten ten aanzien van het Israëlitische schoolwezen.

Die mededeeling heeft aanleiding gegeven tot overwegingen over dat onderwerp tusschen de Departementen van Binnenlandsche Zaken en voor de Zaken der Hervormde Eeredienst en de Minister van *Staat, met de* Generale Directie van gemeld Departement belast, heeft dienvolgens doen afgaan aan de Godsdienstige Israëlitische Schoolcommissien, de aanschrijving van welke ik de eer heb een tal exemplaren bij deze aan de Provinciale Commissien van Onderwijs te doen toekomen.

Het blijkt uit die aanschrijving, dat bij gemis van stellige voorschriften omtrent de wijze waarop in toepassing behoort te worden gebragt hetgeen nopens het Maatschappelijk Onderwijs op de Godsdienstige Israëlitische scholen werd verordend bij het besluit Zijner Majesteit van 10 Mei 1817 N°. 146, en de daarop gegronde Algemeene Instructie, de daaromtrent vastgestelde bepalingen door de Godsdienstige Israëlitische Schoolcommissien grootendeels zijn uit het oog verloren, waardoor twijfel is ontstaan omtrent het geen van de zijde van het Burgerlijk Schoolopzigt, vooral bij het vervullen van onderwijzers plaatsen op Godsdien-

stige Israëlitische scholen, waar lager of Maatschappelijk onderwijs gegeven wordt, valt te verrigten.

Om hierin te voorzien, en ten einde te geraken tot eene behoorlijke en geregelde uitvoering der bepalingen van 's Konings besluit van 10 Mei 1837 N°. 146, worden de Godsdienstige Israëlitische Schoolcommissien bij de door den Minister van Staat, belast met de Generale Directie voor de zaken der Hervormde Kerk genomen dispositie, nader ingelicht en onderrigt van het geen zij hebben in acht te nemen. Inzonderheid ook worden dezelve daarbij aangeschreven om met de Districts-Schoolopzieners te rade te gaan en bij het openvallen van onderwijzers plaatsen voor het lager onderwijs op de onder haar toezigt staande scholen, daarvan aan den Districts-Schoolopziener opgave te doen, met verzoek, om zich met haar omtrent de vervulling van den post te concerteren en overigens te verrigten hetgeen tot dat einde bij de verordeningen op het onderwijs wordt gevorderd.

Het is voorts mijn verlangen dat die scholen ten gevolge van het nader verband, waarin het Burgerlijk Schooltoezigt tot die instellingen is gebragt, naar aanleiding der dispositie, welke de Minister van Staat belast met de Generale Directie voor de zaken der Hervormde Eeredienst opzigtelijk dezelve genomen heeft, door de Districts-Schoolopzieners en leden der Plaatselijke Schoolcommissien voortaan, voor zoo verre zulks niet mogt zijn geschied, meer geregeld zullen worden bezocht, en dat van hunne bevinding in de gewone verslagen van gedane school-inspectien worde berigt gegeven.

Het zoude kunnen gebeuren dat bij het vervullen van onderwijzersplaatsen voor het Maatschappelijk onderwijs op de Godsdienstige Israëlitische scholen eene gestrenge naleving van de daaromtrent voor de gewone

burgerscholen bestaande verordeningen, met betrekking tot den gevorderden onderwijzersrang of het houden van een vergelijkend examen, in den aanvang aanleiding gave tot moeijelijkheden of ongerieven voor de Godsdienstige school. In zoodanig geval zal worden gelet op de consideratien, welke de Districts-Schoolopziener of de Plaatselijke Schoolcommissie zal vermeenen te mogen in het midden brengen tot voorkoming van zoodanige moeijelijkheden, op grond van en overeenkomstig met hetgeen de verordeningen opzigtelijk de schoolvervullingen hieromtrent veroorloven en voorschrijven.

Ik verzoek de Provinciale-Commissien van Onderwijs om deze circulaire, onder bijvoeging van een exemplaar der dispositie van den Minister van Staat belast met de Generale Directie voor de zaken der Hervormde Kerk, te doen geworden aan elk harer leden en aan de Plaatselijke Schoolcommissien, tot derzelver informatie en narigt.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

DE KOCK.

VEREISCHTEN, om te worden toegelaten in 's Rijks Kweekschool van onderwijzers te Haarlem.

---

30 November 1839. N°. 128. 5de Afdeeling.

De Minister van Binnenlandsche zaken,

Overwegende, dat, voor de opleiding aan 's Rijks Kweekschool van onderwijzers, te *Haarlem*, aanleg, lust, geschiktheid en voorbereiding vereischt worden;

Op de voordragt van den Inspecteur der Latijnsche scholen en van het Middelbaar en Lager onderwijs;

Gelet op art. 10 van Zijner Majesteits besluit van 31 Mei 1816, N°. 61;

Heeft goedgevonden, voor de jongelingen, die verlangen als kweekelingen in voorschreven Gesticht te worden aangenomen, de navolgende vereischten vast te stellen:

I. *Voor de kweekelingen van den vierjarigen cursus:*

1°. Den vollen ouderdom van 15 jaren, waarvan moet blijken uit eene authentieke geboorte-acte.

2°. Het ligchaam in geenen deele misvormd, en van eene vaste gezondheid.

3°. De spraak hebbe niets gebrekkigs.

4°. Het gehoor zij geschikt voor de zangkunst.

5°. Het verstand zij goed ontwikkeld, hetgeen zal moeten blijken bij mondelijke en schriftelijke voordragt.

6°. Het gedrag zij allezins onbesproken.

7°. Het blijke, in allen opzigte, dat er goede aanleg met bijzonderen lust voor den onderwijzersstand zij.

8°. Aan het geven van onderwijs zij aanvankelijk eenig deel genomen.

9°. De verkregene kunde en bekwaamheid mogen niet beneden het volgende zijn:

a. Goed lezen van proza en poëzij.

b. Schrijven van geregeld gevormde letters, groot en klein, en goed pennen vermaken.

c. Theoretische en praktische rekenkunde; zullende de vorderingen hierin zich zoo verre moeten uitstrekken, als het beschouwend en beoefenend rekenboek van P. J. PRINSEN tot het einde, en de toepassing daarvan op interest-rekening, enz.

d. De eerste gronden der Nederduitsche taalkunde, waartoe behooren: de kennis der taaldeelen,

derzelver verbuiging en vervoeging, met de toepassing daarvan op het maken van opstellen, benevens de redekundige ontleding van voorstellen.

e. De beginselen der aardrijkskunde.

f. De hoofdgebeurtenissen der Vaderlandsche geschiedenis.

g. Aanvankelijke kennis van onderwijs- en opvoedkundige beginselen.

II. *Voor de kweekelingen van den éénjarigen cursus:*

Den vollen ouderdom van 17 jaren, mede blijkens de authentieke geboorte-acte.

Voorts al de boven opgegevene vereischten, zonder uitzondering, en, ten aanzien der verkregene kunde en bekwaamheid, eene aanmerkelijk meerdere bedrevenheid, zoo dat er slechts één jaar noodig zij, om een geschikt onderwijzer te worden.

Zullende vorenstaande bepalingen den Heeren Districts-Schoolopzieners tot rigtsnoer verstrekken, zoo bij het onderzoeken der jongelingen, die in 's Rijks Kweekschool van onderwijzers verlangen aangenomen te worden, als bij het mededeelen van het resultaat van dat onderzoek.

En zal, ten behoeve van dezelve Schoolopzieners, een genoegzaam aantal exemplaren van dit besluit worden gedrukt en aan de Provinciale Commissiën van onderwijs gezonden worden.

's Gravenhage, den 30 November 1839.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

DE KOCK.

BESLUIT** van den* 12 *November* 1840, ***bepalende de bijeenroeping eener Commissie tot het onderzoeken der bezwaren betrekkelijk het lager onderwijs. (Staatsblad N°. 72.)

WIJ WILLEM II, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Gelet op de bij Ons ingekomen bezwaren betrekkelijk het lager onderwijs, en willende Ons te dien opzigte doen voorlichten door het gevoelen van bekwame en der zake kundige mannen.

Op het rapport van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 11 dezer, N°. 507, zeer geheim.

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. Er zal binnen *'s Gravenhage* eene Commissie worden bijeengeroepen, met het oogmerk om na kennis te hebben genomen van de, tot de bedoelde bezwaren, betrekkelijke stukken, welke aan dezelve te dien einde zullen worden medegedeeld, Ons daaromtrent te dienen van consideratiën en advies, en om Ons voorts zoodanige maatregelen voor te dragen, als zouden kunnen strekken ter tegemoetkoming in gemelde bezwaren.

Art. 2. Tot leden dezer Commissie worden benoemd, de Heeren:

Baron VAN DER CAPELLEN, Onzen Secretaris van Staat, Voorzitter.

De Baron VAN WIJKERSLOOTH VAN SCHALKWIJK, Bisschop van Curium.

De Heer GROEN VAN PRINSTERER, Onzen Staatsraad in buitengewone dienst.

De Baron VAN HUGENPOTH VAN AERDT, Lid van de eerste kamer der Staten-Generaal.

De Heer A. DES AMORIE VAN DER HOEVEN, Hoogleeraar bij de Remonstrantsche kweekschool te *Amsterdam*.

En de Heer N. C. KIST, Hoogleeraar in de Godgeleerdheid aan de Hoogeschool te *Leyden*.

En tot Secretaris bij dezelve:

De Heer W. J. PIEPERS, Secretaris van den Raad van State.

Art. 3. Deze Commissie zal door Onzen Minister van Binnenlandsche zaken tot het aanvangen van hare werkzaamheden worden bijeengeroepen in de eerste helft van de maand December en, met primo Januarij aanstaande, hare werkzaamheden moeten geëindigd hebben; zij zal den uitslag harer overwegingen onmiddelijk aan Ons doen toekomen.

Onze Minister van Binnenlandsche zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het Staatsblad zal worden geplaatst.

Gegeven te *'s Gravenhage*, den 12 November des jaars 1840, van Onze regering het eerste.

(*get.*) WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

(*get.*) DE KOCK.

Uitgegeven den *twintigsten* November 1840.

De Secretaris van Staat,

(*get.*) VAN DOORN.

BESLUIT van 2 *Januarij* 1842, N°. 61, Staatsblad N°. 1), *houdende nadere bepalingen omtrent het Lager Onderwijs.*

WIJ WILLEM II, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Gelet op de bij Ons ingekomen adressen, houdende bezwaren betrekkelijk het lager onderwijs, en willende daarin te gemoet komen, voor zoo veel zulks, behoudens de bestaande wettelijke bepalingen, kan geschieden, alsmede allen mogelijken waarborg daarstellen tegen elke, met den geest der wet strijdige, toepassing, en bepaaldelijk tegen iedere krenking der verschillende gevoelens, waarvan de vrijheid bij de Grondwet is verzekerd.

Gezien de rapporten van Onzen Directeur Generaal voor de Zaken der Roomsch Catholijke Eeredienst, van den 1sten Augustus 1840, N°. 2/D, 200, en van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 20sten November 1840, N°. 530.

In overweging genomen hebbende het rapport van den 19den Januarij 1841, aan Ons uitgebragt door de bij Ons besluit van den 12den November 1840, N°. 15, benoemde Commissie tot onderzoek van de voormelde bezwaren, alsmede de daarbij aan Ons gedane voorstellen.

Gelet op de nadere rapporten van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 16den Maart en 13den Augustus 1841, N°. 157 en lit. A/B, alsmede dat van 30 December 1841, N°. 617.

Willende gelijktijdig het misbruik te keer gaan, hetwelk Ons is gebleken, in meer dan één geval, met betrekking tot het lager onderwijs te zijn ontstaan, uit eene onjuiste opvatting van art. 4 van het Reglement Lit. A, behoorende bij de wet van 3 April 1806.

Gezien de daaromtrent door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken uitgebragte rapporten, van 17 November 1838, N°. 143, en 28 Mei 1839, N°. 153.

Den Raad van State gehoord.

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. De bemoeijenissen, bij Koninklijk besluit van 13 Maart 1821, N°. 85, en bij art. 2 van het Koninklijk besluit van 27 Mei 1830 (*Staatsblad* N°. 9), opgedragen aan de Gouverneurs, worden overgedragen op de Gedeputeerde Staten der respective provinciën, met dien verstande echter, dat het aan Gedeputeerde Staten (ook in verband met het bepaalde bij art. 5 der wet van 3 April 1806) zal vrijstaan, een lid uit hun midden te benoemen, ter waarneming van het voorzitterschap der Provinciale Commissiën van onderwijs.

Art. 2. Tot handhaving der gelijkheid van allen voor de wet, en ter voorkoming dat niet aan het lager onderwijs eenige uitsluitende of eenzijdige rigting worde gegeven, zal voortaan, bij het doen van voordragten ter vervulling der openvallende Schoolopzienersplaatsen overeenkomstig artikel 10 der wet voor het lager schoolwezen en onderwijs, van 3 April 1806, in het oog moeten worden gehouden, dat de zamenstelling der Provinciale Commissiën van onderwijs, wat aangaat de verschillende Godsdienstige gezindten van hare leden, zoo veel mogelijk, in evenredigheid kome met de onderlinge Godsdienstige verhouding van de bevolking in iedere provincie.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken zal onver-

wijld onderzoeken, in hoeverre er, het zij behoefte, het zij aanleiding bestaat, om door splitsing der school-districten de daarstelling dier evenredigheid te bespoedigen; hij zal Ons vervolgens deswege verslag doen, en zoodanige maatregelen voorstellen, als waartoe dat onderzoek aanleiding zal hebben gegeven.

Wij behouden Ons voor, in afwachting dat de bedoelde evenredigheid zal zijn daargesteld, ter tijdelijke tegemoetkoming, bij de Provinciale Commissiën van onderwijs te benoemen honoraire leden, welke aan de algemeene vergaderingen dier Commissiën deel zullen nemen, over de aldaar voorkomende zaken mede zullen raadplegen, eene concluderende stem zullen hebben, en, ofschoon niet tredende in de gewone functiën der Schoolopzieners, zoo als dezelven aan dezen bij hunne Instructie zijn voorgeschreven, echter het regt zullen bezitten om alle de lagere scholen in de provincie te bezoeken en omtrent die scholen in de vergaderingen voorstellen te doen.

Wanneer Ons, uit een daaromtrent door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken uit te brengen rapport, zal zijn gebleken, dat er redenen bestaan, om, in eene of meerdere provinciën, zoodanige honoraire leden te benoemen, zal de benoeming door Ons geschieden.

Art. 3. De benoeming van Schoolopzieners zal voortaan slechts geschieden voor een tijdvak van zes jaren; zullende de aftredende Schoolopzieners echter telken reize weder benoembaar zijn.

Art. 4. Bij wijziging, in zoo verre, van art. 9 van het Reglement A, behoorende bij de wet van 3 April 1806, zal de Schoolopziener van elk district niet slechts bevoegd, maar ook verpligt wezen, om, overigens op den voet van gemeld art. 9, in iedere bij hetzelve bedoelde kleinere stad of gemeente van zijn district

een Plaatselijk Toevoorzigt daar te stellen, bestaande uit eenige leden, te kiezen, zooveel mogelijk, met inachtneming van de Godsdienstige verhouding der bevolking van de betrokkene kleine stad of gemeente.

Art. 5. Naar gelang er vacatures zullen ontstaan in de Plaatselijke Schoolcommissiën, vermeld in art. 10 van het Reglement A, behoorende bij de wet van 3 April 1806, zal de vervulling mede moeten geschieden, zooveel mogelijk, met inachtneming der Godsdienstige verhouding van de bevolking der betrokkene stad.

Bij uitbreiding van gemeld art. 10, zal ook, zonder inachtneming van het getal of van de soort der reeds bestaande scholen, in iedere stad of gemeente, waarvan de bevolking 8000 zielen of daarboven bedraagt, eene Plaatselijke Schoolcommissie kunnen worden daargesteld, op den voet in gemeld artikel omschreven.

Art. 6. Bij uitbreiding, in zoo verre, van artikel 1 van het Koninklijk besluit van 27 Mei 1830 (*Staatsblad* N°. 9), zal, wanneer iemand zich, hetzij aan een stedelijk–, hetzij aan een Gemeente–Bestuur mogt hebben geadresseerd ter verkrijging van vergunning tot oprigting eener lagere school, en dat verzoek niet mogt zijn ingewilligd, de adressant zich kunnen wenden tot de Gedeputeerde Staten der provincie, welke alsdan, na het betrokken Bestuur te hebben gehoord, naar bevind van zake, de weigering zullen kunnen handhaven, of wel de oprigting der school zullen kunnen inwilligen.

Art. 7. Bij het vervullen van schoolonderwijzers-plaatsen in steden en gemeenten, waar slechts ééne lagere school bestaat, zal, na gehouden vergelijkend examen, bij nagenoeg gelijke bekwaamheid en verdere geschiktheid der candidaten, billijk acht

worden geslagen op derzelver Godsdienstige gezindte en op die van de meerderheid der ingezetenen.

In zoodanige steden en gemeenten, waar meerdere lagere scholen zijn, zal mede, ingeval van ontstane vacature, zoo veel mogelijk, worden gezorgd, dat, bij nagenoeg gelijke bekwaamheid en verdere geschiktheid der candidaten, de billijke verhouding tusschen het getal schoolonderwijzers en onderwijzeressen der verschillende Godsdienstige gezindten en de onderlinge verhouding der bevolking te dien opzigte worde behouden of hersteld.

Art. 8. Door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken zullen, na gehouden overleg, voor zoo veel noodig, met de Departementen van Eeredienst, aan Ons maatregelen worden voorgedragen tot het doen ophouden (voor zoo veel zulks behoudens alle verkregene regten kan geschieden) van de verpligte vereeniging, waar die nog bestaat, der onderwijzersbetrekking met Kerkelijke bedieningen.

Art. 9. Bij wijziging, in zooverre, van art. 28 van het Reglement A, behoorende tot de wet van 3 April 1806, zullen alle de in §. 1 van art. 3 van gemeld Reglement bedoelde Bijzondere scholen der eerste klasse, die, bij uitsluiting, behooren tot een godshuis, van welke gezindte ook, behalve door kinderen tot zoodanig gesticht behoorende, ook kunnen bezocht worden door kinderen, wier ouders door het Diaconie- of Arm-bestuur dier gezindte worden gealimenteerd.

Art. 10. De schoolonderwijzers bij de Openbare lagere scholen, en bij de Bijzondere lagere scholen van de tweede klasse, zijn gehouden om aan de Geestelijken der onderscheidene Godsdienstige gezindheden in hunne stad of gemeente, op derzelver te dien einde te doene schriftelijke aanvrage, op-

gave te doen van alle boeken, gezangen en schriften, waarvan zij onderwijzers bij het onderrigt in hunne scholen gebruik maken.

Wanneer een Geestelijke eenige bedenking tegen het gebruik van eenig zoodanig boek, enz. mogt hebben, en de onderwijzer zoude vermeenen zich naar die, aan hem schriftelijk mede te deelen, bedenking niet te moeten schikken, zal de Geestelijke zich te dien opzigte kunnen adresseren bij den Schoolopziener (of bij de Plaatselijke Schoolcommissie), onder welke de school ressorteert.

Zoo deze de bedenking gegrond vindt, zal hij (of de Plaatselijke Schoolcommissie) het verder gebruik van het beklaagde aanstonds doen schorsen, en vervolgens (de Plaatselijke Schoolcommissie, door tusschenkomst van den Schoolopziener, die in de Commissie zitting heeft) de gansche toedragt der zaak aan de Provinciale Commissie van onderwijs, in hare eerste vergadering, doen kennen.

Indien de Provinciale Commissie, even als de betrokken Schoolopziener (of de Plaatselijke Schoolcommissie), de bedenking gegrond vindt, zal dezelve het gebruik van het beklaagde in al de scholen harer provincie verbieden.

Indien de Provinciale Commissie zich met het oordeel van den Schoolopziener (of van de Plaatselijke Schoolcommissie) niet kan vereenigen, en alzoo de bedenking, door den Geestelijke gemaakt, voor 's hands niet gegrond acht, zal zij de bedenking aan de Kerkelijke Overheid van den betrokken Geestelijke voorstellen, met uitnoodiging om te verklaren, of en in hoeverre die bedenking in hare godsdienst of derzelver beginselen grond heeft.

De Provinciale Commissie van Onderwijs zal, alzoo nader ingelicht, naar bevind van zake, het gebruik

van het beklaagde op al de voormelde lagere scholen in hare provincie verbieden of toelaten.

Indien de Schoolopziener (of de Plaatselijke Schoolcommissie), aan welke eenige bedenking door eenen Geestelijke wordt ingeleverd, dezelve niet gegrond acht, zal hij (of de Plaatselijke Schoolcommissie) zich bij de kerkelijke Overheid van dien Geestelijke vervoegen, ten einde eene verklaring te vragen, als boven is omschreven. Achtervolgens die verklaring zal de Schoolopziener (of de Plaatselijke Schoolcommissie) het gebruik schorsen of toelaten.

Ingeval van schorsing, zal de Schoolopziener (of de Plaatselijke Schoolcommissie door tusschenkomst van den Schoolopziener) van deze, gelijk van de gansche toedragt der zaak, met overlegging der stukken in voege voorschreven, in de eerstkomende vergadering kennis geven aan de Provinciale Commissie van onderwijs, die alsdan, na gehouden deliberatie, naar bevind van zake, het beklaagde zal verbieden of toelaten; zullende echter bij de gezegde deliberatiën in het oog moeten worden gehouden de noodzakelijkheid om te zorgen, dat er voor de verschillende vakken van het onderwijs allezins doelmatige boeken ten gebruike der lagere scholen voorhanden blijven.

Ingeval het geheele boek, enz. niet mogt zijn afgekeurd, zal evenwel, voor zooveel eenig lid de op bijzondere plaatsen gemaakte bedenkingen gegrond mogt vinden, daarop bepaaldelijk acht worden geslagen, te dien effecte, dat dit boek, enz. niet gebruikt zal mogen worden, dan nadat de daarin voorkomende plaatsen, waarop aanmerkingen zijn gevallen, onleesbaar zullen zijn gemaakt, en (wanneer de zamenhang van den tekst zulks mogt vorderen) zullen zijn vervangen door hetgeen, on-

der toestemming van al de leden, door de Provinciale Commissie te dien einde woordelijk aan de onderwijzers zal zijn opgegeven, en zullen, in zoodanige gevallen, de leden, die de gemaakte aanmerkingen op eenige plaats gegrond hebben geacht, gehouden zijn, een opstel te maken, en aan de vergadering voor te stellen, van hetgeen ter vervanging van dezelve plaats zoude kunnen worden opgegeven.

De Schoolopzieners en de leden der Plaatselijke Schoolcommissiën, aan welke laatste de besluiten der Provinciale Commissiën te dezen opzigte zullen worden bekend gemaakt door den Schoolopziener, die zitting heeft in de Plaatselijke Schoolcommissie, zullen er met de meeste zorg voor waken, dat de afgekeurde boeken, enz. van de bedoelde scholen worden geweerd, en dat van de boeken, enz., waarvan eenige plaats of plaatsen zijn afgekeurd, geen ander gebruik worde gemaakt, dan *overeenkomstig* hetgeen de Provinciale Commissie daaromtrent zal hebben bepaald.

Al het vorenstaande is ook toepasselijk op de boeken, enz., die men als prijzen aan de leerlingen zoude willen uitreiken.

Art. 11. Terwijl het aan de onderwijzers bij de lagere scholen en bij de Rijks kweekscholen voor onderwijzers ten strengste verboden blijft, om in dezelve onderwijs te geven in het leerstellige van eenig Kerkgenootschap, of eenige uitlegging te geven of uitdrukking te bezigen, waardoor aan eene of andere gezindheid aanstoot zou kunnen worden gegeven, zullen voortaan, ter bevordering van het geven van zoodanig leerstellig Godsdienstig onderwijs door daartoe bevoegde personen, afzonderlijk en uitsluitend aan de kinderen, tot de respective Ker-

kelijke genootschappen behoorende, dagelijks, te beginnen met het jaar 1842, de lokalen der Openbare scholen gedurende een uur beschikbaar gesteld moeten worden, en zal men de bepaling van het daartoe te bestemmen uur, en van het gebruik daarvan, beurtelings ten behoeve van iedere Kerkelijke gezindte, regelen, door tusschenkomst der Schoolopzieners of der leden van de Plaatselijke Schoolcommissie, onder welke de scholen respectivelijk ressorteren, na opzettelijk overleg met de Geestelijken der verschillende Kerkelijke gezindheden in de stad of gemeente.

Art. 12. Bij wijziging, in zoo verre, van art. 4 van het Reglement A, behoorende bij de wet van 3 April 1806, zullen de huisonderwijzers en de huisonderwijzeressen, in hunne eigene huizen of in de huizen van anderen, aan niet meer dan hoogstens *vijf* leerlingen te gelijker tijd onderrigt mogen geven in zoodanige gedeelten van het lager onderwijs, bij art. 1 van het voornoemde Reglement omschreven, als waarvoor zij de algemeene en speciale toelating verkregen hebben, ten ware evenwel, dat zich in één huisgezin een grooter aantal kinderen, mits tot hetzelve behoorende, mogt bevinden.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschriften zullen worden medegedeeld aan het Departement voor de Hervormde en andere Eerediensten, en aan dat voor de Zaken der Roomsch Catholijke Eeredienst, tot informatie en narigt, voor zoo veel ieder aangaat, alsmede aan den Raad van State, en hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Gegeven te *'s Gravenhage* den 2[den] Januarij 1842.

(get.) WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken.

(get.) SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.

Accordeert met het origineel,

De Secretaris Generaal bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken,

(get.) C. VOLLENHOVEN.

Bij de toezending van dit besluit aan de Gedeputeerde Staten der Provinciën, zijn dienaangaande, bij eene circulaire van Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche zaken, de volgende toelichtingen gegeven:

» Het besluit is genomen, nadat bij het Gouvernement alle de ingekomen bezwaren en de daarop ingewonnen zeer uiteenloopende consideratiën en adviesen met de meeste oplettendheid en naauwgezetheid waren overwogen, en het alzoo was gebleken, dat, ofschoon de wijze van toepassing der bestaande verordeningen op het lager onderwijs, waarover men vermeende zich te moeten beklagen, de aanleiding tot het ontrusten der gemoederen had gegeven, de adressanten echter niet slechts bedoelden om daaromtrent voor het vervolg genoegzame waarborgen te verkrijgen, maar dat hun verlangen zich uitstrekte tot eene afscheiding der gemengde scholen in verschillende scholen van bepaalde Godsdienstige gezindten, of wel tot het verkrijgen van vrijheid om

zoodanige scholen, zonder eenige voorafgaande autorisatie, te mogen oprigten, door welk een of ander eene geheele verandering in de bij de wet vastgestelde grondbeginselen, waarop thans het lager onderwijs hier te lande is gevestigd, zoude worden te weeg gebragt; terwijl het verder was gebleken, dat, hoewel dat verlangen door velen werd gedeeld, echter verreweg de meerderheid, zoo van hen, die hunne wenschen te dezer zake aan het Gouvernement hadden kenbaar gemaakt, als van degenen, die door hetzelve waren geraadpleegd, van gevoelen was, dat van gezegde grondbeginselen niet behoort te worden afgeweken.

»Het Gouvernement daarbij in aanmerking genomen hebbende den graad van ontwikkeling en bloei, waartoe het lager onderwijs gekomen is, gedurende de vier en dertig jaren, dat hetzelve volgens die grondbeginselen bestuurd is geworden, heeft dan ook begrepen, dat er geene termen waren om thans van dezelve af te wijken, doch dat er maatregelen dienden te worden genomen, om de misbruiken, die in derzelver toepassing konden zijn ingeslopen, te doen ophouden, en om daardoor en door het geven van waarborgen tegen zoodanige misbruiken voor het vervolg, al te doen, wat mogelijk was, om aan de ontruste gemoederen het noodige vertrouwen in te boezemen, zonder door hoogst moeijelijke en gevaarlijke proefnemingen het Openbaar lager onderwijs hier te lande welligt aan teruggang en verval bloot te stellen, en zoo doende wederom van de andere zijde groote bezorgdheid te verwekken bij de hiervoren bedoelde meerderheid.

»Intusschen stelt het Gouvernement er mede den hoogsten prijs op, dat aan de schoolkinderen, ieder naar de begrippen der Kerk, waartoe zij behooren,

grondig leerstellig Godsdienstig onderwijs worde gegeven, en het is dan ook om hetzelve, zoo veel mogelijk, te bevorderen, dat, volgens art. 11 van het besluit, de schoollokalen, te dien einde, dagelijks beschikbaar zullen zijn; terwijl daarenboven de Kerkelijke Autoriteiten der verschillende gezindheden van Gouvernementswege zullen worden opgewekt en uitgenoodigd, om te zorgen, dat voor de schoolkinderen de weg tot het ontvangen van het bedoeld onderwijs al meer en meer worde geopend.

»Maar is het van de eene zijde wenschelijk, dat het geen der kinderen aan leerstellig Godsdienstig onderwijs ontbreke; van den anderen kant kan er niet te veel worden gezorgd, dat hetzelve niet anders dan buiten den schooltijd, en geheel afgezonderd, aan de kinderen, naar de verschillende Kerkgenootschappen, waartoe zij behooren, worde gegeven, ten einde er geen de minste inbreuk worde gemaakt op den aard der gemengde scholen.

»De geest van het besluit is dan ook deze, dat de bestaande wettelijke bepalingen omtrent het Openbaar lager onderwijs gehandhaafd wordende, hetzelve zal blijven een belang van louter burgerlijk-maatschappelijken aard, buiten invloed van het leerstellige van eenig Kerkgenootschap, en waarbij alle uitsluitende of eenzijdige rigting moet worden vermeden, zoodat de met hetzelve in verband staande betrekkingen door ieder Nederlander, zonder onderscheid van Godsdienst, kunnen worden bekleed; doch dat men hun, die bezorgdheid hebben wegens de strikt onpartijdige handhaving dezer beginselen, zoo veel mogelijk, waarborgen wil geven, onder anderen door uitdrukkelijk te bepalen, dat bij de benoeming tot gezegde betrekkingen acht geslagen zal moeten worden op het daarstellen, zoo veel

mogelijk, eener billijke evenredigheid tusschen de leden der verschillende Kerkgenootschappen. Dit oogmerk blijkt meer bepaaldelijk uit art. 2, 4, 5, 7 en 8 van het besluit.

»Het beginsel gehandhaafd wordende, dat het Openbaar lager onderwijs buiten den invloed van het leerstellige van eenig Kerkgenootschap moet blijven, heeft men tevens waarborgen willen geven, dat op de scholen niets worde geleerd, dat met eenige Godsdienstleer *in strijd* zoude zijn, en ofschoon aan de Geestelijkheid der onderscheidene gezindten geene autoriteit met betrekking tot het Openbaar lager onderwijs mogt worden toegestaan, heeft men echter begrepen, dat de Geestelijken, uit den aard der zaak, het meest bevoegd zijn, om te dien opzigte een wakend oog te houden, en dat hun dus gelegenheid moest worden verschaft om zich bekend te maken met hetgeen op de scholen geleerd wordt, ten einde zij, daarin iets vindende, dat zij vermeenen als strijdig met de leer hunner Kerk beschouwd te moeten worden, zulks zouden kunnen aanduiden, en daaromtrent hunne bezwaren zouden kunnen inbrengen.

»Dit punt, hetwelk vele moeijelijkheden opleverde, is thans geregeld geworden bij art. 10 van het besluit.

»De goede werking dezer bepaling, met hoe veel zorg ook gesteld, zal evenwel grootendeels afhangen van de welwillende medewerking van allen, die er bij betrokken zijn, en van hun ernstig voornemen, om, met inachtneming der noodzakelijkheid, dat er steeds voor alle vakken van het onderwijs eene genoegzame keuze van goede en doelmatige boeken, enz. blijve bestaan, echter alles, wat aanstoot zoude kunnen geven, te doen ophou-

den of te vermijden, maar tevens om geene meerdere zwarigheid in den weg te leggen, dan waartoe men zich in gemoede verpligt zal achten.

»Dit een en ander zal, zoo ik vertrouw, voldoende zijn om U Edel Groot Achtbaren nader bekend te maken met het oogpunt, waaruit het tegenwoordig besluit moet beschouwd worden, en om U Edel Groot Achtbaren in staat te stellen, te dien opzigte de noodige inlichtingen en aanbevelingen te doen geworden aan allen, die in U Edel Groot Achtbarens provincie in eenige betrekking tot het Openbaar lager onderwijs staan.

»Het Gouvernement, dat het besluit heeft genomen met het doel, om, zoo als in de praemissen is gezegd, zoo veel mogelijk aan de geopperde bezwaren te gemoet te komen, voor zoo veel zulks behoudens de bestaande wettelijke bepalingen kan geschieden, vermeent dan ook, door *hetzelve al het* mogelijke gedaan te hebben om het vertrouwen te doen terug keeren, en verwacht tevens, dat ook zij, die, in eenige betrekking tot het lager onderwijs staande, de bepalingen van het besluit welligt zouden beschouwen als minder noodig en als aanleiding kunnende geven tot verschillende moeijelijkheden, desniettegenstaande, uit aanmerking van hetgeen men aan eens ieders gevoelen verschuldigd is, met de meeste welwillendheid steeds zullen medewerken om die moeijelijkheden te vermijden, en om het besluit, door eene bedaarde en onpartijdige toepassing, in der daad te doen strekken ter bevordering der belangen van het onderwijs.

»Mogt echter deze verwachting onverhoopt niet worden verwezenlijkt, en mogt de ondervinding doen zien, dat de opvolging der bepalingen van het tegenwoordig besluit niet voldoende waren om het

voorgestelde doel te bereiken, en dat dit van den anderen kant niet mogelijk is, zonder inbreuk te maken op de thans bestaande wetgeving, alsdan zoude er niets anders overblijven dan te overwegen, in hoeverre er termen zouden zijn om de zaak te maken tot een punt van beraadslaging bij de Wetgevende Magt."

CIRCULAIRE van Z. E. den Minister van Binnenlandsche Zaken van den 3 *Januarij* 1843.

's Gravenhage den 3 *Januarij* 1843.

In de laatste jaren heeft de Staat van armoede, waartoe een groot gedeelte der lagere volksklasse is vervallen, de bijzondere oplettendheid der Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen* tot zich getrokken.

Voorgelicht door eene daartoe uit haar midden benoemde Commissie, heeft de Maatschappij vermeend, in verband tot het doel harer instelling, daarbij geen ledig aanschouwer te moeten zijn, maar de aanwending te moeten beproeven van zoodanige middelen van voorziening als in haar bereik liggen, en die alleen van een' zedelijken aard zijn.

Daar toch haar vermogen niet zou toelaten om den armen stoffelijke hulp te bieden, kan zij de kwaal der armoede door geene andere dan door zedelijke middelen helpen lenigen, welke zij vertrouwt te zullen kunnen strekken, om de werking van het openbaar bestuur en de stoffelijke hulpmiddelen van armeninrigtingen en diaconiën te helpen ondersteunen en schragen.

Dien ten gevolge zijn de departementen der Maatschappij, of zullen zij door het hoofdbestuur derzelve worden uitgenoodigd om, voor zoo verre dit niet reeds bij eenige hunner heeft plaats gehad, en de bestaande krachten in verband beschouwd met de plaatselijke gelegenheden zulks gedoogen te beproeven, de daarstelling of bevordering van industrie-, teeken-, werk-, bewaar-, leer-, herhaling- en zondagscholen, instellingen van het godsdienstig onderwijs, zieken- en begraafnis-bussen, spaar- en hulpbanken, leesbibliotheken, huisbezoeken door Commissien uit de leden der Maatschappij, werkinrigtingen om de armen hun onderhoud te doen verdienen, de uitbetaling van loonen aan werklieden, op andere dagen dan den zaturdag, het tegengaan van het misbruik van sterken drank, en eene betamelijke leiding van het volksvermaak in de namiddagen der zondagen enz.

Ik ben door den Koning gemagtigd geworden, om ter gemoetkoming in de voormelde loffelijke pogingen der Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen* de aandacht der plaatselijke besturen, door tusschenkomst van Heeren Gedeputeerden Staten der onderscheidene provinciën, daarop te doen vestigen, onder bijvoeging dat het doel, hetwelk de Maatschappij beoogt, in het algemeen allesins de medewerking en bevordering van de zijde dier besturen verdient, en het mitsdien te wenschen is, dat zulks van hunne zijde plaats hebbe, zooveel locale omstandigheden, middelen en belangen dit gedoogen.

Ik heb alzoo de eer U. E. G. A. te verzoeken, de plaatselijke besturen in Uwe Provincie met den inhoud dezes bekend te maken, ten einde daaraan door dezelve zoodanig gevolg gegeven worde, als

met het welbegrepen belang der gemeentebesturen zal strooken.

CIRCULAIRE van Z. E. den Heere Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 27 *Mei* 1843.

Onder het gebied der schoolwet van 3 April 1806, tot in den jare 1811, geschiedde de aanstelling van onderwijzers bij lagere scholen in de verschillende gewesten, behalve door stedelijke en gemeentelijke besturen, door zeer verschillende collegien of personen, naar gelang der uit een loopende voorschriften daaromtrent bij de provinciale huishoudelijke schoolreglementen voorkomende, welks voorschriften gedeeltelijk waren gegrond op vroegere regten van eigenaars van heerlijkheden, collatoren, stemgeregtigden, enz. Door de inlijving van het Koninkrijk Holland in het Fransche Keizerrijk en de invoering hier te lande van de Fransche wetgeving, is alles wat van die regten destijds nog mogt zijn overgebleven, afgeschaft en buiten werking gesteld, en de schoolvervullingen zijn destijds gebragt onder het ressort van het Burgerlijk gezag. Bij besluit van den Souvereinen Vorst van 20 Maart 1814 N°. 2, is de wet van 3 April 1806 op nieuw hersteld of bekrachtigd, met al de daarop rustende of daaruit voortgevloeide algemeene en bijzondere schoolverordeningen; maar ten aanzien der *Schoolvervulling*, is bij dat Souverein besluit eene uitzondering gemaakt; zijnde bij Art. 2 van hetzelve bepaald, dat de *Schoolvervullingen* behoorden plaats te hebben

op den destijds gebruikelijken voet. In het besluit van den Souvereinen Vorst van 26 Maart 1814, N°. 20, (*Staatsblad* N°. 46) betrekkelijk de heerlijke regten, wordt wel gewag gemaakt van het regt van collatie of beroeping van Predikanten, doch daarin wordt volstrekt niet gesproken van de schoolonderwijzers of van de herstelling van het regt om dezen als van ouds te beroepen of aan te stellen. Bovendien hield de publicatie van den Commissaris-Generaal van de Binnenlandsche Zaken van den 12 Mei 1814 in, dat het voormelde besluit niet vermogt beschouwd te worden als dadelijk invoerende de daarin besprokene regten, en er dus, al ware ook in dat besluit de rede geweest (hetwelk het geval niet was) van het regt van collatie of beroeping van Schoolonderwijzers, dat regt nader had moeten bevestigd worden, hetgeen niet is geschied. Intusschen heeft men op vele plaatsen de eigenaars van heerlijkheden, collatoren, enz. wederom toegelaten tot deelneming aan de bemoeijingen der Schoolvervullingen, en zijn dezelve alzoo in den waan kunnen gebragt worden, dat zij door de Regering erkend wierden daartoe regt te hebben. Hieruit zijn meermalen moeijelijkheden ontstaan, welke tot vele overwegingen aanleiding hebben gegeven; doch hoezeer al de betrokkene autoriteiten eenstemmig van gevoelen waren, dat het door derde personen beweerde regt, om in hoedanigheid van ambachtsheer, collator, stemgeregtigde, enz. deel te nemen aan de benoeming van gemeentelijke Schoolonderwijzers, niet meer bestond, was het echter tot geenen afdoenden maatregel gekomen, die eens vooral aan de bedoelde moeijelijkheden een einde zoude gemaakt hebben. De noodzakelijkheid voor zoodanigen maatregel, die zich al meer en meer deed

gevoelen, heeft mij genoopt de zaak nogmaals in overweging te brengen; en het is ten gevolge van mijne daaromtrent gedane voordragt, dat het zijner Majesteit thans behaagd heeft, na den raad van State te hebben gehoord, mij te magtigen, om aan de Heeren Gedeputeerde Staten der onderscheidene provincien te kennen te geven, zoo als ik de eer heb te doen bij deze, dat, vermits de vervulling der gemeentelijke Schoolonderwijzers-plaatsen eene zaak is uitsluitend behoorende aan de burgerlijke autoriteiten, geene regten van ambachts-heeren, collatoren, stemgeregtigden, enz. daaromtrent kunnen worden erkend, en dat derhalve voortaan de autorisatie tot aanstelling van zoodanige Onderwijzers bepaaldelijk behoort te worden verstrekt op de plaatselijke besturen. Ik verzoek U G. A. om te willen zorgen dat deze voorschriften, welke door de plaatsing dezer Circulaire in de *Staatscourant* zullen worden openbaar gemaakt, voortaan bij het vervullen van gemeentelijke Onderwijzers-plaatsen worden in het oog gehouden, en om daarop inzonderheid te vestigen de aandacht der Districts-Schoolopzieners en der plaatselijke besturen.

BESLUIT van den 3 *Julij* 1843, *houdende uitbreiding van de bestaande verordeningen op het Lager Onderwijs voor het Hertogdom* Limburg.

(Staatsblad N°. 29).

WIJ WILLEM II, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz., enz., enz.

Gezien de voordragt van Onzen Minister van Bin-

nenlandsche Zaken, van den 15 Junij 1843, N°. 101, 5de afdeeling;

Gelet op de verordeningen op het lager onderwijs, welke, uit krachte der wet van den 16 Mei 1841 (Staatsblad N°. 15), derzelver verbindende kracht in het Hertogdom *Limburg* hebben herkregen, en wel voornamelijk op:

a. het Koninklijk besluit van den 16 Maart 1821, N°. 87, houdende, onder anderen, instelling eener Provinciale Commissie van onderwijs in de toenmalige Provincie *Limburg*, en verdere verordeningen, met de uitoefening van het toezigt over het onderwijs aldaar in verband staande;

b. de Voorloopige Intructie voor de Districts-Schoolopzieners en Commissiën van onderwijs, met de daarbij behoorende nadere bepalingen wegens het afleggen der examens, en de algemeene School-orde, uit krachte van art. 2 van evengemeld Koninklijk besluit, door den Minister voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën vastgesteld bij dispositie van den 20 Mei 1821, N°. 11;

c. het Koninklijk besluit van den 25 Julij 1822 (Staatsblad N°. 19), houdende strafbepalingen tegen hen, die zonder bevoegdheid lager onderwijs geven in zoodanige Provinciën, waar nog geene voorzieningen daaromtrent waren vastgesteld;

d. het Koninklijk besluit van den 1 Februarij 1824 (Staatsblad N°. 20), waarbij de bepalingen van evengemeld besluit toepasselijk zijn gemaakt op alle, hetzij wereldlijke, hetzij geestelijke vereenigingen, welke zich aan het geven van onderwijs toewijden;

e. het Koninklijk besluit van den 27 Mei 1830 (Staatsblad) N°. 9), houdende wijzigingen in de bestaande bepalingen omtrent het onderwijs;

f. het Koninklijk besluit van den 17 Julij 1830,

N°. 138, waarbij de onderwijzers van den derden rang bij voortduring bevoegd worden verklaard om in alle Provinciën mede te dingen;

g. het Koninklijk besluit van den 13 Augustus 1831 (Staatsblad N°. 26), betreffende het regt verstand van art. 1 en 2 van het besluit van den 27 Mei 1830 (Staatsblad N°. 9);

h. art. 2, § A, van het Koninklijk besluit van den 8 Augustus 1822 (Staatsblad N°. 91), houdende, dat geene vreemdelingen door eenig Bestuur of eenige Autoriteit mogen worden benoemd tot schoolonderwijzer, dan na alvorens de goedkeuring van het Gouvernement op zoodanige benoeming zij gevraagd en bekomen;

Willende deze verordeningen voor het Hertogdom *Limburg* nader in verband brengen met de wijzigingen, welke sedert het jaar 1830 in de verordeningen op het lager onderwijs voor de overige Provinciën zijn daargesteld;

Gelet op Ons besluit van heden, N°. 37, houdende verdeeling van het Hertogdom *Limburg* in acht Schooldistricten en benoeming van Schoolopzieners voor elk dier districten;

Den Raad van State gehoord (advies van den 30 Junij 1843, N°. 4);

Hebben goedgevonden en verstaan, bij uitbreiding der tot hiertoe bestaande verordeningen op het lager onderwijs voor het Hertogdom *Limburg*, en meer bijzonder van de hierboven onder Litt. *a* tot en met *h* opgenoemde, met instandhouding overigens van het Koninklijk besluit van den 18 Maart 1826, N°. 141, de Rijks Lagere Scholen betreffende, te bepalen:

Art. 1. De bemoeijenissen, bij de Voorloopige Instructie voor de Districts-Schoolopzieners en Com-

missiën van onderwijs vastgesteld, krachtens Koninklijk besluit van 16 Maart 1821, N°. 87, en bij art. 2 van het Koninklijk besluit van 27 Mei 1830 (Staatsblad N°. 9) opgedragen aan de Gouverneurs, worden overgedragen op de Gedeputeerde Staten, met dien verstande echter, dat het aan de Gedeputeerde Staten zal vrijstaan, een lid uit hun midden te benoemen, ter waarneming van het Voorzitterschap der Provinciale Commissie van onderwijs, en welk lid alsdan tevens meer bijzonder met het toevoorzigt over het schoolwezen zal kunnen belast zijn.

Art. 2. Tot handhaving der gelijkheid van allen voor 's Lands wetten, en ter voorkoming, dat niet aan het lager onderwijs eenige uitsluitende of eenzijdige rigting worde gegeven, zal voortaan bij het doen van voordragten ter vervulling der openvallende Schoolopzieners-plaatsen (art. 3 van het Koninklijk besluit van 27 Mei 1830 (Staatsblad N°. 9), in het oog moeten worden gehouden, *dat de zamenstelling* der Provinciale Commissie van onderwijs, wat aangaat de verschillende Godsdienstige gezindten van hare leden, zoo veel mogelijk in evenredigheid zij met de onderlinge Godsdienstige verhouding der bevolking van het Hertogdom.

Art. 3. De benoeming van Schoolopzieners zal voortaan slechts geschieden voor een tijdvak van 6 jaren; zullende de aftredende Schoolopzieners echter telken reize weder benoembaar zijn.

Art. 4. In de kleinere steden en gemeenten van het Hertogdom, waar, boven eene Openbare school, geen twee of meer Bijzondere scholen (vrouwenscholen niet gerekend) gevonden worden, zal door de zorg van den Schoolopziener van het district, met overleg en onder dadelijke aanstelling van het Gemeente-bestuur, een uit eenige bij hem bekende en

vertrouwde personen bestaand Plaatselijk en aan hem ondergeschikt Toevoorzigt over de school of scholen, benevens alle onderwijzers van beiderlei kunne, tot de gemeente behoorende, worden daargesteld.

Het lid, of de leden, van het bedoelde Toevoorzigt zullen gekozen worden, zoo veel mogelijk, met inachtneming van de godsdienstige verhouding der bevolking van de betrokkene kleine stad of gemeente.

Art. 5. §. a. In de grootere steden en gemeenten van het Hertogdom, waar, boven eene of meer Openbare scholen, twee of meer Bijzondere scholen (vrouwenscholen niet gerekend) bestaan, of waar de bevolking 8000 zielen of daar boven bedraagt, zal, met overleg van den Districts-Schoolopziener, door het Stedelijk of Gemeentelijk Bestuur worden aangesteld een Plaatselijk Opzigt over de lagere scholen en het onderwijs, bestaande, naar den aard der omstandigheden en de gelegenheid der Stad of Gemeente, uit eenige personen, onder welke de Stad of Gemeente zoodanig in wijken of scholen verdeeld zal worden, dat ieder lid zijne bijzondere wijk of scholen hebbe, waarover het opzigt aan hem persoonlijk is aanbevolen, alle welke personen gezamenlijk en gecombineerd met den Schoolopziener van het District uitmaken de Plaatselijke Schoolcommissie.

§. b. Als integrerend lid van elke Schoolcommissie, binnen zijn district gevestigd, draagt de Schoolopziener kennis van, en woont hij, zoo veel mogelijk, bij, elke van derzelver vergaderingen, terwijl hij den toegang heeft tot alle scholen, onder die Plaatselijke Schoolcommissie ressorterende; doch zal hij niet bevoegd zijn, om als Schoolopziener in deze vergaderingen voor te zitten, of om, be-

nevens de overige leden, het bijzonder opzigt over eenige wijk of scholen dier Stad of Gemeente te aanvaarden; zijnde aan de overige leden der Plaatselijke Schoolcommissie, ten aanzien hunner Stad of Gemeente, dezelfde zorg en bijzonder opzigt over het lager onderwijs, ieder in zijne wijk, of ten aanzien zijner scholen, aanbevolen, als dit ten aanzien van plaatsen, waar geene Plaatselijke Schoolcommissie aanwezig is, aan den Schoolopziener persoonlijk is toevertrouwd, in dier voege, dat al hetgeen in de art. 35 tot en met 42 der Voorloopige Instructie voor de Districts-Schoolopzieners en Commissiën van onderwijs, vastgesteld krachtens Koninklijk besluit van 16 Maart 1821, N°. 87, ten aanzien der Schoolopzieners gezegd is, onder de noodige veranderingen, geldt van de leden der Plaatselijke Schoolcommissiën.

§. c. Ten einde de Schoolopzieners in staat zijn, hun jaarlijksch verslag, bedoeld bij art. 67 der evengemelde Voorloopige Instructie, ten volledigste op te maken, zullen de Plaatselijke Schoolcommissiën (uit de daartoe door ieder lid, voor zoo veel zijne wijk betreft, te leveren opgaven), ten aanzien van de scholen en het onderwijs, onder haar toezigt staande, jaarlijks, uiterlijk vóór het einde der maand Februarij, vervaardigen dergelijke schriftelijke opgaven, als van de Schoolopzieners, volgens art. 66 der meergemelde Instructie, gevorderd wordt, bevattende, voorts alles, wat tot het lager schoolwezen en onderwijs binnen hare Stad of Gemeente verder mogt betrekking hebben, om dezelve binnen deze maand ter tafel harer vergadering te brengen en vervolgens te stellen in handen van den Schoolopziener, ten fine voornoemd.

Art. 6. Bij uitbreiding, in zoo verre, van art. 1 van het Koninklijk besluit van 27 Mei 1836 (Staats-

blad N°. 9), zal, wanneer iemand zich, hetzij aan een Stedelijk, hetzij aan een Gemeente-bestuur, mogt hebben geadresseerd, ter verkrijging van vergunning tot oprigting eener lagere school, en zulks niet mogt zijn ingewilligd, de adressant zich kunnen wenden tot de Gedeputeerde Staten, welke alsdan, na het betrokken Bestuur te hebben gehoord, naar bevind van zaken, de weigering zal kunnen handhaven, of wel de oprigting der school zal kunnen inwilligen.

Art. 7. Bij het vervullen van schoolonderwijzers-plaatsen in Steden en Gemeenten, waar slechts ééne lagere school bestaat, zal, na gehouden vergelijkend examen, bij nagenoeg gelijke bekwaamheid en verdere geschiktheid der kandidaten, billijk acht worden geslagen op derzelver godsdienstige gezindte en op die van de meerderheid der ingezetenen.

In zoodanige Steden en Gemeenten, waar meerdere lagere scholen zijn, zal mede, ingeval van ontstane vacature, zoo veel mogelijk, worden gezorgd, dat, bij nagenoeg gelijke bekwaamheid en verdere geschiktheid der kandidaten, de billijke verhouding tusschen het getal schoolonderwijzers en schoolonderwijzeressen der verschillende godsdienstige gezindten en de onderlinge verhouding der bevolking te dien opzigte worden behouden of hersteld.

Art. 8. De Bijzondere scholen, welke behooren tot eenig gesticht van weldadigheid, zullen, behalve door kinderen, tot zoodanig gesticht behoorende, ook kunnen bezocht worden door kinderen, wier ouders mede door het Bestuur van het gesticht worden gealimenteerd.

Art. 9. De schoolonderwijzers bij de Openbare lagere scholen en bij de Bijzondere scholen, bedoeld bij het tweede lid van art. 7 der Voorloopige Instructie voor de Districts-Schoolopzieners en Commissiën

van onderwijs, vastgesteld krachtens Koninklijk besluit van 16 Maart 1821, N°. 87, zijn gehouden, om aan de Geestelijken der onderscheidene godsdienstige gezindten in hunne Stad of Gemeente, op derzelver te dien einde te doene schriftelijke aanvragen, opgave te doen van alle boeken, gezangen en schriften, waarvan zij, onderwijzers, in hunne scholen gebruik maken.

Wanneer een Geestelijke eenige bedenking tegen het gebruik van eenig zoodanig boek, enz. mogt hebben, en de onderwijzer zoude vermeenen zich naar die aan hem schriftelijk mede te deelen bedenking niet te moeten schikken, zal de Geestelijke zich te dien opzigte kunnen adresseren bij den Schoolopziener (of de Plaatselijke Schoolcommissie) onder welke de school ressorteert.

Zoo deze de bedenking gegrond vindt, zal hij (of de Plaatselijke Schoolcommissie) het verder gebruik van het beklaagde aanstonds doen *schorsen*, en vervolgens (de Plaatselijke Schoolcommissie door tusschenkomst van den Schoolopziener, die in de Commissie zitting heeft) de gansche toedragt der zaak aan de Provinciale Commissie van onderwijs in hare eerste vergadering doen kennen.

Indien de Provinciale Commissie, even als de betrokken Schoolopziener (of de Plaatselijke Schoolcommissie), de bedenking gegrond vindt, zal dezelve het gebruik van het beklaagde in al de scholen van het Hertogdom verbieden.

Indien de Provinciale Commissie zich met het oordeel van den Schoolopziener (of de Plaatselijke Schoolcommissie) niet kan vereenigen, en alzoo de bedenking, door den Geestelijke gemaakt, voorshands niet gegrond acht, zal zij de bedenking aan de Kerkelijke Overheid van den betrokken Geestelijke voorstellen,

met uitnoodiging om te verklaren, of en in hoeverre die bedenking in hare godsdienst of derzelver beginselen grond heeft.

De Provinciale Commissie van onderwijs zal, alzoo nader ingelicht, naar bevind van zaken, het gebruik van het beklaagde op al de voormelde lagere scholen verbieden of toelaten.

Indien nu de Schoolopziener (of de Plaatselijke Schoolcommissie), aan welke eenige bedenking door eenen Geestelijke wordt ingeleverd, dezelve niet gegrond acht, zal hij (of de Plaatselijke Schoolcommissie) zich bij de Kerkelijke Overheid van dien Geestelijke vervoegen, ten einde eene verklaring te vragen, als boven is omschreven.

Achtervolgens die verklaring, zal de Schoolopziener (of de Plaatselijke Schoolcommissie) het gebruik schorsen of toelaten.

Ingeval van schorsing, zal de Schoolopziener (of de Plaatselijke Schoolcommissie, door tusschenkomst van den Schoolopziener) van deze, gelijk van de gansche toedragt der zaak, met overlegging der stukken in voege voorschreven, in de eerstkomende vergadering kennis geven aan de Provinciale Commissie van onderwijs, die alsdan, na gehouden deliberatie, naar bevind van zaken, het beklaagde zal verbieden of toelaten; zullende echter bij de gezegde deliberatie in het oog moeten gehouden worden de noodzakelijkheid om te zorgen, dat er voor de verschillende vakken van onderwijs allezins doelmatige boeken ten gebruike der lagere scholen voorhanden blijven.

Ingeval het geheele boek, enz. niet mogt zijn afgekeurd, zal evenwel, voor zoo veel eenig lid de op bijzondere plaatsen gemaakte bedenkingen gegrond mogt vinden, daarop bepaaldelijk acht worden geslagen, te dien effecte, dat dit boek, enz. niet gebruikt

zal mogen worden, dan nadat de daarin voorkomende plaatsen, waarop aanmerkingen zijn gevallen, onleesbaar zullen zijn gemaakt, en (wanneer de zamenhang van den tekst zulks mogt vorderen) zullen zijn vervangen door hetgeen, onder toestemming van alle de leden, door de Provinciale Commissie te dien einde woordelijk aan de onderwijzers zal zijn opgegeven, en zullen, in zoodanige gevallen, de leden, die de gemaakte aanmerkingen op eenige plaats gegrond hebben geacht, gehouden zijn een opstel te maken en aan de vergadering voor te stellen, van hetgeen ter vervanging van dezelve plaats zoude kunnen worden opgegeven.

De Schoolopzieners en de leden der Plaatselijke Schoolcommissiën, aan welke laatste de besluiten der Provinciale Commissie te dezen opzigte zullen worden bekend gemaakt door den Schoolopziener, die zitting heeft in de Plaatselijke Schoolcommissie, zullen er met de meeste zorg voor waken, *dat de afgekeurde* boeken, enz. van de bedoelde scholen worden geweerd, en dat van de boeken, enz., waarvan eenige plaats of plaatsen zijn afgekeurd, geen ander gebruik worde gemaakt, dan overeenkomstig hetgeen de Provinciale Commissie daaromtrent zal hebben bepaald.

Al het vorenstaande is ook toepasselijk op de boeken, enz., die men als prijzen aan de leerlingen zoude willen uitreiken.

Art. 10. Ter bevordering der bedoeling van art. 6 van het Koninklijk besluit van 27 Mei 1830 (Staatsblad N°. 9), waarbij aan Gedeputeerde Staten en aan de Plaatselijke Besturen onder anderen wordt opgedragen, om de meest geschikte maatregelen te nemen, ten einde aan de kinderen, in de scholen opgenomen, behoorlijk gelegenheid worde gegeven

om het Godsdienstig onderwijs, bij of van wege de Leeraars der gezindte, waartoe de kinderen behooren, te kunnen ontvangen, zullen voortaan tot het geven van zoodanig leerstellig godsdienstig onderwijs door daartoe bevoegde personen, afzonderlijk en uitsluitend aan de kinderen tot de respective Kerkgenootschappen behoorende, dagelijks de localen der Openbare scholen gedurende één uur beschikbaar gesteld moeten worden, en zal men de bepaling van het daartoe te bestemmen uur en van het gebruik daarvan, beurtelings ten behoeve van iedere Kerkelijke gezindte, regelen door tusschenkomst der Schoolopzieners, of der leden van de Plaatselijke Schoolcommissie, onder welke de scholen respectivelijk ressorteren, na opzettelijk overleg met de Geestelijken der verschillende Kerkelijke gezindten in de stad of gemeente.

Art. 11. De huisonderwijzers en huisonderwijzeressen, bedoeld bij art. 8 der Voorloopige Instructie voor de Districts-Schoolopzieners en Commissiën van onderwijs, vastgesteld krachtens Koninklijk besluit van 16 Maart 1821, N°. 87, zullen in hunne eigene huizen, of in de huizen van anderen, aan niet meer dan hoogstens *vijf* leerlingen te gelijker tijd onderrigt mogen geven in zoodanig gedeelte van het lager onderwijs, bij art. 5 der Voorloopige Instructie omschreven, als waarvoor zij de algemeene en speciale toelating verkregen hebben, ten ware evenwel, dat zich in één huisgezin een grooter aantal kinderen, mits tot hetzelve behoorende, mogt bevinden.

Art. 12. De Stedelijke en Plaatselijke Besturen in het Hertogdom *Limburg*, met uitzondering van *Maastricht* en *St. Pieter*, zullen, binnen den tijd van veertien dagen, nadat zij van dit besluit mededeeling zullen hebben ontvangen, vergezeld van derzelver consideratiën en advies, aan Gedeputeerde Sta-

Art. 13. Bij wijziging, in zoo verre, van art. 61 der Voorloopige Instructie voor de Districts-Schoolopzieners en Commissiën van onderwijs, vastgesteld krachtens Koninklijk besluit van 16 Maart 1821, N°. 87, zullen de drie gewone jaarlijksche Vergaderingen der Provinciale Commissie van onderwijs in het Hertogdom *Limburg* voortaan kunnen gehouden worden als volgt: die van het Voorjaar, hetzij in de Paaschweek, hetzij in de week, daarop volgende; die van den Zomer, tusschen den 15 Junij en 15 Augustus; en die van het Najaar, hetzij in de eerste, of in de tweede volle week van October.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, en hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

's Gravenhage, den 3 Julij 1843.

(*get.*) W I L L E M.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

(*get.*) SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.

Uitgegeven den *twaalfden* Julij 1843.

De Directeur van het Kabinet des Konings,

(*get.*) A. G. A. VAN RAPPARD.

***BESLUIT** van den* **15** ***Maart* 1844**, *houdende bekrachtiging en erkenning van het Onderwijzers-genootschap.*

WIJ WILLEM II, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Gezien het rapport van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van den 4 December 1843, N°. 175, vijfde afdeeling, daarbij overleggende twee adressen van het, binnen dit Rijk, tot stand gebragte onderwijzers-genootschap, welke adressen het verzoek bevatten, dat dit Genootschap door *Ons* moge worden erkent en toegelaten.

Gezien het nader rapport van Onzen voornoemden Minister, d. d. 9 Maart 1844 N°. 144, vijfde afdeeling.

Gelet op het Koninklijk rescript van den 6 November 1837, N°. 28.

Hebben goedgevonden en verstaan:

De, in deze, vereischte magtiging te verleenen, onder de uitdrukkelijke bepaling echter, dat het genootschap zich zal hebben te houden aan hetgeen hetzelve van deszelfs doel en van de daartoe aan te wenden middelen aan het Gouvernement heeft bekend gemaakt, en zich nimmer en in geen geval hoegenaamd zal mogen inlaten met eenig punt van beheer, het onderwijs betreffende.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast

met de uitvoering van dit besluit, hetwelk zal worden medegedeeld aan Onzen Minister van Justitie.

's Gravenhage, den 15 Maart 1844.

(get.) W I L L E M.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

(get.) SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.

zal mogen worden, dan nadat de daarin voorkomende plaatsen, waarop aanmerkingen zijn gevallen, onleesbaar zullen zijn gemaakt, en (wanneer de zamenhang van den tekst zulks mogt vorderen) zullen zijn vervangen door hetgeen, onder toestemming van alle de leden, door de Provinciale Commissie te dien einde woordelijk aan de onderwijzers zal zijn opgegeven, en zullen, in zoodanige gevallen, de leden, die de gemaakte aanmerkingen op eenige plaats gegrond hebben geacht, gehouden zijn een opstel te maken en aan de vergadering voor te stellen, van hetgeen ter vervanging van dezelve plaats zoude kunnen worden opgegeven.

De Schoolopzieners en de leden der Plaatselijke Schoolcommissiën, aan welke laatste de besluiten der Provinciale Commissie te dezen opzigte zullen worden bekend gemaakt door den Schoolopziener, die zitting heeft in de Plaatselijke Schoolcommissie, zullen er met de meeste zorg voor waken, *dat de afgekeurde* boeken, enz. van de bedoelde scholen worden geweerd, en dat van de boeken, enz., waarvan eenige plaats of plaatsen zijn afgekeurd, geen ander gebruik worde gemaakt, dan overeenkomstig hetgeen de Provinciale Commissie daaromtrent zal hebben bepaald.

Al het vorenstaande is ook toepasselijk op de boeken, enz., die men als prijzen aan de leerlingen zoude willen uitreiken.

Art. 10. Ter bevordering der bedoeling van art. 6 van het Koninklijk besluit van 27 Mei 1830 (Staatsblad N°. 9), waarbij aan Gedeputeerde Staten en aan de Plaatselijke Besturen onder anderen wordt opgedragen, om de meest geschikte maatregelen te nemen, ten einde aan de kinderen, in de scholen opgenomen, behoorlijk gelegenheid worde gegeven

om het Godsdienstig onderwijs, bij of van wege de Leeraars der gezindte, waartoe de kinderen behooren, te kunnen ontvangen, zullen voortaan tot het geven van zoodanig leerstellig godsdienstig onderwijs door daartoe bevoegde personen, afzonderlijk en uitsluitend aan de kinderen tot de respective Kerkgenootschappen behoorende, dagelijks de localen der Openbare scholen gedurende één uur beschikbaar gesteld moeten worden, en zal men de bepaling van het daartoe te bestemmen uur en van het gebruik daarvan, beurtelings ten behoeve van iedere Kerkelijke gezindte, regelen door tusschenkomst der Schoolopzieners, of der leden van de Plaatselijke Schoolcommissie, onder welke de scholen respectivelijk ressorteren, na opzettelijk overleg met de Geestelijken der verschillende Kerkelijke gezindten in de stad of gemeente.

Art. 11. De huisonderwijzers en huisonderwijzeressen, bedoeld bij art. 8 der Voorloopige Instructie voor de Districts-Schoolopzieners en Commissiën van onderwijs, vastgesteld krachtens Koninklijk besluit van 16 Maart 1821, N°. 87, zullen in hunne eigene huizen, of in de huizen van anderen, aan niet meer dan hoogstens *vijf* leerlingen te gelijker tijd onderrigt mogen geven in zoodanig gedeelte van het lager onderwijs, bij art. 5 der Voorloopige Instructie omschreven, als waarvoor zij de algemeene en speciale toelating verkregen hebben, ten ware evenwel, dat zich in één huisgezin een grooter aantal kinderen, mits tot hetzelve behoorende, mogt bevinden.

Art. 12. De Stedelijke en Plaatselijke Besturen in het Hertogdom *Limburg*, met uitzondering van *Maastricht* en *St. Pieter*, zullen, binnen den tijd van veertien dagen, nadat zij van dit besluit mededeeling zullen hebben ontvangen, vergezeld van derzelver consideratiën en advies, aan Gedeputeerde Sta-

ten van het Hertogdom opgave doen van al de, op dat oogenblik, in hunne Stad of Gemeente bestaande inrigtingen van lager onderwijs en van het bij dat onderwijs werkzame personeel.

Die opgaven zullen vervolgens worden gesteld in handen van de Districts-Schoolopzieners, ieder voor zoo veel hem betreft, ten einde, des noods na opzettelijk onderzoek ter plaatse, en wat de plattelandsche Gemeenten aanbelangt, na overleg met de Districts-Commissarissen, onder terugzending dier opgaven, binnen den tijd van drie weken, hun gevoelen aan Gedeputeerde Staten te doen kennen, zoo omtrent de erkenning der bewuste scholen, als die van het daarbij aanwezige personeel.

Geene bedenkingen daartegen hebbende, zullen Gedeputeerde Staten, binnen eene maand daarna, de betrokkene Stedelijke en Plaatselijke Besturen magtigen om aan de personen, welke op den dag van de uitgave van dit besluit reeds in functie zullen zijn bij op dat tijdstip bekende inrigtingen van Lager onderwijs, eene verklaring te verstrekken, dat zij, uit krachte van deze Onze transitoire beschikking, bevoegd zijn om het Lager onderwijs, *aan die inrigting, waaraan zij thans zijn verbonden, in hunne tegenwoordige betrekking*, voort te zetten.

Alles met dien verstande, dat, in geval de Stedelijke of Plaatselijke Besturen, of de Gedeputeerde Staten van het Hertogdom, vermeenen mogten, dat ten opzigte van eenige inrigting van Lager onderwijs, of van eenig bij dat onderwijs werkzaam personeel, de bedoelde verklaring niet behoort te worden verleend, de daaromtrent bestaande bedenkingen, door tusschenkomst van Onzen Minister van Binnenlandsche zaken, aan Onze beslissing zullen worden onderworpen.

Art. 13. Bij wijziging, in zoo verre, van art. 61 der Voorloopige Instructie voor de Districts-Schoolopzieners en Commissiën van onderwijs, vastgesteld krachtens Koninklijk besluit van 16 Maart 1821, N°. 87, zullen de drie gewone jaarlijksche Vergaderingen der Provinciale Commissie van onderwijs in het Hertogdom *Limburg* voortaan kunnen gehouden worden als volgt: die van het Voorjaar, hetzij in de Paaschweek, hetzij in de week, daarop volgende; die van den Zomer, tusschen den 15 Junij en 15 Augustus; en die van het Najaar, hetzij in de eerste, of in de tweede volle week van October.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, en hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

's Gravenhage, den 3 Julij 1843.

(*get.*) WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

(*get.*) SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.

Uitgegeven den *twaalfden* Julij 1843.

De Directeur van het Kabinet des Konings,

(*get.*) A. G. A. VAN RAPPARD.

BESLUIT van den 15 *Maart* 1844, *houdende bekrachtiging en erkenning van het Onderwijzers-genootschap.*

WIJ WILLEM II, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, enz. enz. enz.

Gezien het rapport van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van den 4 December 1843, N°. 175, vijfde afdeeling, daarbij overleggende twee adressen van het, binnen dit Rijk, tot stand gebragte onderwijzers-genootschap, welke adressen het verzoek bevatten, dat dit Genootschap door *Ons* moge worden erkent en toegelaten.

Gezien het nader rapport van Onzen voornoemden Minister, d. d. 9 Maart 1844 N°. 144, vijfde afdeeling.

Gelet op het Koninklijk rescript van den 6 November 1837, N°. 28.

Hebben goedgevonden en verstaan:

De, in deze, vereischte magtiging te verleenen, onder de uitdrukkelijke bepaling echter, dat het genootschap zich zal hebben te houden aan hetgeen hetzelve van deszelfs doel en van de daartoe aan te wenden middelen aan het Gouvernement heeft bekend gemaakt, en zich nimmer en in geen geval hoegenaamd zal mogen inlaten met eenig punt van beheer, het onderwijs betreffende.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast

met de uitvoering van dit besluit, hetwelk zal worden medegedeeld aan Onzen Minister van Justitie.

's Gravenhage, den 15 Maart 1844.

(get.) WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

(get.) SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.

